

sangham.net
Virtual AccessToInsight

-Namo tassa bhagavato arahato sammā-

 ព្រះត្រៃបិដកភាសាខ្មែរ - Tipitaka Khmer language

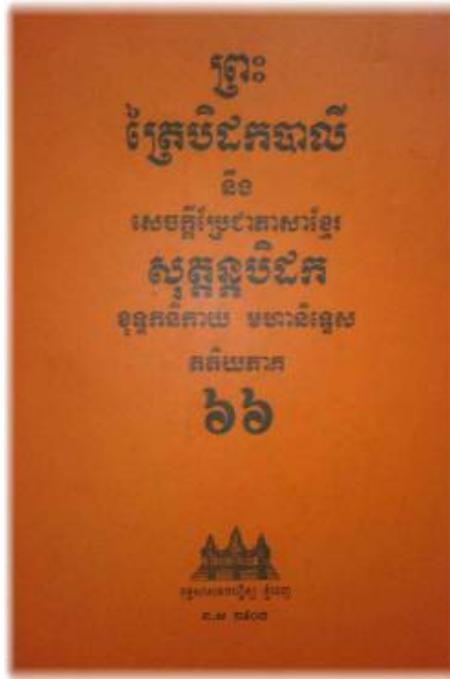
ភាគ ០៦៦ - Book 066

Ven. Members of the Sangha, Ven. Theras Valued Upasaka, valued Upasika This is a Work Edition!
1.Edition 20191213 Do not share it further except for editing and working purposes within the
transcription project on sangham.net. Only for personal use. If you find any mistake or like to join
the merits please feel invited to join here: [sangham.net \[http://sangham.net/index.php/board,85.0.html\]](http://sangham.net/index.php/board,85.0.html)
or Upasika Norum on sangham.net **Anumodana!**

សូមថ្វាយបង្គំចំពោះព្រះសង្ឃ, ជំរាបសួរឧបាសក និងឧបាសិកាទាំងអស់ នេះគឺជាសេចក្តីព្រាងច្បាប់ការបោះពុម្ពផ្សាយ! 1.Edition
20191213 សូមកុំចែករំលែកបន្ថែមទៀត ប្រសិនបើមិនមែនសម្រាប់ការកែសម្រួលនៅ sangham.net និងកិច្ចការនេះ។ សូមគិតថា
លោកអ្នកត្រូវបានអញ្ជើញដើម្បីចូលរួមបុណ្យកុសលនេះ និងសូមប្រាប់ពួកយើងអំពីកំហុស និងប្រើវេទិកានេះ: [sangham.net](http://sangham.net/index.php/board,85.0.html)
[\[http://sangham.net/index.php/board,85.0.html\]](http://sangham.net/index.php/board,85.0.html) ឬប្រាប់ឧបាសិកា Norum នៅលើ sangham.net **សូមអនុមោទនា!**

A topic about progress and feedback can be found here: [ព្រះត្រៃបិដក ភាគ ០៦៦ - Tipitaka Book 066](http://forum.sangham.net/index.php/topic,9415.0.html)
[\[http://forum.sangham.net/index.php/topic,9415.0.html\]](http://forum.sangham.net/index.php/topic,9415.0.html), for change log on ati.eu see here: [រាយការណ៍ ភាគ](http://ati.eu)
[០៦៦](http://ati.eu)

គំរូ ឯកសារ ផ្សេងទៀត ៖
[book_066.pdf](#)

CS លេខសម្គាល់
លេខទំព័រ

ព្រះត្រៃបិដក ភាគ ទី ៦៦

ទ. 1

សុត្តន្តបិដក

CS [sut](#) | [ភាគទី ៦៦](#)

ខុទ្ទកនិកាយក

CS [sut.kn](#) | [ភាគទី ៦៦](#)

(ខុទ្ទកនិកាយ)

មហានិទ្ទេស

CS [sut.kn.man](#) | [ភាគទី ៦៦](#)

(មហានិទ្ទេស)

អដ្ឋកថា:

[តុវដកសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៤](#) | [អត្តទណ្ណសុត្តនិទ្ទេស ទី១៥](#) | [សារីបុត្តសុត្តនិទ្ទេស ទី១៦](#)

ភាគទី ៦៦

តតិយភាគ

នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

ខ្ញុំសូមនមស្ការ ចំពោះព្រះដ៏មានព្រះភាគ ជាអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គនោះ។

តុវដកសុត្តនិទ្ទេស ទី ១៤

CS [sut.kn.man.14](#) | [ភាគទី ៦៦](#)

(១៤. តុវដកសុត្តនិទ្ទេសោ)

(ព្រះពុទ្ធនិមិត្ត ពោលថា) ខ្ញុំសូមសួរនូវវេរកធន សន្តិបទធន ចំពោះព្រះអង្គ ជាអាទិច្ចពន្ធ ទ្រង់ស្វែងរកគុណដ៏ធំ ភិក្ខុឃើញដូចម្តេច ហើយញ៉ាំងកិលេសឲ្យរលត់ ទើបមិនប្រកាន់នូវរបស់អ្វីក្នុងលោក។

[២] អធិប្បាយពាក្យថា ខ្ញុំសូមសួរចំពោះព្រះអង្គ ជាអាទិច្ចពន្ធ ត្រង់ពាក្យថា សួរ បានដល់ការសួរ ៣ គឺការសួរជាក្រឿងបំភ្លឺនូវធម៌ដែលមិន ទាន់ឃើញ ការសួរជាក្រឿងប្រៀបធៀបនូវធម៌ដែលឃើញហើយ ការសួរជាក្រឿងកាត់សេចក្តីសង្ស័យ។

ការសួរជាក្រឿងបំភ្លឺនៃធម៌ ដែលមិនទាន់ឃើញ តើដូចម្តេច។ លក្ខណៈដែលបុគ្គលមិនដឹង មិនឃើញ មិនឆ្លឹង មិនត្រិះរិះ មិនប្រាកដ មិនជាក់ ច្បាស់ តាមប្រក្រតី បុគ្គលសួរនូវប្រស្នាដើម្បីការដឹង ការឃើញ ការឆ្លឹង ការត្រិះរិះ ដើម្បីជាក់ច្បាស់នូវលក្ខណៈនោះ នេះ ការសួរជាក្រឿងបំភ្លឺនូវ ធម៌ដែលមិនទាន់ឃើញហើយ។

ការសួរជាក្រឿងប្រៀបធៀបនូវធម៌ដែលឃើញហើយ តើដូចម្តេច។ លក្ខណៈដែលបុគ្គលដឹង ឃើញ ឆ្លឹង ត្រិះរិះ ប្រាកដ ជាក់ច្បាស់ហើយ ដោយ ប្រក្រតី បុគ្គលសួរនូវប្រស្នា ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការប្រៀបធៀបជាមួយនឹងបណ្ឌិតទាំងឡាយដទៃ នេះ ការសួរជាក្រឿងប្រៀបធៀបនូវធម៌ ដែល ឃើញហើយ។

ការសួរជាក្រឿងកាត់សេចក្តីសង្ស័យ តើដូចម្តេច។ បុគ្គលនៅក្នុងការសង្ស័យ នៅក្នុងសេចក្តីងឿងឆ្ងល់ ដោយប្រក្រតី បែកទៅជាពីរថា យ៉ាង នេះឬហ្ន៎ មិនមែនយ៉ាងនេះឬហ្ន៎ ដូចម្តេចហ្ន៎ ដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ បុគ្គលនោះ ក៏សួរនូវប្រស្នាដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការកាត់សេចក្តីងឿងឆ្ងល់ នេះ ការសួរ ៣។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួររបស់មនុស្ស ការសួររបស់អមនុស្ស ការសួររបស់និមិត្ត។

ការសួររបស់មនុស្ស តើដូចម្តេច។ មនុស្សទាំងឡាយ ចូលទៅសួរនូវប្រស្នានឹងព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ គឺពួកភិក្ខុសួរ ពួកភិក្ខុនិស្ស ពួកឧបាសកសួរ ពួក ឧបាសិកាសួរ ពួកព្រះរាជាសួរ ពួកក្សត្រសួរ ពួកព្រាហ្មណ៍សួរ ពួកវេស្សៈសួរ ពួកសុទ្ធុសួរ ពួកគ្រហស្ថសួរ ពួកបព្វជិតសួរ នេះ ការសួររបស់ មនុស្ស។

ការសួររបស់អមនុស្ស តើដូចម្តេច។ ពួកអមនុស្ស ចូលទៅសួរនូវប្រស្នានឹងព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ គឺពួកនាគសួរ ពួកគ្រុឌសួរ ពួកយក្សសួរ ពួកអសុរ សួរ ពួកគន្ធាសួរ ពួកមហារាជសួរ ពួកព្រះឥន្ទ្រសួរ ពួកព្រហ្មសួរ ពួកទេវតាសួរ នេះ ការសួររបស់អមនុស្ស។

ការសួររបស់និមិត្ត តើដូចម្តេច។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់និមិត្តរូបណា ដែលសម្រេចដោយព្រះទ័យ មានអរយៈភូត-ធំគ្រប់ មានឥន្ទ្រិយមិនខ្វះខាត រូបនិមិត្តនោះ ចូលទៅសួរនូវប្រស្នានឹងព្រះមានព្រះភាគ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ដោះស្រាយ នេះ ការសួររបស់និមិត្ត។ នេះ ការសួរ ៣។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរប្រយោជន៍ខ្លួន ការសួរប្រយោជន៍បុគ្គលដទៃ ការសួរប្រយោជន៍ទាំងពីរ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរប្រយោជន៍បច្ចុប្បន្ន ការសួរប្រយោជន៍លោកខាងមុខ ការសួរប្រយោជន៍ដីក្រៃលែង។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរប្រយោជន៍មិនមានទោស ការសួរប្រយោជន៍មិនមានកិលេស ការសួរប្រយោជន៍ដ៏ផ្លូវផង។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរប្រយោជន៍ជាអតីត ការសួរប្រយោជន៍ជាអនាគត ការសួរប្រយោជន៍ជាបច្ចុប្បន្ន។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរធម៌ខាងក្នុង ការសួរធម៌ខាងក្រៅ ការសួរធម៌ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរធម៌ជាកុសល ការសួរធម៌ជាអកុសល ការសួរធម៌ជាអព្យាកៈ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរខន្ធ ការសួរធាតុ ការសួរអាយតនៈ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរសតិប្បដ្ឋាន ការសួរសម្មប្បធាន ការសួរឥទ្ធិបាទ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរឥន្ទ្រិយ ការសួរពលៈ ការសួរពោជ្ឈង្គ។

ការសួរ ៣ ដទៃទៀត គឺការសួរមគ្គ ការសួរផល ការសួរព្រះនិព្វាន។

ពាក្យថា ខ្ញុំសូមសួរចំពោះព្រះអង្គ គឺខ្ញុំសូមសួរព្រះអង្គ សូមអង្វរព្រះអង្គ អាណនាព្រះអង្គ ចោទព្រះអង្គ សូមព្រះអង្គទ្រង់សំដែងធម៌នោះដល់ខ្ញុំ ហេតុនោះ (ត្រាស់សួរថា) ខ្ញុំសូមសួរចំពោះព្រះអង្គ។
ពាក្យថា អាទិច្ចពន្ធ សេចក្តីថា សុរិយៈ លោកហៅថា អាទិច្ចៈ។ សុរិយៈ ជាគោតមៈដោយគោត្រ ព្រះមានព្រះភាគ ជាគោតមៈដោយគោត្រ។ ព្រះ មានព្រះភាគ ជាព្រះញាតិព្រះអាទិត្យដោយគោត្រ ជាវង្សត្រកូលដោយគោត្រ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធរើបជាអាទិច្ចពន្ធ ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា ខ្ញុំ សូមសួរចំពោះព្រះអង្គ ជាអាទិច្ចពន្ធ។

[៣] អធិប្បាយពាក្យថា នូវវិវេកផង សន្តិបទផង ចំពោះព្រះអង្គ ដែលទ្រង់ស្វែងរកគុណដ៏ធំ ត្រង់ពាក្យថា វិវេក បានដល់ វិវេក ៣ គឺកាយ វិវេក ចិត្តវិវេក ឧបធិវិវេក។

កាយវិវេក តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ គប់រកសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ គឺព្រៃ គល់ឈើ ភ្នំ ជ្រោះ គុហាភ្នំ ព្រៃស្មសាន ព្រៃធំ ទីវាល គំនរចំបើង ទាំងជាអ្នកស្ងប់ស្ងាត់ដោយកាយ គឺភិក្ខុនោះដើរម្នាក់ឯង ឈរម្នាក់ឯង អង្គុយម្នាក់ឯង ដេកម្នាក់ឯង ចូលទៅកាន់ស្រុកដើម្បីបិណ្ឌបាតម្នាក់ឯង ត្រឡប់មកវិញម្នាក់ឯង អង្គុយក្នុងទីស្ងាត់ម្នាក់ឯង អធិដ្ឋានទីចម្រុះម្នាក់ឯង ត្រាច់ទៅ សម្រេចនៅ ទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា យាត្រា ឲ្យទៅម្នាក់ឯង នេះ កាយវិវេក។

ចិត្តវិវេក តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុចូលបឋមជ្ឈាន ចិត្តស្ងប់ស្ងាត់ចាកនិរវណ្ណធម៌ទាំងឡាយ ចូលទុតិយជ្ឈាន ចិត្តស្ងប់ស្ងាត់ចាកវិតក្កៈ និងវិចារៈ ចូលតតិយជ្ឈាន ចិត្តស្ងប់ស្ងាត់ចាកបីតិ ចូលចតុត្ថជ្ឈាន ចិត្តស្ងប់ស្ងាត់ចាកសុខ និងទុក្ខ ចូលអាកាសានញាយតនៈ ចិត្តស្ងប់ស្ងាត់ចាករូបសញ្ញា បដិយសញ្ញា នានត្ថសញ្ញា ចូលវិញ្ញាណញាយតនៈ ចិត្តស្ងប់ស្ងាត់ចាកអាកាសានញាយតនៈសញ្ញា ចូលអាកិញ្ញញាយតនៈ ចិត្តស្ងប់ស្ងាត់ ចាក វិញ្ញាណញាយតនៈសញ្ញា ចូលនេរសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ចិត្តស្ងប់ស្ងាត់ ចាកអាកិញ្ញញាយតនៈសញ្ញា ចិត្តរបស់សោតាបន្នបុគ្គល រមែងស្ងប់ស្ងាត់ ចាកសក្កាយទិដ្ឋិ វិចិកិត្តា សីលព្វតបរាមាសៈ ទិដ្ឋានុស័យ វិចិកិត្តានុស័យ ទាំងចាកកិលេសទាំងឡាយ ដែលតាំងនៅជាមួយនឹងកិលេសទាំងនោះ ចិត្តរបស់សកទាគាមិបុគ្គល រមែងស្ងប់ស្ងាត់ចាកកាមរាគសញ្ញាជនៈ បដិយសញ្ញាជនៈដ៏គ្រោតគ្រោត ចាកកាមរាគានុស័យ បដិយានុស័យដ៏ គ្រោតគ្រោត ទាំងចាកកិលេសទាំងឡាយ ដែលតាំងនៅជាមួយនឹងកិលេសទាំងឡាយនោះ ចិត្តរបស់អនាគាមិបុគ្គល រមែងស្ងប់ស្ងាត់ ចាកកាមរាគសញ្ញាជនៈ បដិយសញ្ញាជនៈដ៏ល្អិត ចាកកាមរាគានុស័យ បដិយានុស័យដ៏ល្អិត ទាំងចាកកិលេសទាំងឡាយ ដែលតាំងនៅ ជាមួយនឹងកិលេសទាំងនោះ ចិត្តរបស់ព្រះអរហន្ត រមែងស្ងប់ស្ងាត់ចាករូបរាគៈ អរូបរាគៈ មានៈ ឧទ្ធច្ចៈ អវិជ្ជា មានានុស័យ ភវរាគានុស័យ អ វិជ្ជានុស័យ ចាកកិលេសទាំងឡាយ ដែលតាំងនៅជាមួយនឹងកិលេសទាំងនោះ ទាំងចាកនិមិត្តទាំងអស់ ជាខាងក្រៅ នេះ ចិត្តវិវេក។

ឧបធិវិវេក តើដូចម្តេច។ កិលេសទាំងឡាយផង ខន្ធទាំងឡាយផង អភិសង្ខារទាំងឡាយផង លោកហៅថា ឧបធិ។ អមតនិព្វាន លោកហៅថា ឧបធិវិវេក បានដល់ការម្យាបសង្ខារទាំងពួង ការរលាស់ចោលឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាករាគៈ ការរលត់កិលេស និព្វាន នេះ ឧបធិវិវេក។

កាយវិវេក (មាន) ដល់បុគ្គលទាំងឡាយ ដែលមានកាយគេចចេញ (ចាកពួក) ត្រេកអរក្នុងការចេញចាកកាម ចិត្តវិវេក (មាន) ដល់បុគ្គល ទាំងឡាយ អ្នកមានចិត្តបរិសុទ្ធ ដល់នូវការផ្លូវផងក្រៃលែង ឯឧបធិវិវេក (មាន) ដល់បុគ្គលមិនមានឧបធិ សម្រេចព្រះនិព្វានដែលប្រាសចាក សង្ខារ។

ពាក្យថា សន្តិ សេចក្តីថា សន្តិក្តី សន្តិបទក្តី ដោយអាការៈតែមួយទេ សន្តិបទនោះឯង ឈ្មោះថា អមតនិព្វាន បានដល់ការម្យាបសង្ខារទាំងពួង ការ រលាស់ចោលឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាករាគៈ ការរលត់ទុក្ខ និព្វាន សមដូចពាក្យនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ថា នេះបទស្ងប់រម្ងាប់ នេះបទដ៏ឧត្តម គឺការម្យាបសង្ខារទាំងពួង ការរលាស់ចោលឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាករាគៈ ការរលត់ទុក្ខ និព្វាន។ ម្យ៉ាងទៀត ដោយអាការៈដទៃ ធម៌ទាំងឡាយណា ប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីបាននូវការស្ងប់រម្ងាប់ ដើម្បីពាល់ត្រូវនូវការស្ងប់រម្ងាប់ ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ ច្បាស់នូវការស្ងប់រម្ងាប់ គឺសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥន្ទ្រិយ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ មគ្គដ៏ប្រសើរប្រកបដោយអង្គ ៨ ធម៌ទាំងនេះ លោកហៅថា សន្តិបទ តាណាបទ (បទ គឺទីពឹង) លេណាបទ (បទ គឺទីជ្រកកោន) សរណាបទ (បទ គឺទីជាទីរលឹក) អភយបទ (បទ គឺមិន មានភ័យ) អច្ចុតបទ (បទ គឺមិនឃ្លាត) អមតបទ (បទ គឺមិនស្លាប់) និព្វានបទ (បទ គឺនិព្វាន)។

ពាក្យថា ទ្រង់ស្វែងរកគុណធំ គឺព្រះមានព្រះភោគ ស្វែងរកគុណធំ។ ព្រះមានព្រះភាគ ស្វែង ស្វែងរក ស្វែងស្វែងរកនូវសីលក្ខន្ធនៃ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ទ្រង់ស្វែងរកគុណធំ។ ស្វែង ស្វែងរក ស្វែងស្វែងរកនូវសមាធិក្ខន្ធនៃ បញ្ញាខន្ធនៃ វិមុត្តិក្ខន្ធនៃ វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្ខន្ធនៃ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ទ្រង់ស្វែងរកគុណធំ។ ស្វែង ស្វែងរក ស្វែងស្វែងរកនូវការកំចាត់បង់នូវគំនរងងឹតធំ ទំលាយបង់នូវវិបល្លាសធំ ដកចោលនូវសរ គឺតណ្ហា ធំ ទំលុះទំលាយនូវសន្ទុះ គឺទិដ្ឋិធំ បន្សាត់បង់នូវមានៈដូចជាទង់ធំ រម្ងាប់បង់នូវអភិសង្ខារធំ រលាស់ចោលនូវឱយៈធំ ដាក់ចុះនូវភារៈធំ ផ្តាច់បង់នូវ សង្សារវដ្តធំ រលត់នូវសេចក្តីអន្ទះអន្ទែងធំ គ្របសង្កត់នូវសេចក្តីក្តៅក្រហាយធំ លើកឡើងនូវទង់ជ័យ គឺធម៌ធំ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ទ្រង់ស្វែងរក គុណធំ។ ស្វែង ស្វែងរក ស្វែងស្វែងរកនូវសតិប្បដ្ឋានធំ សម្មប្បធានធំ ឥន្ទ្រិយធំ ឥន្ទ្រិយធំ ពលៈធំ ពោជ្ឈង្គធំ អដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរធំ អមតនិព្វាន ប្រយោជន៍ដ៏ក្រៃលែងធំ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ទ្រង់ស្វែងរកគុណធំ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះមានព្រះភាគ គឺជាបុគ្គលដែលពួកសត្វមានសក្តិធំ ស្វែង ស្វែងរក ស្វែងស្វែងរកថា ព្រះពុទ្ធ (គង់នៅ) ក្នុងទីណា ព្រះមានព្រះភាគ ក្នុងទីណា ព្រះមានព្រះភាគ ជាទេវតាធំជាងទេវតា ក្នុងទីណា ព្រះមាន ព្រះភាគ ជានរៈប្រសើរក្នុងទីណា ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ស្វែងរកគុណធំ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់សួរថា) នូវវិវេកផង សន្តិបទផង ចំពោះព្រះអង្គ ស្វែងរកគុណធំ។

[៤] ពាក្យថា ភិក្ខុឃើញដូចម្តេច ហើយញ៉ាំងកិលេសឲ្យរលត់ គឺភិក្ខុឃើញ មើល ថ្លឹង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដដូចម្តេច ទើបញ៉ាំង រាគៈរបស់ខ្លួនឲ្យរលត់ ញ៉ាំងទោសៈឲ្យរលត់ ញ៉ាំងមោហៈឲ្យរលត់ ញ៉ាំងកោធនៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បលាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាធបយ្យៈ ថម្មៈ សារម្មៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ កិលេសទាំងអស់ ទុច្ចរិតទាំងអស់ សេចក្តីក្រវល់ក្រហាយទាំងអស់ សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងអស់ សេចក្តី អន្ទះអន្ទែងទាំងអស់ អកុសលាភិសង្ខារទាំងអស់ ឲ្យរលត់ ឲ្យស្ងប់ ឲ្យរម្ងាប់ ឲ្យស្ងប់ស្ងៀម ឲ្យរម្ងាប់ចំពោះ។ ពាក្យថា ភិក្ខុ គឺភិក្ខុជាល្យាណ បុថុជ្ជនក្តី ភិក្ខុជាសេក្ខៈក្តី ហេតុនោះ (ត្រាស់សួរថា) ភិក្ខុឃើញដូចម្តេច ហើយញ៉ាំងកិលេសឲ្យរលត់។

[៥] ពាក្យថា មិនប្រកាន់របស់អ្វីក្នុងលោក គឺមិនប្រកាន់ មិនកាន់យក មិនស្នាបអង្អែល ដោយឧបាទានទាំងបួន។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុង អបាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក។ ពាក្យថា របស់អ្វីមួយ គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណនីមួយ ហេតុនោះ (ត្រាស់សួរថា) មិនប្រកាន់របស់អ្វីក្នុងលោក។ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធនិមិត្តនោះ (ត្រាស់សួរថា)

ខ្ញុំសូមសួររិះរកផង សន្តិបទផង ចំពោះព្រះអង្គជាអាទិច្ចពន្ធ ទ្រង់ស្វែងរកគុណធំ ភិក្ខុឃើញដូចម្តេច ហើយញ៉ាំងកិលេសឲ្យរលត់ ទើបមិនប្រកាន់ នូវរបស់អ្វីក្នុងលោក។

[៦] ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា

បុគ្គលគប្បីរំលត់បួសគល់នៃបបញ្ចសង្ខា និងអស្មិមានៈទាំងពួងដោយការយល់ តណ្ហាទាំងឡាយណាមួយជាខាងក្នុង បុគ្គលគប្បី មានសតិសព្វកាល សិក្សាដើម្បីបន្ទាប់តណ្ហាទាំងនោះ។

[៧] ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា បុគ្គលគប្បីរំលត់បួសគល់នៃបបញ្ចសង្ខា និងអស្មិមានៈទាំងពួងដោយការយល់ អធិប្បាយថា កិលេសជាគ្រឿងយឺតយូរ ឈ្មោះបបញ្ចសង្ខា បានដល់ តណ្ហាបបញ្ចសង្ខា និងទិដ្ឋិបបញ្ចសង្ខា។

បួសគល់នៃតណ្ហាបបញ្ចសង្ខា តើដូចម្តេច។ គឺអវិជ្ជា ជាបួសគល់ អយោនិសោមនសិការៈជាបួសគល់ អស្មិមានៈជាបួសគល់ អហិរិកៈជាបួសគល់ អនោត្តប្បៈជាបួសគល់ ឧទ្ធច្ចៈជាបួសគល់ នេះបួសគល់នៃតណ្ហាបបញ្ចសង្ខា។

បួសគល់នៃទិដ្ឋិបបញ្ចសង្ខា តើដូចម្តេច។ គឺអវិជ្ជា ជាបួសគល់ អយោនិសោមនសិការៈជាបួសគល់ អស្មិមានៈជាបួសគល់ អហិរិកៈជាបួសគល់ អនោត្តប្បៈជាបួសគល់ ឧទ្ធច្ចៈជាបួសគល់ នេះបួសគល់នៃទិដ្ឋិបបញ្ចសង្ខា។

ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ គឺជាពាក្យពោលដោយគោរព។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុបំបាក់បង់នូវរាគៈ។ ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុបំបាក់បង់នូវទោសៈ។ ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុបំបាក់បង់នូវមោហៈ។ ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុបំបាក់បង់នូវមានៈ។ ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុបំបាក់បង់នូវទិដ្ឋិ។ ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុបំបាក់បង់នូវចំរូង។ ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុបំបាក់បង់នូវកិលេស។ ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់ចែករំលែកញែកនូវធម្មវត្ថុនោះ។ ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុធ្វើនៅទីបំផុតនៃភពទាំងឡាយ។ ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុចំរើនព្រះកាយ។ ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុចំរើនសីល ព្រោះហេតុចំរើនចិត្ត ព្រោះហេតុចំរើនបញ្ញា។ មួយទៀត ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់គប់រកនូវសេនាសនៈទាំងឡាយដ៏ស្ងាត់ គឺព្រៃតូច និងព្រៃធំ ជាព្រៃមិនមានសំឡេង មិនមានការកើតកង ជាព្រៃប្រាសចាកខ្យល់កាយនៃជន ជាព្រៃស្ងប់ស្ងាត់ចាកមនុស្ស សមគួរដល់ការពួនសម្លៀក។ ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគទ្រង់មានភាគនៃចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ។ មួយទៀត ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃអត្ថរស ធម្មរស វិមុត្តិរស អធិសីស អធិចិត្ត អធិប្បញ្ញា។ មួយទៀត ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃឈាន ៤ អប្បមញ្ញា ៤ អរូបសមាបត្តិ ៤។ មួយទៀត ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃវិមោក្ខធម៌ ៨ អភិភាយតនៈ ៨ អនុបុព្វវិហារសមាបត្តិ ៩។ មួយទៀត ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃសញ្ញាភាវនា ១០ កសិណសមាបត្តិ ១០ អាណាបានស្សតិ សមាធិ អសុភសមាបត្តិ។ មួយទៀត ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ មគ្គដ៏ប្រសើរប្រកបដោយអង្គ ៨។ មួយទៀត ឈ្មោះថា មានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានភាគនៃតថាគតពលៈ ១០ វេសារជ្ជៈ ៤ បដិសម្មិទា ៤ អភិញ្ញា ៦ ពុទ្ធធម៌ ៦។ ព្រះនាមថា មានព្រះភាគនេះ មិនមែនមាតាធ្វើ មិនមែនបិតាធ្វើ មិនមែនបងប្អូនប្រុសធ្វើ មិនមែនបងប្អូនស្រីធ្វើ មិនមែនពួកមិត្តអាមាត្យធ្វើ មិនមែនពួកញាតិសាលាហិតធ្វើ មិនមែនពួកសមណព្រាហ្មណ៍ធ្វើ មិនមែនពួកទេវតាធ្វើទេ នេះជាព្រះនាមកើតក្នុងទីបំផុតវិមោក្ខរបស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយមានព្រះភាគ បញ្ញតិថា មានព្រះភាគនេះ កើតដោយការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ព្រមទាំងការបានចំពោះនូវសព្វញ្ញតញ្ញាណ ទៀបគល់នៃពោធិព្រឹក្ស។

ក្នុងពាក្យថា បុគ្គលគប្បីរំលត់អស្មិមានៈទាំងពួង ដោយការយល់ សេចក្តីថា បញ្ញា លោកហៅថា ការយល់ បានខាងប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់។ល។ ការមិនរង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការយល់ត្រូវ។ ពាក្យថា អស្មិមានៈ គឺការប្រកាន់ថា អញមានក្នុងរូប សេចក្តីពេញចិត្តថា អញមានការដេកត្រាំ រឿយៗ ថា អញមានសេចក្តីប្រកាន់ ថាអញមានក្នុងវេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ សេចក្តីពេញចិត្តថា អញមានការដេកត្រាំរឿយៗ ថា អញមាន។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា បុគ្គលគប្បីរំលត់បួសគល់នៃបបញ្ចសង្ខា និងអស្មិមានៈទាំងពួង ដោយការយល់ បានសេចក្តីថា បុគ្គលគប្បីរំលត់ គប្បីចូលទៅរំលត់ គប្បីរំលត់មិនសល់ គប្បីរម្ងាប់ គប្បីឲ្យវិនាស គប្បីឲ្យស្ងប់រម្ងាប់នូវបួសគល់នៃបបញ្ចសង្ខា និងអស្មិមានៈផងទាំងពួង ដោយការយល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា បុគ្គលគប្បីរំលត់បួសគល់នៃបបញ្ចសង្ខា និងអស្មិមានៈទាំងពួង ដោយការយល់។

[៨] អធិប្បាយពាក្យថា តណ្ហាទាំងឡាយណាមួយជាខាងក្នុង ត្រង់ពាក្យថា ណាមួយ គឺសព្វទាំងអស់ គ្រប់ទាំងអស់ ឥតសេសសល់ មិនមានសេសសល់ ពាក្យថា ណាមួយនេះ ជាពាក្យអស់រលីង ពាក្យថា តណ្ហា បានដល់រូបតណ្ហា។ល។ ធម្មតណ្ហា។ ពាក្យថា ជាខាងក្នុង គឺតណ្ហានោះ រមែងតាំងឡើងខាងក្នុង ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ខាងក្នុង។ ម្យ៉ាងទៀត ចិត្ត លោកហៅថា ខាងក្នុង បានដល់ ចិត្ត មនៈ មានសៈ ហទយៈ បណ្ណរៈ មនោ មនាយតនៈ មនិន្ទ្រិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលកើតអំពីវិញ្ញាណក្ខន្ធ។ តណ្ហានោះ ទៅជាមួយគ្នា កើតជាមួយគ្នា ច្រឡំគ្នា ប្រកបព្រមដោយចិត្ត ដោយមនៈ មានការកើតក្នុងទីជាមួយគ្នា មានការរលត់ក្នុងទីជាមួយគ្នា មានវត្ថុតែមួយ មានអារម្មណ៍តែមួយ ដូច្នេះទើបឈ្មោះថា ខាងក្នុង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តណ្ហាទាំងឡាយណាមួយ ជាខាងក្នុង។

[៩] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលគប្បីមានសតិសព្វកាល សិក្សាដើម្បីបន្ទាប់តណ្ហាទាំងនោះ ត្រង់ពាក្យថា សព្វកាល គឺសព្វកាល គ្រប់កាល អស់កាលទាំងពួង អស់កាលជាទិច្ច អស់កាលដ៏ទៀង អស់កាលមិនដាច់ អស់កាលរឿយៗ។ មិនរោយរាយ ថែមហើយថែមទៀត ជាប់គ្នា មិនមានចន្លោះ ដូចជារលកទឹកទង្គិចគ្នា ប៉ះពាល់គ្នា អស់បុរេភត្ត បច្ឆារភត្ត អស់បឋមយាម មជ្ឈិមយាម បច្ឆិមយាម អស់កាឡបក្ខ ជុណ្ហបក្ខ អស់រដូវ

ក្លែង រដូវរងា រដូវក្តៅ អស់ចំណែកបឋមវ័យ អស់ចំណែកមជ្ឈមវ័យ អស់ចំណែកបច្ចិមវ័យ។ ពាក្យថា មានសតិ គឺមានសតិដោយហេតុ ៤ យ៉ាង គឺចំណែកកាយ កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ឈ្មោះថា មានសតិ (ចំណែក) វេទនានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ឈ្មោះថា មានសតិ (ចំណែក) ចិត្ត ចិត្តានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ឈ្មោះថា មានសតិ (ចំណែក) ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ឈ្មោះថា មានសតិ។ មានសតិដោយហេតុ ៤ ដទៃ ទៀត គឺមានសតិ ព្រោះរៀបរយនូវភាពមិនមានសតិ មានសតិព្រោះធ្វើនូវធម៌ទាំងឡាយ ដែលគួរធ្វើដោយសតិ មានសតិ ព្រោះកំចាត់បង់នូវធម៌ ទាំងឡាយ ជាសត្រូវដល់សតិ មានសតិ ព្រោះមិនភ្លេចធម៌ទាំងឡាយ ជានិមិត្តរបស់សតិ។ មានសតិដោយហេតុ ៤ ដទៃទៀត គឺមានសតិ ព្រោះ ប្រកបដោយសតិ មានសតិ ព្រោះស្ងាត់ដោយសតិ មានសតិ ព្រោះជំនាញដោយសតិ មានសតិ ព្រោះមិនបោះបង់សតិ។ មានសតិដោយហេតុ ៤ ដទៃទៀត គឺមានសតិព្រោះមានសតិមិនដាច់ មានសតិព្រោះមានសតិជាប់ត មានសតិព្រោះមានសតិឃ្លើយៗ។ មានសតិ ព្រោះប្រកបដោយធម៌ ជាប់តៗគ្នា មានសតិ ព្រោះពុទ្ធានុស្សតិ មានសតិ ព្រោះធម្មានុស្សតិ មានសតិព្រោះសង្សានុស្សតិ មានសតិព្រោះសីលានុស្សតិ មានសតិ ព្រោះចាតានុស្សតិ មានសតិព្រោះទេវតានុស្សតិ មានសតិព្រោះអានានានុស្សតិ មានសតិព្រោះមរណស្សតិ មានសតិ ព្រោះកាយគភាសតិ មានសតិ ព្រោះឧបសមាទានុស្សតិ។ សតិណា ការរលឹកឃ្លើយៗ រលឹកចំពោះ ធម្មជាតិជាគ្រឿងរលឹក ការរលឹក ការចាំបាន ការមិនភ្លេច សេចក្តីមិន រង្វេង ធម្មជាតិជាគ្រឿងរលឹក សតិស្រ្តិយ សតិពលៈ សម្មាសតិ សតិសម្មាដ្ឋង្គ ជាផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯង នេះលោកហៅថា សតិ។ បុគ្គលណា ជាអ្នកចូលទៅជិត ប្រកប ចូលទៅជិត ប្រកបព្រម ចូលទៅរក ចូលទៅរកព្រម ចូលទៅដល់ ចូលទៅដល់ព្រម ប្រកបព្រមដោយសតិ នេះ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា មានសតិ។

ពាក្យថា សិក្សា បានដល់សិក្ខា ៣ គឺ អធិសីលសិក្ខា ១ អធិចិត្តសិក្ខា ១ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ១។ អធិសីលសិក្ខា តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ មានសីល សង្គមល្អក្នុងបាតិមោក្ខសំរេ: បរិបូណ៌ដោយអាចារៈ និងគោចរៈ ឃើញភ័យក្នុងទោសសូម្បីបន្តិចបន្តួច សមាទាន សិក្សាក្នុងសិក្ខាបទ ទាំងឡាយ សីលក្នុងត្រួត សីលក្នុងធំ សីលជាទីពឹង សីលជាខាងដើម ការប្រព្រឹត្តិ ការសង្គម ការរាំង ជាប្រធាន ជាប្រមុខ ដើម្បីបានកុសលធម៌ ទាំងឡាយ នេះ អធិសីលសិក្ខា។

អធិចិត្តសិក្ខា តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ស្ងាត់ចាកអកុសលធម៌ទាំងឡាយ ចូលបឋមជ្ឈាន ប្រកបដោយ វិតក្កៈ ប្រកបដោយវិចារៈ មានបីតិ និងសុខ ដែលកើតអំពីសេចក្តីស្ងប់ស្ងាត់ ព្រោះរម្ងាប់វិតក្កៈ និងវិចារៈ ចូលទុតិយជ្ឈាន ជាធម្មជាតិកើតក្នុង សន្តាននៃខ្លួន ប្រកបដោយសេចក្តីជ្រះថ្លា គឺសទ្ធា មានសភាពជាចិត្តខ្ពស់ឯក មិនមានវិតក្កៈ មិនមានវិចារៈ មានតែបីតិ និងសុខៈ ដែលកើតអំពី សមាធិ។ ព្រោះនឿយណាយចាកបីតិផង ប្រកបដោយឧបេក្ខាផង មានស្មារតីដឹងខ្លួនដោយប្រពៃផង ទទួលសុខដោយនាមកាយផង ព្រះអរិយៈ ទាំងឡាយ តែងសរសើរបុគ្គលដែលបានតិយជ្ឈាននោះថា បុគ្គលនោះ ប្រកបដោយឧបេក្ខា មានស្មារតី មានធម៌ជាគ្រឿងនៅជាសុខដូច្នោះ ព្រោះតិយជ្ឈានណា ក៏ចូលតិយជ្ឈាននោះ ព្រោះលះបង់សុខផង ព្រោះលះបង់ទុក្ខផង ព្រោះវិនាសទៅនៃសោមនស្ស និងទោមនស្សក្នុងកាល មុន ចូលចតុត្ថជ្ឈាន ឥតទុក្ខ ឥតសុខ មានសេចក្តីបរិសុទ្ធិដោយឧបេក្ខា និងសតិ នេះ អធិចិត្តសិក្ខា។

អធិប្បញ្ញាសិក្ខា តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមានប្រាជ្ញា ប្រកបដោយប្រាជ្ញា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងសេចក្តីចំរើន និងការវិនាស ជាប្រាជ្ញាដ៏ ប្រសើរ ជាគ្រឿងទំលុះទំលាយ ជាដំណើរទៅដើម្បីការអស់ទុក្ខដោយប្រពៃ ភិក្ខុនោះ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះជាទុក្ខ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះ ការឲ្យកើតទុក្ខ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះការរលត់ទុក្ខ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះបដិបទាដំណើរទៅដើម្បីរលត់ទុក្ខ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា ទាំង នេះជាអាសវៈ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះការឲ្យកើតអាសវៈ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះការរលត់អាសវៈ ដឹងច្បាស់តាមពិតថា នេះបដិបទា ជា ដំណើរទៅដើម្បីការរលត់អាសវៈ នេះ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា។

ពាក្យថា បុគ្គលគប្បីមានសតិសព្វកាល សិក្សា ដើម្បីបន្ទាប់បន្សំទាំងនោះ បានសេចក្តីថា គប្បីសិក្សាអធិសីលផង គប្បីសិក្សាអធិចិត្តផង គប្បីសិក្សាអធិប្បញ្ញាផង ដើម្បីនាំចេញ ដើម្បីនាំចេញចំពោះ ដើម្បីលះបង់ ដើម្បីរម្ងាប់ ដើម្បីរលាស់ចោល ដើម្បីគ្របសង្កត់នូវតណ្ហាទាំងនោះ គប្បីនឹកសិក្សាសិក្ខាទាំង ៣ នេះ គប្បីដឹងសិក្សា គប្បីឃើញសិក្សា គប្បីពិចារណាសិក្សា គប្បីអធិដ្ឋានចិត្តសិក្សា គប្បីជឿដោយសទ្ធាសិក្សា គប្បី ផ្តងព្សាយាមសិក្សា គប្បីតំកល់នូវសតិសិក្សា គប្បីតំកល់ចិត្តសិក្សា គប្បីដឹងច្បាស់ដោយបញ្ញាសិក្សា គប្បីដឹងចំពោះនូវអភិញ្ញយុធម៌សិក្សា គប្បីកំណត់ដឹងនូវបរិញ្ញយុធម៌សិក្សា គប្បីលះបង់នូវបហាតព្វធម៌សិក្សា គប្បីចំរើនភាវេតព្វធម៌សិក្សា គប្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវសុច្ឆិកាតព្វធម៌ សិក្សា ប្រព្រឹត្តទៅ ប្រព្រឹត្តទៅព្រម ប្រព្រឹត្តសមាទាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលគប្បីមានសតិសព្វកាល សិក្សាដើម្បីបន្ទាប់បន្សំតណ្ហា ទាំងនោះ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា បុគ្គលគប្បីរលត់បួសគល់នៃបបញ្ចសង្ខា និងអស្មិមានៈទាំងពួងដោយការយល់ តណ្ហាទាំងឡាយ ណាមួយ ជាខាងក្នុង បុគ្គលគប្បីមានសតិសព្វកាលសិក្សា ដើម្បីបន្ទាប់បន្សំតណ្ហាទាំងនោះ។

[១០]

បុគ្គលគប្បីដឹងនូវធម៌ណាមួយ ជាខាងក្នុង ឬខាងក្រៅ មិនគប្បីធ្វើនូវកំឡាំងដោយធម៌នោះ ការរលត់នោះ ពួកសប្បុរសមិនបាន ពោលហើយ។

[១១] ពាក្យថា បុគ្គលគប្បីដឹងនូវធម៌ណាមួយជាខាងក្នុង អធិប្បាយថា បុគ្គលគប្បីដឹងគុណណាមួយរបស់ខ្លួន ក្នុងកុសលធម៌ក្តី ក្នុង អព្យាកតធម៌ក្តី។ គុណរបស់ខ្លួន តើដូចម្តេច។ បុគ្គល (ចេញ) អំពីត្រកូលខ្ពស់ ហើយបួសក្តី អំពីត្រកូលធំ ហើយបួសក្តី អំពីត្រកូលមានភោគៈ ច្រើន ហើយបួសក្តី អំពីត្រកូលមានភោគៈដ៏លើសលុប ហើយបួសក្តី (ដឹង) ថា អាត្មាអញ ជាអ្នកល្បីល្បាញ មានយសជាងពួកគ្រហស្ថ និងបព្វ

ជិតក្តី (ដឹង) ថា អញជាអ្នកបានច្រើន បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារក្តី ថាជាអ្នកទ្រទ្រង់ព្រះសុត្រក្តី ជាអ្នកទ្រទ្រង់វិន័យក្តី ជាធម្មកថិកក្តី ជាអ្នកប្រព្រឹត្តិអារក្ខិកធុតង្គក្តី ជាអ្នកប្រព្រឹត្តិបិណ្ឌបាតិកធុតង្គក្តី ជាអ្នកប្រព្រឹត្តិបំណុលិកធុតង្គក្តី ជាអ្នកប្រព្រឹត្តិលេចចំរើកធុតង្គក្តី ជាអ្នកប្រព្រឹត្តិសបទានចារិកធុតង្គក្តី ជាអ្នកប្រព្រឹត្តិខលុបច្ឆារិកធុតង្គក្តី ជាអ្នកប្រព្រឹត្តិទេសជ្ជិកធុតង្គក្តី ជាអ្នកប្រព្រឹត្តិយថាសន្តិកធុតង្គក្តី បានបឋមជ្ឈានក្តី បានទុតិយជ្ឈានក្តី បានតតិយជ្ឈានក្តី បានចតុត្ថជ្ឈានក្តី បានអាកាសានញាយតនសមាបត្តិក្តី បានវិញ្ញាណញាយតនសមាបត្តិក្តី បានអាកិញ្ញាយតនសមាបត្តិក្តី បាននេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិក្តី ទាំងនេះហៅថា គុណរបស់ខ្លួន។ បុគ្គលគប្បីដឹង គប្បីដឹងទូទៅ គប្បីដឹងផ្សេងៗ គប្បីដឹងចំពោះ គប្បីចាក់ធ្លុះ នូវគុណណាមួយរបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីដឹងនូវធម៌ណាមួយជាខាងក្នុង។ ពាក្យថា ខាងក្រៅ គឺគុណទាំងនោះ គប្បីមានដល់ឧបជ្ឈាយ៍ ឬអាចារ្យ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់) ថា ជាខាងក្នុង ឬខាងក្រៅ។

[១២] ពាក្យថា បុគ្គលមិនគប្បីធ្វើនូវកម្លាំង ដោយធម៌នោះ គឺមិនគប្បីធ្វើនូវកម្លាំង មិនគប្បីធ្វើនូវសេចក្តីរឹងក្តឹង មិនគប្បីធ្វើនូវសេចក្តីប្រកាន់ មិនគប្បីធ្វើនូវការប៉ោងឡើង មិនគប្បីធ្វើនូវការក្រអឺតក្រអោងដោយគុណរបស់ខ្លួនផង ដោយគុណរបស់បុគ្គលដទៃផង មិនគប្បីញ៉ាំងសេចក្តីប្រកាន់ឲ្យកើតដោយគុណនោះ មិនគប្បីរឹងរូស រឹងរូសក្រៃលែង មានក្បាលងើបឡើងដោយគុណនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីធ្វើនូវកម្លាំងដោយធម៌នោះ។

[១៣] ពាក្យថា សេចក្តីរលត់នោះ ពួកសប្បុរសមិនពោលហើយ គឺសេចក្តីរលត់នោះ ពួកអ្នកស្ងប់ អ្នករម្ងាប់ សប្បុរស គឺព្រះពុទ្ធ សាវ័ករបស់ព្រះពុទ្ធ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធទាំងឡាយ មិនពោល មិនពោលសព្វគ្រប់ មិនប្រាប់ មិនសំដែង មិនបញ្ញត្តិ មិនតាំងទុក មិនបើក មិនចែក មិនធ្វើឲ្យរាក់ មិនប្រកាសហើយ ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា សេចក្តីរលត់នោះ ពួកសប្បុរសមិនពោលហើយ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

បុគ្គលគប្បីដឹងនូវធម៌ណាមួយជាខាងក្នុង ឬខាងក្រៅ បុគ្គលមិនគប្បីធ្វើនូវកម្លាំងដោយធម៌នោះ សេចក្តីរលត់នោះ ពួកសប្បុរសមិនពោលហើយ។

[១៤]

បុគ្គល មិនគប្បីសំគាល់ថា ប្រសើរជាង ថាចោកទាបជាង ឬថាស្មើគ្នាដោយគុណនោះឡើយ បុគ្គលបើត្រូវអាការៈទាំងឡាយ មានសភាពជាអនេក គ្របសង្កត់ហើយ មិនគប្បីតាំងខ្លួនទេ។

[១៥] ពាក្យថា មិនគប្បីសំគាល់ថា ប្រសើរជាងដោយគុណនោះ គឺមិនគប្បីញ៉ាំងមានៈឲ្យកើតថា អញជាអ្នកប្រសើរដូច្នោះ ដោយជាតិក្តី គោត្រក្តី ភាពនៃខ្លួនជាតូនអ្នកមានត្រកូលក្តី ភាពនៃខ្លួនមានសម្បុរល្អក្តី ទ្រព្យក្តី ការស្វាធាយន៍ក្តី ការងារក្តី សិល្បៈក្តី ថ្នាក់នៃវិជ្ជាក្តី សុតៈក្តី បដិភាណក្តី វត្ថុណាមួយក្តី ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា មិនគប្បីសំគាល់ថា ប្រសើរជាង ដោយគុណនោះ។

[១៦] ពាក្យថា ចោកទាបជាង ឬថាស្មើគ្នា គឺបុគ្គលមិនគប្បីញ៉ាំងសេចក្តីប្រកាន់ទាប ឲ្យកើតឡើងថា អញជាអ្នកចោកទាបដូច្នោះ ដោយជាតិក្តី គោត្រក្តី ភាពនៃខ្លួនជាតូនអ្នកមានត្រកូលក្តី ភាពនៃខ្លួនមានសម្បុរល្អក្តី ទ្រព្យក្តី ការស្វាធាយន៍ក្តី ការងារក្តី សិល្បៈក្តី ថ្នាក់នៃវិជ្ជាក្តី សុតៈក្តី បដិភាណក្តី វត្ថុណាមួយក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចោកទាបជាង ឬថាស្មើគ្នា។

[១៧] ពាក្យថា បុគ្គល បើត្រូវអាការៈទាំងឡាយ មានសភាពជាអនេក គ្របសង្កត់ហើយ គឺអាការៈមានប្រការជាអនេក គ្របសង្កត់ បៀតបៀន រូបវិត ចោមរោមហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គល បើត្រូវអាការៈទាំងឡាយ មានសភាពជាអនេក គ្របសង្កត់ហើយ។

[១៨] ពាក្យថា មិនគប្បីតាំងខ្លួន សេចក្តីថា អត្តា លោកហៅថា ខ្លួន បុគ្គលមិនគប្បីតាំង តែងតាំង ដល់នូវការតែងតាំងខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីតាំងខ្លួន ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គល មិនគប្បីសំគាល់ថាប្រសើរជាង ថាចោកទាបជាង ឬថាស្មើគ្នា ដោយគុណនោះឡើយ បុគ្គល បើត្រូវអាការៈទាំងឡាយ មានសភាពជាអនេក គ្របសង្កត់ហើយ មិនគប្បីតាំងខ្លួនទេ។

[១៩]

ភិក្ខុគប្បីរម្ងាប់កិលេសខាងក្នុងតែម្យ៉ាង មិនគប្បីស្វែងរកនូវការស្ងប់ដោយឧបាយដទៃទេ ភិក្ខុរម្ងាប់កិលេសខាងក្នុង អត្តាមិនមាន ឬនិរត្តា នឹងមានពីណា។

[២០] ពាក្យថា គប្បីរម្ងាប់កិលេសខាងក្នុងតែម្យ៉ាង គឺគប្បីរម្ងាប់រាគៈ គប្បីរម្ងាប់ទោសៈ គប្បីរម្ងាប់មោហៈខាងក្នុង គប្បីរម្ងាប់ គប្បីចូលទៅរម្ងាប់ គប្បីឲ្យស្ងប់ គប្បីឲ្យរលត់ គប្បីឲ្យរម្ងាប់ចំពោះនូវកោធនៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាថេយ្យៈ ថម្មៈ សារម្មៈ មានៈ

អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ និងកិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រហាយទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង សេចក្តីអន្ទះអន្ទែង ទាំងពួង អកុសលាភិសង្ខារទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីរម្ងាប់កិលេសខាងក្នុងតែម្យ៉ាង។

[២១] ពាក្យថា ភិក្ខុមិនគប្បីស្វែងរកនូវការរម្ងាប់ដោយឧបាយដទៃទេ គឺភិក្ខុមិនគប្បីស្វែងរក មិនគប្បីគន់រក មិនគប្បីគន់រករឿយៗ នូវការស្ងប់ ការចូលទៅជិតស្ងប់ ការរម្ងាប់ ការរលត់ ការស្ងប់រម្ងាប់ដោយផ្លូវដទៃ ផ្លូវមិនបរិសុទ្ធ បដិបទាខុស ផ្លូវមិនមែនជាទីស្រោចស្រង់សត្វ រៀបចាកសតិប្បដ្ឋាន រៀបចាកសម្មប្បធាន រៀបចាកឥន្ទ្រិយា រៀបចាកឥន្ទ្រិយ រៀបចាកពលៈ រៀបចាកពោជ្ឈង្គ រៀបចាកអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុមិនគប្បីស្វែងរកនូវការរម្ងាប់ដោយឧបាយដទៃទេ។

[២២] ពាក្យថា ភិក្ខុរម្ងាប់កិលេសខាងក្នុងហើយ គឺរម្ងាប់រាគៈ រម្ងាប់ទោសៈខាងក្នុង។ រម្ងាប់ ចូលទៅរម្ងាប់ ស្ងប់ រលត់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ នូវអកុសលាភិសង្ខារទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុរម្ងាប់កិលេសខាងក្នុងហើយ។

[២៣] អធិប្បាយពាក្យថា អត្តា មិនមាន ឬថា និរត្តា (នឹងមាន) អំពើណា ត្រង់ពាក្យថា មិនមាន គឺជាពាក្យហាមឃាត់។

ពាក្យថា អត្តា គឺសស្សតទិដ្ឋិ មិនមាន ពាក្យថា និរត្តា គឺឧច្ឆេទទិដ្ឋិ មិនមាន។ ការប្រកាន់ថា អត្តា មិនមាន ការគប្បីលែងថា និរត្តា មិនមាន។ ការប្រកាន់នៃបុគ្គលណា មិនមាន ការគប្បីលែងនៃបុគ្គលនោះ មិនមាន។ ការគប្បីលែងនៃបុគ្គលណា មាន ការប្រកាន់នៃបុគ្គលនោះ ក៏មាន។ ព្រះអរហន្តកន្លងនូវការប្រកាន់ និងការលែង គឺប្រព្រឹត្តកន្លងនូវសេចក្តីចំរើន និងសេចក្តីសាបសូន្យ។ ព្រះអរហន្តនោះ មានការនៅ (ក្នុងអរិយវាសៈ) នៅរួចហើយ មានការប្រព្រឹត្តិសន្សំហើយ។ ភព្វថ្ងៃនៃលោក មិនមានទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អត្តា មិនមាន ឬថា និរត្តា (នឹងមាន) អំពើណា។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយថា

ភិក្ខុគប្បីរម្ងាប់កិលេសខាងក្នុងតែម្យ៉ាង មិនគប្បីស្វែងរកនូវការរម្ងាប់ដោយឧបាយដទៃទេ ភិក្ខុរម្ងាប់កិលេសខាងក្នុងហើយ អត្តា មិនមានទេ ឬថា និរត្តា នឹងមានអំពើណា។

[២៤]

រលកមិនកើតត្រង់ទីពាក់កណ្តាលនៃសមុទ្រ (សមុទ្រនោះ) តាំងនៅនឹង យ៉ាងណាមិញ ភិក្ខុគប្បីតាំងនៅនឹងនួន មិនញាប់ញ័រ យ៉ាងនោះឯង មិនគប្បីធ្វើនូវការប៉ោងឡើងក្នុងហេតុនីមួយៗ។

[២៥] ពាក្យថា រលកមិនកើតត្រង់ទីពាក់កណ្តាលនៃសមុទ្រ (សមុទ្រនោះ) តាំងនៅនឹង យ៉ាងណាមិញ អធិប្បាយថា សមុទ្រមានដំរៅទៅខាងក្រោម ប្រាំបីម៉ឺនបួនពាន់យោជន៍ ទឹកខាងក្រោមបួនម៉ឺនយោជន៍ កម្រើកដោយហ្វូងត្រី និងអណ្តើក ទឹកខាងលើបួនម៉ឺនយោជន៍ កម្រើកដោយខ្យល់ ទឹកត្រង់កណ្តាលបួនពាន់យោជន៍ មិនកម្រើក មិនរង្កើ មិនញ័រ មិនរញ្ជួយ មិនរញ្ជួយខ្លាំង មិនរំល ជាសមុទ្រមិនកម្រើក មិនរំជួល មិនកក្រើក មិនកករ មិនផុល ជាសមុទ្រស្ងប់ស្ងាត់ រលកក្នុងទីនោះ មិនកើតឡើង តាំងនៅនឹង យ៉ាងណាមិញ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) រលកមិនកើតឡើងត្រង់ទីពាក់កណ្តាលសមុទ្រ តាំងនៅនឹង យ៉ាងណាមិញ (ភិក្ខុតាំងនៅនឹង) យ៉ាងនេះឯង។ ម្យ៉ាងទៀត សីទន្តរសមុទ្រក្នុងចន្លោះភ្នំទាំង ៧ ទឹកក្នុងសមុទ្រនោះ មិនកម្រើក មិនរង្កើ មិនញ័រ មិនរញ្ជួយ មិនរញ្ជួយខ្លាំង មិនរំល ជាសមុទ្រមិនកម្រើក មិនរំជួល មិនកក្រើក មិនកករ មិនផុល ជាសមុទ្រស្ងប់ស្ងាត់ រលកមិនកើតក្នុងសមុទ្រនោះ សមុទ្រតាំងនៅនឹង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) រលកមិនកើតត្រង់ទីពាក់កណ្តាលនៃសមុទ្រ (សមុទ្រនោះ) តាំងនៅនឹង យ៉ាងណាមិញ (ភិក្ខុតាំងនៅនឹង) យ៉ាងនេះឯង។

[២៦] អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុគប្បីតាំងនៅនឹងនួន មិនញាប់ញ័រយ៉ាងនោះឯង ត្រង់ពាក្យថា យ៉ាងនោះ គឺជាពាក្យញ័រសេចក្តីឧបមាឲ្យសម្រេច ពាក្យថា តាំងនៅនឹងនួន គឺមិនកម្រើក មិនកក្រើកព្រោះលាភ មិនកម្រើកព្រោះឥតលាភ មិនកម្រើក ព្រោះយស មិនកម្រើកព្រោះឥតយស មិនកម្រើកព្រោះសេចក្តីសរសើរ មិនកម្រើក ព្រោះនិន្ទា មិនកម្រើកព្រោះសេចក្តីសុខ មិនកក្រើក មិនឃ្នេងឃ្នោង មិនញាប់ញ័រ មិនញាប់ញ័រខ្លាំង មិនញាប់ញ័រព្រម សូម្បីព្រោះទុក្ខ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តាំងនៅនឹង យ៉ាងនោះឯង។ ពាក្យថា មិនញាប់ញ័រ សេចក្តីថា តណ្ហាហៅថា ការញាប់ញ័រ បានខាងតម្រេក តម្រេកខ្លាំង។ល។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល។ តណ្ហាជាគ្រឿងញាប់ញ័រនោះ បុគ្គលណា លះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើង គឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនញាប់ញ័រ។ បុគ្គលអ្នកមិនញាប់ញ័រ ព្រោះលះបង់តណ្ហាជាគ្រឿងញាប់ញ័រ។ បុគ្គលនោះ រមែងមិនញាប់ញ័រ សូម្បីព្រោះលាភ មិនញាប់ញ័រ សូម្បីព្រោះឥតលាភ មិនញាប់ញ័រសូម្បីព្រោះយស មិនញាប់ញ័រសូម្បីព្រោះឥតយស មិនញាប់ញ័រសូម្បីព្រោះសេចក្តីសរសើរ មិនញាប់ញ័រ សូម្បីព្រោះនិន្ទា មិនញាប់ញ័រសូម្បីព្រោះសុខ មិនញាប់ញ័រ មិនឃ្នេងឃ្នោង មិនរន្ធត់ មិនរន្ធត់ខ្លាំង មិនត្រឡប់រន្ធត់ព្រម សូម្បីព្រោះទុក្ខ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុគប្បីតាំងនៅនឹងនួន មិនញាប់ញ័រ យ៉ាងនោះឯង។

[២៧] អធិប្បាយពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើនូវការប៉ោងឡើងក្នុងហេតុនីមួយៗ ត្រង់ពាក្យថា ការប៉ោងឡើង បានដល់ ការប៉ោងឡើង ៧ គឺការប៉ោងឡើងគឺរាគៈ ការប៉ោងឡើងគឺទោសៈ ការប៉ោងឡើងគឺមោហៈ ការប៉ោងឡើងគឺមានៈ ការប៉ោងឡើងគឺទិដ្ឋិ ការប៉ោងឡើងគឺកិលេស ការប៉ោងឡើងគឺកម្ម។ ភិក្ខុមិនគប្បីធ្វើ មិនគប្បីឲ្យកើត មិនគប្បីឲ្យកើតព្រម មិនគប្បីបង្កើត មិនគប្បីបង្កើតចំពោះនូវការប៉ោងឡើងនោះ។ ពាក្យថា ក្នុងហេតុនីមួយៗ គឺក្នុងហេតុនីមួយ អ្វីៗ ណាៗ ខាងក្នុងក្តី ខាងក្រៅក្តី ទាំងខាងក្នុង ខាងក្រៅក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីធ្វើនូវការប៉ោងឡើងក្នុងហេតុនីមួយៗ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយថា

រលកមិនកើតត្រង់ទីពាក់កណ្តាលនៃសមុទ្រ (សមុទ្រនោះ) តាំងនៅនឹង យ៉ាងណាមិញ ភិក្ខុគប្បីតាំងនៅនឹងនួន មិនញាប់ញ័រ យ៉ាងនោះឯង មិនគប្បីធ្វើនូវការបោងឡើងក្នុងហេតុនីមួយៗ

[២៨] (ព្រះពុទ្ធនិម្មិតត្រាស់ថា)

ព្រះអង្គមានចក្ខុបើកហើយ បានសំដែងធម៌ដែលព្រះអង្គជ្រាប ដោយព្រះអង្គឯង ជាក្រឡឹងនាំចេញនូវអន្តរាយ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ ចម្រើន សូមព្រះអង្គសំដែងនូវបដិបទា បាតិមោក្ខ និងសមាធិ។

[២៩] អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះអង្គមានចក្ខុបើកហើយ បានសំដែង ត្រង់ពាក្យថា បានសំដែង គឺបានសំដែង ប្រាប់ ពន្យល់ បញ្ជាក់ តែងតាំង បើក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់) ថា បានសំដែង។ ពាក្យថា មានចក្ខុបើកហើយ គឺព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុបើក ហើយ ដោយចក្ខុ ៥ គឺមានចក្ខុបើក ដោយមំសចក្ខុ ១ មានចក្ខុបើក ដោយទិព្វចក្ខុ ១ មានចក្ខុបើក ដោយបញ្ញាចក្ខុ ១ មានចក្ខុបើក ដោយពុទ្ធចក្ខុ ១ មានចក្ខុបើក ដោយសមន្តចក្ខុ ១។

ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុបើក ដោយមំសចក្ខុ តើដូចម្តេច។ ក្នុងមំសចក្ខុរបស់ព្រះមានព្រះភាគ មានសម្បុរ ៥ គឺសម្បុរខៀវ ១ សម្បុរលឿង ១ សម្បុរក្រហម ១ សម្បុរខ្មៅ ១ សម្បុរ-ស ១។ រោមព្រះនេត្របិតនៅត្រង់ទីណា ទីនោះមានសម្បុរខៀវ ខៀវល្អ គួរជ្រះថ្លា គួរមិលមើល ស្រដៀង នឹងផ្កាត្រកៀត។ ទីក្រៅអំពីនោះ មានសម្បុរលឿង លឿងល្អ ដូចសម្បុរមាស គួរជ្រះថ្លា គួរមិលមើល ស្រដៀងនឹងផ្កាកណ្ត្រិការ។ រណ្តៅព្រះនេត្រ ទាំងពីរខាងរបស់ព្រះមានព្រះភាគ មានសម្បុរក្រហម ក្រហមល្អ គួរជ្រះថ្លា គួរមិលមើល ស្រដៀងនឹងអណ្តើកមាស។ ត្រង់កណ្តាល មានសម្បុរ ខ្មៅ ខ្មៅល្អ មិនមានសៅហ្មង យ៉ាងស្និទ្ធ គួរជ្រះថ្លា គួរមិលមើល ស្រដៀងនឹងផ្កាផ្កា។ ក្រៅអំពីទីនោះ មានសម្បុរស សល្អ សស្រស់ សសុទ្ធ គួរ ជ្រះថ្លា គួរមិលមើល ស្រដៀងនឹងផ្កាយព្រឹក។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទតឃើញជុំវិញចម្ងាយ ១ យោជន៍ ទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ ដោយព្រះមំសចក្ខុ តាមប្រក្រតីនោះ ដែលរាប់ចូលក្នុងអត្តភាព កើតអំពីសុចរិតកម្មក្នុងកាលមុន។ ទោះបីងងឹតប្រកបដោយអង្គ ៤ គឺព្រះអាទិត្យអស្តង្គត ១ ថ្ងៃ ខបោសចខាងកាឡបក្ខ ១ ដងព្រៃដែលញឹក ១ អាកាសមេឃដ៏ធំតាំងឡើង ១ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទតឃើញជុំវិញចម្ងាយ ១ យោជន៍ ក្នុងទី ងងឹតប្រកបដោយអង្គ ៤ សូម្បីមានសភាពយ៉ាងនេះ។ មិនមានជញ្ជាំង សន្ទុះទ្វារ កំពែង ភ្នំ គុម្មុលើ វល្លិ ជាក្រឡឹងរារាំងដើម្បីឃើញរូបទាំងឡាយ ទេ។ បើទុកជាគេដាក់គ្រាប់ល្ងមួយគ្រាប់ ក្នុងរទេះពេញដោយល្ង ធ្វើឲ្យជាក្រឡឹងចំណាំ ក៏នៅតែព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់រើសយកគ្រាប់ល្ងនោះបាន វិញដដែល។ ព្រះមំសចក្ខុជាប្រក្រតីរបស់ព្រះមានព្រះភាគ បរិសុទ្ធយ៉ាងនេះ។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មានចក្ខុបើកហើយ ដោយមំសចក្ខុ យ៉ាងនេះឯង។

ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុបើកហើយដោយទិព្វចក្ខុ តើដូចម្តេច។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដូចជាទិព្វ បរិសុទ្ធកន្លងផុតចក្ខុរបស់មនុស្ស ទ្រង់ទតឃើញពួកសត្វកំពុងច្បុត កំពុងកើត ជាសត្វចោកទាប ខ្ពង់ខ្ពស់ មានវណ្ណៈល្អ មានវណ្ណៈអាក្រក់ មានដំណើរល្អ មានដំណើរអាក្រក់ ដឹង ច្បាស់នូវពួកសត្វ ដែលអន្ទោលទៅតាមកម្មថា អើហ្ន៎ ពួកសត្វដ៏ចម្រើនទាំងឡាយនេះ ប្រកបដោយកាយទុច្ចរិត ប្រកបដោយវចិទុច្ចរិត ប្រកប ដោយមនោទុច្ចរិត ជាអ្នកតិះដៀលពួកព្រះអរិយៈ ជាមិច្ឆាទិដ្ឋិ សមាទានអំពីជាមិច្ឆាទិដ្ឋិ សត្វទាំងនោះ លុះបែកឆ្កាយរាងកាយស្លាប់ទៅ ក៏ទៅ កើតក្នុងអបាយ ទុក្ខតិ វិនិបាត នរក ម្យ៉ាងទៀត ពួកសត្វដ៏ចម្រើននេះ ប្រកបដោយកាយសុចរិត ប្រកបដោយវចិសុចរិត ប្រកបដោយមនោសុចរិត ជាអ្នកមិនតិះដៀលនូវពួកព្រះអរិយៈ ជាសម្មាទិដ្ឋិ សមាទានអំពីជាសម្មាទិដ្ឋិ សត្វទាំងនោះ លុះបែកឆ្កាយរាងកាយស្លាប់ទៅ ក៏ទៅកើតក្នុងសុគតិ ស្មតិ ទេវលោក ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដូចជាទិព្វ បរិសុទ្ធកន្លងផុតចក្ខុរបស់មនុស្ស ទ្រង់ឃើញពួកសត្វដែលកំពុងច្បុត កំពុងកើត ជា សត្វចោកទាប ខ្ពង់ខ្ពស់ មានវណ្ណៈល្អ មានវណ្ណៈអាក្រក់ មានដំណើរល្អ មានដំណើរអាក្រក់ ទ្រង់ជ្រាបនូវពួកសត្វដែលអន្ទោលទៅតាមកម្មយ៉ាង នេះ។ មួយទៀត កាលបើព្រះមានព្រះភាគ ប្រាថ្នានឹងឃើញ គប្បីឃើញលោកធាតុមួយខ្លះ ឃើញលោកធាតុពីរខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ៣ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ៤ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ៥ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ១០ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ២០ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ៣០ ខ្លះ ឃើញលោក ធាតុ ៤០ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ៥០ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុយ៉ាងតូច ១ ពាន់ខ្លះ ឃើញលោកធាតុជាកណ្តាលមួយពាន់¹⁾ ពីរពាន់ខ្លះ ទតឃើញ លោកធាតុមួយពាន់²⁾ បីពាន់ខ្លះ ឈ្មោះថា ទតឃើញមហាសហស្សីលោកធាតុខ្លះ។ មួយទៀត បើព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រាថ្នាត្រឹមណា គប្បីទត ឃើញត្រឹមណោះ។ ទិព្វចក្ខុរបស់ព្រះមានព្រះភាគ បរិសុទ្ធយ៉ាងនេះ។ ព្រះមានព្រះភាគឈ្មោះថា មានចក្ខុបើកហើយ ដោយចក្ខុដូចជាទិព្វ យ៉ាង នេះ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុបើកហើយ ដោយបញ្ញាចក្ខុ តើដូចម្តេច។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានប្រាជ្ញាច្រើន មានប្រាជ្ញាក្រាស់ មានប្រាជ្ញា រិករាយ មានប្រាជ្ញាហ័ស មានប្រាជ្ញាមុត មានប្រាជ្ញាទំលុះទំលាយនូវកិលេស ឈ្លានក្នុងប្រភេទនៃប្រាជ្ញា បែកព្រះញាណ ទ្រង់បានបដិសម្តិទា ទ្រង់ដល់នូវសេចក្តីក្លៀវក្លា ៤ យ៉ាង ទ្រទ្រង់នូវកម្លាំង ១០ ជាបុរសដ៏ប្រសើរ ជាបុរសដូចសីហៈ ជាបុរសនាគ ជាបុរសអាជានេយ្យ ជាបុរសអាច នាំទៅនូវផ្លូវ ជាអនន្តញ្ញាណ មានគេជះជាអនន្ត មានយសជាអនន្ត ទ្រង់ស្តុកស្តម្ភ មានទ្រព្យច្រើន មានធនធាន ដឹកនាំទូន្មាន ប្រៀនប្រដៅ ពន្យល់ ធ្វើសត្វឲ្យពិនិស្ស សំឡឹង ធ្វើសត្វឲ្យជ្រះថ្លា។ ព្រោះថា ព្រះមានព្រះភាគនោះ ទ្រង់ញ៉ាំងមគ្គដែលមិនទាន់កើតឡើង ឲ្យកើតឡើង ទ្រង់ញ៉ាំង មគ្គដែលមិនទាន់កើតសព្វគ្រប់ ឲ្យកើតសព្វគ្រប់ ទ្រង់ប្រាប់ផ្លូវដែលមិនទាន់បានប្រាប់ ទ្រង់យល់ផ្លូវ ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់នូវផ្លូវ ទ្រង់រាងវែកក្នុងផ្លូវ។ ឯពួកសាវ័កក្នុងកាលឥឡូវនេះ គ្រាន់តែជាអ្នកដើរតាមផ្លូវ មកតាមក្រោយ។ ព្រោះថា ព្រះមានព្រះភាគនោះ ទ្រង់ជ្រាបហេតុដែលគួរជ្រាប ទ្រង់ ឃើញហេតុដែលគួរឃើញ ទ្រង់មានចក្ខុ មានធម៌ មានញាណ មានភាពដ៏ប្រសើរ ទ្រង់ពោល សំដែង បង្ហាត់នូវប្រយោជន៍ ទ្រង់ប្រទានអមតធម៌ ជាម្ចាស់នៃធម៌ ជាព្រះតថាគត។ ហេតុណាមួយ ដែលព្រះមានព្រះភាគនោះ មិនជ្រាប មិនឃើញ មិនជ្រាបច្បាស់ មិនធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ មិនប៉ះ ពាល់ដោយបញ្ញា មិនមាន។ ធម៌ទាំងពួង រាប់ទាំងអតីត អនាគត និងបច្ចុប្បន្ន រមែងមកកាន់គន្លងចម្រុះព្រះញាណនៃព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ដោយ អាការៈគ្រប់យ៉ាង។ ឈ្មោះថា វត្ថុណាមួយ ដែលត្រូវយល់ ត្រូវដឹង គឺប្រយោជន៍ខ្លួនក្តី ប្រយោជន៍ជនដទៃក្តី ប្រយោជន៍ទាំងពីរក្តី ប្រយោជន៍ជា

ហេតុនីមួយក្នុងលោកនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគនោះ ទ្រង់មិនឃើញ ឬថាមិនជ្រាប មិនយល់ មិនមានទេ ហេតុណាដែលត្រូវដឹង ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបនូវហេតុ (នោះ) ទាំងអស់ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះតថាគត ទើបឈ្មោះថា សមន្តចក្ខុ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ឈ្មោះថា មានចក្ខុបើកហើយ ដោយសមន្តចក្ខុ យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា មានចក្ខុបើកហើយ បានសំដែង។

[៣០] អធិប្បាយពាក្យថា ធម៌ដែលព្រះអង្គជ្រាបដោយព្រះអង្គឯង ជាគ្រឿងនាំចេញនូវអន្តរាយ ត្រង់ពាក្យថា ធម៌ដែលព្រះអង្គជ្រាបដោយ ព្រះអង្គឯង គឺមិនជឿតាមគេថាយ៉ាងនេះ។ មិនមែនដោយព្រះអង្គចេះ។ មិនមែនដោយព្រះអង្គត្រូវ។ មិនមែនដោយការផ្សេងៗនឹងក្បួន មិនមែនដោយ ហេតុនៃសេចក្តីត្រិះរិះ មិនមែនដោយហេតុនៃការគ្រូគ្រាន់ មិនមែនដោយសេចក្តីត្រិះរិះនូវអាការៈ មិនមែនដោយហេតុដែលខ្លួនយល់ ខ្លួនពិនិត្យ ខ្លួនចូលចិត្តទេ គឺព្រះអង្គជ្រាបដោយព្រះអង្គឯងពិត ជាធម៌ជាក់ច្បាស់ចំពោះព្រះអង្គ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ធម៌ដែលព្រះអង្គជ្រាបដោយព្រះ អង្គឯង។ ពាក្យថា ជាគ្រឿងនាំចេញនូវអន្តរាយ ត្រង់ពាក្យថា អន្តរាយ បានដល់ អន្តរាយពីរគឺ អន្តរាយច្បាស់លាស់ ១ អន្តរាយកំបាំង ១។

អន្តរាយច្បាស់លាស់ តើដូចម្តេច។ សីហៈ ខ្លាធំ ខ្លាដម្បង ខ្លាឃ្មុំ ឆ្កែព្រៃ គោ ក្របី ដំរី ពស់ ខ្នុយ ក្តែប ពួកចោរ ឬពួកមាណព ធ្វើចោរកម្មក្តី មិន ទាន់ធ្វើចោរកម្មក្តី រោគភ្នែក រោគត្រចៀក រោគច្រមុះ រោគអណ្តាត រោគកាយ រោគក្បាល រោគក្បាល រោគក្បាល រោគមាត់ រោគធ្មេញ ក្អក ហិត ឫសដូង ច្រមុះ ក្តៅក្រហាយ ស្លាំងស្លុម រោគផ្ទៃ វិលមុខ ធ្លាក់ឈាម ចុកសៀត ចុកផ្ទៃ យូង ពក ព្រែង រឹងរៃ ឆ្អុលជ្រូក ដំណូចពិស រមាស់ កម រោគកើត ក្នុងទីខ្លាវដោយក្រចក យូងដែក ឈាម ប្រមាត់ ប្រមេរៈផ្អែមមាត់ ឫសដូងដុះ ឫស ឫសដូងបាត អាពាធកើតអំពីប្រមាត់ អាពាធកើតអំពីស្នេស្ន អាពាធកើតអំពីខ្យល់ អាពាធកើតអំពីប្រដុំធាតុបួន អាពាធកើតអំពីការប្រប្រួលរដូវ អាពាធកើតអំពីការរក្សាឥរិយាបថមិនស្មើ អាពាធកើតអំពី សេចក្តីព្យាយាមរបស់គេ មានវាយចងជាដើម អាពាធកើតអំពីផលកម្ម ត្រជាក់ ក្តៅ ឃ្លាន ស្រេក ឧច្ឆារៈ បស្សៈ សម្មស្សនៃរបោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ ពស់តូច ពស់ធំ ទាំងនេះលោកហៅថា អន្តរាយច្បាស់លាស់។

អន្តរាយកំបាំង តើដូចម្តេច។ កាយទុច្ចរិត វចិទុច្ចរិត មនោទុច្ចរិត កាមច្ចន្តនីវរណៈ ព្យាបាទនីវរណៈ ចិនមិទ្ធនីវរណៈ ឧទ្ធចក្ខុច្ចនីវរណៈ វិចិត្រា នីវរណៈ រាគៈ ទោសៈ មោហៈ ការក្រោធ ការចងក្រោធទុក ការលុបគុណ ការវាយឫកស្មើ ការច្រណែន ការកំណាញ់ ការលាក់ទោសខ្លួន ការអួតអាង ការរើស ការប្រណាំងវាសនា ការប្រកាន់ ការមើលងាយ ការស្រវឹង ការប្រហែស កិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តី ក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងពួង អកុសលាភិសង្ខារទាំងពួង ទាំងនេះលោកហៅថា អន្តរាយកំ បាំង។

អធិប្បាយពាក្យថា អន្តរាយ ចុះឈ្មោះថាអន្តរាយ ដោយអត្ថថាដូចម្តេច។ ឈ្មោះថា អន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈគ្របសង្កត់។ ឈ្មោះថា អន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីសាបសូន្យ។ ឈ្មោះថា អន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈអាស្រ័យនៅក្នុងអត្តភាពនោះ។

ចុះឈ្មោះថា អន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈគ្របសង្កត់ តើដូចម្តេច។ អន្តរាយទាំងនោះ តែងសង្កត់សង្កិន គ្របសង្កត់ ជិះជាន់ ស្រពន្តិច រូបរិត ញាំញី នូវបុគ្គលនោះ។ ឈ្មោះថា អន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈគ្របសង្កត់ យ៉ាងនេះ។

ចុះឈ្មោះថាអន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីសាបសូន្យ តើដូចម្តេច។ អន្តរាយទាំងនោះ តែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីសាបសូន្យ ដើម្បីអន្តរាយកុសលធម៌ទាំងឡាយ។ តែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសាបសូន្យ ដើម្បីអន្តរាយកុសលធម៌ទាំងឡាយ តើដូចម្តេច។ តែងប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសាបសូន្យ ដើម្បីអន្តរាយដល់កុសលធម៌ទាំងនេះ គឺសេចក្តីប្រតិបត្តិដោយប្រពៃ សេចក្តីប្រតិបត្តិជាអនុលោម សេចក្តីប្រតិបត្តិមិនជាសត្រូវ សេចក្តីប្រតិបត្តិជាប្រយោជន៍សមគួរ សេចក្តីប្រតិបត្តិធម៌ដ៏សមគួរដល់ធម៌ ការធ្វើឲ្យពេញក្នុងសីលទាំងឡាយ ការគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយ ទាំងឡាយ ការដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ការប្រកបរឿយៗ នូវការភ្ញាក់រឿយៗ ការមានស្មារតីដឹងខ្លួន ការប្រកបរឿយៗ នូវការចម្រើនសីលប្រដ្ឋាន ៤ ការប្រកបរឿយៗ នូវការចម្រើនសម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គៈ ៧ មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដីប្រសើរ។ ឈ្មោះថា អន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីសាបសូន្យយ៉ាងនេះ។

ចុះឈ្មោះថា អន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈអាស្រ័យនៅក្នុងអត្តភាពនោះ តើដូចម្តេច។ ធម៌អកុសលដ៏លាមកទាំងនោះ ជាអន្តរាយ អាស្រ័យក្នុងអត្ត ភាព កើតឡើងក្នុងអត្តភាពនោះ។ ពួកសត្វអាស្រ័យនឹងរូង ដេកក្នុងរូង ពួកសត្វអាស្រ័យនឹងទឹក ដេកក្នុងទឹក ពួកសត្វអាស្រ័យនឹងព្រៃ ដេកក្នុង ព្រៃ ពួកសត្វអាស្រ័យនឹងដើមឈើ ដេកលើដើមឈើ យ៉ាងណាមិញ ធម៌អកុសលដ៏លាមកទាំងនោះ ជាអន្តរាយ អាស្រ័យក្នុងអត្តភាព កើតឡើង ក្នុងអត្តភាពនោះ ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា អន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈអាស្រ័យនៅក្នុងអត្តភាពនោះ យ៉ាងនេះឯង។

សមដូចព្រះពុទ្ធដីកានេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សំដែងថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុអ្នកនៅរួមនឹងសិស្ស អ្នកនៅរួមនឹងអាចារ្យ រមែងនៅជា ទុក្ខ មិនសប្បាយ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុអ្នកនៅរួមនឹងសិស្ស នៅរួមនឹងអាចារ្យ រមែងនៅជាទុក្ខ មិនសប្បាយ តើដូចម្តេច ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌ទាំងឡាយជាអកុសលដ៏លាមក ដែលបុគ្គលត្រិះរិះដោយសេចក្តីរឭក ជាទីតាំងនៃសញ្ញាជនៈ កើតឡើងដល់ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ព្រោះ ឃើញរូបដោយភ្នែក ធម៌អកុសលដ៏លាមកទាំងនោះ រមែងនៅក្នុងខាងក្នុង រមែងជាប់តាមភិក្ខុនោះ ព្រោះហេតុនោះ (ភិក្ខុនោះ តថាគត) ហៅថា អ្នកនៅរួមនឹងសិស្ស ធម៌អកុសលដ៏លាមកទាំងនោះ រមែងគ្របសង្កត់ភិក្ខុនោះ ព្រោះហេតុនោះ (ភិក្ខុនោះ តថាគត) ហៅថា អ្នកនៅរួមនឹងអាចារ្យ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ មួយទៀត ធម៌ទាំងឡាយជាអកុសលដ៏លាមក ដែលបុគ្គលត្រិះរិះដោយសេចក្តីរឭក ជាទីតាំងនៃសញ្ញាជនៈ កើតឡើងដល់ ភិក្ខុព្រោះពួស្តីដោយត្រចៀក ហិតក្លិនដោយច្រមុះ ជញ្ជក់រសដោយអណ្តាត ប៉ះពាល់ផ្សព្វដោយកាយ ដឹងធម៌ដោយចិត្ត ធម៌អកុសលដ៏ លាមកទាំងនោះ រមែងនៅខាងក្នុង រមែងជាប់តាមភិក្ខុនោះ ព្រោះហេតុនោះ (ភិក្ខុនោះ តថាគត) ហៅថា អ្នកនៅរួមនឹងសិស្ស ធម៌អកុសលដ៏ លាមកទាំងនោះ រមែងគ្របសង្កត់ភិក្ខុនោះ ព្រោះហេតុនោះ (ភិក្ខុនោះ តថាគត) ហៅថា អ្នកនៅរួមនឹងអាចារ្យ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុអ្នកនៅរួម នឹងសិស្ស អ្នកនៅរួមនឹងអាចារ្យ រមែងនៅជាទុក្ខ មិនសប្បាយ យ៉ាងនេះឯង។ ឈ្មោះថា អន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈអាស្រ័យនៅក្នុងអត្តភាពនោះ យ៉ាងនេះឯង។

មួយទៀត ព្រះពុទ្ធដីកានេះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌ទាំងឡាយ ៣ នេះ ជាមន្ទិលខាងក្នុង ជាបច្ចាមិត្តខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាអ្នកសម្លាប់ខាងក្នុង ជាខ្មាំងខាងក្នុង ធម៌ ៣ តើដូចម្តេច ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ លោកៈជាមន្ទិលខាងក្នុង ជាបច្ចាមិត្តខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាអ្នកសម្លាប់ខាងក្នុង ជាខ្មាំងខាងក្នុង ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ទោសៈ ជាមន្ទិលខាងក្នុង ជាបច្ចាមិត្តខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាអ្នកសម្លាប់ខាងក្នុង ជាខ្មាំងខាងក្នុង ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ មោហៈ ជាមន្ទិលខាងក្នុង ជាបច្ចាមិត្តខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាអ្នកសម្លាប់ខាងក្នុង ជាខ្មាំងខាងក្នុង ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌ ៣ នេះឯង ជាមន្ទិលខាងក្នុង ជាបច្ចាមិត្តខាងក្នុង ជាសត្រូវខាងក្នុង ជាអ្នកសម្លាប់ខាងក្នុង ជាខ្មាំងខាងក្នុង។

លោកៈឲ្យកើតវិនាស លោកៈជាគ្រឿងញ៉ាំងចិត្តឲ្យកម្រើក ភ័យកើតឡើងខាងក្នុង តែជនមិនដឹងនូវភ័យនោះ។ ជនល្មោភ រមែងមិនដឹងនូវអត្ថ ជនល្មោភ រមែងមិនឃើញនូវធម៌ លោកៈ គ្របសង្កត់ជន ក្នុងកាលណា សេចក្តីងងឹតងងល់ រមែងកើតក្នុងកាលនោះ ទោសៈឲ្យកើតវិនាស ទោសៈ ជាគ្រឿងញ៉ាំងចិត្តឲ្យកម្រើក ភ័យរមែងកើតខាងក្នុង តែជនមិនដឹងនូវភ័យនោះ ជនក្រោធ រមែងមិនដឹងអត្ថ ជនក្រោធ រមែងមិនឃើញធម៌ សេចក្តីក្រោធ គ្របសង្កត់ជន ក្នុងកាលណា ការងងឹតងងល់ រមែងកើតក្នុងកាលនោះ មោហៈ ឲ្យកើតវិនាស មោហៈ ជាគ្រឿងញ៉ាំងចិត្តឲ្យកម្រើក ភ័យរមែងកើតខាងក្នុង តែជនមិនដឹងនូវភ័យនោះ ជនរង្វេង រមែងមិនដឹងអត្ថ ជនរង្វេង រមែងមិនឃើញធម៌ មោហៈគ្របសង្កត់ជន ក្នុងកាលណា ការងងឹតងងល់ រមែងកើតក្នុងកាលនោះ។

ឈ្មោះថា អន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈអាស្រ័យនៅក្នុងអត្តភាពនោះយ៉ាងនេះឯង។

មួយវិញទៀត ព្រះពុទ្ធដីកានេះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយថា បពិត្រមហារាជ ធម៌របស់បុរស ៣ កាលកើតឡើងខាងក្នុង រមែងកើតឡើង ដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍ ដើម្បីទុក្ខ ដើម្បីកិរិយានៅមិនសប្បាយ ធម៌ ៣ តើដូចម្តេច បពិត្រមហារាជ លោកៈ ជាធម៌របស់បុរស កាលកើតខាងក្នុង រមែងកើតដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍ ដើម្បីទុក្ខ ដើម្បីកិរិយានៅមិនសប្បាយ បពិត្រមហារាជ ទោសៈ ជាធម៌របស់បុរស កាលកើតខាងក្នុង រមែងកើតដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍ ដើម្បីទុក្ខ ដើម្បីកិរិយានៅមិនសប្បាយ បពិត្រមហារាជ មោហៈ ជាធម៌របស់បុរស កាលកើតឡើងខាងក្នុង រមែងកើតដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍ ដើម្បីទុក្ខ ដើម្បីកិរិយានៅមិនសប្បាយ បពិត្រមហារាជ ធម៌របស់បុរស ៣ នេះឯង កាលកើតឡើងខាងក្នុង រមែងកើតដើម្បីមិនជាប្រយោជន៍ ដើម្បីទុក្ខ ដើម្បីកិរិយានៅមិនសប្បាយ។

លោកៈ ទោសៈ មោហៈ កើតចេញអំពីខ្លួន រមែងសម្លាប់បុរស ដែលមានចិត្តអាក្រក់ ដូចផ្លែឫស្សីសម្លាប់ដើមឫស្សី។

ឈ្មោះថា អន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈអាស្រ័យនៅក្នុងអត្តភាពនោះ យ៉ាងនេះឯង។

ន័យមួយទៀត ព្រះពុទ្ធដីកានេះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយថា

រាគៈ និងទោសៈ មានអត្តភាពនេះជាហេតុ សេចក្តីមិនត្រេកអរ តម្រេក កិរិយាព្រើរមាម កើតអំពីអត្តភាពនេះ សេចក្តីត្រិះរិះក្នុងចិត្ត ក៏កើតឡើងអំពីអត្តភាពនេះ ដូចពួកក្មេងតូចលែងក្តែក។

ឈ្មោះថា អន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈអាស្រ័យនៅក្នុងអត្តភាពនោះ យ៉ាងនេះឯង។

ពាក្យថា ជាគ្រឿងនាំចេញនូវអន្តរាយ គឺជាគ្រឿងនាំចេញអន្តរាយ ជាគ្រឿងលះបង់អន្តរាយ ជាគ្រឿងរម្ងាប់អន្តរាយ ជាគ្រឿងរលាស់ចោលអន្តរាយ ជាគ្រឿងរម្ងាប់អន្តរាយ គឺអមតនិព្វាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ធម៌ដែលព្រះអង្គជ្រាបដោយព្រះអង្គឯង ជាគ្រឿងនាំចេញនូវអន្តរាយ។

[៣១] ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សូមព្រះអង្គសំដែងនូវបដិបទា សេចក្តីថា សូមព្រះអង្គសំដែងនូវបដិបទា គឺសំដែង ប្រាប់ ពោល បញ្ញត្ត តែងតាំង បើក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាសនូវសម្មាបដិបទា អនុលោមបដិបទា បដិបទាមិនជាសត្រូវ បដិបទាជាប្រយោជន៍ដ៏សមគួរ ការប្រព្រឹត្ត ធម៌ដ៏សមគួរដល់ធម៌ ការបំពេញក្នុងសីលទាំងឡាយ ការគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ការដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ការប្រកបឃ្លើយៗ នូវការភ្ញាក់រឭក ការមានស្មារតីដ៏ដ្ឋាន សតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ មគ្គដ៏ប្រសើរប្រកបដោយអង្គ ៨ និព្វាន និងបដិបទាជាដំណើរទៅកាន់និព្វាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សូមព្រះអង្គសំដែងនូវបដិបទា។ ពាក្យថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន គឺព្រះពុទ្ធនិមិត្តនោះ ត្រាស់ហៅព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ។ មួយទៀត ព្រះអង្គប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តែងតាំង បើក ចែក ធ្វើឲ្យងាយ ប្រកាសហើយនូវធម៌ណា ធម៌ទាំងអស់នោះ ជាធម៌ល្អ ជាធម៌ចម្រើន ជាធម៌គួររាប់រក ជាធម៌មិនមានទោស ជាធម៌ដែលបុគ្គលគួរសេព ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន សូមព្រះអង្គសំដែងនូវបដិបទា។

[៣២] អធិប្បាយពាក្យថា បាតិមោក្ខ និងសមាធិ ត្រង់ពាក្យថា បាតិមោក្ខ គឺសីល ទីតាំង ទីខាងដើម សេចក្តីប្រព្រឹត្តិ សេចក្តីសង្រួម សេចក្តីរាំង ប្រធាន ប្រមុខ នៃការបាននូវធម៌ទាំងឡាយជាកុសល។ ពាក្យថា សមាធិ បានដល់ការតាំងនៅ ការតាំងនៅព្រម ការតាំងនៅស្ងប់នៃចិត្ត ការមិនកន្លះរា ការមិនរាយមាយ ភាពនៃចិត្តមិនកន្លះរា សេចក្តីស្ងប់ ឥន្ទ្រិយ គឺសមាធិ កម្លាំងគឺសមាធិ ការតាំងចិត្តដោយប្រពៃ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បាតិមោក្ខ និងសមាធិ។ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធនិមិត្តនោះត្រាស់ថា

ព្រះអង្គមានចក្ខុបើកហើយ បានសំដែងធម៌ ដែលព្រះអង្គជ្រាបដោយព្រះអង្គឯង ជាគ្រឿងនាំចេញនូវអន្តរាយ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ ចម្រើន សូមព្រះអង្គសំដែងនូវបដិបទា បាតិមោក្ខ និងសមាធិ។

[៣៣] (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់តបថា) បុគ្គលមិនគប្បីឡេះឡោះដោយភ្នែក គប្បីរារាំងត្រចៀកចាកគាមកថា មិនគប្បីជាប់ចំពាក់ក្នុងរសផង មិនគប្បីប្រកាន់វត្ថុណាមួយក្នុងលោកផង។

[៣៤] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលមិនគប្បីឡេះឡោះដោយភ្នែក សំនួរថា បុគ្គលអ្នកឡេះឡោះដោយភ្នែក តើដូចម្តេច? បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកឡេះឡោះដោយភ្នែក ប្រកបដោយសេចក្តីឡេះឡោះដោយភ្នែក គិតថា អាត្មាអញគួរឃើញអារម្មណ៍ដែលមិនធ្លាប់ឃើញ គួររំលងចោល អារម្មណ៍ដែលឃើញហើយ ប្រកបរឿយៗ នូវការត្រាច់ទៅឆ្ងាយៗ និងការត្រាច់ទៅមិនឈប់ឈរ គឺចេញអំពីអាមាម ទៅអាមាម អំពីឱទ្ធាន ទៅ ឱទ្ធាន អំពីស្រុក ទៅស្រុក អំពីនិគម ទៅនិគម អំពីក្រុងទៅក្រុង អំពីដែនទៅដែន អំពីជនបទ ទៅជនបទ ដើម្បីឃើញរូប ជាអ្នកឡេះឡោះដោយ ភ្នែក យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត បុគ្គលខ្លះចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ ដើរតាមច្នល់ ជាអ្នកដើរមិនសង្រួម តែងក្រឡេកមើលដំរី ក្រឡេកមើលសេះ ក្រឡេកមើលរថ ក្រឡេកមើលពលថ្មើរជើង ក្រឡេកមើលពួកស្រី ក្រឡេកមើលពួកបុរស ក្រឡេកមើលពួកក្មេងប្រុស ក្រឡេកមើលពួកក្មេងស្រី ក្រឡេកមើលរានផ្សារ ក្រឡេកមើលមុខផ្ទះ ក្រឡេកមើលលើ ក្រឡេកមើលក្រោម ដើរសំឡឹងទិសតូចទិសធំ ជាអ្នកឡេះឡោះដោយភ្នែក យ៉ាងនេះ ខ្លះ។ មួយទៀត បុគ្គលខ្លះឃើញរូបដោយភ្នែក ហើយជាអ្នកប្រកាន់និមិត្ត ជាអ្នកប្រកាន់អនុព្យញ្ញាតៈ ធម៌ទាំងឡាយជាអកុសលដ៏លាមក គឺអភិជ្ឈា និងទោមនស្ស គប្បីជាប់តាមភិក្ខុ អ្នកមិនសង្រួមចក្ខុន្ត្រិយន្ត្រិយន្ត្រិយណា ក៏មិនប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួមចក្ខុន្ត្រិយនោះ មិនរក្សានូវចក្ខុន្ត្រិយ មិនដល់នូវសេចក្តីសង្រួមក្នុងចក្ខុន្ត្រិយ ជាអ្នកឡេះឡោះដោយភ្នែក យ៉ាងនេះខ្លះ។ ដូចជាសមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយដ៏ចម្រើន បរិភោគភោជនដែលគេឲ្យដោយសទ្ធាហើយ តែសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ តែងប្រកបរឿយៗ នូវការស្តាប់ និងមើលល្បែងដែលជាសត្រូវ មាន សភាពយ៉ាងនេះ គឺរាំ ច្រៀង ប្រគំ មហោស្រព ចម្បាំងមហាការត និងរាមកេរ្តិ៍ជាដើម គង រតាំង ស្ករមានជ្រុងបួន គួរគំនូររូបបារី ល្បែងដំដែក ល្បែងរ៉ាំ ការលាងផ្លឹង ប្រជល់ដំរី ប្រខាំសេះ ប្រជល់ក្របី ប្រជល់គោ ប្រជល់ពពែ ប្រជល់កែ ប្រជល់មាន់ ប្រជល់ចាប ល្បែងគុណដំបង ប្រដាល់ ចំបាប់ ចម្បាំង ទិសម្រាប់រៀបពល ទីនៅកងទ័ព ការមើលកងទ័ព ជាអ្នកឡេះឡោះដោយភ្នែក យ៉ាងនេះខ្លះ។

ភិក្ខុជាអ្នកមិនឡេះឡោះដោយភ្នែក តើដូចម្តេច? ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ ដើរតាមច្នល់ ក៏ដើរសង្រួម មិនក្រឡេកមើលដំរី មិន ក្រឡេកមើលសេះ មិនក្រលេកមើលរថ មិនក្រឡេកមើលពលថ្មើរជើង មិនក្រឡេកមើលពួកស្រី មិនក្រឡេកមើលពួកបុរស មិនក្រឡេកមើលពួក ក្មេងប្រុស មិនក្រឡេកមើលពួកក្មេងស្រី មិនក្រឡេកមើលរានផ្សារ មិនក្រឡេកមើលមុខផ្ទះ មិនក្រឡេកមើលលើ មិនក្រឡេកមើលក្រោម មិនដើរ សំឡឹងទិសតូច ឬទិសធំ ជាអ្នកមិនឡេះឡោះដោយភ្នែក យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត ភិក្ខុឃើញនូវរូបដោយភ្នែក ហើយជាអ្នកមិនប្រកាន់និមិត្ត មិន ប្រកាន់អនុព្យញ្ញាតៈ ធម៌ទាំងឡាយជាអកុសលដ៏លាមក គឺអភិជ្ឈា និងទោមនស្ស គប្បីជាប់តាមភិក្ខុអ្នកមិនសង្រួមចក្ខុន្ត្រិយន្ត្រិយន្ត្រិយណា ក៏ប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួមចក្ខុន្ត្រិយនោះ រក្សាចក្ខុន្ត្រិយ ដល់នូវការសង្រួមក្នុងចក្ខុន្ត្រិយ ជាអ្នកមិនឡេះឡោះដោយភ្នែក យ៉ាង នេះខ្លះ។ ដូចជាសមណព្រាហ្មណ៍ដ៏ចម្រើនពួកខ្លះ បរិភោគភោជនដែលគេឲ្យដោយសទ្ធាហើយ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ មិនប្រកបរឿយៗ នូវ ការស្តាប់ និងការមើលល្បែង ដែលជាសត្រូវ មានសភាពយ៉ាងនេះ គឺល្បែងរាំ ច្រៀង ប្រគំ មហោស្រព ចម្បាំងមហាការត និងរាមកេរ្តិ៍ជាដើម។ ល។ ការមើលកងទ័ព ជាអ្នករៀនស្រឡះចាកការប្រកបរឿយៗ នូវការស្តាប់ និងការមើលល្បែងដែលជាសត្រូវ មានសភាពយ៉ាងនេះ ជាអ្នកមិន ឡេះឡោះដោយភ្នែក យ៉ាងនេះខ្លះ។

ពាក្យថា បុគ្គលមិនគប្បីឡេះឡោះដោយភ្នែក បានសេចក្តីថា បុគ្គលគប្បីលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យរិទ្ធាស ធ្វើឲ្យបាត់បង់នូវការឡេះឡោះដោយភ្នែក ហើយជាអ្នកឆ្ងាយ រៀរចេញ រៀរស្រឡះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចោល ផុតស្រឡះ ប្រកបប្រាស ចាកការឡេះឡោះដោយភ្នែក សម្រេចនៅដោយចិត្ត ដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលមិនគប្បីឡេះឡោះដោយភ្នែក។

[៣៥] ពាក្យថា គប្បីរារាំងត្រចៀកចាកគាមកថា សេចក្តីថា តិរច្ឆានកថា ៣២ លោកហៅថា គាមកថា។ តិរច្ឆានកថានោះ តើដូចម្តេច? គឺ និយាយអំពីព្រះរាជា និយាយអំពីចោរ និយាយអំពីអាមាត្យធំ និយាយអំពីសេនា និយាយអំពីភ័យ និយាយអំពីចម្បាំង និយាយអំពីបាយ និយាយ អំពីទឹក និយាយអំពីសំពត់ និយាយអំពីឃ្នា និយាយអំពីទីដេក និយាយអំពីផ្កាកម្រង និយាយអំពីគ្រឿងក្រអូប និយាយអំពីញាតិ និយាយអំពី ស្រុក និយាយអំពីនិគម និយាយអំពីនគរ និយាយអំពីជនបទ និយាយអំពីស្ត្រី និយាយអំពីបុរស និយាយអំពីយោធាដែលក្លៀវក្លា និយាយអំពី ច្រក និយាយអំពីកំពង់ទឹក និយាយអំពីញាតិដែលចែកឋានទៅកាន់បរលោកហើយ និយាយអំពីពាក្យដែលឥតប្រយោជន៍មានសភាពផ្សេងៗ និយាយអំពីលោក និយាយអំពីសមុទ្រ និយាយអំពីសេចក្តីចម្រើន និងមិនចម្រើន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ចាកគាមកថា។ ពាក្យថា គប្បីរារាំង ត្រចៀក គឺគប្បីរារាំង ហាមឃាត់ ខាំងខា រក្សា គ្រប់គ្រង បិទ ផ្តាច់បង់នូវត្រចៀកចាកគាមកថា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីរារាំងត្រចៀក ចាកគាមកថា។

[៣៦] អធិប្បាយពាក្យថា មិនគប្បីជាប់ចំពាក់ក្នុងរស ត្រង់ពាក្យថា រស គឺរសមើម រសដើម រសសម្បក រសស្លឹក រសផ្កា រសផ្លែ រសជួរ ផ្អែម ល្វឹង ហឹរ ប្រៃ ខារ ជួរផ្អែម ចត់ ឆ្ងាញ់ មិនឆ្ងាញ់ ត្រជាក់ ក្តៅ។ សមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ ជាប់ចំពាក់ក្នុងរស។ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ តែ ត្រាច់ស្វែងរករសដ៏ប្រសើរ ដោយចុងនៃអណ្តាត។ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ បានរសជួរ ស្វែងរករសមិនជួរ បានរសមិនជួរហើយ ស្វែងរក រសជួរ។ បានរសត្រជាក់ហើយ ស្វែងរករសក្តៅ បានរសក្តៅហើយ ស្វែងរកនូវរសត្រជាក់។ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ បានរបស់ណាៗ មិនសន្តោសនឹងរបស់នោះៗ ស្វែងរករសឯទៀតៗ ជាអ្នកត្រេកអរ ជាប់ចំពាក់ ល្មោត ជក់ជាប់ ញ៉ាំង ជាប់ស្អិត មានអាការជាប់ស្អិត ញៀនក្នុងរស ទាំងឡាយជាទីគាប់ចិត្ត។ បុគ្គលណា បានលះបង់ បានផ្តាច់ផ្តិលនូវចំណង់ក្នុងរសនេះ។ បេ។ ដុតដោយភ្លើង គឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ ពិចារណាដោយត្រូវទំនង ហើយបរិភោគអាហារ មិនដើម្បីលេង មិនដើម្បីស្រវឹង មិនដើម្បីប្រដាប់ មិនដើម្បីស្អិតស្អាង គ្រាន់តែដើម្បីបិទនៅនៃ កាយនេះ ដើម្បីឲ្យកាយប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីបំបាត់បង់សេចក្តីលំបាក ដើម្បីអនុគ្រោះព្រហ្មចរិយៈ។ បេ។ ការនៅសប្បាយផង។ បុគ្គលលាបដម្បៅ គ្រាន់តែប្រយោជន៍ឲ្យដុះសាច់យ៉ាងណា មួយទៀត បុគ្គលលាបក្តៅរទេះ គ្រាន់តែប្រយោជន៍ដល់ការដឹកនាំនូវភារៈ យ៉ាងណា មួយទៀត បុគ្គល

បរិភោគសាច់កូន គ្រាន់តែប្រយោជន៍ដល់ការឆ្លងឲ្យផុតផ្លូវដាច់ស្រយាល យ៉ាងណា ភិក្ខុពិចារណាដោយត្រូវទំនង ហើយបរិភោគអាហារ មិន ដើម្បីលេង។ បេ។ សេចក្តីមិនមានទោសផង ការនៅសប្បាយផង ក៏យ៉ាងនោះដែរ បុគ្គលលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើឲ្យដល់នូវការបាត់បង់ នូវចំណង់ក្នុងរស ដូច្នោះ ជាអ្នកឆ្ងាយ រៀប រៀនស្រឡះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចោល រួចស្រឡះ មិនប្រកបដោយចំណង់ក្នុងរស សម្រេចនៅដោយចិត្ត ដែលប្រាសចាកដែន គឺកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីជាប់ចំពាក់ក្នុងរស។

[៣៧] អធិប្បាយពាក្យថា មិនគប្បីប្រកាន់វត្ថុណាមួយក្នុងលោក ត្រង់ពាក្យថា ប្រកាន់ បានដល់សេចក្តីប្រកាន់ពីរ គឺសេចក្តីប្រកាន់គឺតណ្ហា ១ សេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ១។ បេ។ នេះ សេចក្តីប្រកាន់ គឺតណ្ហា។ បេ។ នេះ សេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ។ បុគ្គលលះបង់សេចក្តីប្រកាន់ គឺតណ្ហា រលាស់ចោលសេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ មិនគប្បីប្រកាន់ មិនកាន់យក មិនស្លាបអង្កែល មិនប្រកាន់ស្អិតនូវចក្ខុ មិនគប្បីប្រកាន់ មិនកាន់យក មិន ស្លាបអង្កែល មិនប្រកាន់ស្អិតនូវត្រចៀក ច្រមុះ អណ្តាត កាយ រូប សំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ ត្រកូល ពួក អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ សុខ ចីរ បិណ្ណបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ កាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព រូបភព អរូបភព សញ្ញាភព អសញ្ញាភព នេរ សញ្ញានាសញ្ញាភព ឯកវោការភព ចតុវោការភព បញ្ចវោការភព អតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន និងធម៌ដែលខ្លួនឃើញ ព្វ ប៉ះពាល់ ឬគប្បីដឹង។ ពាក្យថា វត្ថុណាមួយ គឺរូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ណាមួយ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក។ បេ។ ក្នុងអាយតនលោក ហេតុ នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីប្រកាន់វត្ថុណាមួយ ក្នុងលោក។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

បុគ្គលមិនគួរឡេះឡោះដោយភ្នែក គប្បីរារាំងត្រចៀកចាកតាមកថា មិនគប្បីជាប់ចំពាក់ក្នុងរសផង មិនគប្បីប្រកាន់វត្ថុណាមួយ ក្នុងលោកផង។

[៣៨] ភិក្ខុត្រូវផស្សៈប៉ះពាល់ហើយ ក្នុងកាលណា ក្នុងកាលនោះ មិនគប្បីធ្វើនូវការទូញយំ ក្នុងទីណាមួយទេ មួយទៀត មិនគប្បីប្រាថ្នាភព មិនគប្បីញាប់ញ័រក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួរខ្លាចទាំងឡាយឡើយ។

[៣៩] ពាក្យថា ភិក្ខុត្រូវផស្សៈប៉ះពាល់ហើយ ក្នុងកាលណា អធិប្បាយថា ភិក្ខុត្រូវផស្សៈ គឺរោគប៉ះពាល់ គ្របសង្កត់ ប្រជុំចុះ ប្រកបព្រម គឺ ត្រូវរោគភ្នែក ប៉ះពាល់ គ្របសង្កត់ ប្រជុំចុះ ប្រកបព្រម ត្រូវរោគត្រចៀក រោគច្រមុះ រោគអណ្តាត រោគកាយ រោគក្បាល រោគគុម្មត្រចៀក រោគ មាត់ រោគធ្មេញ ក្អក ហឺត ឫសដូងច្រមុះ ក្តៅក្រហាយ ស្លាំងស្ងួត រោគផ្ទៃ វិលមុខ ធ្លាក់ឈាម ចុកសៀត ចុះផ្ទៃ ឃ្នង ពក ស្រែង រឹងរៃ ឆ្អុតជ្រូក ដំណូចពិស រមាស់ កម រោគកើតក្នុងទីខ្លាចដោយក្រចក ឃ្នងដែក ឈាម ប្រមាត់ ប្រមេះ ផ្អែមមាត់ ឫសដូងដុះ ឫស ឫសដូងបាត អាពាធកើត អំពីប្រមាត់ អាពាធកើតអំពីស្នេស្ន អាពាធកើតអំពីខ្យល់ អាពាធកើតអំពីប្រជុំធាតុបួន អាពាធកើតអំពីការប្រែប្រួលរដូវ អាពាធកើតអំពីការរក្សា ឥរិយាបថមិនស្មើ អាពាធកើតអំពីសេចក្តីព្យាយាម (របស់គេ មានវាយចងជាដើម) អាពាធកើតអំពីផលកម្ម ត្រជាក់ ក្តៅ ឃ្លាន ស្រេក ឧទ្ធារៈ បស្សៈ សម្មស្សនៃរោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ និងពស់តូចពស់ធំ ប៉ះពាល់ គ្របសង្កត់ ប្រជុំចុះ ប្រកបព្រម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ត្រូវ ផស្សៈប៉ះពាល់ហើយ ក្នុងកាលណា។

[៤០] ពាក្យថា ភិក្ខុមិនគប្បីធ្វើនូវការទូញយំ ក្នុងទីណាមួយ គឺភិក្ខុមិនគប្បីធ្វើ មិនគប្បីឲ្យកើត មិនគប្បីឲ្យកើតព្រម មិនគប្បីបង្កើត មិនគប្បី បង្កើតចំពោះនូវការយំ យំរៀបរាប់ អាការៈនៃការយំ អាការៈនៃការយំរៀបរាប់ ភាពនៃការយំ ភាពនៃការយំរៀបរាប់ ការរៀបរាប់ដោយវាចា ការ រៀបរាប់ផ្សេងៗ ការចរចា អាការៈនៃការចរចា ភាពនៃការចរចា។ ពាក្យថា ក្នុងទីណាមួយ គឺក្នុងកន្លែងណាមួយ ក្នុងទីណា។ ក្នុងទីខ្លះ ដែលជាខាង ក្នុងក្តី ខាងក្រៅក្តី ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុមិនគប្បីធ្វើនូវការទូញយំ ក្នុងទីណាមួយទេ។

[៤១] ពាក្យថា មួយទៀត មិនគប្បីប្រាថ្នាភព គឺមិនគប្បីប្រាថ្នាកាមភព មិនគប្បីប្រាថ្នារូបភព មិនគប្បីប្រាថ្នា មិនគប្បីប៉ុនប៉ង មិនគប្បីចង់ បានអរូបភព ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មួយទៀត មិនគប្បីប្រាថ្នាភព។

[៤២] អធិប្បាយពាក្យថា មិនគប្បីញាប់ញ័រ ក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួរខ្លាចទាំងឡាយឡើយ ត្រង់ពាក្យថា អារម្មណ៍ដែលគួរខ្លាច គឺភ័យក្តី ការ ខ្លាចក្តី បើដោយអាការៈតែមួយទេ គឺមានន័យដូចគ្នា។ សមដូចព្រះពុទ្ធដីកានេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយថា ការខ្លាច ការញញើតនោះ តែងមកដោយពិត។ អារម្មណ៍ខាងក្រៅដែលលោកពោលហើយ គឺសីហៈ ខ្លាធំ ខ្លាដង្កូវ ខ្លាឃ្នុំ ផ្លែព្រៃ ខ្លាត្រី គោ ក្របី ដំរី ពស់ ខ្លួយ ក្រែប ឬថា ពួកចោរ ឬពួកមាណពមានការងារធ្វើហើយក្តី មានការមិនទាន់ធ្វើហើយក្តី។ មួយទៀត បើដោយអាការៈដទៃវិញ ការខ្លាច អាការៈខ្លាច ការ ញាប់ញ័រជាខាងក្នុង មានចិត្តជាសមុដ្ឋាន ការព្រឺរោម ការរន្ធត់ចិត្ត ការតក់ស្លុត ភ័យអំពីជាតិ ភ័យអំពីជរា ភ័យអំពីព្យាធិ ភ័យអំពីមរណៈ ភ័យអំពី ព្រះរាជា ភ័យអំពីចោរ ភ័យអំពីភ្លើង ភ័យអំពីទឹក ភ័យអំពីការតិះដៀលខ្លួនឯង ភ័យអំពីអ្នកដទៃតិះដៀល ភ័យអំពីអាជ្ញា ភ័យអំពីទុក្ខតិ ភ័យ អំពីរលក ភ័យអំពីក្រពើ ភ័យអំពីអន្លង់ ភ័យអំពីត្រីសាហារ ភ័យអំពីការចិញ្ចឹមជីវិត ភ័យអំពីគេមិនសរសើរ ភ័យអំពីសេចក្តីត្រេកអរក្នុងបរិស័ទ្យ អាការៈខ្លាច ការញាប់ញ័រ ការព្រឺរោម ការរន្ធត់ចិត្ត ការតក់ស្លុត លោកហៅថា ភ័យ។ ពាក្យថា មិនគប្បីញាប់ញ័រក្នុងអារម្មណ៍ ដែលគួរខ្លាច ទាំងឡាយ បានសេចក្តីថា ភិក្ខុឃើញក្តី ឮក្តី នូវអារម្មណ៍ដែលគួរខ្លាចទាំងឡាយហើយ មិនគប្បីរន្ធត់ មិនគប្បីរន្ធត់ខ្លាំង មិនគប្បីញាប់ញ័រ មិន គប្បីតក់ស្លុត មិនគប្បីស្លន់ មិនគប្បីស្លន់ស្លោ មិនគប្បីខ្លាច មិនគប្បីដល់នូវសេចក្តីតក់ស្លុត ជាបុគ្គលមិនរន្ធត់ មិនញាប់ញ័រ មិនតក់ស្លុត មិនរត់ លះបង់ភ័យដែលគួរខ្លាច ប្រាសចាកការព្រឺរោម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីញាប់ញ័រ ក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួរខ្លាចទាំងឡាយឡើយ។ ហេតុ នោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភិក្ខុត្រូវផស្សៈប៉ះពាល់ហើយ ក្នុងកាលណា ក្នុងកាលនោះ មិនគប្បីធ្វើនូវការទូញយំ ក្នុងទីណាមួយទេ មួយទៀត មិនគប្បីប្រា ថ្នាភព មិនគប្បីញាប់ញ័រ ក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួរខ្លាចទាំងឡាយឡើយ។

[៤៣] ភិក្ខុបានបាយក្តី ទឹកក្តី បង្អែមក្តី សំពត់ក្តី មិនគប្បីធ្វើនូវការសន្សំទុកទេ មួយទៀត កាលបើមិនបានរត្តទាំងនោះ ក៏មិនគប្បីតក់ស្លុត ឡើយ។

[៤៤] អធិប្បាយពាក្យថា បាយក្តី ទឹកក្តី បង្អែមក្តី សំពត់ក្តី ត្រង់ពាក្យថា បាយ គឺបាយ នំ សដូវ ត្រី សាច់។ ពាក្យថា ទឹក គឺទឹក ជ័រ យ៉ាង គឺ ទឹកស្វាយ ទឹកព្រីង ទឹកចេកមានគ្រាប់ ទឹកចេកឥតគ្រាប់ ទឹកស្រក់ ទឹកចន្ទ ទឹកក្រអៅឈូក ទឹកមាក់ប្រាង។ ទឹក ជ័រ យ៉ាងដទៃទៀត គឺទឹកសង្ហារ ទឹកពន្លាតូច ទឹកពន្លាធំ ទឹកដោះថ្នាំ ទឹកគឺប្រេង ទឹកបបរ ទឹកដោះស្រស់ ទឹករស (ស្លឹកឈើ ជាដើម)។ ពាក្យថា បង្អែម គឺបង្អែមដែលធ្វើអំពីម្សៅ បង្អែមនំ បង្អែមមើមឈើ បង្អែមសម្បកឈើ បង្អែមស្លឹកឈើ បង្អែមផ្កាឈើ បង្អែមផ្លែឈើ។ ពាក្យថា សំពត់ បានដល់សំពត់ ៦ យ៉ាង គឺសំពត់ សម្បកឈើ ១ សំពត់អម្បោះ ១ សំពត់សូត្រ ១ សំពត់រោមសត្វ ១ សំពត់សម្បកផ្ទៃ ១ សំពត់ដែលធ្វើដោយរត្តទាំងនោះលាយចម្រុះគ្នា ១ ហេតុ នោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បាយក្តី ទឹកក្តី បង្អែមក្តី សំពត់ក្តី។

[៤៥] អធិប្បាយពាក្យថា បានហើយ មិនគប្បីធ្វើនូវការសន្សំទុកទេ ត្រង់ពាក្យថា បាន គឺបាន បានហើយ យកមកហើយ បានស៊ប់ហើយ បានចំពោះហើយ មិនមែន (បាន) ដោយការកុហក គឺញ៉ាំងសត្វលោកឲ្យភាន់ភាំង មិនមែនដោយការពោលពាក្យរាក់ទាក់ មិនមែនដោយការធ្វើ និមិត្ត គឺពោលបញ្ជីតបញ្ជី មិនមែនដោយការកិនកំទេចនូវគុណគេ មិនមែនដោយការស្វែងរកលាភដោយលាភ មិនមែនដោយការឲ្យឈើ មិនមែនដោយការឲ្យឫស្សី មិនមែនដោយការឲ្យស្លឹកឈើ មិនមែនដោយការឲ្យផ្កាឈើ មិនមែនដោយការឲ្យផ្លែឈើ មិនមែនដោយការឲ្យលំអិត សម្រាប់ងូត មិនមែនដោយការឲ្យលំអិតសម្រាប់លាប មិនមែនដោយការឲ្យដីស្អិត មិនមែនដោយការឲ្យឈើស្នួន មិនមែនដោយការឲ្យទឹក សម្រាប់លប់មុខ មិនមែនដោយការពោលលើកតម្កើងអ្នកដទៃ មិនមែនដោយការពោលពាក្យមិនពិត ដូចសម្ភស្តណែកបាយ មិនមែនដោយការ ថ្នាក់ថ្នម (នូវកូនត្រកូល) មិនមែនដោយការចូលទៅអង្គុយលើតាំងក្នុងផ្ទះយ៉ាងរហ័ស មិនមែនដោយវត្ថុវិជ្ជា (ការចេះទាយនូវទិក្ខុមិស្ថាន) មិនមែនដោយតិរច្ឆានវិជ្ជា មិនមែនដោយអង្គវិជ្ជា (ការចេះទាយអរវរៈ) មិនមែនដោយនក្ខត្តវិជ្ជា (ការចេះទាយនក្ខត្តប្បក្ស) មិនមែនដោយការ ទៅធ្វើខ្លួនជាទូត មិនមែនដោយការទៅធ្វើខ្លួនជាអ្នកនាំដំណឹងដែលគេផ្តាំ មិនមែនដោយការធ្វើជាអ្នកបំរើគេដោយស្មង មិនមែនដោយវេជ្ជកម្ម មិនមែនដោយនរកម្ម មិនមែនដោយការឲ្យដុំបាយដោយដុំបាយ មិនមែនដោយការឲ្យទៅឲ្យមក គឺបាន បានហើយ យកមកហើយ បានស៊ប់ ហើយ បានចំពោះហើយ ដោយធម៌ដ៏ស្មើ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បានហើយ។ ពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើនូវការសន្សំទេ គឺមិនគប្បីធ្វើ មិនគប្បីឲ្យ កើត មិនគប្បីឲ្យកើតព្រម មិនគប្បីបង្កើត មិនគប្បីបង្កើតចំពោះនូវការសន្សំបាយ ការសន្សំទឹក ការសន្សំសំពត់ ការសន្សំឃាន ការសន្សំទីដេក ការសន្សំគ្រឿងក្រអូប ការសន្សំអាមិសៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បានហើយ មិនគប្បីធ្វើនូវការសន្សំទេ។

[៤៦] ពាក្យថា កាលបើមិនបានរត្តទាំងនោះទេ ក៏មិនគប្បីតក់ស្លុត គឺមិនគប្បីតក់ស្លុត មិនគប្បីរន្ធត់ មិនគប្បីញាប់ញ័រ មិនគប្បីខ្លាច មិនគប្បី ដល់នូវការតក់ស្លុត ជាអ្នកមិនភ័យ មិនរន្ធត់ មិនតក់ស្លុត មិនរត់ ជាអ្នកមានការភ័យដែលគួរខ្លាចលះបង់ហើយ ប្រាសចាកការព្រឹរោមដោយ គិតថា អញមិនបានបាយក្តី មិនបានទឹកក្តី មិនបានសំពត់ក្តី មិនបានត្រកូលក្តី មិនបានគណៈក្តី មិនបានអាវាសក្តី មិនបានលាភក្តី មិន បានយសក្តី មិនបានសេចក្តីសរសើរក្តី មិនបានសុខក្តី មិនបានចីរភ័យក្តី មិនបានបិណ្ឌបាតក្តី មិនបានសេនាសនៈក្តី មិនបាន គិលានប្បុរសភាពសង្ឃវិញ្ញាណក្តី មិនបានបុគ្គលអ្នកបំរើដ៏ម៉ឺង (ព្រោះ) អញជាអ្នកមិនល្បីល្បាញ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់) ថា កាលបើមិនបានរត្ត ទាំងនោះ មិនគប្បីតក់ស្លុតឡើយ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ភិក្ខុបានបាយក្តី ទឹកក្តី បង្អែមក្តី សំពត់ក្តី មិនគប្បីធ្វើនូវការសន្សំទុកទេ មួយទៀត កាលបើមិនបានរត្តទាំងនោះ ក៏មិនគប្បីតក់ស្លុត ឡើយ។

[៤៧] ភិក្ខុជាអ្នកមានឈាន មិនគប្បីឡេះឡោះដោយជើងទេ គប្បីរៀបចាកកុក្កុច្ចៈ (ការរពិស ឬការរង្អៀស) មិនគប្បីប្រហែសទេ មួយទៀត គប្បីនៅក្នុងទីអង្គុយ ឬទីដេកដែលមិនមានសំឡេង។

[៤៨] អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុជាអ្នកមានឈាន មិនគប្បីឡេះឡោះដោយជើង ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកមានឈាន គឺជាអ្នកមានឈានដោយបឋមជ្ឈានក្តី មានឈានដោយទុតិយជ្ឈានក្តី មានឈានដោយតតិយជ្ឈានក្តី មានឈានដោយចតុត្ថជ្ឈានក្តី មានឈានដោយឈានដែលប្រកប ដោយវិតក្កៈ និងវិចារៈក្តី មានឈានដោយឈានដែលមិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈក្តី មានឈានដោយឈានដែលមិនមានវិតក្កៈ មិនមាន វិចារៈក្តី មានឈានដោយឈានដែលប្រកបដោយបីតិក្តី មានឈានដោយឈានដែលមិនមានបីតិក្តី មានឈានដោយឈានដែលប្រកបដោយ បីតិក្តី មានឈានដោយឈានប្រដោយដោយសេចក្តីសប្បាយក្តី មានឈានដោយឈានប្រកបដោយសុខក្តី មានឈានដោយឈានប្រកប ដោយឧបេក្ខាក្តី មានឈានដោយសុញ្ញតជ្ឈានក្តី មានឈានដោយអនិមិត្តជ្ឈានក្តី មានឈានដោយអប្បណិហិតជ្ឈានក្តី មានឈានដោយ លោកិយជ្ឈានក្តី មានឈានដោយលោកុត្តរជ្ឈានក្តី ជាអ្នកត្រេកអរក្នុងឈាន ជាអ្នកប្រកបរឿយៗ នូវចិត្តមានអារម្មណ៍តែមួយ ជាអ្នកធ្ងន់ក្នុង ប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកមានឈាន។ ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកមិនគប្បីរពិសដោយជើង (មានពាក្យបុច្ឆាថា) ជាអ្នកមិន រពិសដោយជើង តើដូចម្តេច។ បុគ្គលខ្លះ ក្នុងលោកនេះ ជាអ្នករពិសដោយជើង ប្រកបដោយការរពិសដោយជើង គឺជាអ្នកប្រកបរឿយៗ នូវការ ត្រាច់ទៅឆ្ងាយៗ និងការត្រាច់ទៅមិនឈប់ឈរ គឺចេញអំពីអាមាមទៅអាមាម អំពីឱទ្យានទៅឱទ្យាន អំពីស្រុកទៅស្រុក អំពីនិគមទៅនិគម អំពីនគរទៅនគរ អំពីដែនទៅដែន អំពីជនបទទៅជនបទ បុគ្គលជាអ្នករពិសដោយជើង យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត ភិក្ខុជាអ្នកប្រកបដោយការ រពិសដោយជើង ខាងក្នុងអាមាមនៃសង្ឃ មិនមែនព្រោះហេតុតែប្រយោជន៍ មិនមែនព្រោះហេតុតែធ្វើ (នូវកិច្ចរបស់សង្ឃ) ជាអ្នកមានចិត្តវេរៈ មាន ចិត្តមិនស្ងប់រម្ងាប់ ចេញអំពីបរិវេណទៅបរិវេណ អំពីវិហារទៅវិហារ អំពីអង្គុយទៅអង្គុយ អំពីប្រាសាទទៅប្រាសាទ អំពីប្រាសាទត្រងិល ទៅប្រាសាទត្រងិល អំពីគុហាទៅគុហា អំពីលេណៈ (ទីជ្រកកោន) ទៅលេណៈ អំពីកុដិទៅកុដិ អំពីផ្ទះកំពូលទៅផ្ទះកំពូល អំពីបញ្ហាទៅបញ្ហា អំពី រោងទៅរោង អំពីទីជ្រកអាស្រ័យទៅទីជ្រកអាស្រ័យ អំពីឃ្នាំងទៅឃ្នាំង អំពីឧបដ្ឋានសាលាទៅឧបដ្ឋានសាលា អំពីរោងមូលទៅរោងមូល អំពី គល់ឈើទៅគល់ឈើ ឬក៏ពួកភិក្ខុអង្គុយក្នុងទីណា ក៏ទៅក្នុងទីនោះ។ បើក្នុងទីនោះ ភិក្ខុ ១ រូប មានភិក្ខុជារបស់រូប ឬភិក្ខុ ២ រូប មានភិក្ខុជា

គំរប់បីរូប ឬក៏ភិក្ខុ ៣ រូប មានភិក្ខុជាគំរប់ ៤ រូប ក្នុងទីនោះ ភិក្ខុនោះ តែងចរចានូវពាក្យឥតប្រយោជន៍ច្រើន គឺពោលអំពីព្រះរាជា ពោលអំពីចោរ ពោលអំពីមហាមាត្យ ពោលអំពីសេនា ពោលអំពីភិក្ខុ ពោលអំពីចម្បាំង ពោលអំពីបាយ ពោលអំពីទឹក ពោលអំពីសំពត់ ពោលអំពីយាន ពោលអំពីដំណែក ពោលអំពីផ្កាកម្រង ពោលអំពីគ្រឿងក្រអូប ពោលអំពីញាតិ ពោលអំពីស្រុក ពោលអំពីនិគម ពោលអំពីក្រុង ពោលអំពីជនបទ ពោលអំពីស្រី ពោលអំពីប្រុស ពោលអំពីអ្នកក្លៀវក្លា ពោលអំពីច្រក ពោលអំពីកំពង់ទឹក ពោលអំពីបុរស ដែលចែកឋានទៅកាន់បរលោក ក្នុងកាលមុន ពោលវាមានសភាពផ្សេងៗ ពោលអំពីរឿងលោក ពោលអំពីសមុទ្រ ឬពោលអំពីសេចក្តីចំរើន និងវិនាសថាដូច្នោះ ដូច្នោះ ភិក្ខុជាអ្នករើសដោយជើង យ៉ាងនេះខ្លះ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនគប្បីរើសដោយជើង បានសេចក្តីថា គប្បីលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមានការរើសដោយជើង ជាអ្នកឆ្ងាយ រៀប រៀបចំពោះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចោល រួចស្រឡះ មិនប្រកបដោយការរើសដោយជើង ហើយសម្រេចនៅប្រព្រឹត្ត ប្រព្រឹត្តព្រម ទៅ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស។ បុគ្គលនោះ គប្បីជាអ្នកមានទិព្វនសម្មំ ជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរតែក្នុងទិព្វនសម្មំ ប្រកបរឿយៗ នូវការរម្ងាប់ចិត្តខាងក្នុង មានឈានមិនបានឃ្លាតចេញ ប្រកបដោយវិបស្សនា ចំរើនសុញ្ញាការដ្ឋាន មានឈាន ត្រេកអរក្នុងឈាន ប្រកបរឿយៗ នូវចិត្តមានអារម្មណ៍តែមួយ ជាអ្នកឆ្លងក្នុងប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកមានឈាន មិនគប្បីរើសដោយជើង។

[៤៩] អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីរៀបចាកកុក្ខច្ចៈ មិនគប្បីប្រហែសទេ ត្រង់ពាក្យថា កុក្ខច្ចៈ គឺការរើសដៃ ហៅថា កុក្ខច្ចៈ ការរើសជើង ហៅថា កុក្ខច្ចៈ ការរើសដៃ និងជើង ហៅថា កុក្ខច្ចៈ សេចក្តីសំគាល់ក្នុងរបស់គួរ ថាជារបស់មិនគួរ សេចក្តីសំគាល់ក្នុងរបស់មិនគួរថា ជារបស់គួរ សេចក្តីសំគាល់ក្នុងរបស់មិនមានទោស ថាជារបស់មានទោស សេចក្តីសំគាល់ក្នុងរបស់មានទោស ថាជារបស់មិនមានទោស កុក្ខច្ចៈ អាការនៃកុក្ខច្ចៈ ភាពនៃកុក្ខច្ចៈ សេចក្តីក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត ការស្លាកស្លាមនៃចិត្តឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះហៅថា កុក្ខច្ចៈ។ ម្យ៉ាងទៀត កុក្ខច្ចៈ សេចក្តីក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត ការស្លាកស្លាមនៃចិត្ត រមែងកើតដោយហេតុ ២ គឺភាពនៃអំពើដែលខ្លួនធ្វើហើយ ឬមិនបានធ្វើ។ កុក្ខច្ចៈ ការក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត ការស្លាកស្លាមនៃចិត្ត រមែងកើតឡើងព្រោះអំពើដែលធ្វើហើយ ឬមិនបានធ្វើ តើដូចម្តេច។ កុក្ខច្ចៈ ការក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត ការស្លាកស្លាមនៃចិត្តកើតឡើងថា កាយទុច្ចរិត អញបានធ្វើហើយ កាយសុច្ចរិត អញមិនបានធ្វើទេ។ កុក្ខច្ចៈ ។ បើ ការស្លាកស្លាមនៃចិត្តកើតឡើងថា រចិទុច្ចរិត អញបានធ្វើហើយ មនោទុច្ចរិត អញបានធ្វើហើយ បាណាតិបាត អញបានធ្វើហើយ ការរៀបចាកបាណាតិបាត អញមិនបានធ្វើទេ។ កុក្ខច្ចៈ ការក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត ការស្លាកស្លាមនៃចិត្ត កើតឡើងថា អទិន្នាទាន អញធ្វើហើយ កាមេសុមិច្ឆាចារ អញធ្វើហើយ មុសាវាទ អញធ្វើហើយ បិសុណារាថា អញធ្វើហើយ ផុសវាថា អញធ្វើហើយ សម្មប្បលាបៈ អញធ្វើហើយ អភិជ្ឈា អញធ្វើហើយ ព្យាបាទ អញធ្វើហើយ មិច្ឆាទិដ្ឋិ អញធ្វើហើយ សម្មាទិដ្ឋិ អញមិនបានធ្វើទេ។ កុក្ខច្ចៈ ការក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត ការស្លាកស្លាមនៃចិត្ត រមែងកើតឡើងព្រោះអំពើដែលធ្វើហើយ ឬមិនបានធ្វើ យ៉ាងនេះឯង។ មួយទៀត កុក្ខច្ចៈ ការក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត ការស្លាកស្លាមនៃចិត្ត រមែងកើតឡើងថា អញជាអ្នកមិនបានធ្វើនូវការបំពេញក្នុងសីល ថាអញជាអ្នកមិនបានគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយ ថាអញជាអ្នកមិនដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ថាអញជាអ្នកមិនប្រកបនូវការភ្ញាក់រព្វក ថាអញជាអ្នកមិនប្រកបដោយសតិសម្បជញ្ញៈ ថាសតិប្បដ្ឋាន ៤ អញមិនបានចំរើន ថាសម្មប្បធាន ៤ អញមិនបានចំរើន ថាឥន្ទ្រិយ ៥ អញមិនបានចំរើន ថាពលៈ ៥ អញមិនបានចំរើន ថាពោជ្ឈង្គៈ ៧ អញមិនបានចំរើន ថាអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ អញមិនបានចំរើន ថាទុក្ខ អញមិនបានកំណត់ដឹង ថាសមុទយៈ អញមិនបានលះបង់ ថាមគ្គ អញមិនបានចំរើន ថានិរោធ អញមិនបានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់។ ពាក្យថា គប្បីរៀបចាកកុក្ខច្ចៈ គឺគប្បីឆ្ងាយ រៀប រៀបចំពោះ ចាកកុក្ខច្ចៈ គឺគប្បីលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន កុក្ខច្ចៈ គឺថាគប្បីជាបុគ្គលឆ្ងាយ រៀប រៀបចំពោះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចោល រួចស្រឡះ មិនប្រកបដោយកុក្ខច្ចៈ គប្បីសម្រេចនៅដោយចិត្ត ដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីរៀបចាកកុក្ខច្ចៈ។ ពាក្យថា មិនគប្បីប្រហែស គឺគប្បីជាអ្នកធ្វើដោយគោរព ធ្វើរឿយៗ ធ្វើមិនដាច់ ប្រព្រឹត្តមិនរុញរា មិនដាក់ឆន្ទៈ មិនដាក់ផុរៈ មិនប្រហែសក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយ។ គឺបានខាងការពេញចិត្ត ការព្យាយាម ការឧស្សាហ៍ ការប្រឹងប្រែងកំឡាំង ការមិនប្រែត្រឡប់វិញ សតិសម្បជញ្ញៈ សេចក្តីព្យាយាម ជាគ្រឿងដុតកំដៅកិលេស ការតាំងព្យាយាម អធិដ្ឋាន ការប្រកបរឿយៗ និងការមិនប្រហែសក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយថា កាលណាអញមិនបំពេញសីលក្នុងន្ទ្រ ដែលមិនទាន់បំពេញហើយ ឬថែទាំសីលក្នុងន្ទ្រ ដែលពេញហើយ ដោយប្រាជ្ញា ក្នុងសីលក្នុងនោះ។ មួយទៀត បានខាងការពេញចិត្ត ការព្យាយាម ការឧស្សាហ៍ ការប្រឹងប្រែង កំឡាំង ការមិនប្រែត្រឡប់វិញ សតិសម្បជញ្ញៈ សេចក្តីព្យាយាម ជាគ្រឿងដុតកំដៅកិលេស ការតាំងព្យាយាម អធិដ្ឋាន ការប្រកបរឿយៗ និងសេចក្តីមិនប្រហែសក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយថា កាលណាអញនឹងបំពេញសមាធិក្នុងន្ទ្រ បញ្ញាខន្ធ វិមុត្តិក្នុងន្ទ្រ វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្នុងន្ទ្រ ដែលមិនទាន់ពេញក្តី កាលណាអញគប្បីកំណត់ដឹងទុក្ខ ដែលមិនទាន់កំណត់ដឹងក្តី នឹងលះបង់កិលេសដែលមិនទាន់លះបង់ក្តី នឹងចំរើនមគ្គ ដែលមិនទាន់ចំរើនក្តី នឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវនិរោធ ដែលមិនទាន់ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីរៀបចាកកុក្ខច្ចៈ មិនគប្បីប្រហែសទេ។

[៥០] អធិប្បាយពាក្យថា មួយទៀត គប្បីនៅក្នុងទីអង្គុយ ឬទីដេក ដែលមិនមានសំឡេង ត្រង់ពាក្យថា មួយទៀត គឺជាបទតភ្ជាប់។ បើ ភិក្ខុអង្គុយក្នុងទីណា គឺគ្រៃ តាំង ពួក កន្ទេល កំណាត់ស្បែក កម្រាលស្មៅ កម្រាលស្លឹក កម្រាលចំបើង ទីនោះ លោកហៅថា ទីអង្គុយ។ សេនាសនៈ វិហារ អង្គុយោគ ប្រាសាទ ប្រាសាទត្រងិល គុហា លោកហៅថា ទីដេក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មួយទៀត ក្នុងទីអង្គុយ ឬទីដេក។ ពាក្យថា គប្បីនៅក្នុងទីដែលមិនមានសំឡេង បានសេចក្តីថា គប្បីត្រាច់ទៅ គប្បីនៅ គប្បីទៅ គប្បីប្រព្រឹត្ត គប្បីរក្សា គប្បីយាត្រា គប្បីឲ្យយាត្រាទៅក្នុងសេនាសនៈ ដែលមិនមានសំឡេង មិនមានការគីកកង ប្រាសចាកខ្យល់កាយនៃជន ជាទីស្ងប់ស្ងាត់ចាកមនុស្ស ជាទីដ៏សមគួរដល់ការព្វនសម្មំ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីនៅក្នុងទីអង្គុយ ឬទីដេក ដែលមិនមានសំឡេង។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភិក្ខុជាអ្នកមានឈាន មិនគប្បីរើសដោយជើង គប្បីរៀបចាកកុក្ខច្ចៈ (ការរើស ឬរង្គៀស) មិនគប្បីប្រហែសទេ ម្យ៉ាងទៀត គប្បីនៅក្នុងទីអង្គុយ ឬទីដេក ដែលមិនមានសំឡេង។

[៥១] ភិក្ខុមានព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកំដៅកិលេស មិនគប្បីធ្វើការដេកលក់ឲ្យច្រើនទេ គប្បីគប់រកនូវការភ្ញាក់រព្វក គប្បីលះបង់នូវសេចក្តីខ្ជិលច្រអូស មាយ៉ា ការសើច ការលេង មេចុនធម្ម ព្រមទាំងការស្លឹតស្លាងចេញ។

[៥២] ពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើការដេកលក់ឲ្យច្រើន គឺធ្វើយប់ និងថ្ងៃឲ្យមាន ៦ ចំណែក គប្បីភ្ញាក់រឭក ៥ ចំណែក គប្បីដេក ១ ចំណែក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីធ្វើការដេកលក់ឲ្យច្រើនទេ។

[៥៣] ពាក្យថា ភិក្ខុមានព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកំដៅកិលេស គប្បីគប់រកការភ្ញាក់រឭក អធិប្បាយថា ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ គប្បីដុសខាត់ចិត្តចាកពួកធម៌ជាគ្រឿងរារាំង ដោយការចង្រ្កម ដោយកិរិយាអង្គុយអស់វេលាថ្ងៃ គប្បីដុសខាត់ចិត្តចាកពួកធម៌ ជាគ្រឿងរារាំង ដោយការចង្រ្កម ដោយកិរិយាអង្គុយ អស់បឋមយាមនៃរាត្រី គប្បីសម្រេចសីលសេយ្យាស ដោយចំហៀងខាងស្តាំ អស់មជ្ឈិមយាមនៃរាត្រី យកជើងតម្រួតលើជើង ជាអ្នកមានស្មារតីដឹងខ្លួន ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវឧដ្ឋានសញ្ញាក្រោកឡើង ហើយដុសខាត់ចិត្ត ចាកពួកធម៌ជាគ្រឿងរារាំង ដោយការចង្រ្កម ដោយកិរិយាអង្គុយ អស់បឋមយាមនៃរាត្រី។ ពាក្យថា គប្បីគប់រកការភ្ញាក់រឭក គឺគប្បីគប់រក គប្បីគប់រកព្រម គប្បីសេពចំពោះ នូវការភ្ញាក់រឭក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីគប់រកការភ្ញាក់រឭក។ ពាក្យថា មានព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកំដៅកិលេស សេចក្តីថា ការព្យាយាម លោកហៅថា ការព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកំដៅកិលេស បានដល់ ការព្យាយាមតឹងតែង ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត ការខ្វះខ្វែង ការសង្វាត ការស្ទុះស្ទា ការព្យាយាម ការឧស្សាហ៍ ការប្រឹងប្រែង កម្លាំងចិត្ត ការព្យាយាមដ៏មាំ ការប្រឹងប្រែងមិនធូរថយ ការមិនដាក់ឆន្ទៈចោល ការមិនដាក់ធុរៈចោល ការផ្តងនូវធុរៈសេចក្តីព្យាយាម ការព្យាយាមជាធំ ព្យាយាមជាកម្លាំង ព្យាយាមដោយប្រពៃ បុគ្គលនោះ ព្រមព្រៀង មូលមិត្ត ចូលទៅជិត អែបនែប កៀកកើយ ផ្តេកផ្តិត ប្រកបដោយការព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកំដៅកិលេសនេះ ទើបលោកហៅថា អ្នកមានព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកំដៅកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុមានព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកំដៅកិលេស គប្បីគប់រកការភ្ញាក់រឭក។

[៥៤] អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីលះបង់នូវសេចក្តីខ្ជិលច្រអូស មាយា ការសើច ការលេង មេចុនធម្ម ព្រមទាំងការស្អិតស្អាង ត្រង់ពាក្យថា សេចក្តីខ្ជិលច្រអូស គឺសេចក្តីខ្ជិលច្រអូស អាការនៃការខ្ជិលច្រអូស ភាពនៃការខ្ជិលច្រអូស ភាពនៃចិត្តខ្ជិលច្រអូស សេចក្តីខ្ជិល អាការខ្ជិល ភាពនៃសេចក្តីខ្ជិលណា នេះ លោកហៅថា សេចក្តីខ្ជិលច្រអូស។ ពាក្យថា មាយា គឺការប្រព្រឹត្តិប្រកបដោយការបញ្ឆោត លោកហៅថា មាយា។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយកាយ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយវាចា ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយចិត្ត តាំងសេចក្តីប្រាថ្នាដ៏លាមក ព្រោះហេតុនៃការបិទបាំងទុច្ចរិតនោះ តែងប្រាថ្នាថា អ្នកផងកុំដឹងអញ ត្រិះថា អ្នកផងកុំដឹងអញ ពោលនូវវាចាថា អ្នកផងកុំស្គាល់អញ ប្រឹងប្រែងដោយកាយថា អ្នកផងកុំដឹងអញ។ មាយា ភាពនៃមាយា ការបំភ្លេច ការបញ្ឆោត ការបំភ័ន្ត ការរោយរាយ ការនាំចេញ ការរក្សាពុត ការលាក់ពុត ការលាក់លៀម ការបិទបាំង ការគ្របបិទបាំង អំពើដ៏ជ្រៅ អំពើដ៏កំបាំង ការគ្របជិតស្និទ្ធ កិរិយាអាក្រក់ណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ លោកហៅថា មាយា។ ពាក្យថា ការសើច គឺបុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ សើចបង្ហាញធ្មេញហួសប្រមាណ។ សមដូចព្រះពុទ្ធដីកានេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ការសើចបញ្ឆោតធ្មេញហួសប្រមាណណា នេះ ជាអំពើរបស់ក្មេងក្មេងអវិយវិន័យ។

ពាក្យថា ការលេង បានដល់ការលេង ២ គឺការលេងប្រកបដោយកាយ ១ ការលេងប្រកបដោយវាចា ១។ ការលេងប្រកបដោយកាយ តើដូចម្តេច។ ជនទាំងឡាយ លេងដំរីខ្លះ លេងសេះខ្លះ លេងរថខ្លះ លេងធូខ្លះ លេងបាស្តាមានក្រឡាប្រាំបីខ្លះ លេងបាស្តាមានក្រឡាដប់ខ្លះ លេងបាស្តាក្នុងអាកាសខ្លះ លេងរាងផ្លូវដែលគួររាងខ្លះ លេងផ្ទាត់គ្រាប់ មានគ្រាប់ក្រសជាដើមខ្លះ លេងបាស្តាក្នុងលានសម្រាប់លេងខ្លះ លេងហ៊ឹងខ្លះ លេងដោយបាចស្លាករលាស់ទឹកលីងជាដើម ឲ្យទាយរូបខ្លះ លេងអង្កញ់ខ្លះ លេងប៊ុស្តិកខ្លះ លេងនង្គ័លតូចខ្លះ លេងដាំដូងខ្លះ លេងកង្ការខ្លះ លេងគ្រឿងរាល់ដីដោយស្លឹកខ្លះ លេងរថតូចខ្លះ លេងធូតូចខ្លះ លេងឲ្យទាយអក្សរខ្លះ លេងទាយចិត្ត (ស្តេចចង់) ខ្លះ លេងធ្វើគ្រាប់គេខ្លះ នេះហៅថា ការលេងប្រកបដោយកាយ។

ការលេងប្រកបដោយវាចា តើដូចម្តេច។ ការធ្វើឲ្យដូចជាស្ត្រីដោយសំឡេងមាត់ ការធ្វើគ្រាប់ស្ត្រីដោយមាត់ ការធ្វើសំឡេងដោយមាត់ ដូចជាស្ត្រីដែលគេរាយហើយ ការធ្វើសំឡេងដោយអណ្តាតទល់បបូរមាត់ ការបញ្ឆោញសំឡេងដូចស្ត្រីដោយមាត់ ការធ្វើឲ្យដូចជាស្ត្រីតូចដោយមាត់ ការនិយាយពន្យល់ឲ្យអ្នករាំ ការស្រែកហៅ ការច្រៀង អំពើសើចលេង នេះហៅថា ការលេងប្រកបដោយវាចា។

ឈ្មោះថា មេចុនធម្ម បានដល់ធម៌អសប្បុរស ធម៌របស់អ្នកស្រុក ធម៌របស់អ្នកខូច ធម៌អាក្រក់ មានទឹកជានិមិត្ត ធម៌កំបាំង ការជួបជុំរបស់បុគ្គល ១ គូៗ។ ព្រោះហេតុអ្វី ទើបលោកហៅថា មេចុនធម្ម។ ធម៌របស់បុគ្គល ២ នាក់ ដែលត្រេតអរ ត្រេកអរក្រៃពេក មានចិត្តទឹកដោយរាគៈ មានកិលេសរូបវិត មានចិត្តដែលកិលេសគ្របសង្កត់ ធម៌របស់បុគ្គល ២ នាក់ស្មើគ្នា ព្រោះហេតុនោះ លោកហៅថា មេចុនធម្ម។ ពួកជនអ្នកធ្វើជម្លោះ ២ នាក់ អ្នកធ្វើការប្រកាន់ ២ នាក់ អ្នកធ្វើតិរច្ឆានកថា ២ នាក់ អ្នកធ្វើការដៃក ២ នាក់ អ្នកធ្វើអធិករណ៍ ២ នាក់ អ្នកនិយាយ ២ នាក់ អ្នកចរចា ២ នាក់ លោកហៅថា អ្នកធ្វើធម៌ជាគូ យ៉ាងណា ធម៌របស់បុគ្គល ២ នាក់ ដែលត្រេតអរ ត្រេកអរក្រៃពេក មានចិត្តទឹកដោយរាគៈ មានកិលេសរូបវិត មានចិត្តដែលកិលេសគ្របសង្កត់ ជាធម៌របស់បុគ្គល ២ នាក់ស្មើគ្នា ព្រោះហេតុនោះ លោកហៅថា មេចុនធម្ម យ៉ាងនោះដែរ។

ពាក្យថា ការស្អិតស្អាង បានដល់ការស្អិតស្អាង ២ គឺ ការស្អិតស្អាងរបស់គ្រហស្ថ ១ ការស្អិតស្អាងរបស់បព្វជិត ១។

ការស្អិតស្អាងរបស់គ្រហស្ថ តើដូចម្តេច។ សក់ ពុកមាត់ ពុកចង្កា ផ្កាកម្រង គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប គ្រឿងអាករណៈ គ្រឿងប្រដាប់សំពត់ គ្រឿងស្អិតស្អាង ឆ្នួតក្បាល គ្រឿងអប់ ការច្របាច់វិចិត្រ ការផ្លុតទឹក ការគក់ច្របាច់ កញ្ចក់ គ្រឿងបន្តក់ កម្រងផ្កា និងគ្រឿងលាប គ្រឿងលំអិត សម្រាប់ប្រសំមុខ វត្ថុសម្រាប់លាបមុខ គ្រឿងប្រដាប់ដៃ ចំណងក្នុងសក់ ដំបង បំពង់ថ្នាំហិត ព្រះខ័ន ឆត្រ ស្បែកជើងដីវិចិត្រ មកុដ ឬក្បាំងមុខ ស្លៀតសក់ កែវមណី ផ្លិតធ្វើពីមាត់កន្ទុយសត្វ និងសំពត់សទាំងវែងទាំងខ្លី នេះហៅថា ការស្អិតស្អាងរបស់គ្រហស្ថ។

ការស្អិតស្អាងរបស់បព្វជិត តើដូចម្តេច។ ការប្រដាប់ចីវរ ការប្រដាប់បាត្រ ការប្រដាប់ ការស្អិតស្អាង ការលេង ការលេងដោយប្រការៈ ការជាប់ចិត្ត ភាពនៃការជាប់ចិត្ត ការធ្វើនូវគ្រឿងប្រដាប់ ភាពនៃការធ្វើនូវគ្រឿងប្រដាប់នូវកាយស្តុយនេះក្តី នូវបរិក្ខារទាំងឡាយជាខាងក្រៅក្តី នេះហៅថា ការស្អិតស្អាងរបស់បព្វជិត។

ពាក្យថា គប្បីលះបង់នូវសេចក្តីខ្ជិលច្រអូស មាយា ការសើច ការលេង មេចុនធម្ម ព្រមទាំងការស្អិតស្អាង បានសេចក្តីថា គប្បីលះបង់ បន្ទាប់បន្សំ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវសេចក្តីខ្ជិលច្រអូសផង មាយាផង ការសើចផង ការលេងផង មេចុនធម្ម ព្រមទាំងការស្អិតស្អាង ព្រមទាំងបរិវារ

ព្រមទាំងគ្រឿងប្រស់ព្រំ ព្រមទាំងបរិក្ខារ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីលះបង់នូវសេចក្តីខ្ជិលច្រអូស មាយា ការសើច ការលេង មេចុនធម្ម ព្រមទាំងការស្លឹតស្លាង។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ភិក្ខុមានព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកំដៅកិលេស មិនគប្បីធ្វើការដេកលក់ឲ្យច្រើនទេ គប្បីគប់រកនូវការភ្ញាក់រឭក គប្បីលះបង់នូវសេចក្តី ខ្ជិលច្រអូស មាយា ការសើច ការលេង មេចុនធម្ម ព្រមទាំងការស្លឹតស្លាង។

[៥៥]

ភិក្ខុអ្នករាប់អាន (ព្រះរតនត្រ័យ) មិនគប្បីគប់នូវអំពើធ្មប់ផង សុបិនផង លក្ខណៈផង នក្ខត្តប្បក្សផង មិនគប្បីសេពនូវមន្ត សម្រាប់ទាយសម្រែកសត្វផង ថ្នាំសម្រាប់ធ្វើគភ៌ឲ្យតាំងនៅផង ការរក្សាភោគផង។

[៥៦] ពាក្យថា ភិក្ខុមិនគប្បីគប់នូវអំពើធ្មប់ផង សុបិនផង លក្ខណៈផង នក្ខត្តប្បក្សផង អធិប្បាយថា ពួកគ្រូធ្មប់ តែងប្រកបអំពើធ្មប់ កាលបើ ទីក្រុងគេបិទហើយ ឬសង្គ្រាមតទល់គ្នាហើយ ក៏ញ៉ាំងចង្រៃឲ្យកើត ញ៉ាំងឧបទ្រពឲ្យកើត ញ៉ាំងភោគឲ្យកើត ធ្វើឲ្យចុក ធ្វើឲ្យចុកសៀត ធ្វើឲ្យគ្រុន ក្តៅ ធ្វើឲ្យចុះឈាម ចំពោះពួកបច្ចាមិត្តជាសត្រូវ ពួកគ្រូធ្មប់តែងប្រកបអំពើធ្មប់ យ៉ាងនេះ។ ពួកគ្រូទាយសុបិន តែងទាយសុបិនថា បុគ្គលណា យល់សប្តក្នុងវេលាព្រឹកព្រហាម វិបាករមែងមានយ៉ាងនេះ បុគ្គលណា យល់សប្តក្នុងវេលាថ្ងៃត្រង់ វិបាករមែងមានយ៉ាងនេះ បុគ្គលណា យល់ សប្តក្នុងវេលាថ្ងៃរសៀល វិបាករមែងមានយ៉ាងនេះ បុគ្គលណា យល់សប្តក្នុងបឋមយាម ក្នុងមជ្ឈិមយាម ក្នុងបច្ឆិមយាម បុគ្គលណា ដេកដោយ ចំហៀងខាងស្តាំ បុគ្គលណា ដេកដោយចំហៀងខាងឆ្វេង បុគ្គលណា ដេកផ្ទាត់ បុគ្គលណា ដេកផ្ទាប បុគ្គលណា យល់សប្តឃើញព្រះចន្ទ បុគ្គលណា យល់សប្តឃើញព្រះអាទិត្យ បុគ្គលណា យល់សប្តឃើញមហាសមុទ្រ បុគ្គលណា យល់សប្តឃើញស្តេចភ្នំឈ្មោះសិនេរុ បុគ្គលណា យល់សប្តឃើញដំរី បុគ្គលណាយល់សប្តឃើញសេះ បុគ្គលណាយល់សប្តឃើញរថ បុគ្គលណាយល់សប្តឃើញពលថ្មើរជើង បុគ្គលណាយល់ សប្តឃើញសេនាព្យូហៈ បុគ្គលណាយល់សប្តឃើញសួនជាទីត្រេកអរ បុគ្គលណាយល់សប្តឃើញព្រៃជាទីត្រេកអរ បុគ្គលណា យល់សប្តឃើញ ភូមិជាទីត្រេកអរ បុគ្គលណាយល់សប្តឃើញស្រះល្អជាទីត្រេកអរ វិបាករមែងមានយ៉ាងនេះ ពួកគ្រូទាយសុបិន តែងទាយសុបិនយ៉ាងនេះ។ ពួកគ្រូទាយលក្ខណៈ តែងទាយលក្ខណៈ គឺលក្ខណៈកែវមណី លក្ខណៈដំបង ឬឈើច្រត់ លក្ខណៈសំពត់ លក្ខណៈដាវ លក្ខណៈព្រួញ លក្ខណៈ ផ្លួ លក្ខណៈអារុធ លក្ខណៈស្រី លក្ខណៈប្រុស លក្ខណៈក្មេងស្រី លក្ខណៈក្មេងប្រុស លក្ខណៈខ្ញុំស្រី លក្ខណៈខ្ញុំប្រុស លក្ខណៈដំរី លក្ខណៈសេះ លក្ខណៈក្របី លក្ខណៈគោឧសភ លក្ខណៈពពែ លក្ខណៈកែវ លក្ខណៈមាន់ លក្ខណៈចាប ឬក្រែច លក្ខណៈទន្សឹង លក្ខណៈគ្រឿងប្រដាប់ផ្ទះ ឬ កំពូលផ្ទះ លក្ខណៈអណ្តើក លក្ខណៈម្រឹក ពួកគ្រូទាយលក្ខណៈ តែងទាយលក្ខណៈយ៉ាងនេះ។ ពួកគ្រូទាយនក្ខត្តប្បក្ស តែងទាយថា នក្ខត្តប្បក្ស ២៨ ការចូលកាន់ផ្ទះ ត្រូវធ្វើដោយនក្ខត្តប្បក្សនេះ មកដល់គេត្រូវចងដោយនក្ខត្តប្បក្សនេះ ការដណ្តឹងកូនគេ ត្រូវធ្វើដោយនក្ខត្តប្បក្សនេះ ការនាំពូជ (ដើម្បីសាបព្រោះ) ត្រូវធ្វើដោយនក្ខត្តប្បក្សនេះ ការគ្រប់គ្រងផ្ទះ ត្រូវធ្វើដោយនក្ខត្តប្បក្សនេះ ពួកគ្រូទាយនក្ខត្តប្បក្ស រមែងទាយនក្ខត្តប្បក្ស យ៉ាង នេះ។ ពាក្យថា ភិក្ខុមិនគប្បីគប់នូវអំពើធ្មប់ផង សុបិនផង លក្ខណៈផង នក្ខត្តប្បក្សផង បានសេចក្តីថា មិនគប្បីគប់ មិនគប្បីប្រព្រឹត្ត មិនគប្បី ប្រព្រឹត្តព្រម មិនគប្បីប្រព្រឹត្តសមាទាន ឬមិនគប្បីកាន់យក មិនគប្បីរៀន មិនគប្បីទ្រទ្រង់ មិនគប្បីចងចាំ មិនគប្បីកំណត់ មិនគប្បីប្រកបនូវអំពើ ធ្មប់ផង សុបិនផង លក្ខណៈផង នក្ខត្តប្បក្សផង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុមិនគប្បីគប់នូវអំពើធ្មប់ផង សុបិនផង លក្ខណៈផង នក្ខត្តប្បក្ស ផង។

[៥៧] ពាក្យថា ភិក្ខុអ្នករាប់អាន (ព្រះរតនត្រ័យ) មិនគប្បីសេពនូវមន្តសម្រាប់ទាយសម្រែកសត្វផង ថ្នាំសម្រាប់ធ្វើគភ៌ឲ្យតាំងនៅផង ការ រក្សាភោគផង អធិប្បាយថា សម្រែកម្រឹក លោកហៅថា សម្រែកសត្វ។ ពួកគ្រូទាយសម្រែកម្រឹក រមែងទាយសម្រែកម្រឹក រមែងដឹងនូវសម្រែក ស្រែករបស់ពួកសត្វស្លាប ឬពួកសត្វចតុប្បាទ ពួកគ្រូទាយសម្រែកម្រឹក រមែងទាយសម្រែកម្រឹកយ៉ាងនេះ។ ពួកគ្រូពេទ្យធ្វើគភ៌ រមែងញ៉ាំងគភ៌ឲ្យ តាំងនៅបាន។ គភ៌មិនតាំងនៅដោយហេតុ ២ គឺ ដោយពួកដង្កូវ ឬដោយខ្យល់កម្រើក។ ពួកគ្រូពេទ្យតែងឲ្យឱសថដើម្បីការពារពួកដង្កូវ ឬខ្យល់ កម្រើក ពួកគ្រូពេទ្យធ្វើគភ៌ រមែងញ៉ាំងគភ៌ឲ្យតាំងនៅ ដោយវិធីយ៉ាងនេះ។ ពាក្យថា ការរក្សាភោគ បានដល់ ការរក្សា ៥ គឺវេជ្ជកម្មខាងស្លាក ១ វេជ្ជ កម្មខាងវះ ១ វេជ្ជកម្មខាងការរក្សាកាយ ១ វេជ្ជកម្មខាងភូត ១ វេជ្ជកម្មខាងកុមារ ១។ ពាក្យថា អ្នករាប់អាន (ព្រះរតនត្រ័យ) គឺអ្នករាប់អានព្រះពុទ្ធ រាប់អានព្រះធម៌ រាប់អានព្រះសង្ឃ បុគ្គលនោះ រាប់អានព្រះមានព្រះភាគ ព្រះមានព្រះភាគក៏លើកតំកើងបុគ្គលនោះ។ សមដូចព្រះពុទ្ធដីកានេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកភិក្ខុណា ជាអ្នកកុហក រឹងរូស ពោលអែបអប មានកិលេសដូចស្នែង មានមានៈ ខ្ពស់ឡើង មានចិត្តមិនតាំងមាំ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុទាំងនោះ មិនឈ្មោះថា អ្នករាប់អានតថាគតផង ភិក្ខុទាំងនោះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកប្រាសចាក ធម្មវិន័យនេះផង ភិក្ខុទាំងនោះមិនដល់នូវសេចក្តីចម្រើន លូតលាស់ធំទូលាយ ក្នុងធម្មវិន័យនេះផង ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ឯពួកភិក្ខុណា ជាអ្នកមិន កុហក មិនពោលអែបអប ជាអ្នកប្រាជ្ញ មិនរឹងរូស មានចិត្តតាំងមាំ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុទាំងនោះ ឈ្មោះថា រាប់អានតថាគតផង ភិក្ខុទាំងនោះ ឈ្មោះថាមិនប្រាសចាកធម្មវិន័យនេះផង ភិក្ខុទាំងនោះ រមែងដល់នូវសេចក្តីចម្រើនលូតលាស់ ធំទូលាយ ក្នុងធម្មវិន័យនេះផង។

ពួកភិក្ខុណា ជាអ្នកកុហក រឹងរូស ពោលពាក្យអែបអប មានកិលេសដូចស្នែង មានមានៈខ្ពស់ឡើង មានចិត្តមិនតាំងមាំ ភិក្ខុទាំង នោះ រមែងមិនលូតលាស់ក្នុងធម៌ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធត្រាស់ទុកហើយ ឯពួកភិក្ខុណា ជាអ្នកមិនកុហក មិនពោលអែបអប ជាអ្នក ប្រាជ្ញ មិនរឹងរូស មានចិត្តតាំងមាំ ភិក្ខុទាំងនោះ រមែងលូតលាស់ក្នុងធម៌ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធត្រាស់ទុកហើយ។

ពាក្យថា ភិក្ខុអ្នករាប់អាន (ព្រះរតនត្រ័យ) មិនគប្បីសេពនូវមន្តសម្រាប់ទាយសម្រែកសត្វផង ថ្នាំសម្រាប់ធ្វើគភ៌ឲ្យតាំងនៅផង ការរក្សាភោគផង បានសេចក្តីថា បុគ្គលអ្នករាប់អានព្រះរតនត្រ័យ មិនគប្បីសេព មិនគប្បីរាប់រក មិនគប្បីសេពចំពោះ មិនគប្បីប្រព្រឹត្ត មិនគប្បីអើពើ មិនគប្បី ប្រព្រឹត្តសមាទាន មិនគប្បីកាន់យក មិនគប្បីរៀន មិនគប្បីទ្រទ្រង់ មិនគប្បីចងចាំ មិនគប្បីកំណត់ មិនគប្បីប្រកបនូវមន្តសម្រាប់ទាយ សម្រែកសត្វផង ថ្នាំសម្រាប់ធ្វើគភ៌ឲ្យតាំងនៅផង ការរក្សាភោគផង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុអ្នករាប់អាន (ព្រះរតនត្រ័យ) មិនគប្បីសេពនូវ មន្តសម្រាប់ទាយសម្រែកសត្វផង ថ្នាំសម្រាប់ធ្វើគភ៌ឲ្យតាំងនៅផង ការរក្សាភោគផង។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ភិក្ខុអ្នករាប់អាន (ព្រះរតនត្រ័យ) មិនគប្បីគប្បីនូវអំពើធ្មេចផង សុបិនផង លក្ខណៈផង នក្ខត្តបុក្សផង មិនគប្បីសេពនូវមន្តសម្រាប់ទាយសម្រែកសត្វផង ថ្នាំ សម្រាប់ធ្វើគភ៌ឲ្យតាំងនៅផង ការរក្សាភោគផង។

[៥៨] ភិក្ខុមិនគប្បីញាប់ញ័រដោយនិន្ទា បើត្រូវគេសរសើរហើយ មិនគប្បីឡើងជំនោរ គប្បីបន្ទាបបង់លោភៈ ព្រមទាំងមច្ឆរិយផង ការក្រោធផង ការញុះញង់ផង។

[៥៩] ពាក្យថា ភិក្ខុមិនគប្បីញាប់ញ័រដោយនិន្ទា អធិប្បាយថា បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោកនេះ និន្ទាភិក្ខុ គឺនិន្ទា តិះដៀល ត្មះ ដោយជាតិខ្លះ គោត្រខ្លះ ភាពនៃខ្លួនជាកូនមានត្រកូលខ្លះ ភាពនៃខ្លួនមានពណ៌សម្បុរល្អខ្លះ ទ្រព្យខ្លះ ការរៀនមន្តខ្លះ ការងារខ្លះ សិប្បៈខ្លះ ថ្នាក់នៃវិជ្ជាខ្លះ ការ ចេះដឹងខ្លះ ការរវាងវែងខ្លះ វត្ថុណាមួយខ្លះ។ ភិក្ខុត្រូវគេនិន្ទា តិះដៀល ពោលទោសហើយ មិនគប្បីញាប់ញ័រ មិនគប្បីញាប់ញ័រខ្លាំង មិនគប្បីញ័រ ចំប្រប់ មិនគប្បីតក់ស្លុត មិនគប្បីតក់ស្លុតខ្លាំង មិនគប្បីស្លូតស្មោ មិនគប្បីខ្លាច មិនគប្បីដល់នូវការតក់ស្លុត ជាអ្នកមិនភ័យ ជាអ្នកមិននឆ្លត់ ជាអ្នក មិនតក់ស្លុត ជាអ្នកមិនរត់ ជាអ្នកលះបង់ភ័យដែលគួរខ្លាចហើយ ប្រាសចាកការព្រើរោមដោយនិន្ទា ជំនឿល ពាក្យត្មះ ការបង្ហាប់កេរ្តិ៍ ការនាំមកនូវ ទោស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីញាប់ញ័រដោយនិន្ទា។

[៦០] ពាក្យថា បើត្រូវគេសរសើរហើយ មិនគប្បីឡើងជំនោរ អធិប្បាយថា បុគ្គលពួកខ្លះក្នុងលោកនេះ សរសើរភិក្ខុ គឺសរសើរ ស្ទើច តំកើង ពណ៌នាដោយជាតិខ្លះ។ បេ។ វត្ថុណាមួយខ្លះ។ ភិក្ខុត្រូវគេសរសើរ ស្ទើច តំកើង ពណ៌នា មិនគប្បីធ្វើនូវការឡើងជំនោរ មិនគប្បីធ្វើការខ្ពស់ឡើង មិនគប្បីធ្វើមានៈ មិនគប្បីធ្វើការរឹងក្តឹង ព្រោះការសរសើរ ស្ទើច តំកើង ការនាំមកនូវគុណ មិនត្រូវរឹងក្តឹង រឹងរូស មានក្បាលងើប ព្រោះដំណើរ នោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើត្រូវគេសរសើរហើយ មិនគប្បីឡើងជំនោរ។

[៦១] អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីបន្ទាបបង់លោភៈ ព្រមទាំងមច្ឆរិយៈផង ការក្រោធផង ការញុះញង់ផង ត្រង់ពាក្យថា លោភៈ បានដល់ ការជាប់ ចិត្ត អាការៈនៃការជាប់ចិត្ត ភាពនៃការជាប់ចិត្ត តម្រេកមានកំឡាំង អាការៈនៃតម្រេកមានកំឡាំង ភាពនៃតម្រេកមានកំឡាំង អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល។ ពាក្យថា កំណាញ់ បានដល់ កំណាញ់ ៥ គឺ កំណាញ់អាវាស ១។ បេ។ សេចក្តីប្រកាន់ លោកហៅថា កំណាញ់។ ពាក្យថា ក្រោធ បានដល់សេចក្តីគុំគួន សេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ សេចក្តីតានតឹង សេចក្តីថ្នាំថ្នាក់នៃចិត្ត ការខឹង ការខឹងខ្លាំង ការខឹងក្រៃលែង សេចក្តីប្រទូស្ត សេចក្តី ប្រទូស្តខ្លាំង សេចក្តីប្រទូស្តក្រៃលែង ការប្រែប្រួលនៃចិត្ត ការប្រទូស្តក្នុងចិត្ត សេចក្តីក្រោធ អាការៈក្រោធ ភាពនៃក្រោធ ការប្រទូស្ត អាការៈប្រទូស្ត ភាពនៃការប្រទូស្ត ការព្យាបាទ អាការៈព្យាបាទ ភាពនៃការព្យាបាទ ការខុស ការអាក់អន់ ភាពកាច ការចេញទឹកភ្នែក សេចក្តីមិនត្រេកអរនៃចិត្ត។ ពាក្យថា ការញុះញង់ សេចក្តីថា បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកមានវាចាញុះញង់ គឺអំពើពួកជនឯណោះហើយ ប្រាប់ពួកជនឯណោះ ដើម្បីការ បំបែកពួកជនឯនេះ ឬអំពើពួកជនឯណោះហើយ ប្រាប់ពួកជនឯនេះ ដើម្បីការបំបែកពួកជនឯណោះ ជាអ្នកបំបែកពួកជនដែលព្រមព្រៀងគ្នា ហើយផង ជាអ្នកបន្ថែមកំឡាំងដល់ពួកជនដែលបែកគ្នាហើយផង ជាអ្នកមានពួកជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរក្នុងពួក រីករាយក្នុងពួក ជាអ្នកពោលនូវ វាចាធ្វើឲ្យជាពួក នេះ លោកហៅថា ការញុះញង់។ មួយទៀត បុគ្គលបង្កការញុះញង់ដោយហេតុ ២ គឺដោយសេចក្តីប្រាថ្នាឲ្យគេស្រលាញ់ខ្លួន ឬ ជាអ្នកប៉ុនប៉ងឲ្យគេបែកគ្នា។ បុគ្គលបង្កការញុះញង់ ដោយប្រាថ្នាឲ្យគេស្រលាញ់ខ្លួន តើដូចម្តេច។ បុគ្គលបង្កការញុះញង់ ដោយប្រាថ្នាឲ្យគេ ស្រលាញ់ខ្លួន យ៉ាងនេះថា អញនឹងបានជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្ត ជាទីស្និទ្ធស្នាល ជាអ្នកខាងក្នុង ជាមិត្តសំឡាញ់នៃជននេះ។ បុគ្គលប៉ុនប៉ង ឲ្យគេបែកគ្នា ហើយបង្កការញុះញង់ តើដូចម្តេច។ បុគ្គលប៉ុនប៉ងឲ្យគេបែកគ្នា ហើយបង្កការញុះញង់យ៉ាងនេះថា ធ្វើដូចម្តេច ជនទាំងអម្បាលនេះ គប្បីផ្សេងគ្នា គប្បីព្រាត់ប្រាសគ្នា គប្បីជាពួក គប្បីជាចំណែកពីរ គប្បីបែកជាពីរ គប្បីបែកជាពីរពួក គប្បីបែកគ្នា មិនគប្បីមកជួបគ្នា គប្បីនៅជា ទុក្ខ មិនសប្បាយ។ ពាក្យថា គប្បីបន្ទាបបង់លោភៈ ព្រមទាំងមច្ឆរិយៈផង ការក្រោធផង ការញុះញង់ផង បានសេចក្តីថា គប្បីបន្ទាបបង់ លះបង់ បោះបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាននូវលោភៈផង មច្ឆរិយៈផង ការក្រោធផង ការញុះញង់ផង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បី បន្ទាបបង់លោភៈ ព្រមទាំងមច្ឆរិយៈផង ការក្រោធផង ការញុះញង់ផង។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភិក្ខុមិនគប្បីញាប់ញ័រដោយនិន្ទា បើត្រូវគេសរសើរហើយ មិនគប្បីឡើងជំនោរ គប្បីបន្ទាបបង់លោភៈ ព្រមទាំងមច្ឆរិយៈផង ការ ក្រោធផង ការញុះញង់ផង។

[៦២]

ភិក្ខុមិនគប្បីតាំងនៅក្នុងការទិញ និងការលក់ មិនគប្បីធ្វើនូវការឲ្យគេតិះដៀលក្នុងទិណាមួយ មិនគប្បីជាប់ក្នុងស្រុក មិនគប្បី ពោលរាក់ទាក់នឹងជន ព្រោះប្រាថ្នាលោកទេ។

[៦៣] ពាក្យថា ភិក្ខុមិនគប្បីតាំងនៅក្នុងការទិញ និងការលក់ អធិប្បាយថា ការទិញ និងការលក់ទាំងឡាយណា ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ យាត់មាមក្នុងវិន័យ ការទិញ និងការលក់ទាំងនោះ លោកមិនបំណងយកក្នុងសេចក្តីនេះទេ។ ភិក្ខុតាំងនៅក្នុងការទិញ និងការលក់ តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុធ្វើរបស់បំណង ប្រាថ្នាចំណេញក្តី បូរាច្រ ចីរ ឬបរិក្ខារដទៃណាមួយ ជាមួយនឹងសហជម្មកទាំង ៥ ឈ្មោះថា តាំងនៅក្នុងការទិញ និងការ

លក់យ៉ាងនេះ។ ភិក្ខុមិនតាំងនៅក្នុងការទិញ និងការលក់ តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុមិនធ្វើរបស់បន្តិក្តី មិនប្រាថ្នាចំណេញក្តី ឬប្រាថ្នា ចីវរ ឬបរិក្ខារដទៃ ណាមួយ ជាមួយនឹងសហធម៌ទាំង ៥ ឈ្មោះថា មិនតាំងនៅក្នុងការទិញ និងការលក់យ៉ាងនេះ។ ពាក្យថា មិនគប្បីតាំងនៅក្នុងការទិញ និងការលក់ បានសេចក្តីថា មិនតាំងនៅ មិនតាំងនៅព្រម ក្នុងការទិញ និងការលក់ គឺគប្បីលះបង់ បន្ទាប់បង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាននូវ ការទិញ និងការលក់ គប្បីជាអ្នកឆ្ងាយ រៀប រៀរស្រឡះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចោល រួចស្រឡះ ប្រាសចេញចាកការទិញ និងការលក់ គប្បីនៅដោយ ចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីតាំងនៅក្នុងការទិញ និងការលក់។

[៦៤] ពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើនូវការឲ្យគេតិះដៀល ក្នុងទីណាមួយ អធិប្បាយថា ពួកកិលេសជាគ្រឿងធ្វើនូវការឲ្យគេតិះដៀល តើដូចម្តេច។ មានសមណព្រាហ្មណ៍ពួកមួយ មានបុត្រី មានទិព្វចក្ខុ ដឹងចិត្តរបស់បុគ្គលដទៃ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ឃើញអំពើចម្ងាយខ្លះ មិនឃើញក្នុងទី ជិតខ្លះ ដឹងចិត្តដោយចិត្តខ្លះ។ មានពួកទេវតាខ្លះ មានបុត្រី មានទិព្វចក្ខុ ដឹងចិត្តរបស់បុគ្គលដទៃ ទេវតាទាំងនោះ ឃើញអំពើចម្ងាយខ្លះ មិន ប្រាកដក្នុងទីជិតខ្លះ ដឹងច្បាស់នូវចិត្តដោយចិត្តខ្លះ។ ជនទាំង ២ ពួកនោះ រមែងឲ្យគេតិះដៀល ដោយកិលេសគ្រោតគ្រាតខ្លះ ដោយកិលេសជា កណ្តាលខ្លះ ដោយកិលេសដ៏ល្អិតខ្លះ។ ពួកកិលេសគ្រោតគ្រាត តើដូចម្តេច។ កាយទុច្ចរិត វចីទុច្ចរិត មនោទុច្ចរិត ទាំងនេះហៅថា កិលេសគ្រោត គ្រាត។ ពួកកិលេសជាកណ្តាល តើដូចម្តេច។ កាមវតក្កៈ ព្យាបាទវតក្កៈ វិហិតវតក្កៈ ទាំងនេះហៅថា កិលេសជាកណ្តាល។ ពួកកិលេសដ៏ល្អិត តើដូចម្តេច។ ការត្រិះរិះចំពោះញាតិ ការត្រិះរិះចំពោះជនបទ ការត្រិះរិះចំពោះការមិនចង់ស្លាប់ ការត្រិះរិះប្រកបដោយសេចក្តីអាណិតចំពោះជន ដទៃ ការត្រិះរិះប្រកបដោយលាភសក្ការៈ និងសេចក្តីសរសើរ ការត្រិះរិះប្រកបដោយការមិនឲ្យគេមើលងាយ ទាំងនេះហៅថា កិលេសដ៏ល្អិត។ ជន ទាំង ២ ពួកនោះ រមែងឲ្យគេតិះដៀលដោយពួកកិលេសគ្រោតគ្រាតខ្លះ ដោយពួកកិលេសជាកណ្តាលខ្លះ ដោយពួកកិលេសដ៏ល្អិតខ្លះ។ ភិក្ខុមិន គប្បីធ្វើនូវការឲ្យគេតិះដៀល គឺមិនគប្បីធ្វើ មិនគប្បីឲ្យកើត មិនគប្បីឲ្យកើតព្រម មិនគប្បីឲ្យលូតលាស់ មិនគប្បីឲ្យដុះដាល នូវពួកកិលេសជា គ្រឿងធ្វើនូវការឲ្យគេតិះដៀល គឺគប្បីលះបង់ បន្ទាប់បង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាននូវកិលេសជាគ្រឿងធ្វើនូវការឲ្យគេតិះដៀល គប្បី ជាអ្នកឆ្ងាយ រៀប រៀរស្រឡះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចោល រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាកពួកកិលេសជាគ្រឿងធ្វើនូវការឲ្យគេតិះដៀល ហើយនៅដោយ ចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស។ ពាក្យថា ក្នុងទីណាមួយ គឺក្នុងទីដូចម្តេច ក្នុងទីណា ក្នុងទីនីមួយ ទោះជាខាងក្នុង ឬខាងក្រៅ ឬទាំងខាងក្នុង ខាងក្រៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីធ្វើនូវការឲ្យគេតិះដៀល ក្នុងទីណាមួយ។

[៦៥] ពាក្យថា មិនគប្បីជាប់ក្នុងស្រុក អធិប្បាយថា ភិក្ខុជាប់ក្នុងស្រុក តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ នៅច្រឡកច្រឡំដោយពួកគ្រហស្ថ ក្នុងស្រុក គឺជាអ្នកត្រេកត្រអាលជាមួយ មានសេចក្តីសោកជាមួយ កាលពួកគ្រហស្ថដល់នូវសុខ ក៏ដល់នូវសុខ កាលពួកគ្រហស្ថដល់នូវទុក្ខ ក៏ ដល់នូវទុក្ខ កាលបើករណីយកិច្ចកើតឡើង ក៏ដល់នូវការខ្វល់ខ្វាយចំពោះខ្លួនឯង ភិក្ខុជាប់ក្នុងស្រុក យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត ភិក្ខុស្លៀកក្នុងវេលា ព្រឹកព្រហាម ហើយកាន់យកបាត្រ និងចីវរ ចូលទៅស្រុក ឬនិគម ដើម្បីបិណ្ឌបាត ដោយកាយដែលមិនបានរក្សា ដោយវាចាដែលមិនបានរក្សា ដោយចិត្តដែលមិនបានរក្សា ដោយស្មារតីដែលមិនបានតំកល់មាំ ដោយឥន្ទ្រិយដែលមិនបានសង្រួម ភិក្ខុនោះជាប់ក្នុងអារម្មណ៍នោះ។ ក្នុងកាន់ ក្នុងអារម្មណ៍នោះ។ ចំពាក់ក្នុងអារម្មណ៍នោះ។ ដល់នូវវិនាសក្នុងអារម្មណ៍នោះ។ ភិក្ខុជាប់ក្នុងស្រុក យ៉ាងនេះខ្លះ។ ភិក្ខុមិនជាប់ក្នុងស្រុក តើដូច ម្តេច។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ មិននៅច្រឡកច្រឡំដោយពួកគ្រហស្ថក្នុងស្រុក គឺជាអ្នកមិនត្រេកអរជាមួយ មិនសោកជាមួយ កាលពួកគ្រហស្ថដល់ នូវសុខ ក៏មិនដល់នូវសុខជា (មួយ) កាលបើពួកគ្រហស្ថដល់នូវទុក្ខ ក៏មិនដល់នូវទុក្ខ (ជាមួយ) កាលបើករណីយកិច្ចកើតឡើង ក៏មិនដល់នូវការ ខ្វល់ខ្វាយដោយខ្លួនឯង ភិក្ខុមិនជាប់ក្នុងស្រុក យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត ភិក្ខុស្លៀកក្នុងវេលាព្រឹកព្រហាម ហើយកាន់យកនូវបាត្រ និងចីវរ ចូល ទៅស្រុក ឬនិគមដើម្បីបិណ្ឌបាតដោយកាយដែលរក្សាហើយ ដោយវាចាដែលរក្សាហើយ ដោយចិត្តដែលរក្សាហើយ ដោយស្មារតីដែលតំកល់មាំ ហើយ ដោយឥន្ទ្រិយដែលសង្រួមហើយ ភិក្ខុនោះមិនជាប់ក្នុងអារម្មណ៍នោះ។ មិនក្នុងកាន់ក្នុងអារម្មណ៍នោះ។ មិនចំពាក់ក្នុងអារម្មណ៍នោះ ។ មិន ដល់នូវការវិនាសក្នុងអារម្មណ៍នោះ ។ ភិក្ខុមិនជាប់ក្នុងស្រុក យ៉ាងនេះខ្លះ។ ពាក្យថា មិនគប្បីជាប់ក្នុងស្រុក បានសេចក្តីថា មិនគប្បីជាប់ មិន គប្បីក្នុងកាន់ មិនគប្បីចំពាក់ មិនគប្បីកង្វល់ក្នុងស្រុក ជាអ្នកមិនជាប់ចិត្ត មិនធ្លាក់ចុះ មិនជ្រុលជ្រប់ មិនងងឹតបំប្រាសចាកការជាប់ចំពាក់ ឃ្លាតចាកការជាប់ចំពាក់ លះបង់ការជាប់ចំពាក់។ បេ។ គប្បីនៅដោយចិត្តដ៏ប្រសើរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីជាប់ក្នុងស្រុក។

[៦៦] ពាក្យថា មិនគប្បីពោលរាក់ទាក់នឹងជន ព្រោះប្រាថ្នាលាភ អធិប្បាយថា ការរាក់ទាក់ តើដូចម្តេច។ ការហៅរក ការពោល រាក់ទាក់ ការ ពោលស្រស់ស្រាយ ការពោលស្រសស្រួល ការពោលរួសរាយ ការល្អងលោម ការបន្ទន់ចិត្តគ្រហស្ថ ការលើកបញ្ជោរ ការលើកតំកើង ការពោល ពាក្យជាទីស្រលាញ់រឿយ ។ ការបន្ទាប់បន្តកាយ ការពោលពាក្យដូចសម្តែងណែនាំ ការថ្នាក់ថ្នមកូនរបស់គ្រហស្ថ ការពោលពាក្យដូចស៊ី ខ្នងជនដទៃទៅរកពួកជនដទៃណានៃភិក្ខុអ្នកអាស្រ័យលាភៈ សក្ការៈ និងសេចក្តីសរសើរ មានប្រាថ្នាដ៏លាមក ត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាគ្របសង្កត់ ជា អ្នកសំឡឹងអាមិស អ្នកឆ្លងក្នុងលោកធម៌ ឬការពោលពាក្យផ្អែមល្អែម ការពោលពាក្យទន់ ការពោលពាក្យប្រកបដោយមេត្តា ការពោលពាក្យមិន អាស្រ័យណា ចំពោះជនទាំងនោះ នេះលោកហៅថា ការពោលរាក់ទាក់។ មួយទៀត ភិក្ខុពោលរាក់ទាក់នឹងជនដោយហេតុ ២ គឺ ភិក្ខុដាក់ខ្លួនឲ្យ ទាប លើកបុគ្គលដទៃឲ្យខ្ពស់ ពោលរាក់ទាក់នឹងជន ឬលើកខ្លួនឯងឲ្យខ្ពស់ ដាក់បុគ្គលដទៃឲ្យទាប ពោលរាក់ទាក់នឹងជន។

ភិក្ខុដាក់ខ្លួនឲ្យទាប លើកបុគ្គលដទៃឲ្យខ្ពស់ ពោលរាក់ទាក់នឹងជន តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុពោលថា អ្នកទាំងឡាយមានឧបការៈច្រើនដល់អាត្មា អាត្មា អាស្រ័យនឹងពួកអ្នក ទើបបានចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ចុយភេសជ្ជៈបរិក្ខារ ឯពួកជនដទៃណា សំគាល់ដើម្បីឲ្យ ឬដើម្បីធ្វើ ដល់ អាត្មា ពួកជននោះ ក៏អាស្រ័យអ្នកទាំងឡាយ យល់អ្នកទាំងឡាយ មួយទៀត ឈ្មោះដើមណាដែលមាតាបិតាឲ្យ ឈ្មោះរបស់អាត្មានោះបាត់ទៅ ហើយ អាត្មាដែលបានឋានៈជាដ៏តុនអាមាត្យឯណោះ ជាដ៏តុនឧបាសិកាឯណោះ ក៏ដោយសារអ្នកទាំងឡាយ ភិក្ខុដាក់ខ្លួនឲ្យទាប លើកបុគ្គល ដទៃឲ្យខ្ពស់ ពោលរាក់ទាក់នឹងជន យ៉ាងនេះឯង។ ភិក្ខុលើកខ្លួនឯងឲ្យខ្ពស់ ដាក់បុគ្គលដទៃឲ្យទាប ពោលរាក់ទាក់នឹងជន តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុ ពោលថា អាត្មាមានឧបការៈច្រើន ដល់អ្នកទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយអាស្រ័យនឹងអាត្មា ទើបដល់ព្រះពុទ្ធជាទីពឹង ដល់ព្រះធម៌ជាទីពឹង ដល់ព្រះ សង្ឃជាទីពឹង រៀបចាកបាណាតិបាត រៀបចាកអទិន្នាទាន រៀបចាកកាមេសុមិច្ឆាចារៈ រៀបចាកមុសាវាទ រៀបចាកហេតុជាទីតាំងនៃសេចក្តីប្រមាទ គឺធីកសុរា និងមេរ័យ អាត្មាឲ្យឧទ្ទេស ឲ្យបរិបូជ្ជា ប្រាប់ឧបោសថ អធិដ្ឋាននូវនរកម្ម ដល់អ្នកទាំងឡាយ ម្យ៉ាងទៀត អ្នកទាំងឡាយ មិនសមបើ បោះបង់អាត្មាចោល ទៅធ្វើសក្ការៈ ធ្វើគោរព រាប់អាន ឬជាបុគ្គលដទៃវិញសោះ ភិក្ខុលើកខ្លួនឯងឲ្យខ្ពស់ ដាក់បុគ្គលដទៃឲ្យទាប ពោលរាក់ទាក់ នឹងជនដទៃ យ៉ាងនេះឯង។ ពាក្យថា មិនគប្បីពោលរាក់ទាក់នឹងជន ព្រោះប្រាថ្នាលាភ បានសេចក្តីថា ភិក្ខុបង្គាប់នូវលាភ មិនរាក់ទាក់នឹងជន

ព្រោះហេតុតែលាភ ព្រោះការណ៍នៃលាភ ព្រោះការកើតនៃលាភ គឺគប្បីលះបង់ បន្ទាប់បង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវការពោល
រាក់ទាក់ គប្បីជាអ្នកឆ្ងាយ រៀប រៀនស្រឡះ ឃ្លាតចាក រលាស់ចោល រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាកការរាក់ទាក់ នៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគឺ
កិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីពោលរាក់ទាក់នឹងជន ព្រោះប្រាថ្នាលាភ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភិក្ខុមិនគប្បីតាំងនៅក្នុងការទិញ និងការលក់ មិនគប្បីធ្វើនូវការឲ្យគេតិះដៀលក្នុងទីណាមួយ មិនគប្បីជាប់ក្នុងស្រុក មិនគប្បីពោលរាក់ទាក់
នឹងជនព្រោះប្រាថ្នាលាភទេ។

[៦៧] ភិក្ខុមិនគប្បីជាអ្នកអួតអាង មិនគប្បីពោលវាចាកៀរគរ មិនគប្បីសិក្សានូវអំពើឃ្លើសឃ្លង មិនគប្បីពោលពាក្យផ្ទុយផ្ទាល់។

[៦៨] ពាក្យថា ភិក្ខុមិនគប្បីជាអ្នកអួតអាង សេចក្តីថា ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកអួតអាង ជាអ្នកពោលអំនួត ភិក្ខុនោះអួតអាង គឺអួតអាង
ពោលអំនួតថា ខ្ញុំជាអ្នកបរិបូរដោយសីល ឬថាជាអ្នកបរិបូរដោយវិត ឬក៏ថា ជាអ្នកបរិបូរដោយសីល និងវិត ដោយជាតិ ដោយគោត្រ ដោយភាព
នៃខ្លួនជាអ្នកមានត្រកូល ដោយភាពនៃខ្លួនមានសម្បុរល្អ ដោយទ្រព្យ ដោយការរៀន ដោយការងារ ដោយសិប្បៈ ដោយថ្នាក់នៃវិជ្ជា ដោយការ
ចេះដឹង ដោយបដិភាណ ឬដោយវត្ថុណាមួយ ថាជាអ្នកចេញអំពីត្រកូលខ្ពស់ហើយឬស ឬថាជាអ្នកចេញអំពីត្រកូលមានភោគៈច្រើនហើយឬស
ថាជាអ្នកចេញអំពីត្រកូលមានភោគៈដ៏លើសលប់ហើយឬស ថាជាអ្នកចេះព្រះសូត្រ ថាជាអ្នកទ្រទ្រង់វិន័យ ថាជាធម្មកថិក ថាជាអ្នកប្រព្រឹត្ត
អារញ្ញិកធុតង្គ។ ឬថាជាអ្នកបាននេរសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិ។ ភិក្ខុមិនគប្បីពោលអួត គឺគប្បីលះបង់ បន្ទាប់បង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវ
ការមិនកើតមាន នូវការពោលអួត គឺជាអ្នកឆ្ងាយ រៀប រៀនស្រឡះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចោល រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាកការពោលអួត គប្បីនៅ
ដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស យ៉ាងនេះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុមិនគប្បីជាអ្នកអួតអាង។

[៦៩] ពាក្យថា មិនគប្បីពោលនូវវាចាកៀរគរ សំនួរថា ចុះវាចាកៀរគរ តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ពោលវាចាកៀរគរច្រើន ពោលវាចា
កៀរគរច្រើនណាស់ ពោលវាចាកៀរគរសេនាសនៈ ពោលវាចាកៀរគរគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ នេះលោកហៅថា វាចាកៀរគរ។ មួយទៀត ភិក្ខុ
ពោលពាក្យពិតខ្លះ ពោលពាក្យកុហកខ្លះ ពោលពាក្យញុះញង់ខ្លះ ពោលពាក្យមិនញុះញង់ខ្លះ ពោលពាក្យអាក្រក់ខ្លះ ពោលពាក្យមិនអាក្រក់ខ្លះ
ពោលសម្បជ្ឈលាបៈខ្លះ ពោលពាក្យមិនមែនជាសម្បជ្ឈលាបៈខ្លះ ពោលវាចាដោយប្រាជ្ញាខ្លះ ព្រោះហេតុច្រើន ព្រោះហេតុបិណ្ឌបាត ព្រោះហេតុ
សេនាសនៈ ព្រោះហេតុគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ នេះលោកហៅថា វាចាកៀរគរ។ មួយទៀត ភិក្ខុមានចិត្តជ្រះថ្លា សំដែងធម៌ដល់ពួកជនដទៃ
ដោយគិតថា ធ្វើដូចម្តេចហ្ន៎ ពួកជនគប្បីស្តាប់ធម៌របស់អញ លុះស្តាប់ហើយ គប្បីជ្រះថ្លាក្នុងធម៌ លុះជ្រះថ្លាហើយ គប្បីធ្វើអាការៈជ្រះថ្លាដល់អញ
នេះលោកហៅថា វាចាកៀរគរ។ ពាក្យថា មិនគប្បីពោលវាចាកៀរគរ បានសេចក្តីថា មិនគប្បីពោល មិនគប្បីសំដែង មិនគប្បីពណ៌នា មិនគប្បីបំភ្លឺ
មិនគប្បីថ្លែងនូវវាចាកៀរគរ ដោយហោចទៅ រាប់យកធម្មទេសនាវាចាផង គឺគប្បីលះបង់ បន្ទាប់បង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាន នូវ
វាចាកៀរគរ គប្បីជាអ្នកឆ្ងាយ រៀប រៀនស្រឡះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចោល រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាកវាចាកៀរគរ គប្បីនៅដោយចិត្តដែលប្រាស
ចាកដែនគឺកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីពោលវាចាកៀរគរ។

[៧០] អធិប្បាយពាក្យថា មិនគប្បីសិក្សានូវអំពើឃ្លើសឃ្លង ត្រង់ពាក្យថា អំពើឃ្លើសឃ្លង បានដល់អំពើឃ្លើសឃ្លង ៣ គឺ អំពើឃ្លើសឃ្លង
ប្រកបដោយកាយ ១ អំពើឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយវាចា ១ អំពើឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយចិត្ត ១។

អំពើឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយកាយ តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ នៅក្នុងសង្ឃ សំដែងការឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយកាយក៏មាន នៅ
ក្នុងគណៈ សំដែងការឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយកាយក៏មាន សំដែងការឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយកាយក្នុងរោងឆាន់ ក៏មាន សំដែងការឃ្លើសឃ្លង
ប្រកបដោយកាយក្នុងរោងភ្លើងក៏មាន សំដែងការឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយកាយក្នុងកំពង់ទឹកក៏មាន កំពុងចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ សំដែងការ
ឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយកាយក៏មាន ចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះហើយ សំដែងការឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយកាយក៏មាន។

ភិក្ខុនៅក្នុងសង្ឃ សំដែងការឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយកាយ តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ នៅក្នុងសង្ឃ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែង គឺឈរ
ប្រជ្រៀតពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ អង្គុយប្រជ្រៀតខ្លះ ឈរខាងមុខខ្លះ អង្គុយខាងមុខខ្លះ អង្គុយលើអាសនៈខ្ពស់ខ្លះ អង្គុយទទួរក្បាលខ្លះ ឈរនិយាយ
ខ្លះ និយាយវាសដៃខ្លះ ភិក្ខុនៅក្នុងសង្ឃ សំដែងការឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយកាយ យ៉ាងនេះ។

ភិក្ខុនៅក្នុងគណៈ សំដែងការឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយកាយ តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ នៅក្នុងគណៈ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែង គឺកាល
ពួកភិក្ខុជាថេរៈមិនពាក់ស្បែកជើងចង្រ្កម ខ្លួនពាក់ស្បែកជើងចង្រ្កម កាលពួកភិក្ខុជាថេរៈចង្រ្កមក្នុងទីចង្រ្កមទាប ខ្លួនចង្រ្កមលើទីចង្រ្កមខ្ពស់ កាល
ពួកភិក្ខុជាថេរៈចង្រ្កមលើផែនដី ខ្លួនចង្រ្កមលើទីចង្រ្កម ឈរប្រជ្រៀតខ្លះ អង្គុយប្រជ្រៀតខ្លះ ឈរខាងមុខខ្លះ អង្គុយខាងមុខខ្លះ អង្គុយលើអាសនៈ
ខ្ពស់ខ្លះ អង្គុយទទួរក្បាលខ្លះ ឈរនិយាយខ្លះ និយាយវាសដៃខ្លះ ភិក្ខុនៅក្នុងគណៈ សំដែងការឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយកាយ យ៉ាងនេះ។

ភិក្ខុសំដែងការឃ្លើសឃ្លង ប្រកបដោយកាយ ក្នុងរោងឆាន់ តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែងក្នុងរោងឆាន់ គឺអង្គុយ
ប្រជ្រៀតពួកភិក្ខុជាថេរៈ ឃាត់ពួកភិក្ខុថ្មីដោយអាសនៈខ្លះ ឈរប្រជ្រៀតពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ អង្គុយប្រជ្រៀតខ្លះ ឈរខាងមុខខ្លះ អង្គុយខាងមុខខ្លះ
អង្គុយលើអាសនៈខ្ពស់ខ្លះ អង្គុយទទួរក្បាលខ្លះ ឈរនិយាយនឹងពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ និយាយវាសដៃខ្លះ ភិក្ខុសំដែងការឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយ
កាយក្នុងរោងឆាន់ យ៉ាងនេះ។

ភិក្ខុសំដែងការឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយកាយ ក្នុងរោងភ្លើង តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែងក្នុងរោងភ្លើង គឺឈរ
ប្រជ្រៀតពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ អង្គុយប្រជ្រៀតខ្លះ ឈរខាងមុខខ្លះ អង្គុយខាងមុខខ្លះ អង្គុយលើអាសនៈខ្ពស់ខ្លះ មិនប្រាប់សិនហើយដាក់ខសខ្លះ
មិនប្រាប់សិនហើយបិទទ្វារខ្លះ ភិក្ខុសំដែងការឃ្លើសឃ្លងប្រកបដោយកាយ ក្នុងរោងភ្លើង យ៉ាងនេះ។

ភិក្ខុសំដែងការឃើញសម្បត្តិប្រកបដោយកាយ ក្នុងកំពុងទឹក តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែងក្នុងកំពុងទឹក គឺចុះទៅប្រជ្រៀតពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ ចុះខាងមុខខ្លះ ងូតប្រជ្រៀតខ្លះ ងូតខាងមុខខ្លះ ងូតខាងលើខ្លះ ឡើងប្រជ្រៀតខ្លះ ឡើងខាងមុខខ្លះ ឡើងខាងលើខ្លះ ភិក្ខុសំដែងការឃើញសម្បត្តិប្រកបដោយកាយក្នុងកំពុងទឹក យ៉ាងនេះ។

ភិក្ខុកំពុងចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ សំដែងការឃើញសម្បត្តិប្រកបដោយកាយ តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ កំពុងចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែង គឺដើរប្រជ្រៀតពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ ដើរខាងមុខខ្លះ ដើរហួសទៅពីមុខពួកភិក្ខុជាថេរៈខ្លះ ភិក្ខុកំពុងចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ សំដែងការឃើញសម្បត្តិប្រកបដោយកាយ យ៉ាងនេះ។

ភិក្ខុចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ ហើយសំដែងការឃើញសម្បត្តិប្រកបដោយកាយ តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះហើយ គេមិនទាន់និយាយថា លោកម្ចាស់សូមចូលមក ក៏ចូលមក គេមិនទាន់និយាយថា លោកម្ចាស់សូមឈររង ក៏នៅឈរ គេមិនទាន់និយាយថា លោកម្ចាស់សូមគង ក៏អង្គុយ ចូលទៅកាន់ទីមិនមែនទីឱកាសខ្លះ ឈរក្នុងទីមិនមែនទីឱកាសខ្លះ អង្គុយក្នុងទីមិនមែនទីឱកាសខ្លះ ម្នីម្នាចូលទៅក្នុងបន្ទប់ទាំងឡាយរបស់ត្រកូលទាំងឡាយ ជាទីដែលគេព្រួញផង បិទបាំងផង ជាទីដែលពួកស្រីក្នុងត្រកូល ពួកកូនស្រីរបស់ត្រកូល ពួកកូនប្រសាស្រីរបស់ត្រកូល ពួកកុមារីរបស់ត្រកូលអង្គុយខ្លះ ស្លាបអង្កែលក្បាលរបស់កុមារតូចខ្លះ ភិក្ខុចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ ហើយសំដែងការឃើញសម្បត្តិប្រកបដោយកាយ យ៉ាងនេះ។ នេះឈ្មោះថា អំពើឃើញសម្បត្តិ ប្រកបដោយកាយ។

អំពើឃើញសម្បត្តិប្រកបដោយវាចា តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ នៅក្នុងសង្ឃ សំដែងការឃើញសម្បត្តិប្រកបដោយវាចា ក៏មាន នៅក្នុងគណៈ សំដែងការឃើញសម្បត្តិប្រកបដោយវាចាក៏មាន ចូលទៅចន្លោះផ្ទះ ហើយសំដែងការឃើញសម្បត្តិប្រកបដោយវាចាក៏មាន។

ភិក្ខុនៅក្នុងសង្ឃ សំដែងការឃើញសម្បត្តិប្រកបដោយវាចា តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ នៅក្នុងសង្ឃ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែង គឺមិនប្រាប់ពួកភិក្ខុជាថេរៈ ឬពួកភិក្ខុជាថេរៈមិនបានអាវាធនា ក៏សំដែងធម៌ ឆ្លើយប្រស្នា សំដែងបាតិមោក្ខ ដល់ពួកភិក្ខុនៅក្នុងអាវាម ឈរនិយាយខ្លះ និយាយវាសដៃខ្លះ ភិក្ខុនៅក្នុងសង្ឃ សំដែងការឃើញសម្បត្តិប្រកបដោយវាចា យ៉ាងនេះ។

ភិក្ខុនៅក្នុងគណៈ សំដែងការឃើញសម្បត្តិប្រកបដោយវាចា តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ នៅក្នុងគណៈ មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែង គឺមិនប្រាប់ភិក្ខុជាថេរៈ ឬពួកភិក្ខុជាថេរៈមិនបានអាវាធនា ក៏សំដែងធម៌ ឆ្លើយប្រស្នា ដល់ពួកភិក្ខុនៅក្នុងអាវាម ឈរនិយាយខ្លះ និយាយវាសដៃខ្លះ សំដែងធម៌ ឆ្លើយប្រស្នាដល់ពួកភិក្ខុនី ពួកឧបាសិកា ពួកឧបាសិកាដែលនៅក្នុងអាវាម ឈរនិយាយខ្លះ និយាយវាសដៃខ្លះ ភិក្ខុនៅក្នុងគណៈ សំដែងការឃើញសម្បត្តិប្រកបដោយវាចា យ៉ាងនេះ។

ភិក្ខុចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ ហើយសំដែងការឃើញសម្បត្តិប្រកបដោយវាចា តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះហើយ និយាយនឹងស្រី ឬនឹងកុមារី និយាយម៉េះម៉ោះថា នែនាងឈ្មោះនេះ នែនាងគោត្រនេះ មានអ្វីទេ មានបបរទេ មានបាយទេ មានបង្កែមទេ ពួកយើងនឹងផឹកអ្វី បរិភោគអ្វី ស៊ីអ្វី មានអ្វីទេ ពួកនាងនឹងឲ្យអ្វីដល់អាត្មា ភិក្ខុចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ ហើយសំដែងការឃើញសម្បត្តិប្រកបដោយវាចា យ៉ាងនេះ។ នេះ ឈ្មោះថា អំពើឃើញសម្បត្តិប្រកបដោយវាចា។

អំពើឃើញសម្បត្តិប្រកបដោយចិត្ត តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមិនចេញអំពីត្រកូលខ្ពស់ហើយបួសទេ តែតាំងចិត្តធ្វើខ្លួនឲ្យប្រហែលនឹងបុគ្គលដែលចេញអំពីត្រកូលខ្ពស់ហើយបួស ជាអ្នកមិនចេញអំពីត្រកូលធំហើយបួស ជាអ្នកមិនចេញអំពីត្រកូលមានភោគៈច្រើនហើយបួស ជាអ្នកមិនចេញអំពីត្រកូលមានភោគៈដ៏លើសលប់ហើយបួសទេ តែតាំងចិត្តធ្វើខ្លួនឲ្យប្រហែលនឹងបុគ្គលដែលចេញអំពីត្រកូលមានភោគៈលើសលប់ហើយបួស ជាអ្នកមិនចេះព្រះសូត្រទេ តែតាំងចិត្តធ្វើខ្លួនឲ្យប្រហែលនឹងបុគ្គលដែលចេះព្រះសូត្រ ជាអ្នកមិនទ្រទ្រង់ព្រះវិន័យ មិនមែនជាធម្មកចិក មិនប្រព្រឹត្តិអារក្សិកផុតង មិនប្រព្រឹត្តិបិណ្ឌបាតិកផុតង មិនប្រព្រឹត្តិបំសុក្ខលិកផុតង មិនប្រព្រឹត្តិគេចីរិកផុតង មិនប្រព្រឹត្តិសបទានចារិកផុតង មិនប្រព្រឹត្តិខលុបច្ឆារតិកផុតង មិនប្រព្រឹត្តិទេសជ្ជិកផុតង មិនប្រព្រឹត្តិយថាសន្តិកផុតងទេ តែតាំងចិត្តធ្វើខ្លួនឲ្យប្រហែលនឹងបុគ្គលដែលប្រព្រឹត្តិយថាសន្តិកផុតង ជាអ្នកមិនបានបឋមជ្ឈានទេ តែតាំងចិត្តធ្វើខ្លួនឲ្យប្រហែលនឹងបុគ្គលដែលបានបឋមជ្ឈាន ជាអ្នកមិនបានទុតិយជ្ឈាន មិនបានតតិយជ្ឈាន មិនបានចតុត្ថជ្ឈាន មិនបានអាកាសានព្យាយាមតនសមាបត្តិ មិនបានវិញ្ញាណព្យាយាមតនសមាបត្តិ មិនបានអាកិញ្ញាយាមតនសមាបត្តិ មិនបាននេវសញ្ញានាសញ្ញាយាមតនសមាបត្តិទេ តែតាំងចិត្តធ្វើខ្លួនឲ្យប្រហែលនឹងបុគ្គលដែលបាននេវសញ្ញានាសញ្ញាយាមតនសមាបត្តិ នេះ ឈ្មោះថា អំពើឃើញសម្បត្តិប្រកបដោយចិត្ត។ ពាក្យថា មិនគប្បីសិក្សានូវអំពើឃើញសម្បត្តិ បានសេចក្តីថា មិនគប្បីសិក្សា មិនគប្បីប្រព្រឹត្តិ មិនគប្បីប្រព្រឹត្តិព្រម មិនគប្បីប្រព្រឹត្តិសមាទាននូវអំពើឃើញសម្បត្តិ គឺគប្បីលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវការមិនកើតមាននូវអំពើឃើញសម្បត្តិ គប្បីជាអ្នកឆ្ងាយ វៀរ វៀរស្រឡះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចោល រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាកអំពើឃើញសម្បត្តិ គប្បីនៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគីកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីសិក្សានូវអំពើឃើញសម្បត្តិ។

[៧១] ពាក្យថា មិនគប្បីពោលពាក្យផ្ទៀងផ្ទាត់ សំនួរថា ពាក្យផ្ទៀងផ្ទាត់ តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកធ្វើនូវពាក្យពោលមានសភាពយ៉ាងនេះថា អ្នកមិនយល់ធម៌វិន័យនេះទេ។ បឋម ឬថា បើអ្នកអាច ចូរដោះចុះ។ សមដូចព្រះពុទ្ធដីកានេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយថា ម្ចាស់មោគ្គល្លាន កាលបើពាក្យផ្ទៀងផ្ទាត់មាន សំដីច្រើនក៏កើតប្រាកដ កាលបើពាក្យច្រើនមានហើយ សេចក្តីរាយមាយក៏កើតប្រាកដ កាលបើបុគ្គលមានចិត្តរាយមាយហើយ សេចក្តីមិនសង្រួម ក៏កើតប្រាកដ កាលបើបុគ្គលមិនសង្រួមហើយ ចិត្តក៏ឆ្ងាយអំពីសមាធិ។ ពាក្យថា មិនគប្បីពោលនូវពាក្យផ្ទៀងផ្ទាត់ គឺមិនគប្បីពោល មិនគប្បីពណ៌នា មិនគប្បីប្តី មិនគប្បីថ្លែងនូវពាក្យផ្ទៀងផ្ទាត់ គឺគប្បីលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស មិនឲ្យកើតមាន នូវពាក្យផ្ទៀងផ្ទាត់ គប្បីជាអ្នកឆ្ងាយ វៀរ វៀរស្រឡះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចោល រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាកពាក្យផ្ទៀងផ្ទាត់ គប្បីនៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគីកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីពោលនូវពាក្យផ្ទៀងផ្ទាត់។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភិក្ខុមិនគប្បីជាអ្នកអ្នតអាង មិនគប្បីពោលនូវវាចាកៀរគរ មិនគប្បីសិក្សានូវអំពើឃ្នើសយួង មិនគប្បីពោលពាក្យផ្ទុយផ្ទាល់។

[៧២]

បុគ្គលគប្បីរៀនចាកការពោលពាក្យកុហក គប្បីជាអ្នកដឹងខ្លួន មិនធ្វើនូវការពោលអ្នតទាំងឡាយ ទាំងមិនគប្បីមើលងាយនូវបុគ្គល ដទៃ ដោយការចិញ្ចឹមជីវិតដោយបញ្ញា ដោយសីល និងវ័តឡើយ។

[៧៣] ពាក្យថា បុគ្គលគប្បីរៀនចាកការពោលពាក្យកុហក អធិប្បាយថា មុសាវាទ លោកហៅថា ការពោលពាក្យកុហក។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោក នេះ ទៅកាន់រោងជាទីប្រជុំ ទៅកាន់បរិស័ទ្យ។ បេ។ ជាអ្នកពោលពាក្យកុហកទាំងដឹងខ្លួន ព្រោះហេតុតែអាមិសតិចតួច នេះលោកហៅថា ការ ពោលពាក្យកុហក។ ម្យ៉ាងទៀត មុសាវាទ រមែងមានដោយអាការៈ ៣ គឺមុសាវាទរបស់បុគ្គលនោះក្នុងកាលមុនថា អញនឹងពោលពាក្យកុហក ១ មុសាវាទរបស់បុគ្គលដែលកំពុងពោលថា អញកំពុងពោលពាក្យកុហក ១ មុសាវាទរបស់បុគ្គលដែលពោលហើយថា អញពោលពាក្យកុហក ហើយ ១ មុសាវាទរមែងមានដោយអាការៈ ៣ នេះ។ មួយទៀត មុសាវាទ រមែងមានដោយអាការៈ ៤ ដោយអាការៈ ៥ ដោយអាការៈ ៦ ដោយ អាការៈ ៧ ដោយអាការៈ ៨ មុសាវាទរបស់បុគ្គលនោះ ក្នុងកាលមុនថា អញនឹងពោលពាក្យកុហក ១ មុសាវាទរបស់បុគ្គលដែលកំពុងពោលថា អញកំពុងពោលពាក្យកុហក ១ មុសាវាទរបស់បុគ្គលដែលពោលហើយថា អញពោលពាក្យកុហកហើយ ១ (មុសាវាទរបស់បុគ្គល) ព្រោះបិទបាំង សេចក្តីយល់ ១ ព្រោះបិទបាំងសេចក្តីចូលចិត្ត ១ ព្រោះបិទបាំងសេចក្តីគាប់ចិត្ត ១ ព្រោះបិទបាំងសេចក្តីសំគាល់ ១ ព្រោះបិទបាំងការកើត ១ មុសាវាទរមែងមានដោយអាការៈ ៨ នេះ ពាក្យថា បុគ្គលគប្បីរៀនចាកការពោលពាក្យកុហក បានសេចក្តីថា គប្បីរៀនចាកការពោលពាក្យកុហក គប្បីលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យរិទ្ធិសាស មិនឲ្យកើតមានបែបភាព នូវការពោលពាក្យកុហក គប្បីជាអ្នកឆ្ងាយ រៀន រៀនស្រឡះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចោល រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាកការពោលពាក្យកុហក គប្បីនៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគីកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលគប្បីរៀន ចាកការពោលពាក្យកុហក។

[៧៤] អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីជាអ្នកដឹងខ្លួន មិនធ្វើនូវការពោលអ្នតទាំងឡាយ សំនួរថា ភាពនៃការពោលអ្នត តើដូចម្តេច។ បុគ្គលខ្លះ ក្នុង លោកនេះ ជាអ្នកពោលអ្នត ពោលអ្នតគ្រប់យ៉ាង បានខាងការពោលអ្នត ភាពនៃការពោលអ្នត សេចក្តីពោលអ្នត សំដីគ្រោតគ្រាត សំដីគគ្រឹម ការអ្នតខ្លាំង សេចក្តីអ្នតខ្លាំង ក្នុងដំណើរនោះ នេះលោកហៅថា ភាពនៃការអ្នត។ ពាក្យថា គប្បីជាអ្នកដឹងខ្លួន មិនធ្វើនូវការពោលអ្នតទាំងឡាយ បានសេចក្តីថា ជាអ្នកដឹងខ្លួន មិនគប្បីធ្វើ មិនគប្បីបង្កើត មិនគប្បីបង្កើតព្រម មិនគប្បីបញ្ចេញ មិនគប្បីបញ្ចេញចំពោះ នូវការពោលអ្នត គឺគប្បី លះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យរិទ្ធិសាស មិនឲ្យកើតមាន នូវការពោលអ្នត គប្បីជាអ្នកឆ្ងាយ រៀន រៀនស្រឡះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចោល រួចស្រឡះ ប្រាស ចេញ ចាកការពោលអ្នត គប្បីនៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគីកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីជាអ្នកដឹងខ្លួន មិនធ្វើនូវការពោលអ្នត ទាំងឡាយ។

[៧៥] អធិប្បាយពាក្យថា ទាំងមិនគប្បីមើលងាយនូវបុគ្គលដទៃដោយជីវិត ដោយបញ្ញា ដោយសីល និងវ័ត ត្រង់ពាក្យថា ទាំង គឺជា ពាក្យតំណែនៃបទ។ បេ។ ពាក្យថា ទាំង នេះ គឺជាលំដាប់លំដោយនៃបទ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ កាលចិញ្ចឹមជីវិតដ៏សៅហ្មង មើលងាយបុគ្គល ដទៃដែលចិញ្ចឹមជីវិតដ៏ឧត្តមថា បុគ្គលនេះ ចិញ្ចឹមជីវិតដោយវត្ថុច្រើនអ្វីម៉្លេះ បរិភោគវត្ថុគ្រប់មុខ គឺពូជដែលកើតអំពីមើម ពូជដែលកើតអំពីដើម ពូជដែលកើតអំពីថ្នាំ ពូជដែលកើតអំពីគ្រួយ ពូជដែលកើតអំពីគ្រាប់ ជាគំប៉់ ៥ មិនឆ្លងសេចក្តីព្យាយាមដ៏ស្មើដោយការនុះ និងចុងនៃភូក។³⁾ ព្រោះការចិញ្ចឹមជីវិតដ៏សៅហ្មងនោះ បុគ្គលនោះ មើលងាយបុគ្គលដទៃដែលចិញ្ចឹមជីវិតដ៏ឧត្តម។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ចិញ្ចឹមជីវិតដ៏ឧត្តម មើលងាយបុគ្គលដទៃដែលចិញ្ចឹមជីវិតដ៏សៅហ្មងថា បុគ្គលនេះមានបុណ្យតិច មានសក្តិតិចអ្វីម៉្លេះ មិនធ្លាប់បាននូវចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជវិក្ការ។ ព្រោះការចិញ្ចឹមជីវិតដ៏ឧត្តមនោះ បុគ្គលនោះមើលងាយបុគ្គលដទៃដែលចិញ្ចឹមជីវិតដ៏សៅហ្មង។ បុគ្គលខ្លះក្នុង លោកនេះ ជាអ្នកបរិបូរដោយបញ្ញា បុគ្គលនោះត្រូវគេសួរហើយ ក៏ឆ្លើយប្រស្នា។ បុគ្គលនោះ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា អញជាអ្នកបរិបូរ ដោយបញ្ញា ឯពួកបុគ្គលដទៃនេះ មិនបរិបូរដោយបញ្ញាទេ។ ព្រោះការបរិបូរដោយបញ្ញានោះ បុគ្គលនោះមើលងាយបុគ្គលដទៃ។ បុគ្គលខ្លះក្នុង សាសនានេះ ជាអ្នកបរិបូរដោយសីល សង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខសំរះ បរិបូរដោយអាចារៈ និងគោចរៈ ឃើញភ័យក្នុងទោសទាំងឡាយ សូម្បីបន្តិច បន្តួច សមាទាន សិក្សាក្នុងសិក្ខាបទទាំងឡាយ។ បុគ្គលនោះមានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា អញជាអ្នកបរិបូរដោយសីល ឯពួកភិក្ខុដទៃនេះ ទ្រុស្តសីល មានធម៌អាក្រក់។ ព្រោះការបរិបូរដោយសីលនោះ បុគ្គលនោះមើលងាយបុគ្គលដទៃ។ បុគ្គលខ្លះក្នុងសាសនានេះ បរិបូរដោយវត្ថុ គឺជា អ្នកប្រព្រឹត្តិការព្រឹកធុតង្គ ប្រព្រឹត្តិបិណ្ឌបាតិកធុតង្គ ប្រព្រឹត្តិបំសុក្ខលិកធុតង្គ ប្រព្រឹត្តិគេចិវរិកធុតង្គ ប្រព្រឹត្តិសបទានចារិកធុតង្គ ប្រព្រឹត្តិលុបបច្ឆា ភត្តិកធុតង្គ ប្រព្រឹត្តិសេសជ្ជិកធុតង្គ ប្រព្រឹត្តិយថាសន្តតិកធុតង្គ។ បុគ្គលនោះមានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា អញជាអ្នកបរិបូរដោយវត្ថុ ឯពួកភិក្ខុ ដទៃនេះ មិនបរិបូរដោយវត្ថុទេ។ ព្រោះការបរិបូរដោយវត្ថុនោះ បុគ្គលនោះមើលងាយបុគ្គលដទៃ។ ពាក្យថា ទាំងមិនគប្បីមើលងាយនូវបុគ្គល ដទៃ ដោយការចិញ្ចឹមជីវិត ដោយបញ្ញា ដោយសីល និងវ័ត បានសេចក្តីថា មិនគប្បីមើលងាយ មិនគប្បីបង្កាប់បុគ្គលដទៃដោយការចិញ្ចឹមជីវិតដ៏ សៅហ្មង ដោយការចិញ្ចឹមជីវិតដ៏ឧត្តម ដោយការបរិបូរដោយបញ្ញា ដោយការបរិបូរដោយសីល ដោយការបរិបូរដោយវត្ថុ មិនគប្បីបង្កើតមានៈ ដោយហេតុនោះ មិនគប្បីជាអ្នករឹងរូស រឹងត្អឹង មានក្បាលងើបឡើងដោយហេតុនោះឡើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទាំងមិនគប្បីមើលងាយនូវ បុគ្គលដទៃ ដោយការចិញ្ចឹមជីវិតដោយបញ្ញា ដោយសីល និងវ័ត។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

បុគ្គលគប្បីរៀនចាកការពោលពាក្យកុហក គប្បីជាអ្នកដឹងខ្លួន មិនធ្វើនូវការពោលអ្នតទាំងឡាយ ទាំងមិនគប្បីមើលងាយនូវបុគ្គល ដទៃ ដោយការចិញ្ចឹមជីវិតដោយបញ្ញា ដោយសីល និងវ័តឡើយ។

បុគ្គលត្រូវគេប្រទូស្តហើយ បើពួកនូវសំដីច្រើនរបស់សមណៈទាំងឡាយ ឬរបស់ជនមានមាត់ពាក្យច្រើនទាំងឡាយហើយ មិនត្រូវ ពោលតបនឹងជនទាំងនោះដោយពាក្យអាក្រក់ទេ ព្រោះថា ជនអ្នកស្ងប់ រមែងមិនធ្វើនូវសត្រូវតបឡើយ។

[៧៧] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលត្រូវគេប្រទូស្តហើយ បើពួកនូវសំដីច្រើនរបស់សមណៈទាំងឡាយ ឬរបស់ជនមានមាត់ពាក្យច្រើនទាំងឡាយ ហើយ ត្រង់ពាក្យថា ត្រូវគេប្រទូស្តហើយ គឺត្រូវគេប្រទូស្ត ជេរ កោសរូស ប្រទេច តិះដៀល បន្ទុះបង្ហាប់ហើយ។ ពាក្យថា របស់សមណៈ ទាំងឡាយ គឺពួកជនណាមួយ ក្រៅអំពីសាសនានេះ នៅក្នុងពួកបរិព្វាជក ប្រកបក្នុងពួកបរិព្វាជក។ ពាក្យថា របស់ជនមានមាត់ពាក្យច្រើន ទាំងឡាយ គឺពួកក្សត្រិយ៍ផង ព្រាហ្មណ៍ផង វេស្សៈផង សុទ្ធៈផង គ្រហស្ថផង បព្វជិតផង ទេវតាផង មនុស្សផង។ ពួកជននោះ គប្បីជេរ គប្បី ផ្តាសា គប្បីខឹង គប្បីខឹងខ្លាំង គប្បីបៀតបៀន គប្បីបៀតបៀនខ្លាំង គប្បីធ្វើទុក្ខបុកម្នេញ គប្បីធ្វើទុក្ខខ្លាំង គប្បីធ្វើនូវការបៀតបៀន ដោយពាក្យដី ច្រើន ដែលមិនជាទីប្រាថ្នា មិនជាទីស្រឡាញ់ មិនជាទីគាប់ចិត្ត។ បើពួក ស្តាប់ ចាប់បាន ចាំបាន កំណត់បាន នូវសំដីច្រើនរបស់ពួកជននោះ ដែល មិនជាទីប្រាថ្នា មិនជាទីស្រឡាញ់ មិនជាទីគាប់ចិត្ត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលត្រូវគេប្រទូស្តហើយ បើពួកនូវសំដីច្រើនរបស់សមណៈ ទាំងឡាយ ឬរបស់ជនមានមាត់ពាក្យច្រើនទាំងឡាយ។

[៧៨] អធិប្បាយពាក្យថា មិនត្រូវពោលតបនឹងជនទាំងនោះដោយពាក្យអាក្រក់ ត្រង់ពាក្យថា ដោយពាក្យអាក្រក់ គឺដោយពាក្យរឹងរូស។ ពាក្យថា មិនត្រូវពោលតបសេចក្តីថា មិនគប្បីពោលតប គឺមិនគប្បីជេរតបនឹងជនដែលជេរ មិនគប្បីខឹងតបនឹងជនដែលខឹង មិនគប្បីប្រកួត តបនឹងជនដែលប្រកួត មិនគប្បីធ្វើដំនោះ មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីប្រកួត មិនគប្បីធ្វើនូវការទាស់ទែង មិនគប្បីធ្វើនូវវិវាទ មិនគប្បីធ្វើនូវសេចក្តីបែក ខ្ញែកគ្នាទេ គឺគប្បីលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមានបែបភាពនូវដំនោះ ការប្រកួត សេចក្តីទាស់ទែង វិវាទ ការបែកខ្ញែកគ្នា គប្បីជា អ្នកឆ្ងាយ រៀរ រៀរស្រឡះ ឃ្លាតចេញ រលាស់ចោល រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាកការដំនោះ សេចក្តីប្រកួត ការទាស់ទែង វិវាទ ការបែកខ្ញែកគ្នា គប្បីនៅដោយចិត្តដែលប្រាសចាកដែនគឺកិលេស ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនត្រូវពោលតបនឹងជននោះ ដោយពាក្យអាក្រក់ទេ។

[៧៩] ពាក្យថា ព្រោះថា ជនអ្នកស្ងប់ រមែងមិនធ្វើសត្រូវតបឡើយ ត្រង់ពាក្យថា ជនអ្នកស្ងប់ គឺឈ្មោះថាអ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់រាគៈ ទោសៈ មោហៈ កោធជៈ ឧបនាហៈ។ ឈ្មោះថា អ្នកស្ងប់ អ្នកចូលទៅជិតស្ងប់ អ្នកស្ងប់វិសេស អ្នករលត់ អ្នករម្ងាប់ ព្រោះស្ងប់រម្ងាប់ រម្ងាប់វិសេស ផុត រំលត់ ឃ្លាតចេញ រម្ងាប់នូវអកុសលាភិសង្ខារទាំងអស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនអ្នកស្ងប់។ ពាក្យថា ព្រោះថា ជនអ្នកស្ងប់ រមែងមិនធ្វើ សត្រូវតបឡើយ បានសេចក្តីថា ជនអ្នកស្ងប់ មិនធ្វើ មិនបង្កើត មិនបង្កើតព្រម មិនឲ្យលេចឡើង មិនឲ្យលេចឡើងចំពោះ នូវសត្រូវតប នូវ ចំបាប់តប នូវចំរូងតប នូវបដិប័ក្ខ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះថា ជនអ្នកស្ងប់ មិនធ្វើនូវសត្រូវតបឡើយ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គលត្រូវគេប្រទូស្តហើយ បើពួកនូវសំដីច្រើនរបស់សមណៈទាំងឡាយ ឬរបស់ជនមានមាត់ពាក្យច្រើនទាំងឡាយហើយ មិនត្រូវ ពោលតបនឹងជនទាំងនោះ ដោយពាក្យអាក្រក់ទេ ព្រោះថា ជនអ្នកស្ងប់ រមែងមិនធ្វើនូវសត្រូវតបឡើយ។

ភិក្ខុដឹងធម៌នេះហើយ គប្បីពិនិត្យ មានស្មារតី សិក្សាសព្វកាល ដឹងនូវការរលត់ ថាជាការស្ងប់ហើយ មិនគប្បីប្រហែសក្នុងសាសនា នៃព្រះគោតម។

[៨១] អធិប្បាយពាក្យថា ដឹងធម៌នេះហើយ ត្រង់ពាក្យថា ធម៌នេះ គឺធម៌ដែលតថាគតប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំង បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស ហើយ។ ពាក្យថា ដឹងធម៌ គឺដឹង ថ្លឹង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដឹងធម៌នេះ យ៉ាងនេះខ្លះ។ ម្យ៉ាង ទៀត យល់ ដឹង ថ្លឹង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដហើយ នូវធម៌ដ៏ស្មើផង ធម៌មិនស្មើផង ធម៌ជាផ្លូវផង ធម៌មិនមែនជាផ្លូវផង ធម៌មាន ទោសផង ធម៌មិនមានទោសផង ធម៌ថោកទាបផង ធម៌ខ្ពង់ខ្ពស់ផង ធម៌ខ្មៅផង ធម៌សផង ធម៌ដែលអ្នកចេះដឹងតិះដៀលផង ធម៌ដែលអ្នកចេះ ដឹងសរសើរផង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដឹងធម៌នេះ យ៉ាងនេះខ្លះ។ ឬថា យល់ ដឹង ថ្លឹង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដហើយនូវធម៌ គឺ សម្មាបដិបទា អនុលោមប្បដិបទា អបច្ចនិកប្បដិបទា អន្តត្ថប្បដិបទា ធម្មានុធម្មប្បដិបទា ការបំពេញក្នុងសីលទាំងឡាយ ការគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុង ឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ការដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ការប្រកបរៀយ។ នូវសេចក្តីភ្ញាក់រលឹក សតិ និងសម្បជញ្ញៈ សតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្បប្បធាន ៤ ឥន្ទ្រិយ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ មគ្គដ៏ប្រសើរប្រកបដោយអង្គ ៨ និព្វាន និងនិព្វានគាមិនីបដិបទា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដឹងធម៌ នេះ យ៉ាងនេះខ្លះ។

[៨២] អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុគប្បីពិនិត្យ មានស្មារតី សិក្សាសព្វកាល ត្រង់ពាក្យថា ពិនិត្យ គឺពិនិត្យ ពិចារណា ថ្លឹង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងអស់មិនទៀង។ បើ ពិនិត្យ ពិចារណា ថ្លឹង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា របស់ណាមួយ មានការកើតឡើង ជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅជាធម្មតា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីពិនិត្យ។ ពាក្យថា សព្វកាល គឺសព្វកាល សព្វគ្រា ក្នុង កាលទាំងពួង។ បើ ក្នុងគំនរនៃវិជ្ជាបដិបទា។ ពាក្យថា មានស្មារតី គឺមានស្មារតីដោយហេតុ ៤ គឺ ភិក្ខុចំរើនកាយេកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន។ បើ ភិក្ខុនោះ លោកហៅថា អ្នកមានស្មារតី។ ពាក្យថា គប្បីសិក្សា បានដល់សិក្ខា ៣ គឺអធិសីលសិក្ខា អធិចិត្តសិក្ខា អធិប្បញ្ញាសិក្ខា។ បើ នេះ

អធិប្បញ្ញាសិក្ខា។ គប្បីនឹកសិក្សានូវសិក្ខាទាំង ៣ នេះ។ បេ។ គប្បីសិក្សា គប្បីប្រព្រឹត្ត គប្បីប្រព្រឹត្តស្មើ គប្បីប្រព្រឹត្តសមាទាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុគប្បីពិនិត្យ មានស្មារតី សិក្សាសព្វកាល។

[៨៣] ពាក្យថា ដឹងនូវការរលត់ ថាជាការស្ងប់ គឺដឹងនូវការរលត់រាគៈ ថាជាការស្ងប់ ដឹង ស្គាល់ ថ្លឹង ត្រិះរិះ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ នូវការរលត់ទោសៈ មោហៈ។ បេ។ អកុសលាភិសង្ខារទាំងអស់ ថាជាការស្ងប់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដឹងនូវការរលត់ ថាជាការស្ងប់។

[៨៤] ពាក្យថា មិនគប្បីប្រហែសក្នុងសាសនានៃព្រះគោតម គឺក្នុងសាសនារបស់ព្រះគោតម ក្នុងសាសនារបស់ព្រះពុទ្ធ ក្នុងសាសនារបស់ព្រះជិនស្រី ក្នុងសាសនារបស់ព្រះតថាគត ក្នុងសាសនារបស់ព្រះពុទ្ធជាទេវតា ក្នុងសាសនារបស់ព្រះអរហន្ត។ ពាក្យថាមិនគប្បីប្រហែស គឺគប្បីជាអ្នកធ្វើដោយសេចក្តីគោរព ធ្វើមិនដាច់ ធ្វើមិនឈប់ មិនប្រព្រឹត្តរឿង មិនដាក់ឆន្ទៈ មិនដាក់ធុរៈ មិនធ្វេសប្រហែសក្នុងធម៌ជាកុសលទាំងឡាយថា កាលណាអញគប្បីញ៉ាំងសីលក្នុងដែលមិនទាន់ពេញលេញពេញលេញបាន។ បេ។ ឬគប្បីញ៉ាំងសមាធិក្នុង បញ្ញាខន្ធ វិមុត្តិក្នុង វិមុត្តិញ្ញាណ ទស្សនក្នុង ដែលមិនទាន់ពេញលេញពេញលេញបាន ឬកាលណាអញគប្បីកំណត់ដឹងនូវទុក្ខដែលមិនទាន់កំណត់ដឹង ឬគប្បីលះបង់កិលេសទាំងឡាយដែលមិនទាន់លះបង់ ឬគប្បីចំរើនមគ្គដែលមិនទាន់ចំរើន ឬគប្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវនិរោធដែលមិនទាន់ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ គឺបានដល់ឆន្ទៈ ការព្យាយាម ការឧស្សាហ៍ ការព្យាយាមដ៏មាំ កម្លាំងចិត្ត ការមិនត្រឡប់វិញ សតិ និងសម្បជញ្ញៈ ការព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកំដៅកិលេស ការតំកល់ព្យាយាម ការអធិដ្ឋាន ការប្រកបរឿយៗ និងការមិនប្រមាទ ក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីប្រហែសក្នុងសាសនានៃព្រះគោតម។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភិក្ខុដឹងធម៌នេះហើយ គប្បីពិនិត្យ មានស្មារតី សិក្សាសព្វកាល ដឹងនូវការរលត់ ថាជាការស្ងប់ហើយ មិនគប្បីប្រហែស ក្នុងសាសនានៃព្រះគោតម។

[៨៥] ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់គ្របសង្កត់ (នូវអារម្មណ៍) ព្រះអង្គមិនមានអ្វីគ្របសង្កត់បានទេ បានឃើញធម៌ជាក់ច្បាស់ មិនមែនដោយការជឿស្តាប់បុគ្គលដទៃ ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលគប្បីមិនប្រហែស ថ្វាយបង្គំ សិក្សារឿយៗ សព្វកាល ក្នុងសាសនានៃព្រះមានព្រះភាគនោះ។

[៨៦] ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់គ្របសង្កត់ (នូវអារម្មណ៍) ព្រះអង្គមិនមានអ្វីគ្របសង្កត់បានទេ គឺឈ្មោះថា ទ្រង់គ្របសង្កត់ (អារម្មណ៍) ព្រោះទ្រង់គ្របសង្កត់រូប គ្របសង្កត់សំឡេង គ្របសង្កត់ក្លិន គ្របសង្កត់រស គ្របសង្កត់ផោដ្ឋព្វៈ គ្របសង្កត់ធម្មារម្មណ៍ ព្រះអង្គមិនត្រូវពួកកិលេសណាមួយគ្របសង្កត់បានទេ ព្រោះថា ទ្រង់គ្របសង្កត់នូវអកុសលធម៌ទាំងឡាយដ៏លាមក ជាធម៌ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង ប្រកបដោយភពថ្ងៃទៀត មានសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ មានសេចក្តីទុក្ខជាវិបាក ជាបច្ច័យ នៃជាតិ ជរា និងមរណៈតទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រះមានព្រះភាគនោះ ទ្រង់គ្របសង្កត់ (នូវអារម្មណ៍) ព្រះអង្គមិនមានអ្វីគ្របសង្កត់បានទេ។

[៨៧] ពាក្យថា បានឃើញធម៌ជាក់ច្បាស់ មិនមែនដោយការជឿស្តាប់បុគ្គលដទៃ ត្រង់ពាក្យថា ធម៌ជាក់ច្បាស់ គឺបានឃើញ បានយល់ បានប្រទះ បានចាក់ឆ្លុះនូវធម៌ដោយខ្លួនឯង ដែលត្រាស់ដឹងដោយខ្លួនឯង ជាក់ច្បាស់ចំពោះខ្លួន មិនមែនដោយជឿស្តាប់បុគ្គលដទៃ មិនមែនដោយពូថា ដូច្នោះ ។ មិនមែនតាមទំនៀម មិនមែនដោយការផ្សំផ្សំនឹងក្បួន មិនមែនដោយហេតុនៃការត្រិះរិះ មិនមែនដោយហេតុនៃការគ្រឿង មិនមែនដោយការជញ្ជឹងនូវអាការៈ មិនមែនដោយការយល់ ការពិនិត្យ នឹងការចូលចិត្តឡើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បានឃើញធម៌ជាក់ច្បាស់ មិនមែនដោយការជឿស្តាប់បុគ្គលដទៃ។

[៨៨] ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងសាសនានៃព្រះមានព្រះភាគនោះ ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ គឺព្រោះហេតុនោះ ព្រោះរឿងនោះ ព្រោះដើមចមនោះ ព្រោះបច្ច័យនោះ ព្រោះនិទាននោះ។ ពាក្យថា ក្នុងសាសនានៃព្រះមានព្រះភាគនោះ គឺក្នុងសាសនារបស់ព្រះមានព្រះភាគ ក្នុងសាសនារបស់ព្រះគោតម ក្នុងសាសនារបស់ព្រះពុទ្ធ ក្នុងសាសនារបស់ព្រះជិនស្រី ក្នុងសាសនារបស់ព្រះតថាគត ក្នុងសាសនារបស់ព្រះពុទ្ធជាទេវតា ក្នុងសាសនារបស់ព្រះអរហន្តនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងសាសនានៃព្រះមានព្រះភាគនោះ។

[៨៩] អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា បុគ្គលគប្បីមិនប្រហែស ថ្វាយបង្គំ សិក្សារឿយៗ សព្វកាល ត្រង់ពាក្យថា គប្បីមិនប្រហែស គឺគប្បីជាអ្នកធ្វើដោយគោរព។ បេ។ មិនប្រហែសក្នុងកុសលទាំងឡាយ។ ពាក្យថា សព្វកាល គឺសព្វកាល សព្វគ្រា។ បេ។ ក្នុងគំនរនៃវ័យជាបច្ច័ម។ ពាក្យថា ថ្វាយបង្គំ គឺថ្វាយបង្គំដោយកាយ ថ្វាយបង្គំដោយវាចា ថ្វាយបង្គំដោយចិត្ត ថ្វាយបង្គំដោយអន្ធក្បួនដ៏បតី ថ្វាយបង្គំ ធ្វើសក្ការៈ ធ្វើគោរព រាប់អាន ឬជា កោតក្រែង ដោយធម្មានុធម្មប្បដិបត្តិ។ ពាក្យថា គប្បីសិក្សារឿយៗ ។ បានដល់ សិក្ខា ៣ គឺអធិសីលសិក្ខា អធិចិត្តសិក្ខា អធិប្បញ្ញាសិក្ខា។ បេ។ នេះ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា។ គប្បីនឹកសិក្សាសិក្ខា ៣ នេះ។ បេ។ គប្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ សិក្សា ប្រព្រឹត្ត ប្រព្រឹត្តស្មើ ប្រព្រឹត្តសមាទាននូវនិរោធ ដែលត្រូវធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ជាពាក្យពោលដោយគោរព។ បេ។ ការបញ្ញត្តិថា មានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា បុគ្គលគប្បីមិនប្រហែស ថ្វាយបង្គំ សិក្សារឿយៗ សព្វកាល។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់គ្របសង្កត់ (នូវអារម្មណ៍) ព្រះអង្គមិនមានអ្វីគ្របសង្កត់បានទេ បាន ឃើញធម៌ជាក់ច្បាស់ មិនមែនដោយជឿស្តាប់បុគ្គលដទៃ ព្រោះហេតុនោះ បុគ្គលគប្បីមិនប្រហែស ថ្វាយបង្គំ សិក្សារឿយៗ សព្វ កាល ក្នុងសាសនានៃព្រះមានព្រះភាគនោះ។

ចប់ តុរដកសុត្តនិទ្ទេស ទី១៤។

អត្ថទណ្ឌសុត្តនិទ្ទេស ទី១៥

CS sut.kn.man.15 | ភាគទី ៦៦

(១៥. អត្ថទណ្ឌសុត្តនិទ្ទេសោ)

[៩០] (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា)

ភ័យកើតអំពីអាជ្ញារបស់ខ្លួន អ្នកទាំងឡាយ ចូរមើលជនអ្នកឈ្លោះគ្នា តថាគត នឹងសំដែងសំវេកធម៌ តាមដែលតថាគតធ្លាប់សំវេក ហើយ។

[៩១] អធិប្បាយពាក្យថា ភ័យកើតអំពីអាជ្ញារបស់ខ្លួន ត្រង់ពាក្យថា អាជ្ញា បានដល់ អាជ្ញា ៣ គឺ អាជ្ញាដោយកាយ អាជ្ញាដោយវាចា អាជ្ញា ដោយចិត្ត។ កាយទុច្ចរិត ៣ ប្រការ ឈ្មោះថា អាជ្ញាដោយកាយ វចិទុច្ចរិត ៤ ប្រការ ឈ្មោះថា អាជ្ញាដោយវាចា មនោទុច្ចរិត ៣ ប្រការ ឈ្មោះថា អាជ្ញាដោយចិត្ត។ ពាក្យថា ភ័យ បានដល់ ភ័យ ២ ប្រការ គឺទិដ្ឋធម្មិកភ័យ ១ សម្បរាយិកភ័យ ១។

ទិដ្ឋធម្មិកភ័យ តើដូចម្តេច។ បុគ្គលពួកខ្លះក្នុងលោកនេះ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយកាយ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយវាចា ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយចិត្ត សម្លាប់សត្វ ខ្លះ កាន់យកទ្រព្យដែលគេមិនបានឲ្យខ្លះ កាត់នូវតំណ (នៃផ្ទះ) ខ្លះ ប្លន់ធំខ្លះ កំហែងយកទ្រព្យក្នុងផ្ទះមួយខ្លះ ឈរស្តាប់ច្រកផ្លូវខ្លះ គប់រកភរិយា របស់អ្នកដទៃខ្លះ ពោលពាក្យកុហកខ្លះ។ ពួកវាដបុរស ចាប់បុគ្គលនោះ ថ្វាយព្រះរាជា ទូលថា បំពិតព្រះសម្មតិទេព បុគ្គលនេះ ជាចោរ ប្រព្រឹត្ត អាក្រក់ ព្រះអង្គទ្រង់សព្វព្រះរាជហឫទ័យនឹងទណ្ឌកម្មណា ចំពោះចោរនេះ សូមទ្រង់ដាក់នូវទណ្ឌកម្មនោះចុះ។ ព្រះរាជាក៏គម្រាមចោរនោះ។ ចោរ នោះ ទទួលទុក្ខទោមនស្ស ព្រោះការគម្រាមជាបច្ច័យ ក៏មាន។ ភ័យទុក្ខទោមនស្សនេះ កើតមកពីណាដល់ចោរនោះ។ ភ័យទុក្ខទោមនស្សកើត ឡើង ចំរើនឡើង ដុះដាលឡើង លូតលាស់ឡើង កើតប្រាកដឡើង អំពីអាជ្ញារបស់ខ្លួន។ ព្រះរាជាមិនពេញព្រះទ័យ ដោយអំពើសូម្បីត្រឹមប៉ុណ្ណោះ។ ព្រះ រាជាត្រាស់បង្គាប់ឲ្យចងចោរនោះ ដោយចំណងគឺខ្លោះក្តី ដោយចំណងគឺខ្សែក្តី ដោយចំណងគឺច្រវាក់ក្តី ដោយចំណងគឺផ្តៅក្តី ដោយចំណងគឺ វល្លិក្តី ដោយចំណងគឺគុកក្តី ដោយចំណងគឺរបងក្តី ដោយចំណងគឺស្រុកក្តី ដោយចំណងគឺនគរក្តី ដោយចំណងគឺដែនក្តី ដោយចំណងគឺ ជនបទក្តី ដោយហោចទៅ ព្រះរាជាក៏រមែងធ្វើ (នូវចោរនោះ) ឲ្យស្តាប់បង្គាប់ថា អ្នកមិនត្រូវបានចៀសចេញទៅអំពីទីនេះទេ។ ចោរនោះ ទទួលរង ទុក្ខទោមនស្ស ព្រោះចំណងជាបច្ច័យក៏មាន។ ភ័យទុក្ខទោមនស្សបែបនេះ កើតមកពីណាដល់ចោរនោះ។ ភ័យទុក្ខទោមនស្ស កើតឡើង ចំរើន ឡើង ដុះដាលឡើង លូតលាស់ឡើង កើតប្រាកដឡើង អំពីអាជ្ញារបស់ខ្លួន។ ព្រះរាជាមិនពេញព្រះទ័យ ដោយអំពើសូម្បីត្រឹមប៉ុណ្ណោះ។ ព្រះ រាជាញ័រញ័រចោរនោះឲ្យនាំទ្រព្យមួយរយក្តី មួយពាន់ក្តី មួយហ្មឺនក្តី មកថ្វាយព្រះអង្គ។ ចោរនោះ ទទួលរងទុក្ខទោមនស្ស ព្រោះការរំលោភទ្រព្យជា បច្ច័យក៏មាន។ ភ័យទុក្ខទោមនស្សនេះ កើតមកពីណាដល់ចោរនោះ។ ភ័យទុក្ខទោមនស្ស កើតឡើង ចំរើនឡើង ដុះដាលឡើង លូតលាស់ឡើង កើតប្រាកដឡើង អំពីអាជ្ញារបស់ខ្លួន។ ព្រះរាជាមិនពេញព្រះទ័យ ដោយអំពើសូម្បីត្រឹមប៉ុណ្ណោះ។ ព្រះរាជាទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់រាជបុរសឲ្យធ្វើចោរ នោះ ដោយកម្មការណ៍ផ្សេងៗ គឺវាយដោយរំពាត់ខ្លះ វាយដោយផ្តៅខ្លះ វាយដោយដំបងខ្លះ កាត់ដៃខ្លះ កាត់ជើងខ្លះ កាត់ទាំងដៃទាំងជើងខ្លះ កាត់ស្លឹកត្រចៀកខ្លះ កាត់ច្រមុះខ្លះ កាត់ទាំងស្លឹកត្រចៀកទាំងច្រមុះខ្លះ ធ្វើនូវវិលង្គថាលកកម្ម (អំពើដែលចោររលាក្សាលធ្វើឲ្យដូចជាឆ្មាំងជ្រក) ខ្លះ ធ្វើនូវសង្កម្ពណ្ណកម្ម (អំពើដែលគេបកស្បែកក្សាលឲ្យរលីងដូចស្កង) ខ្លះ ធ្វើនូវរាហុមុខកម្ម (អំពើដែលផ្តក់ហែកមាត់ឲ្យដូចជាមាត់រាហូ) ខ្លះ ធ្វើនូវជោតិមាលិកកម្ម (អំពើដែលរុំខ្លួនដុត) ខ្លះ ធ្វើនូវហត្ថប្បញ្ញោតិកកម្ម (អំពើដែលរុំដៃដុត) ខ្លះ ធ្វើនូវឯកវត្តិកកម្ម (អំពើដែលពន្លាត់ស្បែកក ដល់កជើង) ខ្លះ ធ្វើនូវចីរករាសិកកម្ម (អំពើដែលបកស្បែកធ្វើឲ្យដូចជាស្បែកសម្បកឈើ) ខ្លះ ធ្វើនូវឯណេយ្យកកម្ម (អំពើដែលដាក់កងត្រង់ ជើងដោតឲ្យឈរហើយដុត) ខ្លះ ធ្វើនូវពលិសម្មិកកម្ម (អំពើដែលខ្វាសាច់ដោយសន្តិច) ខ្លះ ធ្វើនូវកហាបណកកម្ម (អំពើដែលចោះសរីរៈ ប្រមាណប៉ុនៗកហាបណៈ) ខ្លះ ធ្វើនូវខារាបតិកកម្ម (អំពើដែលយកទឹកផ្សារស្រោច) ខ្លះ ធ្វើនូវបលិបបរិវត្តិកកម្ម (អំពើដែលឲ្យដេកផ្អៀង ហើយដោតទម្ងន់ប្រហោងត្រចៀកទៅក្នុងដែនដីបង្វិលដូចជាជើងគុល) ខ្លះ ធ្វើនូវបលាបបិបកកម្ម (អំពើដែលគេកិនឆ្អឹងឲ្យខ្ទេច ហើយយកសក់យូរឡើង ធ្វើឲ្យដូចជាកណ្តាប់ចំបើង) ខ្លះ ស្រោចដោយប្រេងក្តៅខ្លះ ឲ្យឆ្កែខាំខ្លះ ឲ្យដេកផ្ទារលើឈើអណ្តែតទាំងរស់ខ្លះ កាត់ ក្បាលដោយដាវខ្លះ។ ចោរនោះ ទទួលរងទុក្ខទោមនស្ស ព្រោះហេតុនៃកម្មការណ៍ជាបច្ច័យក៏មាន។ ភ័យទុក្ខទោមនស្សបែបនេះ កើតមកពីណា ដល់ចោរនោះ។ ភ័យទុក្ខទោមនស្សកើតឡើង ចំរើនឡើង ដុះដាលឡើង លូតលាស់ឡើង កើតប្រាកដឡើង អំពីអាជ្ញារបស់ខ្លួន។ ព្រះរាជាជាធំ (អាចធ្វើ) នូវអាជ្ញាទាំង ៤ យ៉ាងនេះឯង។ ចោរនោះ លុះបែកឆ្មាយរាងកាយស្លាប់ទៅ ក៏កើតឯអបាយ ទុក្ខតិ វិនិបាត នរក ព្រោះកម្មរបស់ខ្លួន។ នាយនិរយបាលទាំងឡាយ ក៏ធ្វើនូវកម្មការណ៍ ឈ្មោះចំណង ៥ ប្រការ ចំពោះសត្វនោះ គឺបោះដែកគោលដីក្តៅត្រង់ដៃ (ម្ខាង) បោះដែកគោលដី ក្តៅត្រង់ដៃទីពីរ បោះដែកគោលដីក្តៅត្រង់ជើង (ម្ខាង) បោះដែកគោលដីក្តៅត្រង់ជើងទីពីរ បោះដែកគោលដីក្តៅត្រង់ពាក់កណ្តាលដើមទ្រូង។ សត្វនោះ ក៏ទទួលរងនូវវេទនា ជាទុក្ខដ៏ក្លៀវក្លា ខ្លោចផ្សាក្នុងនរកនោះ បាបកម្មនោះ មិនទាន់អស់ដរាបណា សត្វនោះក៏មិនធ្វើកាលកិរិយាដរាប នោះ។ ភ័យទុក្ខទោមនស្សនេះ កើតមកពីណាដល់ចោរនោះ។ ភ័យទុក្ខទោមនស្ស កើតចំរើន ដុះដាល លូតលាស់ កើតប្រាកដអំពីអាជ្ញារបស់ខ្លួន។ នាយនិរយបាលទាំងឡាយផ្អែកសត្វនោះ ហើយចាំងដោយដឹងទាំងឡាយ។ សត្វនោះ ក៏ទទួលរងវេទនា ជាទុក្ខដ៏ក្លៀវក្លា ខ្លោចផ្សា ក្នុងនរកនោះ បាបកម្មនោះ មិនទាន់អស់ដរាបណា សត្វនោះ ក៏មិនធ្វើកាលកិរិយាដរាបនោះ។ នាយនិរយបាលទាំងឡាយ ចាប់សត្វនោះ ឲ្យមានជើងឡើងលើ

ឲ្យមានក្បាលចុះក្រោម ហើយក៏កាប់ដោយកាំបិតព្រាទាំងឡាយ។ នាយនិរយបាលទាំងឡាយ ទឹមសត្វនោះក្នុងរថហើយ ក៏បរទៅខ្លះ បរមកវិញ ខ្លះ លើផែនដីដីក្តៅដែលភ្លើងកំពុងឆេះសន្លោសន្លៅ។ បេ។ នាយនិរយបាលទាំងឡាយ ឲ្យសត្វនោះឡើងទៅលើភ្នំរដឹកភ្លើងដីធំ ដែលភ្លើង កំពុងឆេះទ្រលោមសន្លោសន្លៅខ្លះ ឲ្យចុះខ្លះ។ បេ។ នាយនិរយបាលទាំងឡាយ ចាប់សត្វនោះ ឲ្យមានជើងឡើងលើ ឲ្យមានក្បាលចុះក្រោមហើយ បោះចុះទៅក្នុងខ្លះទងដីក្តៅ ដែលភ្លើងកំពុងឆេះទ្រលោមសន្លោសន្លៅ។ សត្វនោះ ត្រូវកម្មស្សោរ ខ្មោលឡើងដូចពពុះទឹកក្នុងខ្លះនោះ។ សត្វ នោះ ត្រូវកម្មស្សោរខ្មោលឡើងដូចពពុះទឹកក្នុងខ្លះនោះ ក៏អណ្តែតឡើងលើម្តង ទៅក្រោមម្តង ទៅខាងទទឹងម្តង។ សត្វនោះ ទទួលរងវេទនាជាទុក្ខ ដីក្តៅក្តៅ ខ្មោចផ្សា ក្នុងនរកនោះ បាបកម្មនោះ មិនទាន់អស់ដរាបណា សត្វនោះ ក៏មិនធ្វើកាលកិរិយាដរាបនោះ។ ភ័យទុក្ខទោមនស្សនុ៎ះ កើតមកពីណាដល់ចោរនោះ។ ភ័យទុក្ខទោមនស្ស កើតចំរើន ដុះដាល លូតលាស់ កើតប្រាកដ អំពីអាជ្ញារបស់ខ្លួន។ នាយនិរយបាលទាំងឡាយ ចាប់បោះសត្វនោះទៅក្នុងមហានរក។ ឯមហានរកនោះសោត

មានជ្រុង ៤ មានទ្វារ ៤ ដែលធម្មតាចែកតាក់តែងដោយចំណែក ព័ទ្ធដោយកំពែងដែក គ្របដោយដែក។ ទីនៃមហានរកនោះដែក សុទ្ធ ដែលរុងរឿង ប្រកបដោយកំដៅ ផ្សាយទៅអស់មួយរយយោជន៍ដោយជុំវិញ ចិតនៅសព្វកាល។ មហានរកទាំងនោះ ក្តៅដី ពន្លឹកអស់កាលជាទិព្វ មានអណ្តាតភ្លើង ដែលបុគ្គលចូលទៅបានដោយក្រ មានសភាពគួរជាទីព្រឺរោម តក់ស្លុត ជាទុក្ខ គួរខ្លាច។ គំនរអណ្តាតភ្លើង ដែលតាំងឡើងអំពីជញ្ជាំងខាងកើត ឆាប់ឆេះសត្វទាំងឡាយ ដែលមានបាបកម្ម ធ្លប់ទៅនឹងជញ្ជាំងខាងលិច។ គំនរអណ្តាតភ្លើង ដែលតាំងឡើងអំពីជញ្ជាំងខាងលិច ឆាប់ឆេះសត្វទាំងឡាយ ដែលមានបាបកម្ម ធ្លប់ទៅនឹងជញ្ជាំងខាងកើត។ គំនរអណ្តាតភ្លើង ដែលតាំងឡើងអំពីជញ្ជាំងខាងជើង ឆាប់ឆេះសត្វទាំងឡាយដែលមានបាបកម្ម ធ្លប់ទៅនឹងជញ្ជាំងខាងត្បូង។ គំនរអណ្តាតភ្លើង ដែលតាំងឡើងអំពីជញ្ជាំងខាងត្បូង ឆាប់ឆេះសត្វទាំងឡាយដែលមានបាបកម្ម ធ្លប់ទៅនឹងជញ្ជាំងខាងជើង។ គំនរអណ្តាតភ្លើងគួរខ្លាច តាំងឡើងអំពីខាងក្រោម ឆាប់ឆេះសត្វទាំងឡាយ ដែលមានបាបកម្ម ធ្លប់ទៅនឹងដម្បូល។ គំនរអណ្តា ភ្លើង ដីគួរខ្លាច តាំងឡើងអំពីដម្បូល ឆាប់ឆេះសត្វទាំងឡាយដែលមានបាបកម្ម ធ្លប់មកនឹងផែនដី។ អម្បែងដែក កំពុងឆេះក្តៅសព្វ រុងរឿងយ៉ាងណា នរកអរិចិ (ក៏ប្រាកដ) ដល់សត្វដែលតាំងនៅអំពីខាងក្រោម ខាងលើ អំពីខាង ក៏យ៉ាងនោះដែរ។ សត្វទាំងឡាយ ជាអ្នកលោភធំ ធ្វើអំពើអាក្រក់ច្រើនយ៉ាង មានអំពើបាបតែមួយយ៉ាង រមែងឆេះ តែមិនស្លាប់ក្នុងនរកនោះ។ កាយនៃសត្វទាំងឡាយ ដែលអាស្រ័យនៅក្នុងនរកនោះ ប្រាកដស្មើដោយភ្លើង អ្នកចូរមើលភាពនៃកម្មដ៏មាំមួនចុះ សត្វទាំងនោះ មិនទៅជាផេះ មិនទៅជា ធូលី។ សត្វនរកទាំងឡាយ រមែងស្ទុះទៅទិសខាងកើត ស្ទុះអំពីទិសនោះ មកទិសខាងលិចខ្លះ ស្ទុះទៅទិសខាងជើង ស្ទុះអំពីទិស នោះ មកទិសខាងត្បូងខ្លះ។ សត្វនរកទាំងនោះ ស្ទុះទៅទិសណា ៗ ទ្វារក្នុងទិសនោះ ៗ ក៏បិទជិតឯង សត្វនរកទាំងនោះ សុទ្ធតែ មានសេចក្តីប្រាថ្នា ដើម្បីចេញ ស្វែងរកនូវការរួចចេញ។ ប៉ុន្តែសត្វនរកទាំងនោះ មិនបានចេញអំពីនរកនោះ ព្រោះកម្មជាបច្ច័យ បាបកម្មរបស់សត្វទាំងនោះ មានច្រើនយ៉ាង ដែល ខ្លួនធ្វើហើយ ជាកម្មឲ្យផលមិនទាន់អស់។

ភ័យទុក្ខទោមនស្សនុ៎ះ កើតមកពីណា ដល់សត្វនោះ។ ភ័យទុក្ខទោមនស្ស កើតចំរើន ដុះដាល លូតលាស់ កើតប្រាកដ អំពីអាជ្ញារបស់ខ្លួន។ ទុក្ខ ក្នុងនរកណា ទុក្ខក្នុងកំណើតតិរច្ឆានណា ទុក្ខក្នុងបិដ្ឋិវិស័យណា ទុក្ខក្នុងមនុស្សណា ទុក្ខទាំងនោះ កើតអំពីណា ចំរើនអំពីណា ដុះដាលអំពីណា លូតលាស់អំពីណា កើតប្រាកដឡើងអំពីណា។ ទុក្ខទាំងនោះ កើត ចំរើន ដុះដាល លូតលាស់ កើតប្រាកដ អំពីអាជ្ញារបស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ ត្រាស់ថា) ភ័យកើតអំពីអាជ្ញារបស់ខ្លួន។

[៩២] ពាក្យថា អ្នកទាំងឡាយ ចូរមើលជនអ្នកឈ្លោះគ្នា ត្រង់ពាក្យថា ជន បានដល់ ក្សត្រ ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សុទ្ធៈ គ្រហស្ថ បព្វជិត ទេវតា និងមនុស្ស។ ពាក្យថា អ្នកឈ្លោះគ្នា គឺអ្នកទាំងឡាយ ចូរមើល ចូរឃើញ ចូរក្រឡេកមើល ចូរពិនិត្យមើល ចូរពិចារណាមើល នូវជនអ្នកឈ្លោះគ្នា ជនអ្នកប្រកែកគ្នា ជនខុសនឹងគ្នា ជនប្រកាន់ខុសនឹងគ្នា ជនដែលបៀតបៀនគ្នា ជនដែលតបតគ្នា ជនដែលគុំគួនគ្នា ជនដែលគុំគួនចំពោះគ្នា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកទាំងឡាយ ចូរមើលជនអ្នកឈ្លោះគ្នា។

[៩៣] ពាក្យថា តថាគតនឹងសំដែងសំវេគធម៌ គឺតថាគតនឹងសំដែង នឹងបង្ហាញ ប្រាប់ ពន្យល់ បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស នូវសំវេគធម៌ សេចក្តីរន្ធត់ តក់ស្លុត ភ័យលំបាក ចង្អៀតចង្អល់ ឧបទ្រពចង្រៃ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគត នឹងសំដែងសំវេគធម៌។

[៩៤] ពាក្យថា តាមដែលតថាគតធ្លាប់សង្វេគហើយ គឺតថាគតសង្វេគ រន្ធត់ ដល់នូវការសង្វេគហើយ ដោយខ្លួនឯង យ៉ាងណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តាមដែលតថាគតសង្វេគហើយ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភ័យកើតអំពីអាជ្ញារបស់ខ្លួន អ្នកទាំងឡាយ ចូរមើលជនអ្នកឈ្លោះគ្នា តថាគតនឹងសំដែងសំវេគធម៌ តាមដែលតថាគតសំវេគ ហើយ។

[៩៥]

ភ័យ ចូលមកកាន់តថាគត ព្រោះឃើញប្រជាជនកំពុងញាប់ញ័រ ដូចពួកត្រីក្នុងទីមានទឹកតិច ព្រោះឃើញពួកជនដែលទាស់ទែងគ្នា គ្នា។

[៩៦] អធិប្បាយពាក្យថា ព្រោះឃើញប្រជាជនកំពុងញាប់ញ័រ ត្រង់ពាក្យថា ប្រជាជន គឺជាឈ្មោះរបស់សត្វ។ ប្រជាជនកំពុងញាប់ញ័រ ដោយ ការញាប់ញ័រ ព្រោះតណ្ហា កំពុងញាប់ញ័រដោយការញាប់ញ័រព្រោះទិដ្ឋិ កំពុងញាប់ញ័រដោយការញាប់ញ័រ ព្រោះកិលេស កំពុងញាប់ញ័រដោយការ ញាប់ញ័រព្រោះទុច្ចរិត កំពុងញាប់ញ័រដោយការញាប់ញ័រព្រោះបយោគ កំពុងញាប់ញ័រដោយការញាប់ញ័រព្រោះវិបាក កំពុងញាប់ញ័រដោយភាគៈ ដែលត្រេកអរហើយ កំពុងញាប់ញ័រដោយទោសៈដែលប្រទុស្តហើយ កំពុងញាប់ញ័រដោយមោហៈដែលរង្វេងហើយ កំពុងញាប់ញ័រដោយមានៈ ដែលជាប់ចំពាក់ហើយ កំពុងញាប់ញ័រដោយទិដ្ឋិដែលស្លាប់អង្កែលហើយ កំពុងញាប់ញ័រដោយខន្ធច្នះ ដែលរាយមាយហើយ កំពុងញាប់ញ័រ ដោយវិចិកិត្តាដែលមិនចូលចិត្តហើយ កំពុងញាប់ញ័រដោយអនុសយៈដែលដល់ហើយនូវកំឡាំង កំពុងញាប់ញ័រដោយលាភ កំពុងញាប់ញ័រ ដោយការមិនមានលាភ កំពុងញាប់ញ័រដោយយស កំពុងញាប់ញ័រដោយការមិនមានយស កំពុងញាប់ញ័រដោយសេចក្តីសរសើរ កំពុងញាប់ញ័រ ដោយនិន្ទា កំពុងញាប់ញ័រដោយសុខ កំពុងញាប់ញ័រដោយទុក្ខ កំពុងញាប់ញ័រដោយជាតិ កំពុងញាប់ញ័រដោយជរា កំពុងញាប់ញ័រដោយព្យាធិ កំពុងញាប់ញ័រដោយមរណៈ កំពុងញាប់ញ័រដោយសោក ខ្សឹកខ្សួល ទុក្ខ ទោមនស្ស និងសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ កំពុងញាប់ញ័រដោយទុក្ខក្នុងនរក កំពុងញាប់ញ័រដោយទុក្ខក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន កំពុងញាប់ញ័រដោយទុក្ខក្នុងបិណ្ឌិវិស័យ កំពុងញាប់ញ័រដោយទុក្ខជាប់សមុទ្រ ដោយទុក្ខមានការ ចុះកាន់គភ៌ជាមូល ដោយទុក្ខ មានការបិទនៅក្នុងគភ៌ជាមូល ដោយទុក្ខ មានការចេញចាកគភ៌ជាមូល ដោយទុក្ខ មានការជាប់ចំពាក់នៃសត្វដែល កើតហើយ ដោយទុក្ខ ដែលទាក់ទងអំពីបុគ្គលដទៃនៃសត្វដែលកើតហើយ ដោយទុក្ខ គឺការព្យាយាមរបស់ខ្លួន ដោយទុក្ខ គឺការព្យាយាមរបស់ បុគ្គលដទៃ ដោយទុក្ខទុក្ខ ដោយទុក្ខ គឺសង្គារ ដោយទុក្ខ ព្រោះការប្រែប្រួល ដោយទុក្ខ គឺភាគភ្នែក ភាគត្រចៀក ភាគច្រមុះ ភាគអណ្តាត ភាគ កាយ ភាគក្បាល ភាគត្រង់ស្លឹកត្រចៀក ភាគមាត់ ភាគធ្មេញ ក្អក ហឺត ឫសដូងច្រមុះ ក្តៅក្រហាយ ស្បាំងស្គម ភាគក្នុងផ្ទៃ វិលមុខ ធ្លាក់ឈាម ចុកសៀត ចុះផ្ទៃ ឃ្នង ពក ស្រែង រឹងរែ ឆ្អុតជ្រូក ជំនួចពិស រមាស់ កម ភាគក្នុងទីខ្លាវដោយក្រចក ឃ្នងដែក ឈាម ប្រមាត់ ទឹកម្សៅផ្អែម ឫសដូងដុះ ឫស ឫសដូងបាត អាពាធតាំងឡើងអំពីប្រមាត់ អាពាធតាំងឡើងអំពីស្បែក អាពាធតាំងឡើងអំពីខ្យល់ អាពាធតាំងឡើងអំពីការប្រជុំ ធាតុ អាពាធតាំងឡើងអំពីផ្លាស់រូប អាពាធតាំងឡើងអំពីការរក្សាធរិយាបថមិនស្មើគ្នា អាពាធតាំងឡើងអំពីការព្យាយាមខ្លាំង អាពាធតាំងឡើងអំពីផលកម្ម ត្រជាក់ ក្តៅ គំលាន សម្រេក ឧត្តារៈ បស្សារៈ សម្ពុស្សនៃរបោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ និងពស់ កំពុងញាប់ញ័រ ញាប់ញ័រខ្លាំង អន្ទះអន្ទែង អន្ទះសា រន្ធត់ ចំប្រប់ខ្លាំង ដោយទុក្ខព្រោះមរណៈមាតា ដោយទុក្ខព្រោះមរណៈបិតា ដោយទុក្ខ ព្រោះមរណៈបងប្អូនប្រុស ដោយទុក្ខ ព្រោះមរណៈបងប្អូនស្រី ដោយទុក្ខ ព្រោះមរណៈបុត្រ ដោយទុក្ខ ព្រោះមរណៈធីតា ដោយទុក្ខ ព្រោះមរណៈញាតិ ដោយទុក្ខ ព្រោះវិនាសភោគៈ ដោយទុក្ខ ព្រោះវិនាសគឺ ភោគ ដោយទុក្ខ ព្រោះវិនាសសីល ដោយទុក្ខ ព្រោះវិនាសគឺទិដ្ឋិ។ ពាក្យថា ព្រោះឃើញ គឺព្រោះឃើញ ថ្លឹង ពិចារណា ឈ្នងយល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះឃើញប្រជាជនកំពុងញាប់ញ័រ។

[៩៧] ពាក្យថា ដូចពួកត្រីក្នុងទីមានទឹកតិច សេចក្តីថា ត្រីក្នុងទីមានទឹកតិច មានទឹកស្អុយស្ទើង មានទឹករឹងទៅ ត្រូវក្អែកក្អី ខ្លែងក្អី កុកក្អី ឆាបឆាប ចឹកស៊ី ក៏រមែងញាប់ញ័រ ញាប់ញ័រខ្លាំង អន្ទះអន្ទែង អន្ទះសា ចំប្រប់ខ្លាំង យ៉ាងណាមិញ ពួកប្រជាជន ក៏រមែងញាប់ញ័រដោយការ ញាប់ញ័រព្រោះតណ្ហា។ បេ។ ញាប់ញ័រ ញាប់ញ័រខ្លាំង អន្ទះអន្ទែង អន្ទះសា រន្ធត់ ចំប្រប់ខ្លាំង ដោយទុក្ខព្រោះវិនាសគឺទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ ត្រាស់ថា) ដូចពួកត្រីក្នុងទីមានទឹកតិច។

[៩៨] ពាក្យថា ទាស់ទែងគ្នា សេចក្តីថា ពួកសត្វខឹង ខឹងតប បៀតបៀន បៀតបៀនតប គុំគុន គុំគុនតបនូវគ្នានឹងគ្នា គឺពួកព្រះរាជាទាស់ទែង នឹងពួកព្រះរាជាខ្លះ ពួកក្សត្រទាស់ទែងនឹងពួកក្សត្រខ្លះ ពួកព្រាហ្មណ៍ទាស់ទែងនឹងពួកព្រាហ្មណ៍ខ្លះ ពួកគហបតីទាស់ទែងនឹងពួកគហបតីខ្លះ មាតាទាស់ទែងនឹងបុត្រខ្លះ បុត្រទាស់ទែងនឹងមាតាខ្លះ បិតាទាស់ទែងនឹងបុត្រខ្លះ បុត្រទាស់ទែងនឹងបិតាខ្លះ បងប្អូនប្រុសទាស់ទែងនឹងបងប្អូន ប្រុសខ្លះ បងប្អូនស្រីទាស់ទែងនឹងបងប្អូនស្រីខ្លះ បងប្អូនប្រុសទាស់ទែងនឹងបងប្អូនស្រីខ្លះ បងប្អូនស្រីទាស់ទែងនឹងបងប្អូនប្រុសខ្លះ សំឡាញ់ ទាស់ទែងនឹងសំឡាញ់ខ្លះ។ ពួកជនទាំងនោះ ដល់នូវដំលោះ ប្រកែកទាស់ទែងក្នុងទីនោះហើយ ប្រហារនូវគ្នានឹងគ្នាដោយដៃខ្លះ ប្រហារដោយ ដុំដីខ្លះ ប្រហារដោយដំបងខ្លះ ប្រហារដោយគ្រឿងសស្រ្តាវធានៈ។ ពួកជនទាំងនោះ ក្នុងទីនោះ ក៏ដល់នូវសេចក្តីស្លាប់ខ្លះ ដល់នូវទុក្ខជិតស្លាប់ខ្លះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទាស់ទែងគ្នា។

[៩៩] ពាក្យថា ភ័យចូលមកកាន់តថាគតព្រោះឃើញ ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះឃើញ សេចក្តីថា ភ័យ សេចក្តីលំបាក ការចង្អៀតចង្អល់ ឧបទ្រព ចង្អៀត រមែងមូលមក (កាន់តថាគត) ព្រោះឃើញ យល់ ថ្លឹង ពិចារណា ឈ្នងយល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភ័យចូលមកកាន់ តថាគតព្រោះឃើញ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ភ័យចូលមកកាន់តថាគត ព្រោះឃើញប្រជាជនកំពុងញាប់ញ័រ ដូចពួកត្រីក្នុងទីមានទឹកតិច ព្រោះឃើញពួកជនដែលទាស់ទែងគ្នា។

[១០០]

លោក មិនមានខ្លឹមដោយជុំវិញ សង្ខារក្នុងទិសទាំងអស់ ញាប់ញ័រ តថាគតកាលប្រាថ្នាសេចក្តីចំរើនដើម្បីខ្លួន មិនបានឃើញ (នូវ ទីណាមួយ ដែលទុក្ខ) មិនញាប់ញ័រឡើយ។

[១០១] អធិប្បាយពាក្យថា លោកមិនមានខ្លឹមដោយជុំវិញ (ដូចតទៅនេះ) និរយលោក តិរច្ឆានយោនិលោក បិណ្ឌិវិសយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធលោក ធាតុលោក អាយតនលោក លោកនេះ លោកមុខ ព្រមទាំងព្រហ្មលោក ព្រមទាំងទេវលោក នេះហៅថា លោក។ និរយ លោក មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម គឺចាកខ្លឹម គឺ ចាកខ្លឹមគឺខ្លឹមទៀងក្តី ចាកខ្លឹមគឺខ្លឹមសុខក្តី ចាកខ្លឹមគឺខ្លឹមខ្លួនក្តី ចាកសភាវៈទៀងក្តី ចាកការបិតថេរក្តី ចាកការមាំមួនក្តី ចាកសភាវៈមិនប្រែប្រួលក្តី។ តិរច្ឆានយោនិលោក បិណ្ឌិវិសយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធលោក ធាតុ

លោក អាយតនលោក លោកនេះ លោកមុខ ព្រមទាំងព្រហ្មលោក ព្រមទាំងទេវលោក ជាសភាវៈមិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម គឺ ចាក ខ្លឹមគឺខ្លឹមទៀងក្តី ចាកខ្លឹមគឺខ្លឹមសុខក្តី ចាកខ្លឹមគឺខ្លឹមខ្លួនក្តី ចាកសភាវៈទៀងក្តី ចាកការបិតថេរក្តី ចាកការមាំមួនក្តី ចាកសភាវៈមិនប្រែប្រួលក្តី។ ដើមបុស្ស មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណា ដើមល្ងុះ មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណា ដើមល្ងា មិនមានខ្លឹម ឥត ខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណា ដើមកន្តាំងបាយស មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណា ដើមរលួសបាយ មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាស ចាកខ្លឹម យ៉ាងណា ដុំពុះទឹក មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹមយ៉ាងណា ក្រពេញទឹក មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណា ថ្ងៃ បណ្តើរកូន មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណា ដើមចេក មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណា រស្មី មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម យ៉ាងណា និងរយលោក មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម គឺ ចាកខ្លឹមគឺខ្លឹមទៀងក្តី ចាកខ្លឹមគឺខ្លឹមសុខក្តី ចាកខ្លឹមគឺខ្លឹមខ្លួនក្តី ចាកសភាវៈទៀងក្តី ចាកការបិតថេរក្តី ចាកការមាំមួនក្តី ចាកសភាវៈប្រែប្រួលក្តី តិរច្ឆានយោនិលោកក្តី បិក្ខិវិសយលោក មនុស្សលោក។ បើ ព្រម ទាំងទេវលោក មិនមានខ្លឹម ឥតខ្លឹម ប្រាសចាកខ្លឹម គឺ ចាកខ្លឹមគឺខ្លឹមទៀងក្តី ចាកខ្លឹមគឺខ្លឹមសុខក្តី ចាកខ្លឹមគឺខ្លឹមខ្លួនក្តី ចាកសភាវៈទៀងក្តី ចាក ការបិតថេរក្តី ចាកការមាំមួនក្តី ចាកសភាវៈមិនប្រែប្រួលក្តី ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លោកមិនមានខ្លឹមដោយជុំវិញ។

[១០២] ពាក្យថា សង្ខារក្នុងទិសទាំងអស់ញាប់ញ័រ អធិប្បាយថា ពួកសង្ខារណា ក្នុងទិសខាងកើត សង្ខារទាំងនោះឯង រំភើប ញាប់ញ័រ កក្រើក ខ្លាំងខ្លប់ ជាប់តាមដោយជាតិ ព្រោះសភាពសង្ខារនោះមិនទៀង គឺត្រូវជរាជ្រុតជ្រាបចូល ត្រូវព្យាធិគ្របសង្កត់ ត្រូវមរណៈញាំញី ជាសង្ខារ តាំងនៅក្នុងកងទុក្ខ ពុំមានទីពឹង ពុំមានទីជ្រកកោន ពុំមានទីពឹង ពុំមានទីពឹងទៅឡើយ។ ពួកសង្ខារណា ក្នុងទិសខាងលិច ពួកសង្ខារណា ក្នុងទិសខាងជើង ពួកសង្ខារណា ក្នុងទិសខាងត្បូង ពួកសង្ខារណា ក្នុងទិសអគ្នេយ៍ ពួកសង្ខារណា ក្នុងទិសពាយ័ព្យ ពួកសង្ខារណា ក្នុងទិស ឦសាន ពួកសង្ខារណា ក្នុងទិសនិរតី ពួកសង្ខារណា ក្នុងទិសខាងក្រោម ពួកសង្ខារណា ក្នុងទិសខាងលើ ពួកសង្ខារណា ក្នុងទិសទាំង ១០ ពួក សង្ខារទាំងនោះឯង រំភើប ញាប់ញ័រ កក្រើក ខ្លាំងខ្លប់ ជាប់តាមដោយជាតិ ព្រោះសភាពសង្ខារនោះមិនទៀង គឺត្រូវជរាជ្រុតជ្រាបចូល ត្រូវព្យាធិ គ្របសង្កត់ ត្រូវមរណៈញាំញី ជាសង្ខារតាំងនៅក្នុងទុក្ខ ពុំមានទីពឹង ពុំមានទីជ្រកកោន ពុំមានទីពឹង ពុំមានទីពឹងទៅឡើយ។ សមដូចពាក្យនុ៎ះ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

វិមាននុ៎ះ ភ្លឺរុងរឿងខ្លាំងក្នុងទិស ក៏មែនពិតហើយ (តែ) បុគ្គលអ្នកមានប្រាជ្ញាល្អ ឃើញទោសដែលញាប់ញ័រក្នុងរូបសព្វកាល ព្រោះហេតុនោះ ទើបមិនត្រេកអរក្នុងរូប លោក ត្រូវមច្ចុគ្របសង្កត់ ត្រូវជរាចោមរោម ត្រូវសរ គឺតណ្ហាមុត ប្រកបដោយផ្សែង គឺសេចក្តីប្រាថ្នាគ្រប់កាល លោកទាំងមូល ត្រូវភ្លើងឆេះ លោកទាំងមូល ប្រាសន្ទាល លោកទាំងមូល សន្ទោសន្ទៅ លោកទាំងមូល រំភើប។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សង្ខារក្នុងទិសទាំងអស់ ញាប់ញ័រ។

[១០៣] ពាក្យថា កាលប្រាថ្នាសេចក្តីចំរើនដើម្បីខ្លួន គឺកាលចង់បាន ត្រេកអរ ប្រាថ្នា ស្រឡាញ់ ក្នុងកាន់ ចំពោះសេចក្តីចំរើន ទីពឹង ទី ជ្រកកោន ទីពឹង ដំណើរការប្រព្រឹត្តទៅមុខ ដើម្បីខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលប្រាថ្នាសេចក្តីចំរើន ដើម្បីខ្លួន។

[១០៤] ពាក្យថា តថាគតមិនឃើញ (នូវទីណាមួយដែលទុក្ខ) មិនញាំញី គឺមិនបានឃើញទីដែលទុក្ខមិនស្រោចចុះ បានឃើញតែទីដែលទុក្ខ ស្រោចចុះតែម្យ៉ាង។ សេចក្តីចំរើនទាំងពួង ត្រូវជរាញាំញី ភាពនៃការមិនមានរោគទាំងពួង ត្រូវព្យាធិញាំញី ជីវិតទាំងពួង ត្រូវមរណៈញាំញី លាភ ទាំងពួង ត្រូវអលាភញាំញី យសទាំងពួង ត្រូវអយសញាំញី សេចក្តីសរសើរទាំងពួង ត្រូវនិន្ទាញាំញី សុខទាំងពួង ត្រូវទុក្ខញាំញី។

ពួកធម៌ទាំងនុ៎ះ គឺ លាភ អលាភ យស អយស និន្ទា បសំសា សុខ និងទុក្ខ ជាសភាពមិនទៀង មិនបិតថេរ មានការប្រែប្រួលជា ធម្មតា ក្នុងពួកមនុស្ស

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតមិនឃើញ (នូវទីណាមួយ) ដែលទុក្ខមិនញាំញីឡើយ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

លោកមិនមានខ្លឹមដោយជុំវិញ សង្ខារក្នុងទិសទាំងអស់ ញាប់ញ័រ តថាគត កាលប្រាថ្នាសេចក្តីចំរើនដើម្បីខ្លួន មិនបានឃើញ (នូវ ទីណាមួយ ដែលទុក្ខ) មិនញាំញីឡើយ។

[១០៥]

សេចក្តីមិនត្រេកអរ កើតមានដល់តថាគត ព្រោះឃើញសត្វទាំងឡាយ ដែលទាស់ចិត្ត ក្នុងកាលជាទីសាបសូន្យតែម្យ៉ាង ទាំង តថាគត បានឃើញសត្វក្នុងពួកសត្វនុ៎ះ ជាសរអាស្រ័យនៅក្នុងហឫទ័យ ដែលគេកម្រឃើញបាន។

[១០៦] អធិប្បាយពាក្យថា ដែលទាស់ចិត្តក្នុងកាលជាទីសាបសូន្យតែម្យ៉ាង ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងកាលជាទីសាបសូន្យតែម្យ៉ាង សេចក្តីថា ជរាញាំងភាពក្មេងទាំងពួងឲ្យសាបសូន្យ ព្យាធិញាំងភាពមិនមានរោគទាំងពួងឲ្យសាបសូន្យ មរណៈញាំងជីវិតទាំងពួងឲ្យសាបសូន្យ អលាភញាំងលាភទាំងពួងឲ្យសាបសូន្យ អយសញាំងយសទាំងពួងឲ្យសាបសូន្យ និន្ទាញាំងសេចក្តីសរសើរទាំងពួងឲ្យសាបសូន្យ ទុក្ខញាំងសុខ ទាំងពួងឲ្យសាបសូន្យ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ក្នុងកាលជាទីសាបសូន្យតែម្យ៉ាង។ ពាក្យថា ទាស់ចិត្ត សេចក្តីថា សត្វទាំងឡាយ អ្នកប្រាថ្នា ភាពក្មេង ថ្នាំងថ្នាក់នឹងជរា សត្វទាំងឡាយ អ្នកប្រាថ្នាភាពមិនមានរោគ ថ្នាំងថ្នាក់នឹងព្យាធិ សត្វទាំងឡាយអ្នកប្រាថ្នាជីវិត ថ្នាំងថ្នាក់នឹងមរណៈ

សត្វទាំងឡាយអ្នកប្រាថ្នាលោក ថ្នាំងថ្នាក់នឹងអលោក សត្វទាំងឡាយអ្នកប្រាថ្នាយស ថ្នាំងថ្នាក់នឹងអយស សត្វទាំងឡាយអ្នកប្រាថ្នាសេចក្តី សរសើរ ថ្នាំងថ្នាក់នឹងនិន្ទា សត្វទាំងឡាយអ្នកប្រាថ្នាសុខ ទាស់ ថ្នាំងថ្នាក់ ខ្លាំងខ្លាស់ ខ្លាំងខ្លាស់ចំពោះ ចង្អៀតចង្អល់ តានតឹងចិត្តដោយសារទុក្ខ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទាស់ចិត្តក្នុងកាលជាទីសាបសូន្យតែម្យ៉ាង។

[១០៧] ពាក្យថា សេចក្តីមិនត្រេកអរ កើតមានដល់តថាគតព្រោះឃើញ ត្រង់ពាក្យថា ព្រោះឃើញ គឺព្រោះជួប យល់ ថ្លឹង ពិចារណា ឈ្លងយល់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ព្រោះឃើញ។ ពាក្យថា សេចក្តីមិនត្រេកអរ (កើតមាន) ដល់តថាគត គឺសេចក្តីមិន ត្រេកអរណា សេចក្តីមិនរីករាយណា សេចក្តីមិនស្រស់ស្រាយណា សេចក្តីអផ្សុកណា សេចក្តីតក់ស្លុតណា មានហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ ត្រាស់ថា) សេចក្តីមិនត្រេកអរ កើតមានដល់តថាគតព្រោះឃើញ។

[១០៨] ពាក្យថា ទាំងតថាគតបានឃើញសរ ក្នុងពួកសត្វនុ៎ះ ត្រង់ពាក្យថា ទាំង គឺជាបទតភ្ជាប់។ ពាក្យថា ទាំងនុ៎ះ ជាលំដាប់នៃបទ។ ពាក្យថា នុ៎ះ បានដល់ ក្នុងពួកសត្វ។ ពាក្យថា សរ បានដល់ សរ ៧ សរគឺភាគៈ សរគឺទោសៈ សរគឺមោហៈ សរគឺមានៈ សរគឺទិដ្ឋិ សរគឺសោក សរគឺសង្ស័យ។ ពាក្យថា បានឃើញ គឺបានប្រទះ យល់ ឃើញ ចាក់ផ្ទុះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទាំងតថាគតបានឃើញសរ ក្នុងពួកសត្វនុ៎ះ។

[១០៩] អធិប្បាយពាក្យថា ជាសរអាស្រ័យនៅក្នុងហឫទ័យ ដែលគេកម្រឃើញបាន ត្រង់ពាក្យថា ដែលគេកម្រឃើញបាន គឺជួបប្រទះបាន ដោយក្រ យល់បានដោយក្រ ឃើញបានដោយក្រ ត្រាស់ដឹងបានដោយក្រ ឈ្លងយល់បានដោយក្រ ចាក់ផ្ទុះបានដោយក្រ។ ពាក្យថា ជាសរ អាស្រ័យនៅក្នុងហឫទ័យ សេចក្តីថា ចិត្ត លោកហៅថា ហឫទ័យ បានដល់ ចិត្ត មនៈ មានសៈ ហទយៈ បណ្ណៈ មនៈ មនាយតនៈ មនិន្ទ្រិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលកើតអំពីមនៈនោះ។ ពាក្យថា ជាសរអាស្រ័យនៅក្នុងហឫទ័យ បានសេចក្តីថា អាស្រ័យនៅក្នុង ហឫទ័យ អាស្រ័យនូវចិត្ត អាស្រ័យនៅព្រមក្នុងចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ កើតជាមួយ ច្រឡំព្រម ប្រកបព្រម កើតជាមួយគ្នា រលត់ជាមួយគ្នា មាន វត្ថុជាមួយគ្នា មានអារម្មណ៍ជាមួយគ្នានឹងចិត្ត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាសរអាស្រ័យនៅក្នុងហឫទ័យ ដែលគេកម្រឃើញបាន។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សេចក្តីមិនត្រេកអរ កើតមានដល់តថាគត ព្រោះឃើញសត្វទាំងឡាយ ដែលទាស់ចិត្តក្នុងកាលជាទីសាបសូន្យតែម្យ៉ាង ទាំង តថាគតបានឃើញសរក្នុងពួកសត្វនុ៎ះ ជាសរអាស្រ័យនៅក្នុងហឫទ័យ ដែលគេកម្រឃើញបាន។

[១១០]

បុគ្គលដែលត្រូវសរណាមុតហើយ រមែងស្ទុះទៅកាន់ទិសទាំងពួង បុគ្គលដកសរនោះហើយ ទើបមិនស្ទុះទៅ មិនលិចចុះ។

[១១១] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលដែលត្រូវសរណាមុតហើយ រមែងស្ទុះទៅកាន់ទិសទាំងពួង ត្រង់ពាក្យថា សរ បានដល់សរ ៧ សរគឺភាគៈ សរគឺទោសៈ សរគឺមោហៈ សរគឺមានៈ សរគឺទិដ្ឋិ សរគឺសេចក្តីសោក សរគឺសេចក្តីសង្ស័យ។

សរគឺភាគៈ តើដូចម្តេច។ តម្រេក តម្រេកខ្លាំង សេចក្តីស្រើបស្រាល សេចក្តីត្រេកត្រអាល សេចក្តីរីករាយ តម្រេកដែលប្រកបដោយសេចក្តីរីករាយ តម្រេកខ្លាំងនៃចិត្ត។ បេ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូលឯណា នេះ សរគឺភាគៈ។

សរគឺទោសៈ តើដូចម្តេច។ គំនុំកើតឡើងថា គេបានប្រព្រឹត្តនូវសេចក្តីវិនាសដល់អាត្មាអញ គំនុំកើតឡើងថា គេកំពុងប្រព្រឹត្តនូវសេចក្តីវិនាសដល់ អាត្មាអញ គំនុំកើតឡើងថា គេនឹងប្រព្រឹត្តនូវសេចក្តីវិនាសដល់អាត្មាអញ។ ភាពនៃចិត្តកាច ការញ៉ាំងទឹកភ្នែកឲ្យស្រក់ ភាពនៃចិត្តមិន ត្រេកអរ នេះ សរគឺទោសៈ។

សរគឺមោហៈ តើដូចម្តេច។ ការមិនដឹងទុក្ខ។ បេ។ ការមិនដឹងនូវសេចក្តីប្រតិបត្តិ ជាដំណើរទៅកាន់ទិវលត់ទុក្ខ ការមិនដឹងទីបំផុតខាងដើម ការមិន ដឹងទីបំផុតខាងចុង ការមិនដឹងទីបំផុតខាងដើម និងទីបំផុតខាងចុង ការមិនដឹងក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលកើតឡើងអាស្រ័យគ្នានឹងគ្នា ព្រោះរបស់ នេះជាបច្ច័យ ការមិនឃើញ ការមិនយល់ច្បាស់ ការមិនភ្ញាក់រញ្ជក់ ការមិនត្រាស់ដឹង ការមិនចាក់ផ្ទុះ ការមិនកាន់យកស៊ប់ ការមិនស្ទង់ចុះស៊ប់ ការ សំឡឹងមើលមិនស្មើ ការមិនពិចារណា អំពើមិនជាក់ច្បាស់ ការមិនផ្ទុះផង ភាពនៃសេចក្តីល្ងង់ខ្លៅ សេចក្តីរង្វេង សេចក្តីរង្វេងខ្លាំង សេចក្តីរង្វេង ជ្រប់ អវិជ្ជា អន្លង់គឺអវិជ្ជា យោគៈគឺអវិជ្ជា អនុស័យគឺអវិជ្ជា បរិយុដ្ឋានគឺអវិជ្ជា គន្លឹះគឺអវិជ្ជា មោហៈ អកុសលមូលឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ សរគឺមោហៈ។

សរគឺមានៈ តើដូចម្តេច។ សេចក្តីប្រកាន់ថា អាត្មាអញជាបុគ្គលប្រសើរ ការប្រកាន់ថា អាត្មាអញជាបុគ្គលស្មើ ការប្រកាន់ថា អាត្មាអញ ជា បុគ្គលថោកទាប សេចក្តីប្រកាន់ ការប្រកាន់ ភាពនៃសេចក្តីប្រកាន់ ការឆ្អឹងឆ្អែ ការក្រអឺតក្រអោង សភាពដូចទង់ ការប្រកាន់ចិត្ត ភាពនៃចិត្តប្រា ថ្នាដូចទង់ឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ សរគឺមានៈ។

សរគឺទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច។ សកាយទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ២០ មិច្ឆាទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ១០ អន្តរាហិកទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ១០ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ការប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ផ្លូវ លំបាកគឺទិដ្ឋិ ចម្រូងគឺទិដ្ឋិ គ្រឿងញាប់ញ័រគឺទិដ្ឋិ សំយោជនៈគឺទិដ្ឋិ ការកាន់យក ការកាន់មាំ ការប្រកាន់ ការស្ទាបអង្អែល ផ្លូវអាក្រក់ គន្លងខុស ភាពនៃសេចក្តីខុស លំនៅដូចជាកំពង់ ការប្រកាន់ក្នុងការស្វែងរកខុស ការប្រកាន់ភ្លាត់ ការប្រកាន់ឃ្លៀងឃ្លាត ការប្រកាន់ខុស ការប្រកាន់ក្នុងវត្ថុ មិនពិតថាជារត្មពិត ទិដ្ឋិ ៦២ ទាំងប៉ុន្មាន មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ សរគឺទិដ្ឋិ។

សរគឺសេចក្តីសោក តើដូចម្តេច។ ការសោក អាការសោក ភាពនៃការសោក ការស្ងួតស្ងប់ក្នុង ការស្រពោនក្នុង ការក្តៅក្នុង ការក្តៅរោលរាលខាង
ក្នុង ការសញ្ចប់សញ្ជឹងនៃចិត្ត ការតូចចិត្តរបស់បុគ្គលដែលត្រូវវិនាសចាកញាតិប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវវិនាសភោគប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវវិនាសគឺភោគប៉ះពាល់ក្តី
ត្រូវវិនាសចាកសីលប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវវិនាសគឺទិដ្ឋិប៉ះពាល់ក្តី ឬប្រកបដោយវិនាសណាមួយក្តី ត្រូវទុក្ខធម៌ណាមួយប៉ះពាល់ក្តី នេះ
សរគឺសេចក្តីសោក។

សរគឺសេចក្តីសង្ស័យ តើដូចម្តេច។ សេចក្តីសង្ស័យក្នុងទុក្ខ សេចក្តីសង្ស័យក្នុងទុក្ខសមុទ័យ សេចក្តីសង្ស័យក្នុងទុក្ខនិរោធ សេចក្តីសង្ស័យក្នុងទុក្ខ
និរោធភាមិនិបដិបទា សេចក្តីសង្ស័យក្នុងទីបំផុតខាងដើម សេចក្តីសង្ស័យក្នុងទីបំផុតខាងចុង សេចក្តីសង្ស័យក្នុងទីបំផុតខាងដើម និងទីបំផុត
ខាងចុង សេចក្តីសង្ស័យក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ដែលកើតឡើងអាស្រ័យគ្នានឹងគ្នា ព្រោះរបស់នេះជាបច្ច័យ សេចក្តីសង្ស័យ អាការសង្ស័យ ភាពនៃ
សេចក្តីសង្ស័យ ការប្រាសចាកសេចក្តីយល់ ការរឿងឆ្ងល់ ផ្លូវបែកជាពីរ ការអល់អែក ការកាន់យកនូវចំណែកច្រើនយ៉ាង ការស្នាក់ស្ទើរ ការ
អង្គុយអង្គុយ ការមិនចុះចិត្តស្រប ភាពនៃចិត្តច្រួលច្រាល ការសាំញ៉ាំនៃចិត្តឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ សរគឺសេចក្តីសង្ស័យ។

[១១២] ពាក្យថា បុគ្គលត្រូវសរណាមុតហើយ រមែងស្ទុះទៅកាន់ទិសទាំងពួង អធិប្បាយថា បុគ្គលត្រូវសរគឺភាគមុត ឆ្លុះ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់
ញ៉ាំង ទន្ទ្រានហើយ រមែងប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយកាយ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយវាចា ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយចិត្ត សម្លាប់សត្វខ្លះ កាន់យកទ្រព្យដែលគេ
មិនបានឲ្យខ្លះ កាត់នូវតំណ (នៃផ្ទះ) ខ្លះ ប្លន់ធំខ្លះ ធ្វើការប្លន់ក្នុងផ្ទះមួយខ្លះ ឈរស្តាប់ច្រកផ្លូវខ្លះ គប់រករិយារបស់អ្នកដទៃខ្លះ ពោលពាក្យ
កុហកខ្លះ។ បុគ្គលដែលត្រូវសរគឺភាគមុត ឆ្លុះ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង ទន្ទ្រានហើយ រមែងស្ទុះទៅ រត់ទៅ រលះរលាំងទៅ អន្ទោលទៅ យ៉ាង
នេះខ្លះ។ មួយទៀត បុគ្គលដែលត្រូវសរគឺភាគមុត ឆ្លុះ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង ទន្ទ្រានហើយ កាលស្វែងរកភោគទាំងឡាយ រមែងស្ទុះទៅ
កាន់មហាសមុទ្រដោយនាវា ត្រូវគ្រជាក់បៀតបៀន ត្រូវកំដៅបៀតបៀន លំបាកដោយសម្បុរនៃរបោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ ពស់តូច និងពស់ធំ
ត្រូវសេចក្តីស្រែកឃ្លានបៀតបៀន ក៏ទៅកាន់ដែនឈ្មោះគុម្ភៈ ទៅកាន់ស្រុកតក្កោល ទៅកាន់ស្រុកតក្កសិលា ទៅកាន់ស្រុកកាលមុខ ទៅកាន់
ស្រុកមរណបារ ទៅកាន់ស្រុកវសុដ្ឋ ទៅកាន់ស្រុកវរាបថ ទៅកាន់ស្រុកជរ ទៅកាន់ស្រុកតម្កលិដ្ឋ ទៅកាន់ស្រុកវង្ស ទៅកាន់ស្រុកឡាន្ទ្រន្ទ្រ
ទៅកាន់ស្រុកសុវណ្ណកូដ ទៅកាន់ស្រុកសុវណ្ណភូមិ ទៅកាន់ស្រុកតម្កលិដ្ឋ ទៅកាន់ស្រុកសុប្បារ ទៅកាន់ស្រុកភរុក ទៅកាន់ស្រុកសុទ្ធ ទៅ
កាន់ស្រុកអង្គណេក ទៅកាន់ស្រុកកង្កណ ទៅកាន់ស្រុកបរមគង្កណ ទៅកាន់ស្រុកយោន ទៅកាន់ស្រុកបិទក ទៅកាន់អល្លសណ្ណ ទៅកាន់
មុកន្តារ ទៅកាន់ជណ្ណបថ ទៅកាន់អជបថ ទៅកាន់មេណ្ណបថ ទៅកាន់សង្កបថ ទៅកាន់ឆត្តបថ ទៅកាន់រំសបថ ទៅកាន់សកុណបថ ទៅកាន់មូ
សិកាបថ ទៅកាន់ទរិបថ ទៅកាន់វេត្តាធារ។ កាលស្វែងរកមិនបាន រមែងទទួលទុក្ខទោមនស្ស មានការមិនបានជាមូលខ្លះ កាលស្វែងរក ក៏
រកបាន លុះបានហើយ ក៏ទទួលទុក្ខទោមនស្ស មានការរក្សាជាមូលថា ធ្វើម្តេចហ្ន៎ ព្រះរាជាមិនគប្បីយកភោគទាំងឡាយ ចោរទាំងឡាយមិន
គប្បីលួចយកភោគទាំងឡាយរបស់អាត្មាអញ ភ្លើងមិនគប្បីឆេះ ទឹកមិនគប្បីបន្ទាត់ ទាយាទទាំងឡាយមិនជាទីស្រឡាញ់ មិនគប្បីនាំយកទៅ
បាន ដូច្នោះខ្លះ។ បុគ្គលនោះ កាលរក្សាគ្រប់គ្រងយ៉ាងនេះ ភោគទាំងនោះក៏គង់វិនាសទៅ។ បុគ្គលនោះ ក៏ទទួលទុក្ខទោមនស្ស មានការព្រាត់
ប្រាសជាមូលខ្លះ។ បុគ្គលដែលត្រូវសរគឺភាគមុត ឆ្លុះ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង ទន្ទ្រានហើយ រមែងស្ទុះទៅ រត់ទៅ រលះរលាំងទៅ អន្ទោលទៅ
យ៉ាងនេះខ្លះ។ បុគ្គលដែលត្រូវសរគឺទោសៈ សរគឺមោហៈ សរគឺមានៈ មុត ឆ្លុះ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង ទន្ទ្រានហើយ រមែងប្រព្រឹត្តទុច្ចរិត
ដោយកាយ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយវាចា ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយចិត្ត សម្លាប់សត្វខ្លះ កាន់យកទ្រព្យដែលគេមិនបានឲ្យខ្លះ កាត់នូវតំណខ្លះ ប្លន់ធំខ្លះ ធ្វើ
ការប្លន់ក្នុងផ្ទះមួយខ្លះ ឈរស្តាប់ច្រកផ្លូវខ្លះ គប់រករិយារបស់អ្នកដទៃខ្លះ ពោលពាក្យកុហកខ្លះ។ បុគ្គលដែលត្រូវសរគឺមានៈមុត ឆ្លុះ ពាល់ត្រូវ
គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង ទន្ទ្រានហើយ រមែងស្ទុះទៅ រត់ទៅ រលះរលាំងទៅ អន្ទោលទៅ យ៉ាងនេះឯង។

បុគ្គលដែលត្រូវសរគឺទិដ្ឋិមុត ឆ្លុះ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង ទន្ទ្រានហើយ រមែងទៅជាអចេលក៍ (គ្មានសំពត់) លះបង់មារយាទ ស៊ីលិទ្ធិដៃ (និង
ជម្រះឧច្ចារៈដោយម្រាមដៃ) ជាអ្នកមិនទទួលភត្តិដែលមានគេហៅរកថា លោកដីចំរើនចូរមក ជាអ្នកមិនទទួលភត្តិដែលមានគេហៅថា លោកដី
ចំរើនចូរលប់ មិនទទួលភត្តិដែលគេនាំមកមុន មិនទទួលភត្តិដែលគេធ្វើចំពោះ មិនត្រេកអរនឹងកិច្ចនិមន្ត។ អចេលក៍នោះ មិនទទួលភត្តិ ដែល
ឃើញគេដោះអំពីមាត់ឆ្នាំង មិនទទួលភត្តិដែលឃើញគេដោះអំពីមាត់កញ្ជើ មិនទទួលភត្តិនៅចន្លោះធរណីទ្វារ មិនទទួលភត្តិនៅចន្លោះ
កំណាត់ឈើ មិនទទួលភត្តិនៅចន្លោះអង្រែ មិនទទួលភត្តិរបស់មនុស្សពីរនាក់កំពុងបរិភោគ មិនទទួលភត្តិរបស់ស្ត្រីមានគភ៌ មិនទទួលភត្តិ
របស់ស្ត្រីកំពុងបំបៅកូន មិនទទួលភត្តិរបស់ស្ត្រីកំពុងនៅរៀនសូត្រ មិនទទួលភត្តិដែលគេអង្កាសមក មិន (ទទួលភត្តិ) ក្នុងទីដែលមានផ្តេចាំ
មិនទទួលភត្តិក្នុងទីដែលមានរុយរោម មិនស៊ីត្រី មិនស៊ីសាច់ មិនផឹកមេរ័យ មិនផឹកទឹកថ្នាំដែលគ្រាំដោយស្រូវទាំងពួង។ អចេលក៍នោះ ជាអ្នក
ទទួលភត្តិតែក្នុងផ្ទះមួយ ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយដុំបាយមួយពុំទុតខ្លះ ទទួលភត្តិតែក្នុងផ្ទះពីរ ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយដុំបាយ
ពីរពុំទុតខ្លះ។ បេ។ ទទួលភត្តិតែក្នុងផ្ទះ ៧ ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយដុំបាយ ៧ ពុំទុតខ្លះ ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយភត្តិ ១ ភាជន៍
តូចខ្លះ ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយភត្តិ ២ ភាជន៍តូចខ្លះ។ បេ។ ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយភត្តិ ៧ ភាជន៍តូចខ្លះ ស៊ីអាហាររំលង ១
ថ្ងៃខ្លះ ស៊ីអាហាររំលង ២ ថ្ងៃខ្លះ។ បេ។ ស៊ីអាហាររំលង ៧ ថ្ងៃខ្លះ អចេលក៍ ប្រកបដោយសេចក្តីព្យាយាមក្នុងការផ្លាស់ប្តូរនូវការបរិភោគភត្តិរំលង
កន្លះខែខ្លះ មានសភាពយ៉ាងនេះដូច្នោះឯង។ បុគ្គលដែលត្រូវសរគឺទិដ្ឋិមុត ឆ្លុះ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង ទន្ទ្រានហើយ រមែងស្ទុះទៅ រត់ទៅ
រលះរលាំងទៅ អន្ទោលទៅ យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត បុគ្គលដែលត្រូវសរគឺទិដ្ឋិមុត ឆ្លុះ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង ទន្ទ្រានហើយ បុគ្គលនោះ ជា
អ្នកមានបន្តស្រស់ជាអាហារខ្លះ មានអង្ករស្រងៃជាអាហារខ្លះ មានស្ករជាអាហារខ្លះ មានចំនៀវស្បែកជាអាហារខ្លះ មានស្លែ ឬសារាយជា
អាហារខ្លះ មានបាយក្តាំងជាអាហារខ្លះ មានមេម្សៅជាអាហារខ្លះ មានស្មៅជាអាហារខ្លះ មានអាចម៍គោជាអាហារខ្លះ មានមើម និងផ្លែឈើក្នុងព្រៃ
ជាអាហារ បរិភោគតែផ្លែឈើដែលជ្រុះឯងខ្លះ។ បុគ្គលនោះ ទ្រទ្រង់សំពត់សំបកផ្ទៃខ្លះ ទ្រទ្រង់សំពត់ដែលត្បាញលាយគ្នាខ្លះ ទ្រទ្រង់សំពត់ដែល
បកចេញអំពីសាកសពខ្លះ ទ្រទ្រង់សំបកឈើខ្លះ ទ្រទ្រង់ស្បែកខ្លះ ទ្រទ្រង់សំពត់បង្ហូរខ្លះ ទ្រទ្រង់ស្បែកខ្លះទាំងក្រចកខ្លះ ទ្រទ្រង់ស្បែកក្រង
ខ្លះ ទ្រទ្រង់សំពត់ត្បាញដោយសំបកក្រចៅខ្លះ ទ្រទ្រង់ចំរៀកក្តារជាសំពត់ខ្លះ ទ្រទ្រង់សំពត់កម្ពុលដែលត្បាញដោយសក់មនុស្សខ្លះ ទ្រទ្រង់សំពត់
ដែលត្បាញដោយស្លាបមៀមខ្លះ ទុកសក់ និងពុកមាត់ខ្លះ ជាអ្នកប្រកបរឿយៗ នូវការព្យាយាមក្នុងការទុកសក់ និងពុកមាត់ ជាអ្នកឈរងើយ
ឡើងលើ ហាមឃាត់អាសនៈខ្លះ អង្គុយច្រហោង ប្រព្រឹត្តកាន់វត្ថុក្នុងការព្យាយាមអង្គុយច្រហោងខ្លះ ដេកលើបន្ទាខ្លះ សម្រេចការដេកលើបន្ទាខ្លះ
សម្រេចការដេកលើចំរៀកក្តារខ្លះ សម្រេចការដេកលើផែនដីទូលខ្លះ ប្រព្រឹត្តដេកផ្ទៀងតែម្ខាងខ្លះ ទ្រទ្រង់ក្អែលខ្លះ⁴ ប្រព្រឹត្តនៅក្នុងទីវាលខ្លះ
ប្រព្រឹត្តនៅក្នុងទីតាមតែប្រទះខ្លះ ជាអ្នកស៊ីលាមកខ្លះ ប្រកបក្នុងការបរិភោគលាមកខ្លះ មិនផឹកទឹកត្រជាក់ ប្រកបក្នុងការបរិភោគនូវភត្តិមិន

បាច់ផឹកទឹកត្រជាក់ខ្លះ ប្រកបរឿយៗ នូវព្យាយាមក្នុងការចុះត្រាំទឹកជាក់រំប ៣ ដងនឹងពេលល្ងាចខ្លះ បុគ្គលជាអ្នកប្រកបរឿយ ៗ នូវព្យាយាមក្នុង ការឆ្លើរកំដៅកាយច្រើនប្រការ មានសភាពយ៉ាងនេះដូច្នោះឯង។ បុគ្គលដែលត្រូវសរគឺទិដ្ឋិ មុត ឆ្លុះ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង ទន្ទ្រានហើយ រមែងស្ទុះទៅ រត់ទៅ រលះរលាំងទៅ អន្ទោលទៅ យ៉ាងនេះខ្លះ។

បុគ្គលដែលត្រូវសរគឺសោក មុត ឆ្លុះ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង ទន្ទ្រានហើយ រមែងស្ទាយស្រណោះ លំបាក ខ្សឹកខ្សួល គក់ទ្រូង ដល់នូវ សេចក្តីរង្វង់។ សមដូចពាក្យនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយថា ម្ចាស់ព្រាហ្មណ៍ ហេតុធ្លាប់មានមកហើយ មាតារបស់ស្ត្រីម្នាក់ ក្នុងក្រុង សារគ្លីនេះឯង បានធ្វើមរណកាលហើយ ស្ត្រីនោះទៅជាឆ្មត មានចិត្តរវើរវាយ ព្រោះកាលកិរិយានៃមាតានោះ ហើយក៏ដើរចេញអំពីច្រក ចូលទៅ ច្រក ចេញអំពីផ្លូវត្រឡែងកែង ចូលទៅផ្លូវត្រឡែងកែង ហើយពោលយ៉ាងនេះថា អ្នកទាំងឡាយបានឃើញមាតារបស់ខ្ញុំដែរឬ អ្នកទាំងឡាយ បាន ឃើញមាតារបស់ខ្ញុំដែរឬ។ ម្ចាស់ព្រាហ្មណ៍ ហេតុធ្លាប់មានមកហើយ បិតារបស់ស្ត្រីម្នាក់ ក្នុងក្រុងសារគ្លីនេះឯង បានធ្វើមរណកាលហើយ បងប្អូន ប្រុស បានធ្វើមរណកាលហើយ បងប្អូនស្រីបានធ្វើមរណកាលហើយ បុត្របានធ្វើមរណកាលហើយ ធីតាបានធ្វើមរណកាលហើយ ស្វាមីបាន ធ្វើមរណកាលហើយ។ ស្ត្រីនោះ ក៏ទៅជាឆ្មត មានចិត្តរវើរវាយ ព្រោះកាលកិរិយានៃស្វាមីនោះ ហើយក៏ដើរចេញអំពីច្រក ចូលទៅកាន់ច្រក ចេញ អំពីផ្លូវត្រឡែងកែង ចូលទៅកាន់ផ្លូវត្រឡែងកែង ហើយពោលយ៉ាងនេះថា អ្នកទាំងឡាយ បានឃើញស្វាមីរបស់ខ្ញុំដែរឬ អ្នកទាំងឡាយបាន ឃើញស្វាមីរបស់ខ្ញុំដែរឬ។ ម្ចាស់ព្រាហ្មណ៍ ហេតុធ្លាប់មានមកហើយ មាតារបស់បុរសម្នាក់ ក្នុងក្រុងសារគ្លីនេះឯង បានធ្វើមរណកាលហើយ។ បុរសនោះ ក៏ទៅជាឆ្មត មានចិត្តរវើរវាយ ព្រោះកាលកិរិយានៃមាតានោះ ហើយដើរចេញអំពីច្រក ចូលទៅកាន់ច្រក ចេញអំពីផ្លូវត្រឡែងកែង ចូល ទៅកាន់ផ្លូវត្រឡែងកែង ហើយពោលយ៉ាងនេះថា អ្នកទាំងឡាយ បានឃើញមាតារបស់ខ្ញុំដែរឬ អ្នកទាំងឡាយ បានឃើញមាតារបស់ខ្ញុំដែរឬ។ ម្ចាស់ព្រាហ្មណ៍ ហេតុធ្លាប់មានមកហើយ បិតារបស់បុរសម្នាក់ ក្នុងក្រុងសារគ្លីនេះឯង បានធ្វើមរណកាលហើយ បងប្អូនប្រុស បានធ្វើមរណកាល ហើយ បងប្អូនស្រី បានធ្វើមរណកាលហើយ បុត្របានធ្វើមរណកាលហើយ ធីតាបានធ្វើមរណកាលហើយ ភរិយាបានធ្វើមរណកាលហើយ។ បុរសនោះ ក៏ទៅជាឆ្មត មានចិត្តរវើរវាយ ព្រោះកាលកិរិយានៃភរិយានោះ ហើយដើរចេញអំពីច្រកចូលទៅកាន់ច្រក ចេញអំពីផ្លូវត្រឡែងកែង ចូល ទៅកាន់ផ្លូវត្រឡែងកែង ហើយពោលយ៉ាងនេះថា អ្នកទាំងឡាយបានឃើញភរិយារបស់ខ្ញុំដែរឬ។ អ្នកទាំងឡាយ បានឃើញភរិយារបស់ខ្ញុំដែរឬ។ ម្ចាស់ព្រាហ្មណ៍ ហេតុធ្លាប់មានមកហើយ ស្ត្រីម្នាក់ក្នុងក្រុងសារគ្លីនេះឯង បានទៅកាន់ត្រកូលញាតិ។ ពួកជនជាញាតិទាំងនោះ មានប្រាថ្នាផ្តាច់ ស្វាមីរបស់ស្ត្រីនោះ ហើយឲ្យដល់បុរសឯទៀត។ តែស្ត្រីនោះ មិនចង់បានបុរសនោះទេ។ គ្រានោះ ស្ត្រីនោះ បានពោលពាក្យនេះ នឹងស្វាមីថា ម្ចាស់ អយ្យបុត្រ ពួកជនជាញាតិទាំងនេះ មានប្រាថ្នាផ្តាច់អ្នក ហើយឲ្យខ្ញុំដល់បុរសឯទៀត យើងទាំងពីរនាក់នឹងស្លាប់។ គ្រានោះ បុរសនោះ កាត់ស្ត្រី នោះជាពីរកំណាត់ ហើយសម្លាប់ខ្លួនឯងថា យើងទាំងពីរនឹងបានជួបគ្នាក្នុងបរលោក។ បុគ្គលដែលត្រូវសរគឺសោក មុត ឆ្លុះ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង ទន្ទ្រានហើយ រមែងស្ទុះទៅ រត់ទៅ រលះរលាំងទៅ អន្ទោលទៅ យ៉ាងនេះ។

បុគ្គលដែលត្រូវសរគឺសេចក្តីសង្ស័យ មុត ឆ្លុះ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង ទន្ទ្រានហើយ ជាអ្នកស្ទុះទៅកាន់សេចក្តីសង្ស័យ ស្ទុះទៅកាន់សេចក្តី យល់ខុស ជាអ្នកយល់បែកជាពីរថា ក្នុងអតីតកាល អាត្មាអញបានកើតឬហ្ន៎ ក្នុងអតីតកាល អាត្មាអញមិនបានកើតទេឬហ្ន៎ ក្នុងអតីតកាល អាត្មាអញបានកើតដូចម្តេចហ្ន៎ ក្នុងអតីតកាល អាត្មាអញបានកើតដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ ក្នុងអតីតកាល អាត្មាអញមានសភាពដូចម្តេច បាន កើតដូចម្តេចហ្ន៎ ក្នុងអនាគតកាល អាត្មាអញនឹងមានឬហ្ន៎ ក្នុងអនាគតកាល អាត្មាអញនឹងមិនមានទេឬហ្ន៎ ក្នុងអនាគតកាល អាត្មាអញនឹងមិន មានដូចម្តេចហ្ន៎ ក្នុងអនាគតកាល អាត្មាអញនឹងមានដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ ក្នុងអនាគតកាល អាត្មាអញមានសភាពដូចម្តេច នឹងមានទៀតដូច ម្តេចហ្ន៎។ បុគ្គលអ្នកមានសេចក្តីសង្ស័យក្នុងសន្តាន ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ឥឡូវនេះថា អាត្មាអញមានឬហ្ន៎ អាត្មាអញមិនមានទេឬហ្ន៎ អាត្មាអញមានដូច ម្តេចហ្ន៎ អាត្មាអញមានដោយប្រការដូចម្តេចហ្ន៎ សត្វមកអំពីទិណ្ណា សត្វនោះនឹងទៅក្នុងទិណ្ណា។ បុគ្គលដែលត្រូវសរគឺសេចក្តីសង្ស័យ មុត ឆ្លុះ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ញ៉ាំង ទន្ទ្រានហើយ រមែងស្ទុះទៅ រត់ទៅ រលះរលាំងទៅ អន្ទោលទៅ យ៉ាងនេះ។ បុគ្គលបង្កើតសរទាំងនោះ កាលបើ បង្កើតសរទាំងនោះ រមែងស្ទុះទៅក្នុងបុរស្តិមទិស ស្ទុះទៅក្នុងបច្ចិមទិស ស្ទុះទៅក្នុងឧត្តរទិស ស្ទុះទៅក្នុងទក្ខិណទិស ដោយអំណាចនៃការ បង្កើតសរ។ ការបង្កើតសរទាំងនោះ បើបុគ្គលមិនបានលះបង់ហើយ បុគ្គលក៏រមែងស្ទុះទៅក្នុងគតិ ស្ទុះទៅក្នុងនរក ស្ទុះទៅក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន ស្ទុះទៅក្នុងបិត្តិវិស័យ ស្ទុះទៅក្នុងមនុស្សលោក ស្ទុះទៅក្នុងទេវលោក ព្រោះការបង្កើតសរដែលខ្លួនមិនទាន់លះបង់បាន រមែងស្ទុះទៅ រត់ទៅ រលះរលាំងទៅ អន្ទោលទៅអំពីគតិ កាន់គតិ អំពីកំណើត កាន់កំណើត អំពីបដិសន្ធិ កាន់បដិសន្ធិ អំពីភព កាន់ភព អំពីសង្សារ កាន់សង្សារ អំពីវដ្ត កាន់វដ្ត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលដែលត្រូវសរណាមុតហើយ រមែងស្ទុះទៅកាន់ទិសទាំងពួង។

[១១៣] ពាក្យថា បុគ្គលដកសរនោះហើយ ទើបមិនស្ទុះទៅ មិនលិចចុះ សេចក្តីថា បុគ្គលដក កើត ទាញ កន្ត្រាក់ គាស់ រំលើង លះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាននូវសរគឺភាគៈ សរគឺទោសៈ សរគឺមោហៈ សរគឺមានៈ សរគឺទិដ្ឋិ សរគឺសោកៈ សរគឺសេចក្តីសង្ស័យ នោះឯងបាន ទើបមិនស្ទុះទៅក្នុងបុរស្តិមទិស មិនស្ទុះទៅក្នុងបច្ចិមទិស មិនស្ទុះទៅក្នុងឧត្តរទិស មិនស្ទុះទៅក្នុងទក្ខិណទិសទេ។ ការបង្កើតស រទាំងនោះ បើបុគ្គលលះបង់បានហើយ បុគ្គលរមែងមិនស្ទុះទៅក្នុងគតិ មិនស្ទុះទៅក្នុងនរក មិនស្ទុះទៅក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន មិនស្ទុះទៅក្នុងបិត្តិ វិស័យ មិនស្ទុះទៅក្នុងមនុស្សលោក មិនស្ទុះទៅក្នុងទេវលោក ព្រោះការបង្កើតសរដែលបុគ្គលលះបង់បានហើយ គឺបុគ្គលមិនស្ទុះអំពីគតិកាន់គតិ មិនស្ទុះអំពីកំណើត កាន់កំណើត មិនស្ទុះអំពីបដិសន្ធិកាន់បដិសន្ធិ មិនស្ទុះអំពីភព កាន់ភព មិនស្ទុះអំពីសង្សារ កាន់សង្សារ មិនស្ទុះ រត់ រលះរលាំង អន្ទោលអំពីវដ្ត កាន់វដ្ត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលដកសរនោះហើយ ទើបមិនស្ទុះទៅ។ ពាក្យថា មិនលិចចុះ គឺមិនលិចចុះ ក្នុងអន្លង់គឺកាម មិនលិចចុះក្នុងអន្លង់គឺភព មិនលិចចុះក្នុងអន្លង់គឺទិដ្ឋិ មិនលិចចុះ មិនជ្រមុជ មិនសំយុងចុះ មិនធ្លាក់ចុះ មិនឈមចុះ ក្នុង អន្លង់គឺអវិជ្ជា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលដកសរនោះហើយ ទើបមិនស្ទុះទៅ មិនលិចចុះ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហើយថា

បុគ្គលដែលត្រូវសរណាមួយមុតហើយ រមែងស្ទុះទៅកាន់ទិសទាំងពួង បុគ្គលដកសរនោះហើយ ទើបមិនស្ទុះទៅ មិនលិចចុះ។

[១១៤] (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

អារម្មណ៍ទាំងឡាយណាក្នុងលោក ដែលសត្វជាប់ចំពាក់) ការសិក្សាក្នុងអារម្មណ៍ទាំងនោះ គេតែងរៀន បុគ្គលមិនគប្បីខ្វល់ខ្វាយ ក្នុងគ្រឿងចំពាក់ទាំងនោះទេ គប្បីយល់ច្បាស់នូវកាមទាំងឡាយដោយសព្វគ្រប់ ហើយគប្បីសិក្សានូវព្រះនិព្វានដើម្បីខ្លួន។

[១១៥] អធិប្បាយពាក្យថា អារម្មណ៍ទាំងឡាយណាក្នុងលោក ដែលសត្វជាប់ចំពាក់ ការសិក្សាក្នុងអារម្មណ៍ទាំងនោះ គេតែងរៀន ត្រង់ ពាក្យថា ការសិក្សា បានដល់ ការសិក្សាខាងដំរី ការសិក្សាខាងសេះ ការសិក្សាខាងបររថ ការសិក្សាខាងផ្លូវ វេជ្ជកម្មដោយស្លាក វេជ្ជកម្មដោយការរះ កាត់ វេជ្ជកម្មដោយការរក្សាកាយ វេជ្ជកម្មខាងខ្មោច វេជ្ជកម្មខាងការរក្សាក្មេង។ ពាក្យថា គេតែងរៀន គឺគេតែងរៀន សំដែង និយាយ បំភ្លឺ បញ្ចេញ។ ឬគេតែងរៀន កាន់ ទន្ទេញ ទ្រទ្រង់ ចងចាំ កំណត់ ដើម្បីបាននូវអារម្មណ៍ដែលជាប់ចំពាក់។ កាមគុណ ៥ គឺ រូបទាំងឡាយ ដែលដឹង ច្បាស់ដោយចក្ខុ ជាទីប្រាថ្នា ត្រេកអរ ពេញចិត្ត ស្រឡាញ់ ប្រកបដោយកាមដែលគួរត្រេកអរ លោកហៅថា គ្រឿងជាប់ចំពាក់។ កាមគុណ ៥ លោកហៅថា គ្រឿងជាប់ចំពាក់ តើហេតុដូចម្តេច។ (ព្រោះថា) ទេវតា និងមនុស្សទាំងឡាយ ច្រើនតែប្រាថ្នា ត្រេកអរ ស្រឡាញ់ ចូលចិត្ត នូវកាម គុណ ៥ ហេតុនោះ កាមគុណ ៥ លោកហៅថា គ្រឿងជាប់ចំពាក់។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងមនុស្សលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អារម្មណ៍ ទាំងឡាយណា ក្នុងលោកដែលសត្វជាប់ចំពាក់ ការសិក្សាក្នុងអារម្មណ៍ទាំងនោះ គេតែងរៀន។

[១១៦] ពាក្យថា បុគ្គលមិនគប្បីខ្វល់ខ្វាយក្នុងគ្រឿងចំពាក់ទាំងនោះ សេចក្តីថា បុគ្គលមិនគប្បីខ្វល់ខ្វាយ ក្នុងការសិក្សាទាំងនោះ ឬក្នុងកាម គុណ ៥ ទាំងនោះ មិនគប្បីបង្ហោនទៅកាន់កាមគុណនោះ មិនគប្បីទោរទន់ទៅរកកាមគុណនោះ មិនគប្បីឈមទៅរកកាមគុណនោះ មិនគប្បីចុះ សីបក្នុងកាមគុណនោះ មិនគប្បីយកកាមគុណនោះជាធំ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលមិនគប្បីខ្វល់ខ្វាយក្នុងគ្រឿងចំពាក់ទាំងនោះទេ។

[១១៧] ពាក្យថា គប្បីយល់ច្បាស់នូវកាមទាំងឡាយដោយសព្វគ្រប់ ត្រង់ពាក្យថា យល់ច្បាស់ គឺយល់ច្បាស់ យល់ច្បាស់ថា សង្ខារ ទាំងឡាយទាំងពួងមិនទៀង យល់ច្បាស់ថា សង្ខារទាំងឡាយទាំងពួងជាទុក្ខ។ យល់ច្បាស់ថា ធម្មជាតិណាមួយមានកិរិយាកើតឡើងជា ធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ មានកិរិយារលត់ទៅវិញជាធម្មតា។ ពាក្យថា ដោយសព្វគ្រប់ គឺគ្រប់ទាំងអស់ សព្វទាំងអស់ មិនមានសល់ ឥតសេសសល់ ពាក្យថា សព្វគ្រប់នុ៎ះ ជាពាក្យអស់រលីង។ ពាក្យថា កាម បើតាមឧទាន បានដល់កាម ២ គឺរត្តកាម ១ កិលេសកាម ១។ ហេតុនោះ ហៅថា រត្តកាម។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីយល់ច្បាស់នូវកាមទាំងឡាយដោយសព្វគ្រប់។

[១១៨] អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីសិក្សានូវព្រះនិព្វានដើម្បីខ្លួន ត្រង់ពាក្យថា សិក្សា បានដល់សិក្ខា ៣ គឺ អធិសីលសិក្ខា ១ អធិចិត្តសិក្ខា ១ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា ១។ ហេតុនោះ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា។ ពាក្យថា ព្រះនិព្វានដើម្បីខ្លួន សេចក្តីថា បុគ្គលគប្បីសិក្សាអធិសីលផង គប្បីសិក្សាអធិចិត្តផង គប្បីសិក្សាអធិប្បញ្ញាផង ដើម្បីរំលត់ភាគៈ ដើម្បីរំលត់ទោសៈ ដើម្បីរំលត់មោហៈរបស់ខ្លួន។ ដើម្បីរម្ងាប់ ដើម្បីស្ងប់ ដើម្បីស្ងប់រម្ងាប់ ដើម្បីរំលត់ ដើម្បីរលាស់ចេញ ដើម្បីលះបង់ ដើម្បីកំចាត់បង់នូវអភិសង្ខារជាអកុសលទាំងពួង។ បុគ្គលគប្បីពិចារណាសិក្សានូវសិក្ខាទាំង ៣ នេះ គប្បីដឹង សិក្សា។ គប្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវធម៌ដែលគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់សិក្សា ប្រព្រឹត្តដោយអើពើ ប្រព្រឹត្តដោយត្រឹមត្រូវ ប្រព្រឹត្តជឿកាន់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីសិក្សានូវព្រះនិព្វានដើម្បីខ្លួន។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

(អារម្មណ៍ទាំងឡាយណា ក្នុងលោក ដែលសត្វជាប់ចំពាក់) ការសិក្សាក្នុងអារម្មណ៍ទាំងនោះ គេតែងរៀន បុគ្គលមិនគប្បីខ្វល់ខ្វាយ ក្នុងគ្រឿងចំពាក់ទាំងនោះទេ គប្បីយល់ច្បាស់នូវកាមទាំងឡាយ ដោយសព្វគ្រប់ ហើយសិក្សានូវព្រះនិព្វានដើម្បីខ្លួន។

[១១៩]

មុនិ គប្បីជាអ្នកមានសច្ចៈ ជាអ្នកមិនឃើសយូង មិនមានមាយា មានពាក្យញ្ចះញង់លះបង់ហើយ ជាអ្នកមិនក្រោធ រមែងឆ្កួងផុត លោកៈដ៏លាមក និងសេចក្តីកំណាញ់បាន។

[១២០] អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីជាអ្នកមានសច្ចៈ ជាអ្នកមិនឃើសយូង ត្រង់ពាក្យថា គប្បីជាអ្នកមានសច្ចៈ គឺគួរជាអ្នកប្រកបដោយសច្ចៈវាចា គួរប្រកបដោយសម្មាទិដ្ឋិ គួរប្រកបដោយមគ្គដ៏ប្រសើរមានអង្គ ៨ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីជាអ្នកមានសច្ចៈ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិន ឃើសយូង បានដល់ ការឃើសយូង ៣ គឺការឃើសយូងដោយកាយ ១ ការឃើសយូងដោយវាចា ១ ការឃើសយូងដោយចិត្ត ១។ ហេតុនោះ ការ ឃើសយូងដោយចិត្ត។ ការឃើសយូង ៣ នេះ បុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ ស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយ ភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនឃើសយូង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីជាអ្នកមានសច្ចៈ ជាអ្នកមិនឃើសយូង។

[១២១] ពាក្យថា មិនមានមាយា មានពាក្យញ្ចះញង់លះបង់ហើយ អធិប្បាយថា ការប្រព្រឹត្តិជាគ្រឿងបញ្ឆោត លោកហៅថា មាយា។ បុគ្គល ពួកខ្លះក្នុងលោកនេះ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយកាយ ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយវាចា ប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតដោយចិត្ត តាំងប្រាថ្នាដ៏លាមក ព្រោះហេតុនៃការបិទបាំង នូវអំពើទុច្ចរិតនោះ រមែងប្រាថ្នាថា សូមកុំឲ្យអ្នកផងដឹងនូវអញ រមែងគ្រិះរិះថា សូមកុំឲ្យអ្នកផងដឹងនូវអញ ពោលវាចាថា សូមកុំឲ្យអ្នកផងដឹង នូវអញ ប្រឹងប្រែងដោយកាយថា សូមកុំឲ្យអ្នកផងដឹងនូវអញ។ មាយា ភាពនៃបុគ្គលមានកលលាក់ពុត ការប្រព្រឹត្តិឈ្លានពាន ការបញ្ឆោត ការ លាក់កំនូច ការលួចគំនិត ការវាសវាង ការគេចកែ ការលាក់លៀម ការគែកាញ់ ការបិទបាំង ការបិទទុកដោយជុំវិញ អំពើមិនផ្ទាវ អំពើមិនច្បាស់ ការបិទជិតស្តង កិរិយាដ៏លាមកណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះលោកហៅថា មាយា។ មាយានុ៎ះ បុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ ស្ងប់ រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានមាយា។ ពាក្យថា មានពាក្យញ្ចះញង់ លះបង់ហើយ ត្រង់ពាក្យថា ញ្ចះញង់ សេចក្តីថា បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកពោលពាក្យញ្ចះញង់។ បុគ្គលមានសេចក្តីប៉ុនប៉ងដើម្បីបំបែក រមែងនាំមកនូវពាក្យញ្ចះញង់យ៉ាងនេះឯង។ ពាក្យញ្ចះញង់នុ៎ះ បុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ ស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុត

ដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានពាក្យញុះញង់លះបង់ហើយ គឺមានពាក្យញុះញង់ប្រាសចេញហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលមិនមានមាយា មានពាក្យញុះញង់លះបង់ហើយ។

[១២២] អធិប្បាយពាក្យថា មុនិ ជាអ្នកមិនក្រោធ រមែងឆ្លងផុតលោភៈដីលាមក និងសេចក្តីកំណាញ់បាន ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកមិនក្រោធ លោកបានពោលហើយ ក៏ពិតមែនហើយ។ តែខ្ញុំគួរពោលពីសេចក្តីក្រោធជាមុនសិន។ សេចក្តីក្រោធ រមែងកើតឡើងដោយអាការៈ ១០ យ៉ាង។ បើ សេចក្តីក្រោធនុ៎ះ បុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល រម្ងាប់ ស្ងប់រម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនក្រោធ។ បុគ្គលឈ្មោះថា អ្នកមិនក្រោធ ព្រោះលះបង់ក្រោធ ឈ្មោះថា អ្នកមិនក្រោធ ព្រោះកំណត់ដឹងវត្ថុក្រោធ ឈ្មោះថា អ្នកមិនក្រោធ ព្រោះផ្តាច់ផ្តិលហេតុក្រោធ។ ពាក្យថា លោភៈ បានដល់សេចក្តីជាប់ចំពាក់ អាការជាទីជាប់ចំពាក់ ភាពនៃចិត្តជាប់ចំពាក់។ បើ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល។ សេចក្តីកំណាញ់ លោកពោលសំដៅមធ្យមៈ ៥ គឺអាវាសមធ្យមៈ។ បើ ការប្រកាន់ស្អិត លោកហៅថា សេចក្តី កំណាញ់។ ពាក្យថា មុនិ សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា មានៈ បានខាងប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់។ បើ មុនិនោះ កន្លងនូវបណ្តាញ ជាគ្រឿងជាប់ ចំពាក់។ ពាក្យថា មុនិ ជាអ្នកមិនក្រោធ រមែងឆ្លងផុតលោភៈដីលាមក និងសេចក្តីកំណាញ់បាន បានសេចក្តីថា មុនិបានឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងកាត់ ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង លោតរលង នូវលោភៈដីលាមក និងសេចក្តីកំណាញ់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិ ជាអ្នកមិនក្រោធ រមែងឆ្លងផុត លោភៈដីលាមក និងសេចក្តីកំណាញ់បាន។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

មុនិគប្បីជាអ្នកមានសច្ចៈ ជាអ្នកមិនឃើសយួង មិនមានមាយា មានពាក្យញុះញង់លះបង់ហើយ ជាអ្នកមិនក្រោធ រមែងឆ្លងផុត លោភៈដីលាមក និងសេចក្តីកំណាញ់បាន។

[១២៣]

ជនមានចិត្តស្ងួតទៅកាន់ព្រះនិព្វាន គប្បីគ្របសង្កត់នូវការដេកលក់ នូវការខ្ជិល នូវការរួញរា មិនគប្បីនៅរួមដោយសេចក្តីប្រហែស មិនគប្បីតាំងនៅក្នុងការមើលងាយឡើយ។

[១២៤] អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីគ្របសង្កត់នូវការដេកលក់ នូវការខ្ជិល នូវការរួញរា ត្រង់ពាក្យថា ការដេកលក់ បានខាងភាពនៃកាយឈឺ ចាប់ ភាពនៃកាយមិនគួរដល់ការងារ ការទន់ទោរចុះ ការងោកងក់ ការងុយស្រឡេតខាងក្នុងសន្តាន ការងុយងក់ ការលក់ ការញ័រគ្របកង្វែក អាការជាទីលក់ ភាពនៃចិត្តលក់ស៊ប់។ ពាក្យថា ការខ្ជិល បានដល់ សេចក្តីខ្ជិល អាការកំដើល ភាពនៃចិត្តខ្ជិល សេចក្តីច្រមុស អាការច្រមុស ភាព នៃចិត្តច្រមុស។ ពាក្យថា ការរួញរា បានខាង ភាពនៃចិត្តឈឺចាប់ ភាពនៃចិត្តមិនគួរដល់ការងារ អាការជាទីធុញថប់ ការរួញថយ ការកៀចក្រាញ អាការជាទីកៀចក្រាញ ភាពនៃចិត្តកៀចក្រាញ ការរួញ អាការជាទីរួញ ភាពនៃចិត្តរួញ។ ពាក្យថា គប្បីគ្របសង្កត់នូវការដេកលក់ នូវការខ្ជិល នូវ ការរួញរា បានសេចក្តីថា គប្បីសង្កត់ គប្បីគ្របសង្កត់ គប្បីបង្ក្រប គប្បីសង្កត់សង្កិន គប្បីរួបរួត គប្បីញ៉ាំងញី នូវការដេកលក់ ១ ការខ្ជិល ១ ការ រួញរា ១ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីគ្របសង្កត់នូវការដេកលក់ នូវការខ្ជិល និងការរួញរា។

[១២៥] អធិប្បាយពាក្យថា មិនគប្បីនៅរួមដោយសេចក្តីប្រហែស ឯសេចក្តីប្រហែស ខ្ញុំត្រូវពោលដូចតទៅនេះ។ ការបណ្តោយចិត្ត ការឲ្យ កម្លាំងដល់ការបណ្តោយចិត្តទៅក្នុងកាយទុច្ចរិតក្តី ក្នុងវចិទុច្ចរិតក្តី ក្នុងមនោទុច្ចរិតក្តី ក្នុងកាមគុណ ៥ ក្តី ឬការធ្វើដោយមិនគោរព ការធ្វើមិនឲ្យ រឿយ ៗ ការធ្វើមិនខ្ជាប់ខ្ជួន ការប្រព្រឹត្តិទំរន់ ការដាក់ចោលនូវសេចក្តីប្រាថ្នា ការដាក់ចោលនូវធុរៈ ការមិនសេព ការមិនចំរើន ការធ្វើមិនឲ្យច្រើន ការមិនតាំងទុក ការមិនប្រកបរឿយ ៗ ការធ្វេសក្នុងការចំរើននូវកុសលធម៌ ការប្រហែស អាការជាទីធ្វេស ភាពនៃចិត្តធ្វេសណា មានសភាពយ៉ាង នេះ នេះលោកហៅថា សេចក្តីប្រហែស។ ពាក្យថា មិនគប្បីនៅរួមដោយសេចក្តីប្រហែស បានសេចក្តីថា មិនគប្បីនៅរួម មិនគប្បីនៅអាស្រ័យ មិន គប្បីនៅជិត ដោយការប្រហែស គប្បីលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាននូវការប្រហែស គឺគប្បីជាបុគ្គលចៀសវាង គេចចេញ រៀវ ស្រឡះ រត់ចេញ រលាស់ចេញ រួចចេញ ប្រាសចេញ ចាកការប្រហែស គប្បីជាអ្នកមានចិត្តប្រាសចាកសេចក្តីសល់រល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីនៅរួមដោយសេចក្តីប្រហែស។

[១២៦] អធិប្បាយពាក្យថា មិនគប្បីតាំងនៅ ក្នុងការមើលងាយ ត្រង់ពាក្យថា ការមើលងាយ សេចក្តីថា បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ រមែង មើលងាយអ្នកឯទៀត ដោយជាតិក្តី ដោយគោត្រក្តី។ បើ ដោយវត្ថុដ៏វិសេសណាមួយក្តី។ សេចក្តីប្រកាន់ អាការប្រកាន់ ភាពនៃចិត្តប្រកាន់ ការ ឆ្លើងឆ្លែ អាការឆ្លើងឆ្លែ ចិត្តដូចទង់ជ័យ ការប្រកាន់ខ្លាំង ភាពនៃចិត្តប្រាថ្នា ដូចទង់ណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះលោកហៅថា ការមើលងាយ។ ពាក្យថា មិនគប្បីតាំងនៅក្នុងការមើលងាយ គឺមិនគប្បីបិតនៅ មិនគប្បីតាំងនៅក្នុងការមើលងាយ បានសេចក្តីថា គប្បីលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យ វិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាននូវការមើលងាយ គឺគួរចៀសវាង គេចចេញ រៀវស្រឡះ រត់ចេញ រលាស់ចេញ រួចចេញ ប្រាសចេញ ចាកការមើលងាយ គប្បីជាអ្នកមានចិត្តប្រាសចាកសេចក្តីសល់រល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីតាំងនៅក្នុងការមើលងាយ។

[១២៧] ពាក្យថា ជនមានចិត្តស្ងួតទៅកាន់ព្រះនិព្វាន អធិប្បាយថា បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ កាលឲ្យទាន សមាទានសីល ធ្វើឧបោសថកម្ម តំកល់ទុកទឹកដែលបុគ្គលគប្បីផឹក នឹងភោជនដែលបុគ្គលគប្បីបរិភោគ បោសច្រាសទីបរិវេណ ថ្វាយបង្គំព្រះចេតិយ រៀបចំគ្រឿងក្រអូប និង កម្រងផ្កាថ្វាយព្រះចេតិយ ធ្វើប្រទក្សិណព្រះចេតិយ កសាងអភិសង្ឃារជាកុសលណាមួយ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងត្រៃធាតុ មិនមែនព្រោះហេតុគតិ មិនមែនព្រោះហេតុការកើត មិនមែនព្រោះហេតុបដិសន្ធិ មិនមែនព្រោះហេតុភព មិនមែនព្រោះហេតុសំសារ មិនមែនព្រោះហេតុវដ្តៈទេ រមែងជា អ្នកមានបំណងដើម្បីប្រាសចាកយោគៈ ជាអ្នកឱនទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ឈមទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ទោរទន់ទៅកាន់ព្រះនិព្វាន កសាងកុសលទាំង អស់នោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនមានចិត្តស្ងួតទៅកាន់ព្រះនិព្វាន យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត បុគ្គលក្លាំងចិត្តឲ្យងាកចេញចាកសង្ឃារធាតុ

ទាំងពួង ហើយប្រមូលចិត្ត ដើម្បីអមតធាតុ (ព្រះនិព្វាន) ថា គុណជាតន្ត្រីស្ងប់ គុណជាតន្ត្រីប្រសើរ គឺការរម្ងាប់សង្ខារទាំងពួង ការរលាស់ចេញ នូវឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកភាគៈ ការរលត់ និព្វាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនមានចិត្តស្ងប់ទៅកាន់ព្រះនិព្វាន យ៉ាងនេះ ខ្លះ។

បណ្ឌិតទាំងឡាយ ឲ្យទានមិនមែនព្រោះហេតុសុខនៃឧបធិដើម្បីភពថ្មីទេ បណ្ឌិតទាំងនោះ ឲ្យទានដើម្បីការអស់ឧបធិ មិនដើម្បីភព ថ្មីដោយពិត។ បណ្ឌិតទាំងឡាយ ចំរើនឈាន មិនមែនព្រោះហេតុសុខនៃឧបធិដើម្បីភពថ្មីទេ បណ្ឌិតទាំងនោះ ចំរើនឈាន ដើម្បី ការអស់ឧបធិ មិនដើម្បីភពថ្មីដោយពិត។ បណ្ឌិតទាំងនោះ មានចិត្តត្រេកអរស្ងប់ចំពោះការរលត់ទុក្ខ ទើបឲ្យទាន មានចិត្តទន់ទោរ ទៅកាន់ព្រះនិព្វាននោះ មានចិត្តចុះស្ងប់ទៅកាន់ព្រះនិព្វាននោះ បណ្ឌិតទាំងនោះ មានព្រះនិព្វានជាទីប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខ ដូចស្ទឹង ទាំងឡាយ ដែលហូរទៅកាន់ទឹកណ្តាលនៃសាគរ។

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជនមានចិត្តស្ងប់ទៅកាន់ព្រះនិព្វាន។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ជនមានចិត្តស្ងប់ទៅកាន់ព្រះនិព្វាន គប្បីគ្របសង្កត់នូវការដេកលក់ នូវការខ្ជិល នូវការរញ្ជា មិនគប្បីនៅរួមដោយសេចក្តីប្រហែស មិនគប្បីតាំងនៅក្នុងការមើលងាយឡើយ។

[១២៨] បុគ្គលគប្បីគេចចេញចាកពាក្យកុហក មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីស្នេហាក្នុងរូប គប្បីស្គាល់មានៈ ទាំងគប្បីប្រព្រឹត្តវៀរស្រឡះ ចាកសាហសាចរិយា។⁵⁾

[១២៩] ពាក្យថា គប្បីគេចចេញចាកពាក្យកុហក អធិប្បាយថា មុសាវាទ លោកហៅថា ពាក្យកុហក។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ នៅក្នុងទី ប្រជុំក្តី នៅក្នុងបរិស័ទក្តី នៅក្នុងកណ្តាលញាតិក្តី នៅក្នុងកណ្តាលពួកក្តី នៅក្នុងកណ្តាលរាជត្រកូលក្តី ដែលគេនាំយកទៅសួរជាសាក្សីថា នៃ បុរសដ៏ចំរើន អ្នកចូរមក អ្នកដឹងហេតុណា ចូរអ្នកប្រាប់ហេតុនោះ បុគ្គលនោះមិនដឹង និយាយថា ខ្ញុំដឹងក្តី ដឹង និយាយថា ខ្ញុំមិនដឹងក្តី មិនឃើញ និយាយថា ខ្ញុំឃើញក្តី ឃើញ និយាយថា ខ្ញុំមិនឃើញក្តី ជាអ្នកពោលវាចាកុហកទាំងដឹងខ្លួន ព្រោះហេតុខ្លួនខ្លះ ព្រោះហេតុបុគ្គលដទៃខ្លះ ព្រោះ ហេតុអាមិសៈបន្តិចបន្តួចខ្លះ នេះហៅថា ពាក្យកុហក។ មួយទៀត មុសាវាទ ដោយអាការៈបី ដោយអាការៈបួន ប្រាំ ប្រាំមួយ ប្រាំពីរ ប្រាំបី។ បេ។ នេះ មុសាវាទ ដោយអាការៈប្រាំបី។ ពាក្យថា គប្បីគេចចេញចាកពាក្យកុហក បានសេចក្តីថា មិនគប្បីបណ្តោយ មិនគប្បីបន្ទាត់ មិនគប្បីបង្ហើរ ដោយពាក្យកុហក គឺគប្បីលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវពាក្យកុហក គប្បីជាអ្នកចៀសវាង គេចចេញ វៀរស្រឡះ រត់ចេញ រលាស់ចេញ រួចចេញ ប្រាសចេញ ចាកពាក្យកុហក ជាអ្នកមានចិត្តប្រាសចាកសេចក្តីសល់រវល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីគេចចេញចាក ពាក្យកុហក។

[១៣០] ពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីស្នេហាក្នុងរូប ត្រង់ពាក្យថា រូប បានដល់ មហាកូស្តរូប ៤ និងឧបាទាយរូបរបស់មហាកូស្តរូប ៤។ ពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីស្នេហាក្នុងរូប គឺមិនគប្បីធ្វើស្នេហា មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីពេញចិត្ត មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីស្រឡាញ់ មិនគប្បីធ្វើ មិនគប្បីឲ្យកើត មិន គប្បីឲ្យដុះដាល មិនគប្បីឲ្យលុតលាស់ មិនគប្បីឲ្យកើតឡើងនូវតម្រេកក្នុងរូប ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីស្នេហាក្នុងរូប។

[១៣១] អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីស្គាល់មានៈ ត្រង់ពាក្យថា មានៈ សេចក្តីថា មានៈដោយចំណែក ១ បានដល់ ការក្រអឺតក្រអោងនៃចិត្ត។ មានៈដោយចំណែក ២ គឺ មានៈដោយការលើកខ្លួនឯង ១ មានៈដោយការបង្ហាប់អ្នកដទៃ ១។ មានៈដោយចំណែក ៣ គឺ មានៈថា អញជាបុគ្គល ប្រសើរ ១ មានៈថា អញជាបុគ្គលស្មើ ១ មានៈថា អញជាបុគ្គលថោកទាប ១។ មានៈដោយចំណែក ៤ គឺ បុគ្គលញ៉ាំងមានៈឲ្យកើតព្រោះលាភ ១ ញ៉ាំងមានៈឲ្យកើតព្រោះយស ១ ញ៉ាំងមានៈឲ្យកើតព្រោះសេចក្តីសរសើរ ១ ញ៉ាំងមានៈឲ្យកើតព្រោះសុខ ១។ មានៈដោយចំណែក ៥ គឺ បុគ្គលញ៉ាំងមានៈឲ្យកើតថា អញបានរូបជាទីពេញចិត្ត ញ៉ាំងមានៈឲ្យកើតថា អញបានសំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វជាទីពេញចិត្ត។ មានៈដោយចំណែក ៦ គឺ បុគ្គលញ៉ាំងមានៈឲ្យកើតព្រោះចក្ខុសម្បទ ញ៉ាំងមានៈឲ្យកើតព្រោះសោតសម្បទ យានសម្បទ ជិវ្ហាសម្បទ កាយសម្បទ មនោសម្បទ។ មានៈដោយចំណែក ៧ គឺ មានៈ អតិមានៈ មានៈតិមានៈ ឱមានៈ អធិមានៈ អស្មិមានៈ មិច្ឆាមានៈ។ មានៈដោយចំណែក ៨ គឺបុគ្គលញ៉ាំងមានៈ ឲ្យកើតព្រោះលាភ ញ៉ាំងឱមានៈឲ្យកើតព្រោះអលាភ ញ៉ាំងមានៈឲ្យកើតព្រោះយស ញ៉ាំងឱមានៈឲ្យកើតព្រោះអយស ញ៉ាំងមានៈឲ្យកើតព្រោះ បសំសា ញ៉ាំងឱមានៈឲ្យកើតព្រោះនិន្ទា ញ៉ាំងមានៈឲ្យកើតព្រោះសុខ ញ៉ាំងឱមានៈឲ្យកើតព្រោះទុក្ខ។ មានៈដោយចំណែក ៩ គឺ មានៈថា អញ ប្រសើរជាងបុគ្គលប្រសើរ មានៈថា អញស្មើនឹងបុគ្គលប្រសើរ មានៈថា អញថោកទាបជាងបុគ្គលប្រសើរ មានៈថា អញប្រសើរជាងបុគ្គលអ្នកស្មើ មានៈថា អញស្មើនឹងបុគ្គលអ្នកស្មើ មានៈថា អញថោកទាបជាងបុគ្គលអ្នកស្មើ មានៈថា អញប្រសើរជាងបុគ្គលអ្នកថោកទាប មានៈថា អញស្មើ នឹងបុគ្គលអ្នកថោកទាប មានៈថា អញថោកទាបជាងបុគ្គលអ្នកថោកទាប។ មានៈដោយចំណែក ១០ គឺ បុគ្គលញ៉ាំងមានៈក្នុងលោកនេះ ញ៉ាំងមានៈ ឲ្យកើតដោយជាតិក្តី គោត្រក្តី។ បេ។ ដោយវត្ថុណាមួយក្តី សេចក្តីប្រកាន់ អាការៈជាទីប្រកាន់ ភាពនៃចិត្តប្រកាន់ ការឆ្អឹងឆ្អែ អាការៈឆ្អឹងឆ្អែ ចិត្ត ដូចទង់ ការប្រកាន់ខ្លាំង ភាពនៃចិត្តប្រាថ្នាដូចទង់ណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះលោកហៅថា មានៈ។

ពាក្យថា គប្បីស្គាល់មានៈ គឺគប្បីស្គាល់មានៈ ដោយបរិញ្ញា ៣ គឺ ញាតបរិញ្ញា ១ តិរណបរិញ្ញា ១ បហានបរិញ្ញា ១។ ញាតបរិញ្ញា តើដូចម្តេច។ បុគ្គលស្គាល់មានៈថា មានៈនេះដោយចំណែក ១ គឺ ការឆ្អឹងឆ្អែនៃចិត្ត មានៈនេះដោយចំណែក ២ គឺ មានៈដោយការលើកខ្លួនឯង មានៈដោយ ការបន្ទុះបង្ហាប់អ្នកដទៃ។ បេ។ មានៈនេះដោយចំណែក ១០ គឺ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ញ៉ាំងមានៈឲ្យកើតដោយជាតិក្តី គោត្រក្តី។ បេ។ ដោយវត្ថុ ណាមួយក្តី បុគ្គលដឹង ឃើញដូច្នោះ នេះ ញាតបរិញ្ញា។ តិរណបរិញ្ញា តើដូចម្តេច។ បុគ្គលដឹងយ៉ាងនេះហើយ ពិចារណានូវមានៈ ដោយសេចក្តីថា មិនទៀង ជាទុក្ខ។ បេ។ ពិចារណានូវមានៈ ដោយសេចក្តីថា មិនជាទីរលាស់ចេញ នេះ តិរណបរិញ្ញា។ បហានបរិញ្ញា តើដូចម្តេច។ បុគ្គល

ពិចារណាយ៉ាងនេះហើយ លះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាននូវមានៈ នេះ បហានបរិញ្ញា។ ពាក្យថា គប្បីស្គាល់មានៈ គឺ គប្បីស្គាល់មានៈដោយបរិញ្ញា ៣ នេះឯង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីស្គាល់មានៈ។

[១៣២] ពាក្យថា ទាំងគប្បីប្រព្រឹត្តិវៀរស្រឡះចាកសាហាសាចរិយា សំនួរថា សាហាសាចរិយា តើដូចម្តេច។ ការប្រព្រឹត្តិដោយតម្រេករបស់បុគ្គលដែលត្រេកអរ ឈ្មោះថា សាហាសាចរិយា ការប្រព្រឹត្តិដោយកំហឹងរបស់បុគ្គលដែលខឹង ឈ្មោះថា សាហាសាចរិយា ការប្រព្រឹត្តិដោយល្ងង់ខ្លៅ របស់បុគ្គលដែលល្ងង់ ឈ្មោះថា សាហាសាចរិយា ការប្រព្រឹត្តិដោយមានៈ របស់បុគ្គលដែលប្រកាន់មាំ ឈ្មោះថា សាហាសាចរិយា ការប្រព្រឹត្តិដោយទិដ្ឋិ របស់បុគ្គលដែលស្មារអង្គុល ឈ្មោះថា សាហាសាចរិយា ការប្រព្រឹត្តិដោយឧទ្ធច្ចៈ របស់បុគ្គលដែលដល់នូវសេចក្តីរាយមាយ ឈ្មោះថា សាហាសាចរិយា ការប្រព្រឹត្តិដោយវិចិត្រិច្ឆា របស់បុគ្គលអ្នកដល់នូវសេចក្តីមិនដាច់ស្រេច ឈ្មោះថា សាហាសាចរិយា ការប្រព្រឹត្តិដោយអនុស័យ របស់បុគ្គលដែលដល់នូវកំឡាំង ឈ្មោះថា សាហាសាចរិយា នេះ សាហាសាចរិយា។ ពាក្យថា គប្បីប្រព្រឹត្តិវៀរស្រឡះ ចាកសាហាសាចរិយា គឺ គប្បីចៀសវាង គេចចេញ រៀរចេញ រត់ចេញ រលាស់ចេញ រួចចេញ ប្រាសចេញ ចាកសាហាសាចរិយា គប្បីនៅ ត្រាច់ទៅ ទៅ សម្រេចឥរិយាបថ ប្រព្រឹត្តិ រក្សា យាត្រា យាត្រាទៅ ដោយចិត្តប្រាសចាកសេចក្តីសល់រល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីប្រព្រឹត្តិវៀរស្រឡះ ចាកសាហាសាចរិយា។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

បុគ្គលគប្បីគេចចេញចាកពាក្យកុហក មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីស្នេហាក្នុងរូប គប្បីស្គាល់មានៈ ទាំងគប្បីប្រព្រឹត្តិវៀរស្រឡះ ចាកសាហាសាចរិយា។

[១៣៣]

បុគ្គលមិនគប្បីត្រេកអរចំពោះបុរាណក្ខន្ធ (ខន្ធចាស់) មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីពេញចិត្តក្នុងនវក្ខន្ធ (ខន្ធថ្មី) មិនគប្បីសោកស្តាយ ចំពោះវត្ថុកាលវិនាស មិនគប្បីជាអ្នកអាស្រ័យសភាវៈជាក្រឿងទាញមក។

[១៣៤] ពាក្យថា មិនគប្បីត្រេកអរចំពោះបុរាណក្ខន្ធ សេចក្តីថា រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ជាអតីត លោកហៅថា បុរាណក្ខន្ធ។ បុគ្គលមិនគប្បីត្រេកអរ មិនគប្បីសរសើរ មិនគប្បីជ្រុលជ្រប់ គឺគប្បីលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវការត្រេកអរ ការសរសើរ ការជ្រុលជ្រប់ ការប្រកាន់ ការស្មារអង្គុល ការជាប់ចំពាក់ចំពោះសង្ខារជាអតីត ដោយអំណាចតណ្ហា ដោយអំណាចទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីត្រេកអរចំពោះបុរាណក្ខន្ធ។

[១៣៥] ពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីពេញចិត្តក្នុងនវក្ខន្ធ សេចក្តីថា រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ជាបច្ចុប្បន្ន លោកហៅថា នវក្ខន្ធ។ បុគ្គលមិនគប្បីធ្វើសេចក្តីពេញចិត្ត មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីប្រាថ្នា មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីស្រឡាញ់ គឺមិនគប្បីធ្វើ មិនគប្បីឲ្យកើត មិនគប្បីឲ្យលូតលាស់ មិនគប្បីដុះដាល មិនគប្បីឲ្យកើតនូវតម្រេកចំពោះសង្ខារជាបច្ចុប្បន្ន ដោយអំណាចតណ្ហា ដោយអំណាចទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីពេញចិត្តក្នុងនវក្ខន្ធ។

[១៣៦] ពាក្យថា មិនគប្បីសោកស្តាយ ចំពោះវត្ថុកាលវិនាស គឺមិនគប្បីសោកស្តាយ មិនគប្បីលំបាក មិនគប្បីស្មារអង្គុល មិនគប្បីខ្សឹកខ្សួល មិនគប្បីគក់ទ្រូង មិនគប្បីដល់នូវសេចក្តីរង្វេង ចំពោះវត្ថុកាលវិនាស ខូចខាត សាបសូន្យ បាត់បង់ ព្រាត់ប្រាស អន្តរធាន គឺមិនគប្បីសោកស្តាយ មិនគប្បីលំបាក មិនគប្បីស្មារអង្គុល មិនគប្បីខ្សឹកខ្សួល មិនគប្បីគក់ទ្រូង មិនគប្បីដល់នូវសេចក្តីរង្វេង ចំពោះចក្ខុកាលវិនាស ខូចខាត សាបសូន្យ បាត់បង់ ព្រាត់ប្រាស អន្តរធាន ចំពោះសោតៈ ឃានៈ ជិវ្ហា កាយ រូប សទ្ធាៈ គន្ធាៈ រសៈ ដោដ្ឋព្វៈ ត្រកូល គណៈ អាវាស លាភយស បសំសា សុខ ចីវរ បិណ្ណបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ កាលវិនាស ខូចខាត សាបសូន្យ បាត់បង់ ព្រាត់ប្រាស អន្តរធាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីសោកស្តាយចំពោះវត្ថុកាលវិនាស។

[១៣៧] ពាក្យថា មិនគប្បីជាអ្នកអាស្រ័យសភាវៈជាក្រឿងទាញមក អធិប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា សភាវៈជាក្រឿងទាញមក បានដល់រាគៈ រាគៈមានកំឡាំង។ បេ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល។ តណ្ហា លោកហៅថា សភាវៈជាក្រឿងទាញមក តើដូចម្តេច។ បុគ្គលតែងទាញមកប្រមូលមក កាន់យក ស្មារអង្គុល ជាប់ចំពាក់ ចំពោះរូប បុគ្គលតែងទាញមក ប្រមូលមក កាន់យក ស្មារអង្គុល ជាប់ចំពាក់ចំពោះវេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ គតិ ឧបបត្តិ បដិសន្ធិ ភព សំសារ វដ្តៈ ដោយតណ្ហាណា ព្រោះហេតុនោះ តណ្ហានោះ លោកហៅថា ជាក្រឿងទាញមក។ ពាក្យថា មិនគប្បីជាអ្នកអាស្រ័យសភាវៈជាក្រឿងទាញមក គឺមិនគប្បីជាអ្នកអាស្រ័យនូវតណ្ហា គឺគប្បីលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាននូវតណ្ហា បុគ្គលគប្បីចៀសវាង គេចចេញ រៀរស្រឡះ រត់ចេញ រលាស់ចេញ រួចចេញ ប្រាសចេញ ចាកតណ្ហា ជាអ្នកមានចិត្តប្រាសចាកសេចក្តីសល់រល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីអាស្រ័យសភាវៈជាក្រឿងទាញមក។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គលមិនគប្បីត្រេកអរចំពោះបុរាណក្ខន្ធ (ខន្ធចាស់) មិនគប្បីធ្វើសេចក្តីពេញចិត្តក្នុងនវក្ខន្ធ (ខន្ធថ្មី) មិនគប្បីសោកស្តាយ ចំពោះវត្ថុកាលវិនាស មិនគប្បីអាស្រ័យសភាវៈជាក្រឿងទាញមក។

[១៣៨]

តថាគតពោលថា សេចក្តីប្រាថ្នា ជាអន្លង់ធំ ពោលថា តណ្ហា ជាអាចម ជាបំណង ជាអារម្មណ៍ ជាគ្រឿងញាប់ញ័រ ថា កាមជាកំរ ដែលសត្វកន្លងបានដោយក្រ។

[១៣៩] ពាក្យថា តថាគតពោលថា សេចក្តីប្រាថ្នា ជាអន្លង់ធំ សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា បានដល់ភគៈ ភគៈមានកំឡាំង។ បេ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល។ តណ្ហា លោកហៅថា អន្លង់ធំ បានខាងភគៈ ភគៈមានកំឡាំង។ បេ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល។ ពាក្យថា តថាគតពោលថា សេចក្តីប្រាថ្នាជាអន្លង់ធំ បានសេចក្តីថា តថាគតពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស នូវសេចក្តី ប្រាថ្នា ថាជាអន្លង់ធំ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតពោលថា សេចក្តីប្រាថ្នា ជាអន្លង់ធំ។

[១៤០] ពាក្យថា តថាគតពោលថា តណ្ហាជាអាចម ជាបំណង សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា អាចម បានដល់ភគៈ ភគៈមានកំឡាំង។ បេ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល។ តណ្ហា លោកហៅថា បំណង បានដល់ភគៈ ភគៈមានកំឡាំង។ បេ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល។ ពាក្យថា តថាគតពោលថា តណ្ហាជាអាចម ជាបំណង បានសេចក្តីថា តថាគតពោល ប្រាប់ សំដែង បញ្ញត្ត តាំងទុក បើក ចែក ធ្វើឲ្យរាក់ ប្រកាស នូវ តណ្ហាថា ដូចជាអាចម ថាជាបំណង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគតពោលថា តណ្ហាជាអាចម ជាបំណង។

[១៤១] ពាក្យថា ជាអារម្មណ៍ ជាគ្រឿងញាប់ញ័រ សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា អារម្មណ៍ បានដល់ ភគៈ ភគៈមានកំឡាំង។ បេ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល។ តណ្ហា លោកហៅថា គ្រឿងញាប់ញ័រ បានដល់ ភគៈ ភគៈមានកំឡាំង។ បេ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអារម្មណ៍ ជាគ្រឿងញាប់ញ័រ។

[១៤២] ពាក្យថា កាមជាកំរ ដែលសត្វកន្លងបានដោយក្រ សេចក្តីថា កាមដូចជាកំរ កាមដូចជាល្បាប់ សេចក្តីសៅហ្មងគឺកាម គ្រឿង ស្លឹតគឺកាម សេចក្តីកង្វល់គឺកាម ដែលសត្វកន្លងបានដោយក្រ កន្លងបានដោយក្រ រមួងបានដោយក្រ ឆ្លងឡើងបានដោយក្រ ឈានកន្លងបាន ដោយក្រ ប្រព្រឹត្តកន្លងបានដោយក្រ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាមជាកំរ ដែលសត្វកន្លងបានដោយក្រ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

តថាគតពោលថា សេចក្តីប្រាថ្នាជាអន្លង់ធំ ពោលថា តណ្ហា ជាអាចម ជាបំណង ជាអារម្មណ៍ ជាគ្រឿងញាប់ញ័រ ថា កាមជាកំរ ដែលសត្វកន្លងបានដោយក្រ។

[១៤៣]

មុនិ មិនឃ្លាតចាកសច្ចៈ ជាព្រាហ្មណ៍ បិតនៅលើទីទួល មុនិនោះ លះបង់វត្ថុទាំងពួង មុនិនោះឯង តថាគតហៅថា អ្នកស្ងប់។

[១៤៤] ពាក្យថា មុនិ មិនឃ្លាតចាកសច្ចៈ គឺ មិនឃ្លាតចាកសច្ចៈរាថា មិនឃ្លាតចាកសម្មាទិដ្ឋិ មិនឃ្លាតចាកអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ។ ពាក្យថា មុនិ សេចក្តីថា ញាណ លោកហៅថា មោនៈ បានខាងប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់។ បេ។ មុនិនោះ កន្លងនូវបណ្តាញជាគ្រឿងចំពាក់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ ត្រាស់ថា) មុនិ មិនឃ្លាតចាកសច្ចៈ។

[១៤៥] ពាក្យថា ជាព្រាហ្មណ៍ បិតនៅលើទីទួល សេចក្តីថា អមតនិព្វាន លោកហៅថា ទីទួល បានខាង ការរមួងសង្ខារទាំងពួង ការលះបង់ ឧបទិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការប្រាសចាកតម្រេក ការរលត់ និព្វាន។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍ គឺ ឈ្មោះថា ព្រាហ្មណ៍ ព្រោះលះធម៌ ៧។ បេ។ ជាអ្នក មិនអាស្រ័យ (ដោយតណ្ហា និងទិដ្ឋិ) ប្រកបដោយតាទិគុណ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា ព្រាហ្មណ៍។ ពាក្យថា ជាព្រាហ្មណ៍ បិតនៅលើទីទួល បាន សេចក្តីថា ព្រាហ្មណ៍បិតនៅលើទីទួល គឺបិតនៅលើកោះ បិតនៅលើទីពឹង បិតនៅលើទីពឹង បិតនៅលើទីពឹង បិតនៅលើទីមិនមានភ័យ បិតនៅលើទីមិនច្យុត បិតនៅលើទីមិនស្លាប់ បិតនៅលើទីមិនមានវាសៈ (ព្រះនិព្វាន) ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាព្រាហ្មណ៍ បិតនៅលើទីទួល។

[១៤៦] ពាក្យថា មុនិនោះ លះបង់វត្ថុទាំងពួង អធិប្បាយថា វត្ថុទាំងពួង លោកពោលសំដៅអាយតនៈ ១២ គឺចក្ខុ ១ រូប ១។ បេ។ ចិត្ត ១ ធម៌ ១។ ឆន្ទភាគៈក្នុងអាយតនៈទាំងឡាយ ទាំងខាងក្នុង និងខាងក្រៅ មុនិនោះ បានលះបង់ ផ្តាច់បង់ឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃ ដើមត្នោត ដល់នូវភារៈមិនមាន មិនឲ្យមានការកើតជាធម្មតាតទៅ ក្នុងកាលណា វត្ថុទាំងពួង ឈ្មោះថា មុនិនោះ បានលះចោល ខ្ជាក់ចេញ រួច ស្រឡះ លះបង់ រលាស់ចោល ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ក្នុងកាលនោះ។ តណ្ហា ១ ទិដ្ឋិ ១ មានៈ ១ មុនិនោះបានលះបង់ ផ្តាច់បង់ ឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើតដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវភារៈមិនមាន មិនឲ្យមានការកើតជាធម្មតាតទៅ ក្នុងកាលណា វត្ថុទាំងពួង ឈ្មោះថា មុនិនោះលះចោល ខ្ជាក់ចេញ រួចស្រឡះ លះបង់ រលាស់ចោល ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ក្នុងកាលនោះ។ បុញ្ញាភិសង្ខារ អបុញ្ញាភិសង្ខារ និងអនេញាភិសង្ខារ មុនិនោះបានលះបង់ ផ្តាច់បង់ឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវភារៈមិនមាន មិនឲ្យមានការកើតជាធម្មតាតទៅ ក្នុងកាលណា វត្ថុទាំងពួង ឈ្មោះថា មុនិនោះបានលះចោល ខ្ជាក់ចេញ រួចស្រឡះ លះបង់ រលាស់ចោល ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ក្នុងកាលនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិនោះ លះបង់វត្ថុទាំងពួង។

[១៤៧] ពាក្យថា មុនិនោះឯង តថាគតហៅថា អ្នកស្ងប់ គឺមុនិនោះ តថាគតពោល សំដែង និយាយ បំភ្លឺ បញ្ចេញ ថាជាអ្នកស្ងប់ រមួង រលត់ សះស្បើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិនោះ តថាគតហៅថា អ្នកស្ងប់។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

មុនិ មិនឃ្លាតចាកសច្ចៈ ជាព្រាហ្មណ៍ បិតនៅលើទីទួល មុនិនោះ លះបង់វត្ថុទាំងពួង មុនិនោះឯង តថាគត ហៅថា អ្នកស្ងប់។

[១៤៨]

មុនិនោះ ឈ្មោះថាអ្នកដឹង មុនិនោះ ឈ្មោះថា អ្នកដល់នូវវេទ ឈ្មោះថា មិនអាស្រ័យធម៌ ព្រោះដឹង មុនិនោះ ឈ្មោះថាវរស្តនៅក្នុង លោកដោយប្រពៃ តែងមិនស្រឡាញ់ចំពោះបុគ្គលណាមួយក្នុងលោកនេះ។

[១៤៩] អធិប្បាយពាក្យថា មុនិនោះ ឈ្មោះថា អ្នកដឹង មុនិនោះ ឈ្មោះថា អ្នកដល់នូវវេទ ត្រង់ពាក្យថា អ្នកដឹង គឺអ្នកចេះដឹង អ្នកតាំងនៅក្នុង វិជ្ជា មានញាណ មានប្រាជ្ញា មានប្រាជ្ញាល្វេងយល់ មានប្រាជ្ញាឆ្លុះឆ្លាយ។ ពាក្យថា អ្នកដល់នូវវេទ សេចក្តីថា ញាណក្នុងមគ្គ ៤ លោកហៅថា វេទ។ មុនិនោះ ជាអ្នកប្រាសចាកភាគៈក្នុងវេទនាទាំងពួង កន្លងវេទទាំងពួង ឈ្មោះថា អ្នកដល់នូវវេទ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិនោះ ឈ្មោះថា អ្នកដឹង មុនិនោះ ឈ្មោះថា អ្នកដល់នូវវេទ។

[១៥០] ពាក្យថា ឈ្មោះថាមិនអាស្រ័យធម៌ ព្រោះដឹង គឺ ព្រោះដឹង ស្គាល់ ថ្លឹង ពិចារណា យល់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងពួង មិនទៀង ព្រោះដឹង ស្គាល់ ថ្លឹង ពិចារណា យល់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ។ ព្រោះដឹង ស្គាល់ ថ្លឹង ពិចារណា យល់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដថា ធម្មជាតិណាមួយ មានកិរិយាកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ មានកិរិយាលត់ទៅវិញជាធម្មតា។ ពាក្យថា មិន អាស្រ័យ បានដល់និស្ស័យ ២ គឺ តណ្ហានិស្ស័យ ១ ទិដ្ឋិនិស្ស័យ ១ ។ បេ។ នេះ តណ្ហានិស្ស័យ។ បេ។ នេះ ទិដ្ឋិនិស្ស័យ។ មុនិលះបង់តណ្ហានិស្ស័យ រលាស់ចេញនូវទិដ្ឋិនិស្ស័យ មិនអាស្រ័យចក្ខុ មិនអាស្រ័យសោតៈ មិនអាស្រ័យឃានៈ។ បេ។ មិនអាស្រ័យធម៌ដែលគប្បីឃើញ ៧ ប៉ះពាល់ ឬដឹង មិនក្រាញនៅ មិនចូលទៅជិត មិនជ្រុលជ្រប់ មិនចុះស្រប់ គឺជាអ្នករត់ចេញ រលាស់ចេញ រួចស្រឡះ ប្រាសចេញ មានចិត្តប្រាសចាក សេចក្តីសល់វល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឈ្មោះថា មិនអាស្រ័យធម៌ ព្រោះដឹង។

[១៥១] ពាក្យថា មុនិនោះ ឈ្មោះថា រស់នៅក្នុងលោកដោយប្រពៃ អធិប្បាយថា ឆន្ទភក្តីអាយតនៈទាំងខាងក្នុងខាងក្រៅ មុនិនោះបាន លះបង់ ផ្តាច់ឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវភារៈមិនមាន មិនឲ្យមានការកើតជាធម្មតាទៅ ក្នុងកាលណា មុនិ នោះ ឈ្មោះថា ត្រាច់ទៅ នៅ សម្រេចឥរិយាបថ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅក្នុងលោកដោយប្រពៃ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ក្នុង កាលនោះ។ បុញ្ញាភិសង្ខារ អបុញ្ញាភិសង្ខារ និងអនេញាភិសង្ខារ មុនិនោះបានលះបង់ ផ្តាច់ឫសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើម ត្នោត ដល់នូវភារៈមិនមាន មិនឲ្យមានការកើតជាធម្មតាទៅ ក្នុងកាលណា មុនិនោះ ឈ្មោះថា ត្រាច់ទៅ នៅ សម្រេចឥរិយាបថ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅក្នុងលោកដោយប្រពៃ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ក្នុងកាលនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មុនិនោះ ឈ្មោះថា រស់នៅក្នុងលោកដោយប្រពៃ។

[១៥២] ពាក្យថា តែងមិនស្រឡាញ់ចំពោះបុគ្គលណាមួយក្នុងលោកនេះ សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីស្រឡាញ់ បានដល់ភាគៈ ភាគៈមានកំឡាំង។ បេ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល។ សេចក្តីស្រឡាញ់ គឺតណ្ហានុ៎ះ មុនិណាបានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យម្យ៉ាង ធ្វើមិនគួរឲ្យ កើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើង គឺញាណហើយ មុនិនោះ មិនស្រឡាញ់ចំពោះបុគ្គលណាមួយ ទោះជាគ្រូគ្រូ ព្រាហ្មណ៍ក្តី វេស្សៈក្តី សុទ្ធាក្តី គ្រហស្ថក្តី បព្វជិតក្តី ទេវតាក្តី មនុស្សក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តែងមិនស្រឡាញ់ចំពោះបុគ្គលណាមួយក្នុងលោកនេះ។ ហេតុនោះ ព្រះមាន ព្រះភាគត្រាស់ថា

មុនិនោះ ឈ្មោះថាអ្នកដឹង មុនិនោះ ឈ្មោះថាអ្នកដល់នូវវេទ ឈ្មោះថាមិនអាស្រ័យធម៌ ព្រោះដឹង មុនិនោះ ឈ្មោះថាវរស្តនៅក្នុង លោកដោយប្រពៃ តែងមិនស្រឡាញ់ចំពោះបុគ្គលណាមួយក្នុងលោកនេះ។

[១៥៣]

បុគ្គលណា បានឆ្លងនូវកាមផង នូវគ្រឿងចំពាក់ដែលសត្វឆ្លងបានដោយក្រក្នុងលោកផង បុគ្គលនោះ រមែងមិនសោកស្តាយ មិន សញ្ជប់សញ្ជឹង (ព្រោះ) ជាអ្នកមានខ្សែដាច់ហើយ ជាអ្នកមិនមានចំណង។

[១៥៤] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលណា បានឆ្លងនូវកាមផង នូវគ្រឿងចំពាក់ ដែលសត្វឆ្លងបានដោយក្រក្នុងលោកផង ត្រង់ពាក្យថា បុគ្គលណា គឺជនណា បែបណា ប្រកបយ៉ាងណា មានបែបផែនយ៉ាងណា មានប្រការយ៉ាងណា ដល់នូវឋានៈយ៉ាងណា ប្រកបដោយធម៌ណា ទោះជាគ្រូគ្រូ ព្រាហ្មណ៍ក្តី វេស្សៈក្តី សុទ្ធាក្តី គ្រហស្ថក្តី បព្វជិតក្តី ទេវតាក្តី មនុស្សក្តី។ ពាក្យថា កាម តាមឧទ្ទាន កាមមាន ២ គឺវត្ថុកាម ១ កិលេសកាម ១ ។ បេ។ នេះហៅថា វត្ថុកាម។ បេ។ នេះហៅថា កិលេសកាម។ ពាក្យថា គ្រឿងចំពាក់ បានដល់គ្រឿងចំពាក់ ៧ គឺ គ្រឿងចំពាក់គឺ ភាគៈ ១ គ្រឿងចំពាក់គឺទោសៈ ១ គ្រឿងចំពាក់គឺមោហៈ ១ គ្រឿងចំពាក់គឺមានៈ ១ គ្រឿងចំពាក់គឺទិដ្ឋិ ១ គ្រឿងចំពាក់គឺកិលេស ១ គ្រឿងចំពាក់គឺ ទុច្ចរិត ១ ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអបាយលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ឧន្ទលោក ឆាតុលោក អាយតនលោក។ ពាក្យថា ដែលសត្វឆ្លងបាន ដោយក្រ សេចក្តីថា បុគ្គលណា បានឆ្លង ឆ្លងឡើង ឆ្លងកាត់ ឈានកន្លង ប្រព្រឹត្តកន្លង នូវកាម និងគ្រឿងចំពាក់ ដែលសត្វឆ្លងបានដោយក្រ

លោកវិលបានដោយក្រ ឆ្លងចេញបានដោយក្រ ឆ្លងកាត់បានដោយក្រ ឈានកន្លងបានដោយក្រ ប្រព្រឹត្តកន្លងបានដោយក្រ ក្នុងលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលណាបានឆ្លងនូវកាមផង នូវគ្រឿងចំពាក់ ដែលសត្វឆ្លងបានដោយក្រក្នុងលោកផង។

[១៥៥] ពាក្យថា បុគ្គលនោះ រមែងមិនសោកស្តាយ មិនសញ្ចប់សញ្ជឹង អធិប្បាយថា បុគ្គលនោះ រមែងមិនសោកស្តាយរកវត្ថុដែលត្រូវប្រែប្រួល ឬកាលវត្ថុប្រែប្រួលហើយ មិនសោកស្តាយ គឺមិនសោកស្តាយថា ចក្ខុរបស់អញប្រែប្រួលហើយ មិនសោកស្តាយ មិនលំបាក មិនខ្សឹកខ្សួល មិនគក់ទ្រូង មិនដល់នូវសេចក្តីរង្វេងថា សោតៈរបស់អញ ឃានៈរបស់អញ ជីវ្ហរបស់អញ កាយរបស់អញ រូបរបស់អញ សំឡេងរបស់អញ ក្លិនរបស់អញ រសរបស់អញ ផ្សព្វរបស់អញ ត្រកូលរបស់អញ ពួករបស់អញ អាវាសរបស់អញ លាភរបស់អញ យសរបស់អញ សេចក្តីសរសើររបស់អញ សុខរបស់អញ ចីររបស់អញ បិណ្ឌបាតរបស់អញ សេនាសនៈរបស់អញ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខាររបស់អញ មាតារបស់អញ បិតារបស់អញ បងប្អូនប្រុសរបស់អញ បងប្អូនស្រីរបស់អញ បុត្ររបស់អញ ធីតារបស់អញ មិត្ររបស់អញ អាមាត្យរបស់អញ ញាតិសាលោហិតរបស់អញ ប្រែប្រួលហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) រមែងមិនសោកស្តាយ។ ពាក្យថា មិនសញ្ចប់សញ្ជឹង គឺ មិនទ្រមឹងទ្រមើយ មិនស្រពោនស្រពាប់ មិនទង្គិះ មិនជ្រប់ មិនស្នូលស្នប់។ ឬថា មិនកើត មិនចាស់ មិនស្លាប់ មិនច្បុត មិនឧបបត្តិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ រមែងមិនសោកស្តាយ មិនសញ្ចប់សញ្ជឹង។

[១៥៦] ពាក្យថា ជាអ្នកមានខ្សែដាច់ហើយ ជាអ្នកមិនមានចំណង សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា ខ្សែ បានដល់ រាគៈ រាគៈមានកំឡាំង។ បេ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល។ តណ្ហា ឈ្មោះថាខ្សែនុំ បុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានខ្សែដាច់ហើយ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមិនមានចំណង សេចក្តីថា ចំណង ៧ ចំណងគឺរាគៈ ១ ចំណងគឺទោសៈ ១ ចំណងគឺមោហៈ ១ ចំណងគឺមានៈ ១ ចំណងគឺទិដ្ឋិ ១ ចំណងគឺកិលេស ១ ចំណងគឺទុច្ចរិត ១។ ចំណងទាំងនេះ បុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានចំណង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកមានខ្សែដាច់ហើយ ជាអ្នកមិនមានចំណង។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

បុគ្គលណា បានឆ្លងនូវកាមផង នូវគ្រឿងចំពាក់ ដែលសត្វឆ្លងបានដោយក្រក្នុងលោកផង បុគ្គលនោះ រមែងមិនសោកស្តាយ មិនសញ្ចប់សញ្ជឹង (ព្រោះ) ជាអ្នកមានខ្សែដាច់ហើយ ជាអ្នកមិនមានចំណង។

[១៥៧]

កិលេសជាតណា (ដែលកើត) ក្នុងកាលមុន អ្នកចូរញ៉ាំងកិលេសជាតនោះ ឲ្យរឹងស្ងួត កិលេសជាតជាគ្រឿងកង្វល់ កុំមានដល់អ្នក ក្នុងកាលជាខាងក្រោយឡើយ បើអ្នកមិនកាន់យកក្នុងខន្ធជាកណ្តាលទេ អ្នកនឹងជាបុគ្គលស្ងប់ ត្រាច់ទៅ។

[១៥៨] ពាក្យថា កិលេសជាតណា (ដែលកើត) ក្នុងកាលមុន អ្នកចូរញ៉ាំងកិលេសជាតនោះឲ្យរឹងស្ងួត អធិប្បាយថា កិលេសទាំងឡាយណា គប្បីកើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធនូវសង្ខារជាអតីត អ្នកចូរញ៉ាំងកិលេសទាំងនោះ ឲ្យស្ងួត ឲ្យរឹង ឲ្យក្រៀម គឺចូរលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវកិលេសទាំងនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កិលេសជាតណា (ដែលកើត) ក្នុងកាលមុន អ្នកចូរញ៉ាំងកិលេសជាតនោះឲ្យរឹងស្ងួត យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត កម្មាភិសង្ខារណាមានផលមិនទាន់ចាស់ ជាអតីត អ្នកចូរញ៉ាំងកម្មាភិសង្ខារទាំងនោះឲ្យស្ងួត ឲ្យរឹង ឲ្យក្រៀម គឺចូរធ្វើមិនឲ្យជាពូជ ចូរលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវកម្មាភិសង្ខារនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កិលេសជាតណា (ដែលកើត) ក្នុងកាលមុន អ្នកចូរញ៉ាំងកិលេសជាតនោះឲ្យរឹងស្ងួត យ៉ាងនេះខ្លះ។

[១៥៩] ពាក្យថា កិលេសជាតជាគ្រឿងកង្វល់ ចូរកុំមានដល់អ្នក ក្នុងកាលជាខាងក្រោយឡើយ សេចក្តីថា អនាគត លោកហៅថា កាលខាងក្រោយ។ គ្រឿងកង្វល់ទាំងឡាយណា គប្បីកើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធនូវសង្ខារជាអនាគត គ្រឿងកង្វល់ទាំងនេះ គឺ កង្វល់គឺរាគៈ កង្វល់គឺទោសៈ កង្វល់គឺមោហៈ កង្វល់គឺមានៈ កង្វល់គឺទិដ្ឋិ កង្វល់គឺកិលេស កង្វល់គឺទុច្ចរិត កុំមានដល់អ្នកឡើយ ទាំងអ្នក កុំធ្វើឲ្យប្រាកដ កុំញ៉ាំងគ្រឿងកង្វល់ឲ្យកើតឡើង កុំឲ្យដុះដាល កុំឲ្យលូតលាស់ កុំឲ្យកើតឡើងចំពោះ គឺចូរលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាននូវគ្រឿងកង្វល់ទាំងនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កិលេសជាតជាគ្រឿងកង្វល់ ចូរកុំមានដល់អ្នក ក្នុងកាលជាខាងក្រោយឡើយ។

[១៦០] ពាក្យថា បើអ្នកមិនកាន់យកក្នុងខន្ធជាកណ្តាល សេចក្តីថា រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ជាបច្ចុប្បន្ន ហៅថា ខន្ធជាកណ្តាល។ បើអ្នកមិនកាន់ មិនស្នូយ មិនចាប់ មិនពាល់ មិនត្រេកអរ មិនស្រស់ស្រាយ មិនជ្រុលជ្រប់ ចំពោះសង្ខារជាបច្ចុប្បន្ន ដោយអំណាចតណ្ហា និងទិដ្ឋិ ទេ គឺថា បើអ្នកលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យកើតមាន នូវសេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តីស្រស់ស្រាយ សេចក្តីជ្រុលជ្រប់ សេចក្តីប្រកាន់ ការស្លាប់អង្អែល ការជាប់ចំពាក់ទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បើអ្នកមិនកាន់យក ក្នុងខន្ធជាកណ្តាល។

[១៦១] ពាក្យថា អ្នកនឹងជាបុគ្គលស្ងប់ ត្រាច់ទៅ គឺអ្នកនឹងជាបុគ្គលស្ងប់ ព្រោះស្ងប់រាគៈ ជាបុគ្គលស្ងប់ ព្រោះស្ងប់ទោសៈ។ បេ។ នឹងជាអ្នកស្ងប់ អ្នករម្ងាប់ អ្នកស្ងប់រម្ងាប់ អ្នករលត់ទុក្ខ អ្នកសះស្បើយទុក្ខ ព្រោះស្ងប់ ព្រោះរម្ងាប់ ព្រោះស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះផុត ព្រោះរលត់ទុក្ខ ព្រោះប្រាសទៅ ព្រោះទ្រុឌទ្រោមទៅ នៃអភិសង្ខារជាអកុសលទាំងពួង ហើយនឹងត្រាច់ទៅ នៅ សម្រេចឥរិយាបថ ប្រព្រឹត្ត រក្សា យាត្រា ឲ្យយាត្រាទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកនឹងជាបុគ្គលស្ងប់ ត្រាច់ទៅ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

កិលេសជាតណា (ដែលកើត) ក្នុងកាលមុន អ្នកចូរញ៉ាំងកិលេសជាតនោះ ឲ្យរឹងស្ងួត កិលេសជាត ជាគ្រឿងកង្វល់ កុំមានដល់អ្នក ក្នុងកាលជាខាងក្រោយឡើយ បើអ្នកមិនកាន់យក ក្នុងខន្ធជាកណ្តាលទេ អ្នកនឹងជាបុគ្គលស្ងប់ ត្រាច់ទៅ។

[១៦២]

សេចក្តីប្រកាន់ ក្នុងនាម និងរូប ដោយសព្វគ្រប់នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ បុគ្គលនោះ រមែងមិនសោក ព្រោះសត្វ និងសង្ខារដែល មិនមាន បុគ្គលនោះឯង រមែងមិនសាបសូន្យក្នុងលោកឡើយ។

[១៦៣] អធិប្បាយពាក្យថា សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងនាម និងរូប ដោយសព្វគ្រប់ នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ ត្រង់ពាក្យថា ដោយសព្វគ្រប់ គឺគ្រប់ ទាំងអស់ សព្វទាំងអស់ ឥតសេសសល់ មិនមានសេសសល់ ពាក្យថា ដោយសព្វគ្រប់នេះ គឺជាពាក្យប្រមូល។ ពាក្យថា នាម បានដល់ អរូបក្ខន្ធល ៤។ ពាក្យថា រូប បានដល់ មហាភូតរូប ៤ និងឧបាយរូបរបស់មហាភូតរូប ៤។ ពាក្យថា នៃបុគ្គលណា គឺនៃព្រះអរហន្តខីណាស្រព។ ពាក្យថា សេចក្តីប្រកាន់ បានខាងសេចក្តីប្រកាន់ ២ សេចក្តីប្រកាន់គឺតណ្ហា ១ សេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ១។ បើ ១។ នេះ សេចក្តីប្រកាន់គឺតណ្ហា។ បើ ១ នេះ សេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ។ ពាក្យថា ការប្រកាន់ក្នុងនាម និងរូបដោយសព្វគ្រប់នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ បានសេចក្តីថា សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងនាម និង រូបដោយសព្វគ្រប់នៃបុគ្គលណា មិនមាន ឥតមាន មិនបាន គឺបុគ្គលណាបានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុត ដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងនាម និងរូបដោយសព្វគ្រប់នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ។

[១៦៤] ពាក្យថា បុគ្គលនោះរមែងមិនសោក ព្រោះសត្វ និងសង្ខារដែលមិនមាន អធិប្បាយថា បុគ្គលរមែងមិនសោករកវត្ថុដែលត្រូវប្រែប្រួល ឬកាលវត្ថុប្រែប្រួលហើយ មិនសោក គឺមិនសោកថា ចក្ខុរបស់អញ ប្រែប្រួលហើយ មិនសោក មិនលំបាក មិនខ្សឹកខ្សួល មិនគក់ទ្រូង មិនដល់នូវ ការរង្វេងថា សោតៈរបស់អញ ឃានៈរបស់អញ ជីវ្ហារបស់អញ កាយរបស់អញ រូបរបស់អញ សំឡេងរបស់អញ ក្លិនរបស់អញ រសរបស់អញ ផ្សព្វរបស់អញ ត្រកូលរបស់អញ ពួករបស់អញ អាវាសរបស់អញ លាភរបស់អញ។ បើ ១។ ញាតិសាលោហិតរបស់អញប្រែប្រួលហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលរមែងមិនសោក ព្រោះសត្វ និងសង្ខារដែលមិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត បុគ្គលដែលត្រូវទុក្ខវេទនា មិនជាទីត្រេកអរ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ រូបវិត ទន្ទ្រានហើយ រមែងមិនសោក មិនលំបាក មិនខ្សឹកខ្សួល មិនគក់ទ្រូង មិនដល់នូវការរង្វេង ហេតុនោះ (ទ្រង់ ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ រមែងមិនសោក ព្រោះសត្វ និងសង្ខារដែលមិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត បុគ្គលដែលត្រូវចក្ខុភោគពាល់ត្រូវ គ្រប សង្កត់។ បើ ១។ ត្រូវសម្មស្សនៃរបោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ និងពស់ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ រូបវិត ទន្ទ្រានហើយ រមែងមិនសោក មិនលំបាក មិន ខ្សឹកខ្សួល មិនគក់ទ្រូង មិនដល់នូវការរង្វេង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលរមែងមិនសោក ព្រោះសត្វ និងសង្ខារដែលមិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយវិញទៀត កាលសត្វ និងសង្ខារមិនមាន ឥតមាន ដែលមិនបាន បុគ្គលក៏មិនសោក មិនលំបាក មិនខ្សឹកខ្សួល មិនគក់ទ្រូង មិនដល់នូវការ រង្វេងថា ឱហ្ន៎ វត្ថុនោះ មានដល់អញហើយ ឱហ្ន៎ វត្ថុនោះ មិនមានដល់អញទេ ឱហ្ន៎ សូមឲ្យវត្ថុនោះ មានដល់អញ ឱហ្ន៎ អញមិនបានវត្ថុនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលរមែងមិនសោក ព្រោះសត្វ និងសង្ខារដែលមិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ។

[១៦៥] ពាក្យថា បុគ្គលនោះឯង រមែងមិនសាបសូន្យក្នុងលោក អធិប្បាយថា រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ណាមួយ ដែលគួរកាន់យក គួរស្នាបអង្គុល គួរជាប់ចំពាក់ គួរជ្រុលជ្រប់ គួរចុះស៊ប់ថា នេះរបស់អញក្តី ថានេះរបស់បុគ្គលដទៃក្តី នៃបុគ្គលណា មាន ឯសេចក្តីសាបសូន្យនៃ បុគ្គលនោះ ក៏មាន។ សមដូចភាសិតនេះថា

ព្រះអង្គសាបសូន្យចាករថ សេះ កែវមណី និងកណ្តាល សាបសូន្យចាកបុត្រ និងភរិយា ដូច្នោះដែរ កាលភោគៈទាំងអស់ ព្រះអង្គ មិនបានសេពសោយហើយ ហេតុអ្វី ទើបព្រះអង្គមិនក្តៅក្រហាយក្នុងកាលដែលគួរសោក។ ភោគៈទាំងឡាយ លះបង់សត្វមុន ក៏ មាន សត្វលះបង់ភោគៈទាំងនោះមុនជាងទៅទៀត ក៏មាន បពិត្រព្រះអង្គអ្នកមានប្រាថ្នាកាម ពួកជនអ្នកមានភោគៈ មិនមានអ្វីជា របស់ខ្លួនទេ ហេតុនោះ ទើបខ្ញុំមិនសោកក្នុងកាលដែលគួរសោក។ ព្រះចិន្ទ្រមែងរះឡើង រួចពេញរង ហើយអស់ទៅវិញ ព្រះអា ទិស្សស្តង្កតទៅ លោកធម៌ទាំង ៨ ខ្ញុំដឹងច្បាស់ហើយ ហេតុនោះ ទើបខ្ញុំមិនសោក ក្នុងកាលដែលគួរសោក។

រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ណាមួយ ដែលគួរកាន់យក គួរស្នាបអង្គុល គួរជាប់ចំពាក់ គួរជ្រុលជ្រប់ គួរចុះស៊ប់ថា នេះរបស់អញក្តី ថានេះ របស់បុគ្គលដទៃក្តី នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ សេចក្តីសាបសូន្យនៃបុគ្គលនោះក៏មិនមាន។ សមដូចភាសិតនេះថា បពិត្រសមណៈ លោកត្រេកអរឬ ម្ចាស់អ្នកមានអាយុ យើងត្រេកអរព្រោះបានអ្វី បពិត្រសមណៈ បើដូច្នោះ លោកសោកឬ ម្ចាស់អ្នកមានអាយុ យើងសាបសូន្យអ្វីហើយ បពិត្រ សមណៈ បើដូច្នោះ លោកមិនត្រេកអរ មិនសោកឬ ម្ចាស់អ្នកមានអាយុ យ៉ាងហ្នឹងហើយ។

យូរណាស់ហើយ យើងទើបឃើញព្រាហ្មណ៍ ដែលមានទុក្ខរលត់ហើយ ដែលមិនមានសេចក្តីត្រេកអរ ដែលមិនមានសេចក្តី តានតឹង ជាភិក្ខុឆ្លងតណ្ហា ដែលផ្សាយទៅកាន់អារម្មណ៍ផ្សេងៗក្នុងលោក។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះឯង រមែង មិនសាបសូន្យក្នុងលោក។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងនាម និងរូប ដោយសព្វគ្រប់នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ បុគ្គលនោះ រមែងមិនសោក ព្រោះសត្វ និងសង្ខារដែល មិនមាន បុគ្គលនោះឯង រមែងមិនសាបសូន្យក្នុងលោក។

ខន្ធនីមួយដែលគួរប្រកាន់ថា នេះរបស់អញ ឬថា នេះរបស់បុគ្គលដទៃ នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ បុគ្គលនោះ កាលមិនបានសេចក្តី ប្រកាន់ រមែងមិនសោកថា អញមិនមានរបស់នេះ ដូច្នោះឡើយ។

[១៦៧] អធិប្បាយពាក្យថា ខន្ធនីមួយដែលគួរប្រកាន់ថា នេះរបស់អញ ឬថា នេះរបស់បុគ្គលដទៃ នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ ត្រង់ពាក្យថា នៃ បុគ្គលណា គឺនៃព្រះអរហន្តខីណាស្រព៌។ រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ណាមួយ ដែលគួរកាន់ គួរស្ថាបអង្កេល គួរជាប់ចំពាក់ គួរជ្រុលជ្រប់ គួរចុះស៊ប់ថា នេះរបស់អញ ឬថា នេះរបស់បុគ្គលដទៃ នៃបុគ្គលណា មិនមាន មិនមានព្រម ដែលមិនបាន គឺបុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យម្ខាប ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើង ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ខន្ធនីមួយដែលគួរប្រកាន់ថា នេះរបស់អញ ឬថា នេះរបស់បុគ្គលដទៃ នៃបុគ្គលណា មិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ។ ពាក្យនេះ ព្រះមានព្រះភាគក៏បានត្រាស់ហើយថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ កាយនេះ មិនមែនរបស់អ្នកទាំងឡាយទេ ទាំងមិនមែនរបស់អ្នកដទៃទេ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ កម្មនេះជារបស់ចាស់ ដែលគេតាក់តែងហើយ ដែលចិត្តសន្សំ ហើយ ជាទីតាំងនៃវេទនា អ្នកទាំងឡាយត្រូវឃើញ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ក្នុងដំណើរនោះ អរិយសាវ័កអ្នកចេះដឹង រមែងកំណត់ទុកក្នុងចិត្តដោយ ឧបាយ ចំពោះបដិច្ចសមុប្បាទធម៌ដោយល្អថា កាលបើនេះមាន នេះក៏មាន នេះកើតឡើង ព្រោះនេះកើត កាលបើនេះមិនមាន នេះក៏មិនមាន នេះ រលត់ ព្រោះនេះរលត់ គឺថា សង្ខារទាំងឡាយ (កើតមាន) ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ វិញ្ញាណ (កើតមាន) ព្រោះសង្ខារជាបច្ច័យ។ បេ។ ការកើតឡើង នៃកងទុក្ខទាំងអស់នេះ រមែងមានយ៉ាងនេះ។ ការរលត់សង្ខារ ព្រោះការរលត់រលាយអស់អវិជ្ជាមិនមានសេសសល់។ បេ។ ការរលត់កងទុក្ខទាំង អស់នេះ រមែងមានយ៉ាងនេះឯង។ ខន្ធនីមួយ (ដែលគួរប្រកាន់ថា) នេះរបស់អញ ឬថា នេះរបស់បុគ្គលដទៃ នៃបុគ្គលណា មិនមាន យ៉ាងនេះ ខ្លះ។ ពាក្យនេះ ព្រះមានព្រះភាគក៏បានត្រាស់ហើយថា

ម្ចាស់មោឃរាជ អ្នកចូរមានស្មារតីគ្រប់កាល សំឡឹងមើលនូវលោក ថាជារបស់សូន្យចុះ បុគ្គលដកអត្តានុទិដ្ឋិហើយ គប្បីឆ្លងមច្ចុ បានដោយវិធីយ៉ាងនេះ មច្ចុរាជរមែងមិនជួបប្រទះនូវបុគ្គលដែលសំឡឹងមើលលោកយ៉ាងនោះ។

ខន្ធនីមួយ (ដែលគួរប្រកាន់ថា) នេះរបស់អញ ឬថា នេះរបស់បុគ្គលដទៃ នៃបុគ្គលណា មិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ។

មួយទៀត ពាក្យនេះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ហើយថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ធម្មជាតណា មិនមែនជារបស់អ្នកទាំងឡាយទេ អ្នកទាំងឡាយចូរ លះបង់នូវធម្មជាតនោះចេញ ធម្មជាតនោះ ដែលអ្នកទាំងឡាយលះបង់បានហើយ នឹងមានប្រយោជន៍ មានសេចក្តីសុខ អស់កាលដ៏វែង។ ម្ចាស់ ភិក្ខុទាំងឡាយ ធម្មជាតដូចម្តេច មិនមែនរបស់អ្នកទាំងឡាយ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ រូប មិនមែនរបស់អ្នកទាំងឡាយទេ អ្នកទាំងឡាយ ចូរលះបង់ រនោះចេញ រូបនោះដែលអ្នកទាំងឡាយលះហើយ នឹងមានប្រយោជន៍ មានសេចក្តីសុខអស់កាលវែង វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ មិនមែនរបស់ អ្នកទាំងឡាយទេ អ្នកទាំងឡាយចូរលះបង់នាមខន្ធនោះចេញ នាមខន្ធនោះ ដែលអ្នកទាំងឡាយលះបង់ហើយ នឹងមានប្រយោជន៍ មានសេចក្តី សុខ អស់កាលវែង ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយសំគាល់ហេតុនោះដូចម្តេច ស្មៅឈើ មែកឈើ ស្លឹកឈើណា មាននៅក្នុងវត្តជេតពននេះ អ្នកផងគប្បីនាំយកចេញ ឬដុត ឬក៏ធ្វើនូវស្មៅជាដើមនោះ ឲ្យសមគួរដល់បច្ច័យ ចុះអ្នកទាំងឡាយ មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះដែរឬទេថា អ្នកផងនាំយក ឬដុត ឬក៏ធ្វើនូវយើងទាំងឡាយ ឲ្យសមគួរដល់បច្ច័យ។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ដំណើរនេះ មិនដូច្នោះទេ។ ដំណើរនេះ ព្រោះហេតុ អ្វី។ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ខ្លួនក្តី វត្តជារបស់ខ្លួនក្តី ទុះមិនមែនជារបស់យើងខ្ញុំទេ។ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ យ៉ាងនោះមែនហើយ វត្តណា មិនមែន របស់អ្នកទាំងឡាយទេ អ្នកទាំងឡាយ ចូរលះបង់វត្តនោះចេញ វត្តនោះ ដែលអ្នកទាំងឡាយលះបង់ហើយ នឹងមានប្រយោជន៍ មានសេចក្តីសុខ អស់កាលវែង។ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ វត្តអ្វី មិនមែនរបស់អ្នកទាំងឡាយ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ រូប មិនមែនរបស់អ្នកទាំងឡាយទេ អ្នកទាំងឡាយ ចូរលះបង់រូបនោះចេញ រូបនោះដែលអ្នកទាំងឡាយលះបង់ហើយ នឹងមានប្រយោជន៍ មានសេចក្តីសុខ អស់កាលវែង។ វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ មិនមែនរបស់អ្នកទាំងឡាយទេ អ្នកទាំងឡាយ ចូរលះបង់នាមខន្ធនោះចេញ នាមខន្ធនោះ ដែលអ្នកទាំងឡាយ លះបង់ហើយ នឹងមាន ប្រយោជន៍ មានសេចក្តីសុខ អស់កាលដ៏វែង។ ខន្ធនីមួយ (ដែលគួរប្រកាន់ថា) នេះរបស់អញ ឬថា នេះរបស់បុគ្គលដទៃ នៃបុគ្គលណា មិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត មានភាសិតនេះថា

បពិត្រអ្នកជាធំ បុគ្គលកាលឃើញនូវការកើតឡើងនៃការប្រព្រឹត្តទៅសុទ្ធ នូវតំណនៃសង្ខារសុទ្ធ ភ័យរមែងមិនមានដោយពិត បុគ្គលឃើញដោយបញ្ញានូវសត្វលោក ទុកស្មើដោយស្មៅ និងកំណាត់ឈើ ក្នុងកាលណា ក្នុងកាលនោះ រមែងមិនប្រាថ្នានូវវត្ថុដទៃ បន្តិចបន្តួច ក្រៅអំពីមិនបដិសន្ធិ។

វជិរភិក្ខុនី បានពោលពាក្យនេះ នឹងមានមានចិត្តបាបថា

ម្ចាស់មារ អ្នកជឿនូវអ្វីហ្ន៎ ថាជាសត្វ ទិដ្ឋិរបស់អ្នកដូច្នោះឬ នេះជាគំនរនៃសង្ខារសុទ្ធ សត្វក្នុងគំនរនេះ បុគ្គលរកមិនបានទេ ពាក្យថា រចដូច្នោះ រមែងកើតមាន ព្រោះគ្រឿងផ្សំនៃអរយវៈ យ៉ាងណាមិញ កាលបើខន្ធទាំងឡាយមាន សេចក្តីសន្មតថាសត្វ ក៏រមែងមាន យ៉ាងនោះដែរ ពិតណាស់ ទុក្ខហ្នឹងឯង រមែងកើតឡើង ទុក្ខរមែងបិតនៅផង រលត់ទៅផង មិនមានធម្មជាតណាមួយ ក្រៅអំពីទុក្ខ កើតឡើង មិនមានធម្មជាតដទៃ ក្រៅអំពីទុក្ខ រលត់ទៅ។

ខន្ធនីមួយ (ដែលគួរប្រកាន់) ថា នេះរបស់អញ ឬថា នេះរបស់បុគ្គលដទៃ នៃបុគ្គលណា មិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ។

ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុស្វែងរករូប រហូតដល់គតិរបស់រូប ស្វែងរកវេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ រហូតដល់គតិរបស់វិញ្ញាណ កាលបើភិក្ខុនោះ ស្វែងរករូបរហូតដល់គតិរបស់រូប ស្វែងរកវេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ រហូតដល់គតិរបស់វិញ្ញាណ យ៉ាងនេះហើយ (សេចក្តីប្រកាន់) ណាថា អញ ដូច្នេះក្តី ថា របស់អញ ដូច្នេះក្តី (ថាអញ) មាន ដូច្នេះក្តី របស់ភិក្ខុណា (សេចក្តីប្រកាន់) នោះ របស់ភិក្ខុនោះ មិនមានទេ។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ ត្រាស់ថា) ខន្ធនីមួយដែលគួរប្រកាន់ថា នេះរបស់អញ ឬថា នេះរបស់បុគ្គលដទៃ នៃបុគ្គលណា មិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ។

ព្រះអានន្តមានអាយុ ក្រាបទូលសួរដំណើរនុ៎ះ ចំពោះព្រះមានព្រះភាគថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ពាក្យដែលព្រះអង្គពោលថា លោកសូន្យ លោក សូន្យដូច្នេះ បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ពាក្យដែលព្រះអង្គពោលថា លោកសូន្យ តើដោយហេតុដូចម្តេច។ ម្ចាស់អានន្ត ធម្មជាតិសូន្យចាកខ្លួន ឬចាក វត្ថុជាប់របស់ខ្លួន ព្រោះហេតុណា ហេតុនោះ បានជាតថាគតពោលថា លោកសូន្យ។ ម្ចាស់អានន្ត ធម្មជាតិដូចម្តេច ដែលសូន្យចាកខ្លួន ឬចាកវត្ថុជា របស់ខ្លួន ម្ចាស់អានន្ត ចក្ខុហ្នឹងឯង សូន្យចាកខ្លួន ឬចាកវត្ថុជាប់របស់ខ្លួន រូបទាំងឡាយសូន្យ ចក្ខុវិញ្ញាណសូន្យ ចក្ខុសម្មសូន្យ សុខក្តី ទុក្ខក្តី អ ទុក្ខមសុខក្តី ណា ដែលបុគ្គលដឹងហើយ រមែងកើតឡើង ព្រោះចក្ខុសម្មសូន្យជាបច្ច័យ ធម្មជាតិ មានសុខជាដើមនោះឯង ជាប់របស់សូន្យ សោតៈ សូន្យ សន្ទៈសូន្យ ឃានៈសូន្យ គន្លៈសូន្យ ជិវ្ហាសូន្យ រសទាំងឡាយសូន្យ កាយសូន្យ ផោដ្ឋព្វៈទាំងឡាយសូន្យ មនៈសូន្យ ធម្មៈសូន្យ មនោវិញ្ញាណ សូន្យ មនោសម្មសូន្យសូន្យ សុខក្តី ទុក្ខក្តី អទុក្ខមសុខក្តីណា ដែលបុគ្គលដឹងហើយ រមែងកើតឡើងព្រោះមនោសម្មសូន្យជាបច្ច័យ ធម្មជាតិ មានសុខ ជាដើមនោះឯង ជាប់របស់សូន្យចាកខ្លួន ឬចាកវត្ថុជាប់របស់ខ្លួន ម្ចាស់អានន្ត ធម្មជាតិដែលសូន្យចាកខ្លួន ឬចាកវត្ថុជាប់របស់ខ្លួន ព្រោះហេតុណា ហេតុនោះ តថាគតពោលថា លោកសូន្យ។ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ខន្ធនីមួយដែលគួរប្រកាន់ថា នេះរបស់អញ ឬថា នេះរបស់បុគ្គលដទៃ នៃ បុគ្គលណា មិនមាន យ៉ាងនេះខ្លះ។

[១៦៨] ពាក្យថា បុគ្គលនោះ កាលមិនបានសេចក្តីប្រកាន់ ត្រង់ពាក្យថា សេចក្តីប្រកាន់ បានដល់ សេចក្តីប្រកាន់ ២ សេចក្តីប្រកាន់គឺតណ្ហា ១ សេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ១។ បេ។ នេះ សេចក្តីប្រកាន់គឺតណ្ហា។ បេ។ នេះ សេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ។ បុគ្គលកាលលះបង់សេចក្តីប្រកាន់គឺតណ្ហា រលាស់ចោលសេចក្តីប្រកាន់គឺទិដ្ឋិ ហើយមិនច្នប មិនប្រទះ មិនបាន មិនបានចំពោះ នូវសេចក្តីប្រកាន់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ កាលមិនបាននូវសេចក្តីប្រកាន់។

[១៦៩] ពាក្យថា រមែងមិនសោកថា អញមិនមានរបស់នេះ គឺបុគ្គលមិនសោករករបស់ដែលត្រូវប្រែប្រួល ឬកាលវត្ថុដែលប្រែប្រួលហើយ មិនសោក គឺមិនសោកថា ចក្ខុរបស់អញប្រែប្រួល សោតៈរបស់អញ។ បេ។ មិនសោក មិនលំបាក មិនខ្សឹកខ្សួល មិនគក់ទ្រូង មិនដល់នូវការ រង្វេងថា ញាតិសាលាហិតរបស់អញ ប្រែប្រួលហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលមិនសោកថា អញមិនមានរបស់នេះ។ ហេតុនោះ ព្រះ មានព្រះភាគត្រាស់ថា

ខន្ធនីមួយ (ដែលគួរប្រកាន់ថា) នេះរបស់អញ ឬថា នេះរបស់បុគ្គលដទៃ នៃបុគ្គលណា មិនមានទេ បុគ្គលនោះ កាលមិនបាន សេចក្តីប្រកាន់ រមែងមិនសោកថា អញមិនមានរបស់នេះ ដូច្នេះឡើយ។

[១៧០] តថាគតដែលត្រូវគេសួរ អំពីពួកបុគ្គលអ្នកមិនញាប់ញ័រហើយ នឹងពោលនូវអានិសង្ស (នៃពួកបុគ្គល) នោះ គឺបុគ្គល អ្នកមិនមានសេចក្តីច្រណែន អ្នកមិនប្រាថ្នា អ្នកមិនមានការញាប់ញ័រ អ្នកមានចិត្តស្មើក្នុងធម៌ទាំងពួង។

[១៧១] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលអ្នកមិនមានសេចក្តីច្រណែន អ្នកមិនប្រាថ្នា សំនួរថា សេចក្តីច្រណែន តើដូចម្តេច។ បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកច្រណែន រមែងច្រណែន ឈ្នានីស ចងនូវសេចក្តីច្រណែនទុក ក្នុងលាភ សក្ការៈ ការគោរព ការរាប់អាន ការថ្វាយបង្គំ ការបូជា របស់បុគ្គល ដទៃ សេចក្តីច្រណែន អំពើនៃសេចក្តីច្រណែន សេចក្តីបូស្សា អាការៈនៃបូស្សា ភាពនៃសេចក្តីបូស្សា សេចក្តីឈ្នានីស អាការៈនៃឈ្នានីស ភាពនៃ សេចក្តីឈ្នានីសឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះលោកហៅថា សេចក្តីច្រណែន។ សេចក្តីច្រណែននុ៎ះ បុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើង គឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានសេចក្តីច្រណែន ហេតុនោះ (ទ្រង់ ត្រាស់ថា) អ្នកមិនមានសេចក្តីច្រណែន។ ពាក្យថា អ្នកមិនប្រាថ្នា សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីប្រាថ្នា បានខាងរាគៈ រាគៈមានកំឡាំង។ បេ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល។ សេចក្តីប្រាថ្នានុ៎ះ បុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយ ភ្លើង គឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនប្រាថ្នា។ បុគ្គលនោះ មិនប្រាថ្នាក្នុងរូប។ បេ។ មិនប្រាថ្នា មិនចង់បាន មិនល្មោភ មិនជ្រុល ជ្រប់ ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងឡាយ ដែលឃើញ ឮ ប៉ះពាល់ ឬគប្បីដឹង គឺជាអ្នកអស់ចំណង់ គ្មានចំណង់ លះបង់ចំណង់ ខ្លាក់ចោលចំណង់ មាន ចំណង់រួចស្រឡះ មានចំណង់វិនាស មានចំណង់រលាស់ចេញ ជាអ្នកអស់តម្រេក គ្មានតម្រេក លះបង់តម្រេក ខ្លាក់ចោលតម្រេក មានតម្រេករួច ស្រឡះ មានតម្រេកវិនាស មានតម្រេករលាស់ចេញ ជាអ្នកមិនឃ្លាន រលត់ចំណង់ មានចិត្តត្រជាក់ ទទួលសុខ មានខ្លួនដ៏ប្រសើរ សម្រាន្តនៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនមានសេចក្តីច្រណែន អ្នកមិនប្រាថ្នា។

[១៧២] ពាក្យថា អ្នកមិនមានការញាប់ញ័រ អ្នកមានចិត្តស្មើក្នុងអារម្មណ៍ទាំងពួង អធិប្បាយថា តណ្ហា លោកហៅថា សេចក្តីញាប់ញ័រ បាន ខាងរាគៈ រាគៈមានកំឡាំង។ បេ។ អភិជ្ឈា លោភៈ អកុសលមូល។ តណ្ហា ជាគ្រឿងញាប់ញ័រនុ៎ះ បុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានការញាប់ញ័រ។ បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា អ្នកមិន មានការញាប់ញ័រ ព្រោះលះតណ្ហាជាគ្រឿងញាប់ញ័រហើយ រមែងមិនញាប់ញ័រក្នុងលាភខ្លះ មិនញាប់ញ័រក្នុងអលាភខ្លះ មិនញាប់ញ័រក្នុងយសខ្លះ មិនញាប់ញ័រក្នុងអយសខ្លះ មិនញាប់ញ័រក្នុងបសិសាខ្លះ មិនញាប់ញ័រក្នុងនិន្ទាខ្លះ មិនញាប់ញ័រក្នុងសុខខ្លះ មិនញាប់ញ័រ មិនកំរើក មិនរំភើប មិន រន្ធត់ មិនស្លន់ស្លោ ក្នុងទុក្ខខ្លះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនមានការញាប់ញ័រ។ ពាក្យថា អ្នកមានចិត្តស្មើក្នុងធម៌ទាំងពួង សេចក្តីថា ធម៌ ទាំងពួង លោកពោលសំដៅអាយតនៈ ១២ គឺ ចក្ខុ ១ រូប ១។ បេ។ មនៈ ១ ធម្មៈ ១។ កាលណានន្តរាគៈ ក្នុងអាយតនៈទាំងខាងក្នុង ខាងក្រៅ បុគ្គលបានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិលឬសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវភាពមិនមាន មិនឲ្យមានការកើតតទៅជាធម្មតា

បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានចិត្តស្មើក្នុងធម៌ទាំងពួង អ្នកនឹងធិងក្នុងធម៌ទាំងពួង អ្នកកណ្តាល ក្នុងធម៌ទាំងពួង អ្នកព្រងើយកន្តើយក្នុងធម៌ ទាំងពួង ក្នុងកាលនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនមានការញាប់ញ័រ អ្នកមានចិត្តស្មើក្នុងធម៌ទាំងពួង។

[១៧៣] ពាក្យថា តថាគត ដែលត្រូវគេសួរ អំពីពួកបុគ្គលអ្នកមិនញាប់ញ័រ នឹងពោលនូវអានិសង្ស (នៃពួកបុគ្គល) នោះ គឺ តថាគតដែលត្រូវ គេសួរ គេដេញដោល គេសូម គេអារាធនា គេជ្រះថ្លា អំពីពួកបុគ្គលអ្នកមិនញាប់ញ័រ នឹងពោល នឹងសំដែង នឹងប្រាប់។ បើ។ នឹងប្រកាសនូវ អានិសង្ស ៤ នេះ ថា បុគ្គលនោះ ជាអ្នកមិនមានសេចក្តីច្រណែន ១ អ្នកមិនប្រាថ្នា ១ អ្នកមិនមានការញាប់ញ័រ ១ អ្នកមានចិត្តស្មើក្នុងធម៌ទាំងពួង ១ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគត ដែលត្រូវគេសួរ អំពីពួកបុគ្គលអ្នកមិនញាប់ញ័រ នឹងពោលនូវអានិសង្ស (នៃពួកបុគ្គល) នោះ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

តថាគតដែលត្រូវគេសួរ អំពីពួកបុគ្គលអ្នកមិនញាប់ញ័រ នឹងពោលនូវអានិសង្ស (នៃពួកបុគ្គល) នោះ គឺបុគ្គលអ្នកមិនមានសេចក្តី ច្រណែន អ្នកមិនប្រាថ្នា អ្នកមិនមានការញាប់ញ័រ អ្នកមានចិត្តស្មើ ក្នុងធម៌ទាំងពួង។

[១៧៤]

ការតាក់តែងណានីមួយ នៃបុគ្គលអ្នកមិនមានការញាប់ញ័រ អ្នកដឹងច្បាស់ មិនមានទេ បុគ្គលនោះ រៀបចាកការផ្តើមផ្សេងៗ រមែង ឃើញសេចក្តីក្សេមក្តីទាំងពួង។

[១៧៥] ពាក្យថា អ្នកមិនមានការញាប់ញ័រ អ្នកដឹងច្បាស់ សេចក្តីថា តណ្ហា លោកហៅថា ការញាប់ញ័រ បានខាង រាគៈ រាគៈមានកំឡាំង។ បើ។ អភិជ្ឈា លោកៈ អកុសលមូល។ តណ្ហាជាគ្រឿងញាប់ញ័រនុ៎ះ បុគ្គលណា បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមិនមានការញាប់ញ័រ។ បុគ្គលឈ្មោះថា អ្នកមិនមានការញាប់ញ័រនោះ ព្រោះលះ តណ្ហា ជាគ្រឿងញាប់ញ័រហើយ រមែងមិនញាប់ញ័រក្នុងលាភខ្លះ មិនញាប់ញ័រក្នុងអលាភខ្លះ មិនញាប់ញ័រក្នុងយសខ្លះ មិនញាប់ញ័រក្នុងអយសខ្លះ មិនញាប់ញ័រក្នុងបសុខខ្លះ មិនញាប់ញ័រក្នុងនិន្ទាខ្លះ មិនញាប់ញ័រក្នុងសុខខ្លះ មិនញាប់ញ័រ មិនកំរើក មិនរំភើប មិនរន្ធត់ មិនស្តួនស្តោ ក្នុងទុក្ខ ខ្លះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អ្នកមិនមានការញាប់ញ័រ។ ពាក្យថា អ្នកដឹងច្បាស់ គឺអ្នកដឹង ដឹងទូទៅ ដឹងច្បាស់ ដឹងចំពោះ យល់ច្បាស់ថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង អ្នកដឹង ដឹងទូទៅ ដឹងច្បាស់ ដឹងចំពោះ យល់ច្បាស់ថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ។ បើ។ អ្នកដឹង ដឹងទូទៅ ដឹងច្បាស់ ដឹង ចំពោះ យល់ច្បាស់ថា ធម្មជាតិណាមួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ មានការរលត់ទៅវិញជាធម្មតា ហេតុនោះ (ទ្រង់ ត្រាស់ថា) អ្នកមិនមានការញាប់ញ័រ អ្នកដឹងច្បាស់។

[១៧៦] ពាក្យថា ការតាក់តែងណានីមួយ មិនមាន សេចក្តីថា ការតាក់តែងទាំងឡាយ លោកពោលសំដៅយកបុញ្ញាភិសង្ខារ អបុញ្ញាភិសង្ខារ អនេញាភិសង្ខារ។ បុញ្ញាភិសង្ខារ អបុញ្ញាភិសង្ខារ អនេញាភិសង្ខារ បុគ្គលលះបង់ ផ្តាច់បួសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវភាពមិនមាន មិនឲ្យមានការកើតទៅជាធម្មតា ក្នុងកាលណា ការតាក់តែងទាំងឡាយនៃបុគ្គល មិនមាន ឥតមាន ដែលមិនបាន គឺលោក បានលះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើងគឺញាណហើយ ដោយហេតុប៉ុណ្ណោះ ក្នុងកាលនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ការតាក់តែងណានីមួយ មិនមាន។

[១៧៧] ពាក្យថា បុគ្គលនោះ រៀបចាកការផ្តើមផ្សេងៗ សេចក្តីថា បុញ្ញាភិសង្ខារ អបុញ្ញាភិសង្ខារ អនេញាភិសង្ខារ លោកហៅថា ការផ្តើម ផ្សេងៗ។ បុញ្ញាភិសង្ខារ អបុញ្ញាភិសង្ខារ អនេញាភិសង្ខារ បុគ្គលលះបង់ ផ្តាច់បួសគល់ ធ្វើមិនឲ្យមានទីកើត ដូចជាទីកើតនៃដើមត្នោត ដល់នូវ ភាពមិនមាន មិនឲ្យមានការកើតទៅជាធម្មតា ក្នុងកាលណា បុគ្គលជាអ្នកចៀសវាង គេចចេញ រៀបស្រឡះផ្សេងៗ រត់ចេញ រលាស់ចេញ រួច ស្រឡះ ប្រកបប្រាស ចាកការផ្តើមផ្សេងៗ មានចិត្តប្រាសចាកសេចក្តីសល់រំលំ ដោយហេតុប៉ុណ្ណោះ ក្នុងកាលនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បុគ្គលនោះ រៀបចាកការតាក់តែងផ្សេងៗ។

[១៧៨] ពាក្យថា រមែងឃើញសេចក្តីក្សេមក្តីទាំងពួង សេចក្តីថា រាគៈជាគ្រឿងធ្វើនូវភ័យ ទោសៈជាគ្រឿងធ្វើនូវភ័យ មោហៈជាគ្រឿងធ្វើ នូវភ័យ។ បើ។ កិលេសទាំងឡាយ ជាគ្រឿងធ្វើនូវភ័យ។ ព្រោះរាគៈជាគ្រឿងធ្វើនូវភ័យ លោកលះបង់ហើយ។ បើ។ ព្រោះកិលេសជាគ្រឿងធ្វើ នូវភ័យ លោកលះបង់ហើយ ទើបឈ្មោះថា ឃើញសេចក្តីក្សេមក្តីទាំងពួង គឺឃើញហេតុមិនមានភ័យក្នុងទីទាំងពួង ឃើញវត្ថុមិនមានចង្រៃ ក្នុងទីទាំងពួង ឃើញវត្ថុមិនមានឧបទ្រពក្នុងទីទាំងពួង ឃើញការមិនមានឧបសគ្គក្នុងទីទាំងពួង ឃើញគុណដ៏ស្ងប់រម្ងាប់ក្នុងទីទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) រមែងឃើញសេចក្តីក្សេមក្តីទាំងពួង។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ការតាក់តែងណានីមួយ នៃបុគ្គលអ្នកមិនមានការញាប់ញ័រ អ្នកដឹងច្បាស់ មិនមានទេ បុគ្គលនោះ រៀបចាកការផ្តើមផ្សេងៗ រមែង ឃើញសេចក្តីក្សេមក្តីទាំងពួង។

[១៧៩]

មុនិ មិននិយាយក្នុងហេតុដ៏ស្មើទេ មិននិយាយក្នុងហេតុដ៏ថោកទាបទេ មិននិយាយក្នុងហេតុដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ទេ (ព្រោះ) លោកជាអ្នកស្ងប់ ប្រាសចាកកំណាញ់ មិនប្រកាន់ មិនរលាស់ចោល (ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ដូច្នោះ)។

[១៨០] ពាក្យថា មុនិ មិននិយាយក្នុងហេតុដ៏ស្មើទេ មិននិយាយក្នុងហេតុដ៏ថោកទាប មិននិយាយក្នុងហេតុដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ទេ សេចក្តីថា ញាណលោកហៅថា មោនៈ បានដល់ ប្រាជ្ញា ការដឹងសព្វ។ មុនិនោះ កន្លងនូវបណ្តាញជាគ្រឿងចំពាក់។ មុនិ រមែងមិននិយាយ មិនសំដែង មិនពោល មិនបំភ្លឺ មិនបញ្ចេញថា អញជាបុគ្គលប្រសើរ ឬថា អញជាបុគ្គលស្មើ ឬក៏ថា អញជាបុគ្គលថោកទាប ដូច្នោះឡើយ ហេតុនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា មុនិ មិននិយាយក្នុងហេតុដ៏ស្មើទេ មិននិយាយក្នុងហេតុដ៏ថោកទាបទេ មិននិយាយក្នុងហេតុដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ទេ។

[១៨១] អធិប្បាយពាក្យថា លោកជាអ្នកស្ងប់ ប្រាសចាកកំណាញ់ ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកស្ងប់ គឺជាអ្នកស្ងប់ ព្រោះស្ងប់រាគៈ ជាអ្នកស្ងប់ អ្នករម្ងាប់ អ្នកស្ងប់រម្ងាប់ អ្នករលត់ទុក្ខ អ្នកសះស្បើយទុក្ខ ព្រោះស្ងប់ទោសៈ មោហៈ។ បើ ព្រោះស្ងប់ ព្រោះរម្ងាប់ ព្រោះឆ្កួតឆ្កាយ ព្រោះរលត់ ព្រោះប្រាសចេញ ព្រោះសះស្បើយ នូវអភិសង្ខារ ជាអកុសលទាំងពួង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកស្ងប់។ ពាក្យថា ប្រាសចាកកំណាញ់ សេចក្តីថា កំណាញ់ ៥ គឺកំណាញ់អាវាស។ បើ ការប្រកាន់ នេះ លោកហៅថា ការកំណាញ់។ ការកំណាញ់នុ៎ះ បុគ្គលណា លះបង់ ផ្តាច់ផ្តិល ឲ្យស្ងប់ ឲ្យរម្ងាប់ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយភ្លើង គឺញាណហើយ បុគ្គលនោះ លោកហៅថា អ្នកមានកំណាញ់ទៅប្រាស មានកំណាញ់ឃ្លាតចេញ មានកំណាញ់លះបង់ មានកំណាញ់ខ្ជាក់ចោល មានកំណាញ់រួចចេញ មានកំណាញ់បន្តរត់ចេញ មានកំណាញ់រលាស់ចេញហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) លោកជាអ្នកស្ងប់ ប្រាសចាកកំណាញ់។

[១៨២] អធិប្បាយពាក្យថា មិនប្រកាន់ មិនលះចោល ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ដូច្នោះ ត្រង់ពាក្យថា មិនប្រកាន់ គឺមិនប្រកាន់ មិនក្នុងកាន់ មិនទង់ទាញទុក មិនកាន់យក មិនស្លាប់អង្អែល មិនជាប់ចំពាក់ ចំពោះរូប មិនប្រកាន់ មិនក្នុងកាន់ មិនទង់ទាញទុក មិនស្លាប់អង្អែល មិនជាប់ចំពាក់ ចំពោះវេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ គតិ ឧបបត្តិ បដិសន្ធិ ភព សំសារ វដ្តៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនប្រកាន់។ ពាក្យថា មិនរលាស់ចោល គឺមិនលះបង់ មិនបន្ទោបង់ មិនធ្វើឲ្យវិនាស មិនឲ្យដល់ការមិនមាននូវរូប មិនលះបង់ មិនបន្ទោបង់ មិនធ្វើឲ្យវិនាស មិនឲ្យដល់ការមិនមាននូវវេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ គតិ ឧបបត្តិ បដិសន្ធិ ភព សំសារ វដ្តៈ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនរលាស់ចោល។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ជាពាក្យពោលដោយគោរព។ បើ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ព្រោះការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

មុនិ មិននិយាយក្នុងហេតុដ៏ស្មើទេ មិននិយាយក្នុងហេតុដ៏ថោកទាបទេ មិននិយាយក្នុងហេតុដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ទេ (ព្រោះ) លោកជាអ្នកស្ងប់ ប្រាសចាកកំណាញ់ មិនប្រកាន់ មិនរលាស់ចោល (ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ដូច្នោះ)។

ចប់ អត្ថទណ្ឌសុត្តនិទ្ទេស ទី១៥។

សារីបុត្តសុត្តនិទ្ទេស ទី១៦

CS sut.kn.man.16 | ភាគទី ៦៦

(១៦. សារីបុត្តសុត្តនិទ្ទេសោ)

[១៨៣] (ព្រះសារីបុត្តមានអាយុ ពោលដូច្នោះថា)

ក្នុងកាលមុនអំពីកាលនេះ ខ្ញុំមិនបានឃើញ ទាំងមិនបានឮ (អំពីសំណាក់) អ្នកណាមួយទេ ព្រះសាស្តា មានព្រះសូរសៀងដ៏ពីរោះយ៉ាងនេះ ទ្រង់ចុះចាកឋានតុសិតមកកាន់ពួក។

[១៨៤] ពាក្យថា ក្នុងកាលមុនអំពីកាលនេះ ខ្ញុំមិនបានឃើញ គឺក្នុងកាលមុនអំពីកាលនេះ ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ខ្ញុំមិនធ្លាប់ឃើញ ដោយចក្ខុនេះ ដោយអត្តភាពនេះទេ។ កាលដែលព្រះមានព្រះភាគ គង់ចាំវស្សាលើថ្មបណ្តែកម្តងក្រោមម្លប់បារីឆ្មត្តក្រីក្រ នាឋានតារត្តិវង្ស មានពួកទេវតាហែហម ទ្រង់យាងចុះកាន់ក្រុងសង្កស្ស តាមដំណើរកែវ ត្រង់កណ្តាល ខ្ញុំមិនបានឃើញក្នុងកាលមុន រៀរលែងនូវការឃើញនេះ។ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ក្នុងកាលមុនអំពីកាលនេះ ខ្ញុំមិនបានឃើញ។

[១៨៥] ពាក្យថា ព្រះសារីបុត្តមានអាយុ (ពោល) ថាដូច្នោះ ត្រង់ពាក្យថា ដូច្នោះ ជាពាក្យតបទ ភ្ជាប់បទ បំពេញបទ ប្រជុំអក្ខរៈ ជាពាក្យសម្រួលព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា ដូច្នោះនុ៎ះ គឺជាលំដាប់បទ។ ពាក្យថា មានអាយុ គឺពាក្យជាទីស្រឡាញ់ ជាពាក្យគោរព ពាក្យថា មានអាយុនុ៎ះ ជាពាក្យប្រកបដោយសេចក្តីគោរពកោតក្រែង។ ពាក្យថា ព្រះសារីបុត្ត គឺជាឈ្មោះ ជាការរាប់ ជាពាក្យសំគាល់ ជាបញ្ញត្តិ ជាពាក្យហៅ ជានាម ជានាមកម្ម ជានាមបញ្ញត្តិ ជាសំដី ជាគ្រឿងបញ្ជាក់ ជាគ្រឿងប្រកាស របស់ព្រះចេះនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះសារីបុត្តមានអាយុ ពោលដូច្នោះ។

[១៨៦] ពាក្យថា ទាំងមិនបានឮ អំពីសំណាក់អ្នកណាមួយទេ ត្រង់ពាក្យថា មិន ជាពាក្យហាមឃាត់។ ពាក្យថា ទាំង ជាពាក្យតបទ ភ្ជាប់បទ បំពេញបទ ប្រជុំអក្ខរៈ ជាពាក្យសម្រួលព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា ទាំងនុ៎ះ គឺជាលំដាប់បទ។ ពាក្យថា អ្នកណាមួយ គឺអ្នកណាមួយ ទោះក្សត្រក្តី ព្រាហ្មណ៍ក្តី វេស្សៈក្តី សុទ្ធាក្តី គ្រហស្ថក្តី បព្វជិតក្តី ទេវតាក្តី មនុស្សក្តី ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទាំងមិនបានឮ អំពីសំណាក់អ្នកណាមួយទេ។

[១៨៧] ពាក្យថា ព្រះសាស្តាមានព្រះសូរសៀងពីរោះយ៉ាងនេះ អធិប្បាយថា ព្រះអង្គមានព្រះសូរសៀងពីរោះ សូរសៀងទន់ ផ្អែម សូរសៀង គួរជាទីស្រឡាញ់ សូរសៀងជាទីគាប់ចិត្ត សូរសៀងពីរោះ ដូចសំឡេងសត្វករិកយ៉ាងនេះ។ ព្រះសូរសៀងដែលផ្សាយចេញចាកព្រះឱស្ឋរបស់ព្រះ មានព្រះភាគនោះ ប្រកបដោយអង្គ ៨ គឺក្បោះក្បាយ ១ គប្បីដឹងបានដោយងាយ ១ ទន់ពីរោះ ១ ស្រួលស្តាប់ ១ មូល ១ មិនបែកប្រែក ១ ក្រអួន ១ លាន់រំពង ១។ កាលណាព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ញ៉ាំងបរិស័ទឲ្យដឹងដោយព្រះសូរសៀង ព្រះសូរសៀងព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ មិន ខ្ជាយចេញទៅខាងក្រៅអំពីបរិស័ទ។ ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ មានព្រះសូរសៀងដូចជាសំឡេងព្រហ្ម មានព្រះសូរសៀងដូចជាសំឡេងសត្វករិក ហេតុនោះ លោកពោលថា ព្រះមានព្រះភាគ មានព្រះសូរសៀងពីរោះយ៉ាងនេះ។ ពាក្យថា ព្រះសាស្តា គឺព្រះមានព្រះភាគជាអ្នកនាំពួក។ នាយពួក ញ៉ាំងពួកទាំងឡាយឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាក គឺឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាកគឺចោរ ឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាកគឺម្រឹកសាហាវ ឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាកគឺការអត់ឃ្លាន ឲ្យឆ្លង ឲ្យឆ្លង ឡើង ឲ្យឆ្លងចេញ ឲ្យឆ្លងផុតផ្លូវលំបាកគឺការមិនមានទឹក ឲ្យបានដល់ទីក្សេម យ៉ាងណាមិញ ព្រះមានព្រះភាគជាអ្នកនាំពួក តែងញ៉ាំងពួកសត្វឲ្យ ឆ្លងផ្លូវលំបាក គឺឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាកគឺជាតិ ឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាកគឺជរា ឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាកគឺព្យាធិ ឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាកគឺមរណៈ លោកៈ បរិទេវៈ ទុក្ខៈ ទោមនស្សៈ ឧបាយាសៈ ឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាកគឺភាគៈ ឲ្យឆ្លងផ្លូវលំបាកគឺទោសៈ មោហៈ មានៈ ទិដ្ឋិ កិលេស ទុច្ចរិត ឲ្យឆ្លងសេចក្តីសាំញ៉ាំងគឺភាគៈ ឲ្យឆ្លង សេចក្តីសាំញ៉ាំងគឺទោសៈ មោហៈ មានៈ ទិដ្ឋិ ឲ្យឆ្លង ឲ្យឆ្លងឡើង ឲ្យឆ្លងចេញ ឲ្យឆ្លងផុត នូវសេចក្តីសាំញ៉ាំងគឺកិលេស ឲ្យដល់ទីក្សេម គឺអមតនិព្វាន ក៏យ៉ាងនោះដែរ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគជាអ្នកនាំពួក យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ទូន្មាន ណែនាំ ប្រៀនប្រដៅ ឲ្យស្គាល់ ឲ្យចាត់ធ្លុះ ឲ្យសំឡឹងមើល ឲ្យជ្រះថ្លា ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគជាអ្នកនាំពួក យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ធ្វើមគ្គដែលមិន ទាន់កើត ឲ្យកើតឡើង ទ្រង់ធ្វើមគ្គដែលមិនទាន់កើត ឲ្យកើតព្រម ទ្រង់ប្រាប់មគ្គដែលមិនទាន់បានប្រាប់ ជាអ្នកដឹងនូវមគ្គ ជ្រាបច្បាស់នូវមគ្គ ល្បាសក្នុងមគ្គ។ ឯពួកសាវ័កឥឡូវនេះ ជាអ្នកដើរតាមមគ្គ ជាអ្នកប្រកបតាមក្រោយ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថាជាអ្នកនាំពួក យ៉ាងនេះ ខ្លះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះសាស្តាមានព្រះសូរសៀងពីរោះ យ៉ាងនេះឯង។

[១៨៨] ពាក្យថា ចុះចាកឋានតុសិត មកកាន់ពួក អធិប្បាយថា ព្រះមានព្រះភាគ ចុះចាកកាយតុសិត ស្តេចមកកាន់ផ្ទៃមាតា ទាំងមានស្មារតី ដឹងច្បាស់ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះសាស្តាចុះចាកឋានតុសិតមកកាន់ពួក យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត ពួកទេវតា លោកហៅថា តុសិត។ ពួកទេវតាទាំងនោះ ជាអ្នកត្រេកអរ ត្រេកអរព្រម ពេញចិត្ត រីករាយ មានបីតិ និងសោមនស្ស ព្រះសាស្តាចុះចាកឋានតុសិតទេវលោក មកកាន់ពួក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ចុះចាកឋានតុសិត មកកាន់ពួក យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត ព្រះអរហន្តទាំងឡាយ លោកហៅថា តុសិត។ ព្រះ អរហន្តទាំងនោះ ជាអ្នកត្រេកអរ ត្រេកអរព្រម ពេញចិត្ត រីករាយ មានបីតិ និងសោមនស្ស ព្រះមានព្រះភាគ ស្តេចមកកាន់ពួកព្រះអរហន្ត ទាំងឡាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ចុះចាកឋានតុសិត មកកាន់ពួក យ៉ាងនេះខ្លះ។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មានពួក ព្រោះមានពួក។ ព្រះ មានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មានពួក ព្រោះជាអាចារ្យនៃពួក។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មានពួក ព្រោះជាសាស្តានៃពួក។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មានពួក ព្រោះទ្រង់រក្សាពួក។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មានពួក ព្រោះទ្រង់ទូន្មានពួក។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មានពួក ព្រោះ ទ្រង់ប្រៀនប្រដៅពួក។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មានពួក ព្រោះទ្រង់អង់អាច ចូលទៅរកពួក។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មានពួក ព្រោះពួក តែងស្តាប់ដោយគោរព (នូវពាក្យ) នៃព្រះមានព្រះភាគនោះ ផ្ទៀងសោតៈស្តាប់ ដំកល់ទុកនូវចិត្តដើម្បីដឹង។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មានពួក ព្រោះទ្រង់ញ៉ាំងពួកឲ្យក្រោកចេញអំពីអកុសលធម៌ ហើយឲ្យតាំងនៅក្នុងកុសលធម៌។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មានពួក របស់ពួកនៃភិក្ខុ។ ព្រះ មានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មានពួក របស់ពួកនៃភិក្ខុនី។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មានពួក របស់ពួកនៃឧបាសិកា។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មានពួក របស់ពួកនៃព្រះរាជ។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មានពួក របស់ពួកនៃ ក្សត្រ របស់ពួកនៃព្រាហ្មណ៍ របស់ពួកនៃវេស្សៈ របស់ពួកនៃសុទ្ធៈ របស់ពួកនៃទេវតា របស់ពួកនៃព្រហ្ម។ ព្រះមានព្រះភាគ មានសង្ឃ មានគណៈ ជាគណៈអាចារ្យ បានស្តេចមកចូលទៅជិត ចូលទៅជិតព្រម បានដល់នូវសង្ឃស្សនគរ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះមានព្រះភាគ ចុះចាកឋាន តុសិត មកកាន់ពួក។ ហេតុនោះ ព្រះសាវ័របុត្តត្ថេរពោលថា

(ព្រះសាវ័របុត្តមានអាយុ ពោលដូច្នោះថា) ក្នុងកាលមុនអំពីកាលនេះ ខ្ញុំមិនបានឃើញ ទាំងមិនបានឮ (អំពីសំណាក់) អ្នកណាមួយ ទេ ព្រះសាស្តា មានព្រះសូរសៀងពីរោះ យ៉ាងនេះ ទ្រង់ចុះចាកឋានតុសិត មកកាន់ពួក។

[១៨៩]

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុប្រាកដដល់លោក ព្រមទាំងទេវលោក ទ្រង់កំចាត់បង់នូវងងឹតទាំងពួង តែមួយអង្គឯង បានដល់នូវ សេចក្តីត្រេកអរ។

[១៩០] ពាក្យថា ដល់លោក ព្រមទាំងទេវលោក គឺដល់លោក ព្រមទាំងទេវលោក ព្រមទាំងមារលោក ព្រមទាំងព្រហ្មលោក ដល់ពួកសត្វ ព្រមទាំងសមណព្រាហ្មណ៍ ព្រមទាំងមនុស្សជាសម្បត្តិទេព និងមនុស្សដ៏សេស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដល់លោក ព្រមទាំងទេវលោក។

[១៩១] ពាក្យថា ទ្រង់មានចក្ខុប្រាកដ អធិប្បាយថា ពួកទេវតាឃើញព្រះមានព្រះភាគ កាលគង់លើថ្មបណ្តែកមូល ក្រោមម្លប់បារីច្រូតក្រីក្ស នាឋានតារត្តិង្ស ទ្រង់សំដែងធម៌យ៉ាងណា ពួកមនុស្សក៏រមែងឃើញយ៉ាងនោះ។ មនុស្សទាំងឡាយ ឃើញយ៉ាងណា ពួកទេវតាឃើញយ៉ាងនោះ។ ព្រះមានព្រះភាគប្រាកដដល់ពួកទេវតា យ៉ាងណា ប្រាកដដល់ពួកមនុស្សយ៉ាងនោះ។ ព្រះមានព្រះភាគប្រាកដដល់ពួកមនុស្សយ៉ាងណា ប្រាកដ ដល់ពួកទេវតាយ៉ាងនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) មានចក្ខុប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ដ៏ចម្រើននុះ ដែលមានចិត្ត មិនទាន់ទូន្មានទេ ប្រាកដដោយភេទនៃអ្នកមានចិត្តទូន្មាន មានចិត្តមិនទាន់ម្យ៉ាងទេ ប្រាកដដោយភេទនៃអ្នកមានចិត្តម្យ៉ាង មានចិត្តមិនទាន់ស្ងប់ ស្ងាត់ទេ ប្រាកដដោយភេទនៃអ្នកមានចិត្តស្ងប់ស្ងាត់ មិនទាន់មានទុក្ខរលត់ទេ ប្រាកដដោយភេទនៃអ្នកមានទុក្ខរលត់ យ៉ាងណាមិញ។

ពួកសមណព្រាហ្មណ៍ ដែលមានបរិវារហែហម មិនមានសេចក្តីបរិសុទ្ធខាងក្នុង មានលំអខាងក្រៅ ត្រេចទៅក្នុងលោក ដូចជា កុណ្ណាលដែលធ្វើអំពើដ៏ស្អិត មានសភាពដ៏សមគួរ ឬដូចជាមាសកៈទង់ដែង ដែលក្រឡែមាស (យ៉ាងណាមិញ)។

ចំណែកព្រះមានព្រះភាគ មិនប្រាកដយ៉ាងនោះទេ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានព្រះទ័យទូន្មានហើយ ប្រាកដដោយភេទនៃអ្នកមានចិត្តទូន្មាន ទ្រង់មានព្រះទ័យរម្ងាប់ហើយ ប្រាកដដោយភេទនៃអ្នកមានចិត្តរម្ងាប់ ទ្រង់មានព្រះទ័យស្ងប់រម្ងាប់ហើយ ប្រាកដដោយភេទនៃអ្នកមានចិត្តស្ងប់ រម្ងាប់ ទ្រង់មានទុក្ខរលត់ហើយ ប្រាកដដោយភេទនៃអ្នកមានទុក្ខរលត់ហើយ ដោយពិត ប្រាកដ ទៀងទាត់ មិនប្រែប្រួល មិនរិបរិវត ពិតមែន។ មួយទៀត ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយមានព្រះភាគ មានព្រះឥរិយាបថមិនបានញាប់ញ័រ សឹងបរិបូណ៌ដោយសេចក្តីប្រាថ្នា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គមានកិត្តិសព្វដ៏បរិសុទ្ធ មានកិត្តិសព្វ និងសេចក្តីសរសើរ ដ៏ពោរពេញក្នុងភពនៃនាគផង ក្នុងភពនៃគ្រុឌផង ក្នុងភពនៃយក្ខផង ក្នុងភពនៃអសុរផង ក្នុងភពនៃគន្ធព្វផង ក្នុងភពនៃមហារាជផង ក្នុងភពនៃ ព្រះឥន្ទផង ក្នុងភពនៃព្រហ្មផង គឺថា ព្រះអង្គមានកិត្តិសព្វ និងសេចក្តីសរសើរប្រាកដបែបនេះផង ប្រាកដបែបនោះផង លើសលប់ជាងនោះផង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គប្រកបដោយកំឡាំង ១០ តែង ប្រាកដជាក់ច្បាស់ដោយវេសារជ្ជញ្ញាណ ៤ បដិសម្តីទា ៤ អភិញ្ញា ៦ ពុទ្ធផម៌ ៦ តេជៈ ១ ពលៈ ១ គុណ ១ វិរិយៈ ១ បញ្ញា ១។

សប្បុរសទាំងឡាយ រមែងប្រាកដក្នុងទីឆ្ងាយ ដូចភ្នំហិមវន្ត អសប្បុរសទាំងឡាយ មិនប្រាកដក្នុងទីឆ្ងាយនោះបានទេ ដូចជាសរ ដែលគេបាញ់ទៅក្នុងពេលយប់។

ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុប្រាកដ យ៉ាងនេះខ្លះ។

ពាក្យថា ទ្រង់មានចក្ខុ សេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុ ដោយចក្ខុ ៥ គឺមានចក្ខុដោយម័សចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយទិព្វចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយ បញ្ញាចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយពុទ្ធចក្ខុ ១ មានចក្ខុដោយសមន្តចក្ខុ ១។

ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយម័សចក្ខុ តើដូចម្តេច។ ក្នុងម័សចក្ខុរបស់ព្រះមានព្រះភាគ មានសម្បុរ ៥ គឺសម្បុរខៀវ ១ សម្បុរលឿង ១ សម្បុរ ក្រហម ១ សម្បុរខ្មៅ ១ សម្បុរស ១។ រោមព្រះនេត្ររបស់ព្រះមានព្រះភាគ តាំងនៅត្រង់ទិណា ទីនោះមានសម្បុរខៀវ ខៀវស្រងាត់ គួរជ្រះថ្លា គួរ រមិលមើល ស្រដៀងនឹងផ្កាត្រកៀត។ ទីក្រៅអំពីនោះ មានសម្បុរលឿង លឿងទុំ ដូចសម្បុរមាស គួរជ្រះថ្លា គួរមិលមើល ស្រដៀងនឹងផ្កាកណ្តិ ការ។ រណ្តៅព្រះនេត្រទាំងពីរខាងរបស់ព្រះមានព្រះភាគ មានសម្បុរក្រហម ក្រហមឆ្មៅ គួរជ្រះថ្លា គួរមិលមើល ស្រដៀងនឹងអណ្តើកមាស។ ត្រង់កណ្តាល មានសម្បុរខ្មៅ ខ្មៅស្រិល មិនមានសៅហ្មង យ៉ាងស្និទ្ធ គួរជ្រះថ្លា គួរមិលមើល ស្រដៀងនឹងផ្លែផ្កា។ ក្រៅអំពីនោះ មានសម្បុរស សស្ត្រ សក្សៈ សត្រស្យៈ គួរជ្រះថ្លា គួរមិលមើល ស្រដៀងនឹងផ្កាយព្រឹក។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទតឃើញជុំវិញចម្ងាយ ១ យោជន៍ ទាំងយប់ ទាំងថ្ងៃ ដោយព្រះម័សចក្ខុតាមប្រក្រតីនោះ ដែលកើតអំពីសុចរិតកម្ម ក្នុងកាលមុន រាប់ទាំងអត្តភាពផង។ ទោះបីងងឹតប្រកបដោយអង្គ ៤ គឺព្រះ អាទិត្យអស្តង្គត ១ ថ្ងៃខ្មៅសេចដាច់ចំណែកខាងរនោច ១ ដងព្រៃជិតស្ងប់ ១ ភ្លៀងធំខុសកាលតាំងឡើង ១។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ទតឃើញដុំ វិញចម្ងាយ ១ យោជន៍ ក្នុងទីងងឹត ប្រកបដោយអង្គ ៤ សូម្បីមានសភាពយ៉ាងនេះ។ ព្រះអង្គមិនមានជញ្ជាំង ឬសន្ទះទ្វារ កំផែង ឬភ្នំ គុម្មុលើ ឬ វល្លិ ជាគ្រឿងរាំងនូវកិរិយាឃើញរូបទាំងឡាយទេ។ បើទុកជាគេដាក់គ្រាប់ល្ង ១ គ្រាប់ ក្នុងរទេះពេញដោយល្ង ធ្វើឲ្យជាគ្រឿងចំណាំ ក៏នៅតែព្រះ មានព្រះភាគ ទ្រង់វេសយកគ្រាប់ល្ងនោះបានវិញដដែល។ ព្រះម័សចក្ខុជាប្រក្រតីរបស់ព្រះមានព្រះភាគ បរិសុទ្ធយ៉ាងនេះឯង។ ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយម័សចក្ខុយ៉ាងនេះ។

ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយទិព្វចក្ខុ តើដូចម្តេច។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដូចជាទិព្វដ៏បរិសុទ្ធ កន្លងផុតចក្ខុរបស់មនុស្ស ទ្រង់ទត ឃើញពួកសត្វកំពុងច្រូត កំពុងកើត ជាសត្វថោកទាប ឧត្តម មានវណ្ណៈល្អ មានវណ្ណៈអាក្រក់ មានដំណើរល្អ មានដំណើរអាក្រក់ ដឹងច្បាស់នូវពួក សត្វដែលអន្ទោលទៅតាមកម្មថា អើប្តី ពួកសត្វដ៏ចម្រើនទាំងនេះ ប្រកបដោយកាយទុច្ចរិត ប្រកបដោយវិចិត្រច្ចរិត ប្រកបដោយមនោទុច្ចរិត តិះដៀលព្រះអរិយៈ ជាមិច្ឆាទិដ្ឋិ កាន់យកអំពើនៃមិច្ឆាទិដ្ឋិ ពួកសត្វនោះ លុះបែកឆ្កាយរាងកាយស្លាប់ទៅហើយ ក៏ទៅកើតក្នុងអបាយ ទុគ្គតិ វិនិបាត នរក ម្យ៉ាងទៀត ពួកសត្វដ៏ចម្រើននេះ ប្រកបដោយកាយសុចរិត ប្រកបដោយវិចិត្រច្ចរិត ប្រកបដោយមនោសុចរិត មិនតិះដៀលព្រះអរិយៈ ជាសម្មាទិដ្ឋិ កាន់យកអំពើនៃសម្មាទិដ្ឋិ សត្វទាំងនោះ លុះបែកឆ្កាយរាងកាយស្លាប់ទៅហើយ ក៏ទៅកើតក្នុងសុគតិ ស្នគិ ទេវលោក ព្រះមាន ព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដូចជាទិព្វដ៏បរិសុទ្ធ កន្លងផុតចក្ខុរបស់មនុស្ស ទ្រង់ឃើញពួកសត្វដែលកំពុងច្រូត កំពុងកើត ជាសត្វថោកទាប ឧត្តម មាន វណ្ណៈល្អ មានវណ្ណៈអាក្រក់ មានដំណើរល្អ មានដំណើរអាក្រក់ ទ្រង់ជ្រាបនូវពួកសត្វដែលអន្ទោលទៅតាមកម្មយ៉ាងនេះ។ មួយទៀត ព្រះមាន ព្រះភាគ កាលបើចង់ឃើញ គប្បីឃើញលោកធាតុ ១ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ២ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ៣ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ៤ ខ្លះ ឃើញលោក ធាតុ ៥ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ១០ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ២០ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ៣០ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ៤០ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុ ៥០ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុតូច ១ពាន់ ខ្លះ ឃើញលោកធាតុជាកណ្តាល ១ ពាន់ ២ ជាន់ ខ្លះ (១ លាន) ឃើញលោកធាតុ ១ ពាន់ ៣ ជាន់ខ្លះ (១០០ កោដិ) ឃើញលោកធាតុច្រើនពាន់ខ្លះ។ ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ប្រាថ្នាត្រឹមណា គប្បីទតឃើញត្រឹមនោះ។ ទិព្វចក្ខុរបស់ព្រះមានព្រះភាគ បរិសុទ្ធយ៉ាងនេះ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មានចក្ខុដោយទិព្វចក្ខុ យ៉ាងនេះ។

ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយបញ្ញាចក្ខុ តើដូចម្តេច។ ព្រះមានព្រះភាគ មានបញ្ញាច្រើន មានបញ្ញាក្រាស់ មានបញ្ញាវិករាយ មានបញ្ញាវិស មានបញ្ញាក្លាហាន មានបញ្ញាទំលាយបង្អង់នូវកិលេស ល្អាសក្នុងប្រភេទនៃបញ្ញា មានញាណបែកឆ្កាយ បានសម្រេចបដិសម្តីទា បាន សម្រេចតុវេសារជ្ជញ្ញាណ ទ្រទ្រង់នូវកម្លាំង ១០ ជាបុរសដ៏ប្រសើរ ជាសីហបុរស ជានាគបុរស ជាអាជញ្ញបុរស ជាបុរសអ្នកនាំនូវផ្ទះ មានញាណមិនមានទីបំផុត មានតេជៈមិនមានទីបំផុត មានយសមិនមានទីបំផុត ស្តុកស្តម្ភ មាំមួន មានទ្រព្យ ទ្រង់ទូន្មាន ណែនាំ ប្រៀនប្រដៅឲ្យ ស្គាល់ ឲ្យចាក់ផ្ទះ ឲ្យប្រាថ្នា ឲ្យជ្រះថ្លា។ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ញ៉ាំងមគ្គិក្ខណ៍ដែលមិនទាន់កើត ឲ្យកើតឡើង ទ្រង់ញ៉ាំងមគ្គិក្ខណ៍ដែលមិនទាន់

កើតឡើងព្រម ឲ្យកើតឡើងព្រម ទ្រង់ប្រាប់មគ្គុដល់មិនទាន់បានប្រាប់ ជាអ្នកដឹងនូវមគ្គ ជ្រាបច្បាស់នូវមគ្គ ឈ្លាសវៃក្នុងមគ្គ។ ឯពួកសាវ័កក្នុង កាលឥឡូវនេះ គ្រាន់តែជាអ្នកដើរតាមផ្លូវមកតាមក្រោយ។ ព្រោះថា ព្រះមានព្រះភាគនោះ ទ្រង់ជ្រាបហេតុដែលគួរជ្រាប ទ្រង់ឃើញហេតុដែលគួរ ឃើញ ទ្រង់មានចក្ខុ មានធម៌ មានញាណ មានភាពដ៏ប្រសើរ ទ្រង់ពោល សំដែង បង្ហាញនូវប្រយោជន៍ ជាអ្នកឲ្យនូវព្រះនិព្វាន ជាម្ចាស់ហេតុធម៌ ជាព្រះតថាគត។ ហេតុណាមួយ ដែលព្រះមានព្រះភាគនោះមិនជ្រាប មិនឃើញ មិនដាក់ច្បាស់ មិនធ្វើឲ្យប្រាកដ មិនពាល់ត្រូវដោយបញ្ញា មិន ដែលមានទេ។ ធម៌ទាំងអស់ រាប់ទាំងអតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន រមែងមកកាន់គន្លងចម្រុះព្រះញាណនៃព្រះពុទ្ធដ៏មានព្រះភាគ ដោយអាការ ទាំងពួង។ ឈ្មោះថា វត្តណាមួយដែលត្រូវយល់ ត្រូវដឹង ប្រយោជន៍ខ្លួនក្តី ប្រយោជន៍អ្នកដទៃក្តី ប្រយោជន៍ទាំងពីរក្តី ប្រយោជន៍ជាបច្ចុប្បន្នក្តី ប្រយោជន៍ក្នុងលោកខាងមុខក្តី ប្រយោជន៍រាក់ក្តី ប្រយោជន៍ជ្រៅក្តី ប្រយោជន៍លាក់ក្តី ប្រយោជន៍កំបាំងក្តី ប្រយោជន៍ដែលត្រូវណែនាំក្តី ប្រយោជន៍ដែលបាននាំចេញស្រាប់ហើយក្តី ប្រយោជន៍មិនមានទោសក្តី ប្រយោជន៍មិនមានកិលេសក្តី ប្រយោជន៍ដ៏ផ្លូវផងក្តី ប្រយោជន៍ដ៏ សំខាន់ក្តី ទាំងអស់នោះ រមែងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងក្នុងនៃពុទ្ធនញ្ញាណ។ ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ មានព្រះញាណមិនទើសទាក់ក្នុងអតីត មាន ព្រះញាណមិនទើសទាក់ក្នុងអនាគត មានព្រះញាណមិនទើសទាក់ក្នុងបច្ចុប្បន្ន។ កាយកម្មទាំងអស់ ប្រព្រឹត្តទៅតាមព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមាន ព្រះភាគ រចិកម្មទាំងអស់ មនោកម្មទាំងអស់ ប្រព្រឹត្តទៅតាមព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ។ ហេតុដែលត្រូវដឹង មានត្រឹមណា ព្រះញាណ ក៏មានត្រឹមនោះ ព្រះញាណមានត្រឹមណា ហេតុដែលត្រូវដឹង ក៏មានត្រឹមនោះ ព្រះញាណមានហេតុដែលត្រូវដឹងជាទីបំផុត ហេតុដែលត្រូវដឹង ក៏ មានញាណជាទីបំផុត ព្រះញាណមិនប្រព្រឹត្តកន្លងហេតុដែលត្រូវដឹង គន្លងដែលត្រូវដឹង ប្រព្រឹត្តកន្លងព្រះញាណក៏មិនមាន ធម៌ទាំងនោះ រមែង បិតនៅក្នុងទីបំផុតនៃគ្នានឹងគ្នា។ ផ្ទៃស្មុគ្រទាំងពីរដែលស្ទើរគ្នាល្អ ផ្ទៃស្មុគ្រខាងក្រោម មិនប្រព្រឹត្តល្អផ្ទៃស្មុគ្រខាងលើ ផ្ទៃស្មុគ្រខាងលើ មិនល្អ ផ្ទៃស្មុគ្រខាងក្រោម ផ្ទៃស្មុគ្រទាំងពីរ រមែងបិតនៅក្នុងទីបំផុតនៃគ្នានឹងគ្នា យ៉ាងណាមិញ ហេតុដែលត្រូវដឹងផង ព្រះញាណផង របស់ព្រះពុទ្ធមាន ព្រះភាគ តាំងនៅក្នុងទីបំផុតនៃគ្នានឹងគ្នា យ៉ាងនោះឯង គឺហេតុដែលត្រូវដឹងមានត្រឹមណា ព្រះញាណក៏មានត្រឹមនោះ ព្រះញាណមានត្រឹមណា ហេតុដែលត្រូវដឹង ក៏មានត្រឹមនោះ ព្រះញាណមានហេតុដែលត្រូវដឹងជាទីបំផុត ហេតុដែលត្រូវដឹង ក៏មានព្រះញាណជាទីបំផុត ព្រះញាណមិន ប្រព្រឹត្តកន្លងហេតុដែលត្រូវដឹង គន្លងដែលត្រូវដឹង ប្រព្រឹត្តកន្លងព្រះញាណក៏មិនមាន ធម៌ទាំងនោះ រមែងតាំងនៅក្នុងទីបំផុតនៃគ្នានឹងគ្នា។ ព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងធម៌ទាំងពួង។ ធម៌ទាំងពួងជាប់ដោយការពិចារណា ជាប់ដោយសេចក្តីប្រាថ្នា ជាប់ដោយការ ធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ជាប់ដោយចិត្តប្បាទនៃព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ។ ព្រះញាណរបស់ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពួកសត្វទាំងពួង។ ព្រះមាន ព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបអធ្យាស្រ័យ ជ្រាបអនុស័យ ជ្រាបចរិត ជ្រាបនូវអធិមុតិ្តនៃសត្វទាំងពួង ជ្រាបច្បាស់នូវសត្វទាំងឡាយ ដែលមានធូលីតិចក្នុង ភ្នែក មានធូលីច្រើនក្នុងភ្នែក មានឥន្ទ្រិយក្លៀវក្លា មានឥន្ទ្រិយទន់ មានអាការល្អ មានអាការអាក្រក់ ឲ្យដឹងបានដោយងាយ ឲ្យដឹងបានដោយកម្រ ជាសត្វគួរ និងមិនគួរត្រាស់ដឹង។ លោក ព្រមទាំងទេវលោក ព្រមទាំងមារ ព្រមទាំងព្រហ្ម ពួកសត្វ ព្រមទាំងសមណព្រាហ្មណ៍ ព្រមទាំងមនុស្ស ជាសម្មតិទេព និងមនុស្សដ៏សេស រមែងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពុទ្ធនញ្ញាណ។ ហ្វូងត្រី និងអណ្តើកណានីមួយ ដោយហោចទៅ រាប់តាំងពីត្រីឈ្មោះតិមិ និង ត្រីឈ្មោះតិមិដ្ឋលៈ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងក្នុងមហាសមុទ្រយ៉ាងណា លោក ព្រមទាំងទេវលោក ព្រមទាំងមារ ព្រមទាំងព្រហ្ម ពួកសត្វ ព្រម ទាំងសមណព្រាហ្មណ៍ ព្រមទាំងមនុស្សជាសម្មតិទេព និងមនុស្សដ៏សេស ក៏ប្រព្រឹត្តទៅខាងក្នុងពុទ្ធនញ្ញាណក៏យ៉ាងនោះឯង។ ពួកបក្សីណាមួយ ដោយហោចទៅ រាប់តាំងពីគ្រុឌឈ្មោះវេនតេយ្យ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងប្រទេសនៃអាកាស យ៉ាងណា ពួកជនណា មានបញ្ញាស្មើនឹងព្រះសារីបុត្ត សូម្បីជនទាំងនោះ ក៏ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងប្រទេសនៃពុទ្ធនញ្ញាណ យ៉ាងនោះឯង។ ពុទ្ធនញ្ញាណផ្សាយគ្របនូវបញ្ញានៃទេវតា និងមនុស្សទាំងឡាយ ហើយ បិតនៅ។ ពួកជនណាមួយ ជាខត្តិយបណ្ឌិតក្តី ព្រាហ្មណបណ្ឌិតក្តី គហបតិបណ្ឌិតក្តី សមណបណ្ឌិតក្តី ជាបណ្ឌិត មានប្រាជ្ញាល្អិត មានបរិបូរណ៍ ធ្វើហើយ មានសភាពដូចជាខ្លាន់ផ្លូវអ្នកបាញ់រោមកន្ទុយ អាចទំលាយនូវទិដ្ឋិទាំងឡាយដោយប្រាជ្ញាបាន ពួកជនទាំងនោះ ក៏តាក់តែង រៀបចំនូវ បញ្ញា ហើយចូលទៅស្សរព្រះតថាគត។ បញ្ញាទាំងនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សំដែង ទាំងដោះស្រាយហើយ ជាប្រស្នាដែលព្រះមានព្រះភាគគួរ សំដែងចេញនូវហេតុ ទាំងជាប្រស្នាដែលព្រះអង្គគួរបញ្ចប់ទុក។ ជនទាំងនោះ នាំគ្នាចុះចូលព្រះមានព្រះភាគ។ គ្រានោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ រុងរឿងក្នុងទីប្រជុំនោះ ដោយបញ្ញា ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយបញ្ញាចក្ខុ យ៉ាងនេះ។

ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយពុទ្ធចក្ខុ តើដូចម្តេច។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រមើលមើលសត្វលោកដោយពុទ្ធចក្ខុ បានឃើញនូវសត្វទាំងឡាយ មានធូលីស្រាលស្មើក្នុងភ្នែក មានធូលីត្រាស់ក្នុងភ្នែក មានឥន្ទ្រិយក្លៀវក្លា មានឥន្ទ្រិយទន់ មានអាការល្អ មានអាការអាក្រក់ ជាសត្វឲ្យដឹងបាន ដោយងាយ ឲ្យដឹងបានដោយកម្រ នូវសត្វពួកខ្លះ ជាអ្នកឃើញទោសក្នុងបរលោក ថាគួរខ្លាច។ ដូចជលជាតពួកខ្លះ គឺព្រលិតក្តី ឈូកក្រហមក្តី ឈូកសក្តី ក្នុងត្រពាំងព្រលិតក្តី ក្នុងត្រពាំងឈូកក្រហមក្តី ក្នុងត្រពាំងឈូកសក្តី ដុះក្នុងទឹក ចំរើនក្នុងទឹក លូតតាមទឹក លិចចុះខាងក្នុងដែលទឹក ចិញ្ចឹមហើយ ផ្កាជលជាតពួកខ្លះ គឺព្រលិតក្តី ឈូកក្រហមក្តី ឈូកសក្តី ដុះក្នុងទឹក ចំរើនក្នុងទឹក បិតនៅស្មើនឹងទឹក ជលជាតពួកខ្លះ គឺព្រលិតក្តី ឈូកក្រហមក្តី ឈូកសក្តី ដុះក្នុងទឹក ចំរើនក្នុងទឹក បិតនៅផុតពីទឹក មិនទទឹកដោយទឹក យ៉ាងណា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រមើលមើលសត្វ លោកដោយពុទ្ធចក្ខុ ទ្រង់ទតឃើញនូវសត្វទាំងឡាយ ដែលមានធូលីតិចក្នុងភ្នែក មានធូលីច្រើនក្នុងភ្នែក មានឥន្ទ្រិយក្លៀវក្លា មានឥន្ទ្រិយទន់ មានអាការល្អ មានអាការអាក្រក់ ជាសត្វឲ្យដឹងបានដោយងាយ ឲ្យដឹងបានដោយកម្រ នូវសត្វពួកខ្លះ ជាអ្នកឃើញទោសក្នុងបរលោកថា គួរខ្លាច ក៏យ៉ាងនោះឯង។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបថា បុគ្គលនេះ ជារាគចរិត នេះជាទោសចរិត នេះជាមោហចរិត នេះជារិតក្រចរិត នេះជាសទ្ធាចរិត នេះជាញាណចរិត។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សំដែងអសុភកថា ដល់បុគ្គលជារាគចរិត។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ប្រាប់មេត្តាភារនា ដល់បុគ្គលជា ទោសចរិត។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ញ៉ាំងបុគ្គលជាមោហចរិត ឲ្យតាំងនៅក្នុងឧទ្ទេស (ការរៀនបាលី) ក្នុងបរិបូថ្នា (ការរៀនអដ្ឋកថា) ក្នុងការស្តាប់ ធម៌តាមកាល ក្នុងការសន្ទនាគ្នាទៅវិញទៅមកនូវធម៌តាមកាល ក្នុងការនៅជាមួយនឹងគ្រូ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រាប់អាណាបានស្សតិ ដល់ បុគ្គលជារិតក្រចរិត។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ប្រាប់និមិត្តដែលគួរជ្រះថ្លា គឺការត្រាស់ដឹងដ៏ប្រពៃនៃព្រះពុទ្ធ ការទ្រទ្រង់ល្អនៃព្រះធម៌ សេចក្តីប្រតិបត្តិ ល្អនៃព្រះសង្ឃ និងសីលទាំងឡាយសម្រាប់ខ្លួន ដល់បុគ្គលជាសទ្ធាចរិត។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ប្រាប់នូវវិបស្សនានិមិត្ត គឺអាការមិនទៀង អាការ ជាទុក្ខ អាការមិនមែនខ្លួន ដល់បុគ្គលជាញាណចរិត។

បុគ្គលឈរលើកំពូលភ្នំថ្ម គប្បីឃើញប្រជុំជន ដោយជុំវិញ យ៉ាងណាមិញ បពិត្រព្រះអង្គមានប្រាជ្ញាល្អ មានសមន្តចក្ខុ ព្រះអង្គមាន សេចក្តីសោកទៅប្រាសហើយ សូមទ្រង់យាងឡើងកាន់ប្រាសាទគឺធម៌ ហើយទតមើលប្រជុំជន ដែលខ្ញុំលំដោយសេចក្តីសោក ត្រូវ ជាតិ និងជរាគ្របសង្កត់ ក៏យ៉ាងនោះឯង។

ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយពុទ្ធចក្ខុ យ៉ាងនេះ។

ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយសមន្តចក្ខុ តើដូចម្តេច។ ព្រះសព្វញ្ញតញ្ញាណ លោកហៅថា សមន្តចក្ខុ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ចូល ចូលព្រម ទៅ ជិត ជិតព្រម ដល់ ដល់ព្រម ប្រកបដោយសព្វញ្ញតញ្ញាណ។

ហេតុនីមួយក្នុងលោកនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគនោះ ទ្រង់មិនឃើញ ឬថាមិនទ្រង់ជ្រាប មិនគួរជ្រាប មិនមានទេ ហេតុណាដែល ត្រូវដឹង ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ជ្រាបហេតុនោះទាំងអស់ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះតថាគតទើបឈ្មោះថា សមន្តចក្ខុ។

ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុដោយសមន្តចក្ខុ យ៉ាងនេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុប្រាកដ។

[១៩២] ពាក្យថា កំចាត់បង់នូវងងឹតទាំងពួង គឺទ្រង់បន្ទាត់ លះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស មិនឲ្យដល់នូវភាវៈមិនមានបែបភាព នូវងងឹតគឺ ភាគៈ ងងឹតគឺទោសៈ ងងឹតគឺមោហៈ ងងឹតគឺមានៈ ងងឹតគឺទិដ្ឋិ ងងឹតគឺកិលេស ងងឹតគឺទុច្ចរិត គ្រឿងធ្វើឲ្យងងឹត គ្រឿងធ្វើមិនឲ្យមានបញ្ញាចក្ខុ គ្រឿងធ្វើមិនឲ្យមានញាណ ជាគ្រឿងរលត់បញ្ញា ជាចំណែកនៃការបៀតបៀន ដែលមិនប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីព្រះនិព្វាន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) កំចាត់បង់នូវងងឹតទាំងពួង។

[១៩៣] ពាក្យថា ដល់នូវការត្រេកអរតែមួយព្រះអង្គឯង អធិប្បាយថា ព្រះមានព្រះភាគមួយព្រះអង្គឯង ដោយចំណែកបញ្ចក្ខុ មួយព្រះ អង្គឯងដោយសេចក្តីថា មិនមានបុគ្គលជាទីពីរ មួយព្រះអង្គឯងដោយអត្តថា លះបង់តណ្ហា មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះព្រះអង្គប្រាសចាកភាគៈដោយ ចំណែកមួយ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះព្រះអង្គប្រាសចាកទោសៈដោយចំណែកមួយ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះព្រះអង្គប្រាសចាកមោហៈដោយចំណែក មួយ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះព្រះអង្គមិនមានកិលេសដោយចំណែកមួយ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះព្រះអង្គយាងទៅកាន់ផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯង មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះព្រះអង្គតែម្នាក់ឯង ទ្រង់ត្រាស់ដឹងអនុត្តរសម្មាសម្ពុទ្ធិ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) តែមួយព្រះអង្គឯង។

ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង ដោយចំណែកបញ្ចក្ខុនោះ តើដូចម្តេច។ ព្រះមានព្រះភាគ កាលនៅជាកំឡោះនៅឡើយ មានព្រះកេសាខ្មៅ ស្រីល ប្រកបដោយវ័យកំពុងចំរើន គឺបឋមវ័យ កាលដែលព្រះមាតាបិតា ទ្រង់មិនពេញព្រះទ័យ (នឹងការទ្រង់ផ្គូផ្គង) ដែលមានព្រះភក្ត្រជោកទៅ ដោយទឹកព្រះនេត្រ ទ្រង់ព្រះកន្សែងសោយសោកហើយ ទ្រង់ក៏លះបង់ពួកញាតិ កាត់យសបលិពោធទាំងអស់ កាត់បុគ្គលបលិពោធ កាត់ញាតិ បលិពោធ កាត់មិត្តាមិត្តបលិពោធ កាត់សន្តិធិបលិពោធ ហើយកោរសក់ និងពុកមាត់ ស្លៀកដណ្តប់សំពត់កាសាយៈ ចេញចាកផ្ទះ ចូលទៅកាន់ ផ្នួស ដល់នូវភាពមិនមានការកង្វល់ ត្រាច់ទៅ ប្រព្រឹត្តនៅ ចរទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា រស់នៅ ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅមួយអង្គឯង ព្រះមាន ព្រះភាគ ឈ្មោះថា មួយព្រះអង្គឯង ដោយចំណែកបញ្ចក្ខុ យ៉ាងនេះ។

ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង ដោយសេចក្តីថា មិនមានបុគ្គលជាទីពីរ តើដូចម្តេច។ ព្រះមានព្រះភាគនោះ កាលទ្រង់ព្រះផ្នួសហើយយ៉ាងនេះ តែមួយព្រះអង្គ ទ្រង់អាស្រ័យសេនាសនៈស្ងាត់ ដែលតាំងនៅក្នុងព្រៃតូចធំ មានសំឡេងតិច មានគឺកកងតិច ប្រាសចាកសំដីមនុស្សអ្នកដើរ ទៅមក សមគួរដល់ការកំបាំងអំពីពួកមនុស្ស គួរជាទីលាក់ខ្លួនពួនសម្លៀក ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ យាងទៅមួយអង្គឯង ឈរមួយអង្គឯង គង់នៅមួយអង្គឯង សម្រេចការផ្ទុំមួយអង្គឯង ចូលទៅកាន់ស្រុកដើម្បីបិណ្ឌបាតមួយអង្គឯង ចៀសចេញទៅមួយអង្គឯង គង់នៅក្នុងទីស្ងាត់មួយ អង្គឯង អធិដ្ឋានទីចម្រុះមួយអង្គឯង ត្រាច់ទៅ ប្រព្រឹត្តនៅ ចរទៅ ប្រព្រឹត្តទៅ រក្សា រស់នៅ ញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ មួយព្រះអង្គឯង ព្រះមាន ព្រះភាគ ឈ្មោះថា មួយព្រះអង្គឯង ដោយសេចក្តីថា មិនមានបុគ្គលជាទីពីរ យ៉ាងនេះ។

ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង ដោយសេចក្តីថា លះបង់តណ្ហានោះ តើដូចម្តេច។ ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ មួយព្រះអង្គឯង មិនមានបុគ្គល ជាទីពីរ យ៉ាងនេះហើយ ព្រះអង្គមិនមានសេចក្តីប្រហែស មានព្យាយាមជាគ្រឿងដុតកំដៅកិលេស មានព្រះទ័យបញ្ជូនទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ទ្រង់ គង់នៅក្រោមដើមពោធិព្រឹក្ស ទៀបឆ្នេរស្ទឹងនេរព្វរា តាំងទុកនូវមហាបធាន កំចាត់បង់នូវមារ ដែលមិនលែងជនឲ្យរួច ព្រមទាំងសេនាជាដៅពង្ស នៃអ្នកប្រហែស ហើយលះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាពនូវតណ្ហា ដែលជាបណ្តាញ ជាគ្រឿងហូរទៅ ជាប់នៅក្នុងអារម្មណ៍ ផ្សេងៗ។

បុរសដែលមានតណ្ហាជាទីពីរ រមែងអន្ទោលទៅអស់កាលជាយូរអង្វែង មិនប្រព្រឹត្តកន្លងនូវសំសារវដ្ត ជាភាពមានប្រការយ៉ាងនេះ ជាភាពមានប្រការដទៃ ភិក្ខុដឹងនូវទោសនុះហើយ គប្បីជាអ្នកប្រាសចាកតណ្ហា មិនមានការប្រកាន់ មានស្មារតី រៀននូវតណ្ហាដែល ជាដែនកើតទុក្ខ។

ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មួយព្រះអង្គឯង ដោយសេចក្តីថា លះបង់តណ្ហា យ៉ាងនេះ។

ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះព្រះអង្គប្រាសចាកភាគៈដោយចំណែកមួយ តើដូចម្តេច។ ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះប្រាស ចាកភាគៈដោយចំណែកមួយ ព្រោះលះបង់ភាគៈហើយ។ ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះប្រាសចាកទោសៈដោយចំណែកមួយ ព្រោះ លះបង់ទោសៈហើយ។ ព្រះមានព្រះភាគមួយព្រះអង្គឯង ព្រោះប្រាសចាកមោហៈដោយចំណែកមួយ ព្រោះលះបង់មោហៈហើយ។ ព្រះមាន ព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះមិនមានកិលេស ដោយចំណែកមួយ ព្រោះលះបង់នូវកិលេសទាំងឡាយហើយ។

ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះស្តេចទៅកាន់ផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯង តើដូចម្តេច។ ដែលហៅថា ផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯង (នោះ) សំដៅយកសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥន្ទ្រិយា ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ។

ព្រះមានព្រះភាគ មានប្រក្រតីឃើញនូវទីបំផុតនៃធម៌ជាក្រឡឹងអស់ទៅនៃជាតិ មានសេចក្តីអនុគ្រោះដោយប្រយោជន៍ ទ្រង់ជ្រាប ច្បាស់នូវផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯង ជនទាំងឡាយក្នុងកាលមុន បានឆ្លងហើយតាមផ្លូវនោះ ជនទាំងឡាយបម្រុងនឹងឆ្លង ទាំងជន ទាំងឡាយកំពុងឆ្លងនូវឱយៈ (ក៏ឆ្លងតាមផ្លូវនោះ)។

ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះស្តេចទៅកាន់ផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯង យ៉ាងនេះ។

ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះព្រះអង្គតែម្នាក់ឯង ទ្រង់ត្រាស់ដឹងនូវអនុត្តរសម្មាសម្ពោធិ តើដូចម្តេច។ ញាណ បញ្ញា បញ្ញិទ្រិយ បញ្ញាពលៈ ធម្មវិចយៈ សម្មោជ្ឈង្គ វិមំសា វិបស្សនា សម្មាទិដ្ឋិ ក្នុងមគ្គ ៤ លោកហៅថា ពោធិ។ ដោយសារពោធិញ្ញាណនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទើបទ្រង់ត្រាស់ដឹងថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ត្រាស់ដឹងថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ត្រាស់ដឹងថា ធម៌ទាំងពួងជាអនត្តា ត្រាស់ដឹងថា សង្ខារ ទាំងឡាយមានអវិជ្ជាជាបច្ច័យ។ បើ ត្រាស់ដឹងថា ជរា មរណៈ មានជាតិជាបច្ច័យ ត្រាស់ដឹងថា សេចក្តីរលត់នៃសង្ខារ ព្រោះរលត់អវិជ្ជា។ បើ ត្រាស់ដឹងថា ការរលត់នៃជរា មរណៈ ព្រោះរលត់ជាតិ ត្រាស់ដឹងថា នេះទុក្ខ ត្រាស់ដឹងថា នេះទុក្ខសមុទ័យ ត្រាស់ដឹងថា នេះទុក្ខនិរោធ ត្រាស់ ដឹងថា នេះទុក្ខនិរោធគមិននិបដិបទា ត្រាស់ដឹងថា នេះអាសវៈ ត្រាស់ដឹងថា នេះអាសវសមុទ័យ ត្រាស់ដឹងថា នេះអាសវនិរោធ ត្រាស់ដឹងថា នេះ អាសវនិរោធគមិននិបដិបទា ត្រាស់ដឹងថា ធម៌ទាំងនេះគប្បីដឹង ត្រាស់ដឹងថា ធម៌ទាំងនេះ ត្រូវកំណត់ ត្រាស់ដឹងថា ធម៌ទាំងនេះ ត្រូវលះបង់ ត្រាស់ដឹងថា ធម៌ទាំងនេះ ត្រូវចម្រើន ត្រាស់ដឹងថា ធម៌ទាំងនេះ ត្រូវធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ត្រាស់ដឹងនូវហេតុដែលនាំឲ្យកើតឡើងផង នូវសេចក្តី អស់ផង នូវអានិសង្សផង នូវទោសផង នូវកិរិយារលាស់ចោលផង នៃធម្មស្វាយតនៈ ៦ ត្រាស់ដឹងនូវហេតុដែលនាំឲ្យកើតឡើងផង នូវសេចក្តី អស់ផង នូវអានិសង្សផង នូវទោសផង នូវកិរិយារលាស់ចោលផង នៃឧបាទានក្ខន្ធទ្រង់ ៥ ត្រាស់ដឹងនូវហេតុដែលនាំឲ្យកើតឡើងផង នូវសេចក្តី អស់ផង នូវអានិសង្សផង នូវទោសផង នូវកិរិយារលាស់ចោលផង នៃមហាភូតរូប ៤ ត្រាស់ដឹងថា ធម្មជាតណាមួយ មានការកើតឡើងជាធម្មតា ធម្មជាតទាំងអស់នោះ តែងរលត់ទៅវិញជាធម្មតា។ មួយទៀត ធម្មជាតណាមួយ ដែលព្រះមានព្រះភាគគប្បីជ្រាប គប្បីជ្រាបចំពោះ គប្បីជ្រាប ព្រម គប្បីត្រាស់ដឹង គប្បីពាល់ត្រូវ គប្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ព្រះមានព្រះភាគ ក៏ទ្រង់ជ្រាប ជ្រាបតាមលំដាប់ ជ្រាបចំពោះ ជ្រាបព្រម ជ្រាបដោយ ប្រពៃ ត្រាស់ដឹងបានចំពោះ ពាល់ត្រូវ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវធម្មជាតទាំងអស់នោះ ដោយពោធិញ្ញាណនោះ ព្រះមានព្រះភាគ មួយព្រះអង្គឯង ព្រោះព្រះអង្គតែមួយព្រះអង្គឯង ត្រាស់ដឹងនូវអនុត្តរសម្មាសម្ពោធិ យ៉ាងនេះ។

ពាក្យថា សេចក្តីត្រេកអរ ក្នុងបទថា បានដល់នូវសេចក្តីត្រេកអរ មានសេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគ ដល់ សម្រេច ពាល់ត្រូវ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវ សេចក្តីត្រេកអរក្នុងនេក្ខមៈ នូវសេចក្តីត្រេកអរក្នុងបរិវេក នូវសេចក្តីត្រេកអរក្នុងការស្ងប់រម្ងាប់ នូវសេចក្តីត្រេកអរក្នុងសម្ពោធិ ហេតុនោះ (លោក ពោលថា) បានដល់នូវសេចក្តីត្រេកអរ មួយព្រះអង្គឯង។ ហេតុនោះ ព្រះសារីបុត្តត្ថេរពោលថា

ព្រះមានព្រះភាគ មានចក្ខុប្រាកដដល់លោក ព្រមទាំងទេវលោក ទ្រង់កំចាត់បង់នូវងងឹតទាំងពួង តែមួយអង្គឯង បានដល់នូវ សេចក្តីត្រេកអរ។

[១៩៤]

ខ្ញុំមកនឹងសួរប្រស្នា ដើម្បីពួកជនអ្នកជាប់ច្រើននាក់ ក្នុងទីនេះ ចំពោះព្រះពុទ្ធអង្គនោះ ព្រះអង្គមិនអាស្រ័យ ទ្រង់នឹងធ្វើ ព្រះអង្គ មិនកុហក ព្រះអង្គជាមេពួក ទ្រង់យាងមក។

[១៩៥] អធិប្បាយពាក្យថា ចំពោះព្រះពុទ្ធអង្គនោះ ព្រះអង្គមិនអាស្រ័យ ជាតាទិបុគ្គល ត្រង់ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ បានដល់ ព្រះមានព្រះភាគ ជាសយម្ម ឥតមានគ្រូអាចារ្យ បានត្រាស់ដឹងសច្ចៈដោយព្រះអង្គឯង ក្នុងធម៌ទាំងឡាយដែលមិនធ្លាប់ឮក្នុងកាលមុនផង ទ្រង់ដល់នូវ សព្វញ្ញតញ្ញាណក្នុងសច្ចៈនោះផង ទ្រង់ដល់នូវភាវៈស្ម័គ្រក្នុងពលៈទាំងឡាយផង។ សំនួរត្រង់ពាក្យថា ព្រះពុទ្ធ ចុះព្រះនាមថាព្រះពុទ្ធ ដោយ អត្ថថាដូចម្តេច។ ព្រះនាមថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះហេតុព្រះអង្គត្រាស់ដឹងសច្ចៈទាំងឡាយ។ ព្រះនាមថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះហេតុព្រះអង្គញ្ញាំងពួកសត្វឲ្យត្រាស់ ដឹង។ ព្រះនាមថា ព្រះពុទ្ធ ព្រោះទ្រង់ត្រាស់ដឹងនូវធម៌ទាំងអស់។ ព្រះនាមថា ព្រះពុទ្ធ ព្រោះទ្រង់ឃើញច្បាស់នូវធម៌ទាំងអស់។ ព្រះនាមថាព្រះពុទ្ធ ព្រោះទ្រង់ត្រាស់ដឹងដោយព្រះអង្គឯង។ ព្រះនាមថា ព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គរីកហើយ។ ព្រះនាមថា ព្រះពុទ្ធ ព្រោះការរាប់ថាជាព្រះខីណាស្រព។ ព្រះនាមថា ព្រះពុទ្ធ ព្រោះការរាប់ថាមិនមានឧបក្ខិលេស។ ព្រះនាមថា ព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គប្រាសចាកភាគៈ ដោយចំណែកមួយ។ ព្រះនាមថា ព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គប្រាសចាកទោសៈ ដោយចំណែកមួយ។ ព្រះនាមថា ព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គប្រាសចាកមោហៈ ដោយចំណែកមួយ។ ព្រះ នាមថា ព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គមិនមានកិលេសដោយចំណែកមួយ។ ព្រះនាមថា ព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គយាងទៅកាន់ផ្លូវជាទីទៅតែមួយអង្គឯង ព្រះនាមថា ព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គត្រាស់ដឹងអនុត្តរសម្មាសម្ពោធិតែមួយអង្គឯង។ ព្រះនាមថា ព្រះពុទ្ធ ព្រោះព្រះអង្គកំចាត់បង់នូវសេចក្តីមិនដឹង ព្រោះព្រះអង្គបាននូវសេចក្តីត្រាស់ដឹង។ ព្រះនាមថា ព្រះពុទ្ធនោះ ព្រះមាតាមិនបានថ្វាយ ព្រះបិតាមិនបានថ្វាយ បងប្អូនប្រុសមិនបានថ្វាយ បង ប្អូនស្រីមិនបានថ្វាយ ពួកមិត្ត និងអាមាត្យមិនបានថ្វាយ ពួកញាតិសាលោហិតមិនបានថ្វាយ ពួកសមណព្រាហ្មណ៍មិនបានថ្វាយ ពួកទេវតាក៏ មិនបានថ្វាយ ព្រះនាមថា ព្រះពុទ្ធនោះ ជាព្រះនាមមានក្នុងទីបំផុតនៃវិមោក្ខរបស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ទ្រង់មានជោគ ការបញ្ញតិថា ព្រះពុទ្ធនេះ

(កើត) ដោយការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ព្រមដោយការបានចំពោះនូវសព្វញ្ញតញ្ញាណទៀបគល់ពោធិព្រឹក្ស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ចំពោះព្រះពុទ្ធ នោះ។

[១៩៦] ពាក្យថា ព្រះអង្គមិនអាស្រ័យ អធិប្បាយថា គ្រឿងអាស្រ័យមាន ២ គ្រឿងអាស្រ័យគឺតណ្ហា ១ គ្រឿងអាស្រ័យគឺទិដ្ឋិ ១។

គ្រឿងអាស្រ័យគឺតណ្ហា តើដូចម្តេច។ បុគ្គលប្រកាន់វត្ថុដែលខ្លួនធ្វើឲ្យជាសីមា ធ្វើឲ្យជាព្រំ ធ្វើឲ្យជាប្រទល់ដែន ធ្វើឲ្យជាទីបំផុត កាន់កាប់ ប្រកាន់ ដោយចំណែកតណ្ហាទាំងអម្បាលមានថា នេះរបស់អញ នុះរបស់អញ ប៉ុណ្ណោះរបស់អញ អម្បាលមាននេះរបស់អញ រូប សំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ កំរាល គ្រឿងដណ្តប់ ខ្ញុំស្រី ខ្ញុំប្រុស ពពែ ចៀម មាន ជ្រូក ដំរី គោ សេះឈ្មោល សេះញី ស្រែ ចម្ការ ប្រាក់ មាស ស្រុក និង ភព រាជធានី ដែន ជនបទ ឃ្លាំង និងជង្រករបស់អញ សូម្បីការប្រកាន់នូវផែនដីទាំងមូល ដោយអំណាចតណ្ហា ការប្រែប្រួលនៃតណ្ហា ១០៨ ទាំងអម្បាល មាន នេះគ្រឿងអាស្រ័យគឺតណ្ហា។

គ្រឿងអាស្រ័យគឺទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច។ សក្តាយទិដ្ឋិ មានវត្ថុ ២០ មច្ឆាទិដ្ឋិមានវត្ថុ ១០ អន្តត្ថាហិកទិដ្ឋិមានវត្ថុ ១០ ទិដ្ឋិ ដំណើរគឺទិដ្ឋិ ព្រៃស្យាតគឺទិដ្ឋិ ផ្លូវលំបាកគឺទិដ្ឋិ ធម្មជាតិជំទាស់គឺទិដ្ឋិ ធម្មជាតិញញាក់ញញ័រគឺទិដ្ឋិ គ្រឿងចងក្រៀកគឺទិដ្ឋិ កំណាន់ កំណាន់សំប៉ុន ការប្រកាន់មាំ ការ ស្លាប់អង្អែល ផ្លូវគួរខ្ពើម ផ្លូវខុស សភាពខុស ទិដ្ឋិជាកំពង់ កំណាន់ដោយការស្វែងរកផ្សេងៗ កំណាន់ផ្ទុយ កំណាន់ប្រែប្រួល កំណាន់ខុស កំណាន់ថា មែនក្នុងវត្ថុដែលមិនមែន ទិដ្ឋិ ៦២ ទាំងអម្បាលមាន នេះគ្រឿងអាស្រ័យគឺទិដ្ឋិ។

ព្រះពុទ្ធមានព្រះភាគ លះបង់គ្រឿងអាស្រ័យគឺតណ្ហា រលាស់ចោលគ្រឿងអាស្រ័យគឺទិដ្ឋិហើយ។ ព្រោះលះបង់គ្រឿងអាស្រ័យគឺតណ្ហា រលាស់ចោលគ្រឿងអាស្រ័យគឺទិដ្ឋិ ព្រះមានព្រះភាគ មិនអាស្រ័យចក្ខុ មិនអាស្រ័យសោតៈ ឃានៈ ជិវ្ហា កាយ ចិត្ត មិនអាស្រ័យ មិនស្អិត មិនចូល ទៅជិត មិនជក់ចិត្ត មិនចុះចិត្ត ស្ទុះចេញ ខ្ចាត់ចេញ ឃ្លាតចេញ ប្រាសចេញ ចាករូប សំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ ត្រកូល ពួក អាវាស លាភ យស សេចក្តីសរសើរ ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ កាមធាតុ រូបធាតុ អរូបធាតុ កាមភព រូបភព អរូបភព សញ្ញាភព អ សញ្ញាភព នេរសញ្ញានាសញ្ញាភព ឯកវេការភព ចតុវេការភព បញ្ចវេការភព ជាអតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ធម៌ទាំងឡាយដែលខ្លួនឃើញ ឮ ប៉ះ ពាល់ ឬគប្បីដឹង មានព្រះទ័យសម្រេចសម្រាន្តនៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះពុទ្ធអង្គនោះ ព្រះអង្គមិនអាស្រ័យ។

[១៩៧] ពាក្យថា ទ្រង់នឹងផឹង អធិប្បាយថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នឹងផឹងដោយអាការ ៥ គឺ ទ្រង់នឹងផឹងក្នុងឥដ្ឋារម្មណ៍ និងអនិដ្ឋារម្មណ៍ ១ ទ្រង់នឹងផឹង ព្រោះព្រះអង្គបានលះ ១ ទ្រង់នឹងផឹងព្រោះព្រះអង្គបានឆ្គង ១ ទ្រង់នឹងផឹង ព្រោះព្រះអង្គបានរួច ១ ទ្រង់នឹងផឹង ព្រោះការសំដែង ចេញនូវគុណនោះ ១។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នឹងផឹងក្នុងឥដ្ឋារម្មណ៍ និងអនិដ្ឋារម្មណ៍ តើដូចម្តេច។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នឹងផឹងក្នុងលាភផង ទ្រង់នឹងផឹងក្នុងការមិន មានលាភផង ទ្រង់នឹងផឹងក្នុងយសផង ទ្រង់នឹងផឹងក្នុងការមិនមានយសផង ទ្រង់នឹងផឹងក្នុងសេចក្តីសរសើរផង ទ្រង់នឹងផឹងក្នុងនិរន្តរៈផង ទ្រង់ នឹងផឹងក្នុងសុខផង ទ្រង់នឹងផឹងក្នុងទុក្ខផង។ បើពួកជនគប្បីលាបព្រះពាហ្មម្ខាងដោយគ្រឿងក្រអូប គប្បីច្រាស់ព្រះពាហ្មម្ខាងដោយកាំបិតព្រា។ តម្រេកក្នុងការលាបដោយគ្រឿងក្រអូបឯណោះ មិនមាន សេចក្តីថ្លាំងថ្លាក់ក្នុងការច្រាស់ដោយកាំបិតព្រាឯណោះមិនមាន។ ព្រះមានព្រះភាគ លះ ស្រឡះនូវសេចក្តីស្រឡាញ់ស្អិត និងសេចក្តីថ្លាំងថ្លាក់ កន្លងផុតនូវសេចក្តីកាន់ជើង និងសេចក្តីផ្តាញផ្តាស់ កន្លងផុតស្រឡះនូវសេចក្តីត្រូវចិត្ត និង សេចក្តីខុសចិត្ត។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នឹងផឹងក្នុងឥដ្ឋារម្មណ៍ និងអនិដ្ឋារម្មណ៍ យ៉ាងនេះ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នឹងផឹង ព្រោះព្រះអង្គបានលះ តើដូចម្តេច។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានលះ ខ្ជាក់ លែង កំចាត់ លះបង់រាគៈ។ ទ្រង់បានលះ ខ្ជាក់ លែង កំចាត់ លះបង់ទោសៈ មោហៈ កោធិៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បច្ឆាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាវេយ្យៈ ថម្មៈ សារម្មៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ កិលេសទាំងអស់ ទុច្ចរិតទាំងអស់ សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងអស់ ការអន្ទះអន្ទែងទាំងអស់ ការក្តៅក្រហាយទាំងអស់ អភិសង្ខារជា អកុសលទាំងអស់។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នឹងផឹង ព្រោះព្រះអង្គបានលះ យ៉ាងនេះ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នឹងផឹង ព្រោះទ្រង់បានឆ្គង តើដូចម្តេច។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់បានឆ្គងកាមោយៈ ឆ្គងភវោយៈ ឆ្គងទិដ្ឋោយៈ ឆ្គងអវិជ្ជោយៈ ឆ្គង ឆ្គងផុត ឆ្គងរួច កន្លង កន្លងដោយប្រពៃ រំលង នូវផ្លូវសង្សារទាំងអស់។ ព្រះអង្គគង់នៅក្នុងអរិយវាស ប្រព្រឹត្តចរណៈ ដើរហួសផ្លូវឆ្ងាយ គឺ សង្សារ ដល់នូវទិស គឺ (ព្រះនិព្វាន) ដល់នូវទីបំផុត (អនុចារិសេសនិព្វាន) រក្សាព្រហ្មចរិយៈ ដល់នូវទិដ្ឋិដ៏ឧត្តម ចំរើនមគ្គ លះបង់កិលេស ចាក់ ផ្តុះព្រះអរហត្តផល ដែលមិនកំរើក ធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់នូវនិរោធិ៍។ ព្រះអង្គកំណត់ដឹងទុក្ខ លះបង់សមុទយៈ ចំរើនមគ្គ ធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់នូវនិរោធិ៍ ត្រាស់ដឹងធម៌ដែលត្រូវត្រាស់ដឹង កំណត់ធម៌ដែលត្រូវកំណត់ដឹង លះបង់ធម៌ដែលត្រូវលះបង់ ចំរើនធម៌ដែលត្រូវចំរើន ធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់ធម៌ ដែលត្រូវធ្វើឲ្យច្បាស់លាស់។ ព្រះអង្គដកគន្លឹះទ្វារ គឺអវិជ្ជា កំចាត់ស្នាមភ្លោះគឺកម្មាភិសង្ខារ ដកសសរខៀន គឺតណ្ហា មិនមានសន្ទះទ្វារ គឺឱ រម្មាគិយសំយោជនៈ ជាបុគ្គលបរិសុទ្ធ ទំលាក់ទង់ជ័យ គឺមានហើយ ដាក់ភារៈ គឺខន្ធជាដើម ប្រាសចាកយោគៈ និងកិលេស លះស្រឡះនូវអង្គ ៥ គឺនិរណៈ ប្រកបអង្គ ៦ គឺឧបេក្ខា មានការឃុំគ្រងយ៉ាងឯក គឺសតិ មានអបស្សេនធម៌ ៤ បន្ទាប់បច្ចេកសច្ចៈ មានការស្វែងរកគ្រប់យ៉ាង លះចោលហើយដោយប្រពៃ មានសង្កប្បៈមិនល្អ រម្ងាប់កាយសង្ខារ មានចិត្តរួចស្រឡះដោយល្អ មានបញ្ញារួចស្រឡះដោយល្អ មានគុណដ៏ បរិបូណ៌ អប់រំព្រហ្មចរិយៈ ជាបុរសដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ជាបុរសដ៏ក្រៃលែង ដល់ហើយនូវកិរិយាបាននូវអមតៈ។ ព្រះអង្គឈប់កំពូល ឈប់កំចាត់កំចាយ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួនព្រោះកំចាត់កំចាយ (កិលេស) ព្រះអង្គឈប់ លះបង់ ឈប់ប្រកាន់មាំ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះលះបង់ ព្រះអង្គឈប់ ចាក់ស្រេះ ឈប់ក្រអើតក្រអោង ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះមិនចាក់ស្រេះ ព្រះអង្គឈប់រំលត់ ឈប់បង្កាត់ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះរំលត់ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះប្រកបដោយអសេក្ខសីលក្ខន្ធ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះប្រកបដោយអសេក្ខសមាធិក្ខន្ធ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះប្រកបដោយអសេក្ខបញ្ញាខន្ធ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះប្រកបដោយអសេក្ខវិមុត្តិក្ខន្ធ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះប្រកបដោយអសេក្ខ វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនក្ខន្ធ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះដឹងអរិយសច្ចៈ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះកន្លង (តណ្ហាជាគ្រឿងញាប់ញ័រ) យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះរំលត់ភ្លើងគឺកិលេស ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះមិនមានការត្រឡប់វិញ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះចាប់កំពូល (គឺ

ជំនះ) បាន ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះការសេពចំពោះនូវការរួច ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះមេត្តាដ៏បរិសុទ្ធ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះករុណា ដ៏បរិសុទ្ធ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះមុទិតាដ៏បរិសុទ្ធ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះខបេក្ខាដ៏បរិសុទ្ធ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះបរិសុទ្ធយ៉ាង ជាចំខាត ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះបរិសុទ្ធិ មិនមានតណ្ហា ទិដ្ឋិ មានៈ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះទ្រង់រួចស្រឡះ (ចាកកិលេស) ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ព្រោះជាអ្នកសន្តោស ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ក្នុងទីបំផុតខន្ធ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ក្នុងទីបំផុតធាតុ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួនក្នុងទី បំផុតអាយតនៈ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ក្នុងទីបំផុតគតិ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ក្នុងទីបំផុតឧបបត្តិ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ក្នុងទីបំផុតបដិសន្ធិ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ក្នុងទីបំផុតភព ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ក្នុងទីបំផុតសង្សារ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួនក្នុងទីបំផុតវដ្តៈ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួន ក្នុងភពចុងបង្អស់ ឈ្មោះថា ទ្រង់នឹងនួនក្នុងសរីរៈចុងបង្អស់ គឺទ្រង់នូវសរីរៈចុងបង្អស់ រើចេញនូវដំណើរទៅកាន់ភពថ្មី។

នេះជាកតចុងបង្អស់របស់ព្រះអង្គ នេះជាសរីរៈក្រោយបង្អស់របស់ព្រះអង្គ ព្រះអង្គមិនមានជាតិ មរណៈ សង្សារ និងភពថ្មីទៀតទេ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នឹងធើង ព្រោះបានឆ្លង យ៉ាងនេះ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នឹងធើង ព្រោះបានរួច តើដូចម្តេច។ ព្រះហឫទ័យរបស់ព្រះមានព្រះភាគ រួច រួចស្រឡះ រួចផុតចាកភាគ។ ព្រះហឫទ័យរួច រួច ស្រឡះ រួចផុត ចាកទោសៈ។ ព្រះហឫទ័យ រួច រួចស្រឡះ រួចផុតចាកមោហៈ។ ព្រះហឫទ័យ រួច រួចស្រឡះ រួចផុតចាកកោធនៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បន្ទាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាបេយ្យៈ ថម្មៈ សារម្មៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ កិលេសទាំងពួង ទុច្ឆរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយ ទាំងពួង សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងពួង សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងពួង អភិសង្ខារជាអកុសលទាំងពួង។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នឹងធើង ព្រោះបានរួច យ៉ាងនេះ។

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នឹងធើង ព្រោះការសំដែងចេញនូវគុណនោះ តើដូចម្តេច។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នឹងធើង ព្រោះការសំដែងចេញនូវគុណ នោះថា កាលបើសីលមាន ទ្រង់ក៏មានសីល។ ទ្រង់នឹងធើង ព្រោះការសំដែងចេញនូវគុណនោះថា កាលបើសទ្ធាមាន ទ្រង់ក៏មានសទ្ធា។ ទ្រង់ នឹងធើង ព្រោះការសំដែងចេញនូវគុណនោះថា កាលបើវិរិយៈមាន ទ្រង់ក៏មានវិរិយៈ ទ្រង់នឹងធើង ព្រោះការសំដែងចេញនូវគុណនោះថា កាលបើ សតិមាន ទ្រង់ក៏មានសតិ។ ទ្រង់នឹងធើង ព្រោះការសំដែងចេញនូវគុណនោះថា កាលបើសមាធិមាន ទ្រង់ក៏តាំងព្រះហឫទ័យខ្ជាប់។ ទ្រង់នឹងធើង ព្រោះការសំដែងចេញនូវគុណនោះថា កាលបើបញ្ញាមាន ទ្រង់ក៏មានបញ្ញា។ ទ្រង់នឹងធើង ព្រោះការសំដែងចេញនូវគុណនោះថា កាលបើវិជ្ជាមាន ទ្រង់ក៏មានត្រៃវិជ្ជា។ ទ្រង់នឹងធើង ព្រោះការសំដែងចេញនូវគុណនោះថា កាលបើអភិញ្ញាមាន ទ្រង់ក៏មានអភិញ្ញា ៦។ ទ្រង់នឹងធើង ព្រោះការ សំដែងចេញនូវគុណនោះថា កាលបើពលៈមាន ទ្រង់ក៏មានពលៈ ១០។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់នឹងធើង ព្រោះការសំដែងចេញនូវគុណនោះ យ៉ាង នេះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ចំពោះព្រះពុទ្ធអង្គនោះ ព្រះអង្គមិនអាស្រ័យ ទ្រង់នឹងធើង។

[១៩៨] អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះអង្គមិនកុហក ព្រះអង្គជាមេពួក ទ្រង់យាងមក ត្រង់ពាក្យថា មិនកុហក សេចក្តីថា វត្ថុនៃការកុហកមាន ៣ គឺ វត្ថុនៃការកុហកចំណែកខាងការសេពបច្ច័យ ១ វត្ថុនៃការកុហកចំណែកខាងឥរិយាបថ ១ វត្ថុនៃការកុហកចំណែកខាងការពោលក្នុងទីជិត ១។

វត្ថុនៃការកុហកចំណែកខាងការសេពបច្ច័យ តើដូចម្តេច។ ពួកគហបតីក្នុងសាសនានេះ និមន្តភិក្ខុដោយចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គឺលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ។ ភិក្ខុនោះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាអាត្រា ត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាគ្របសង្កត់ មានសេចក្តីត្រូវការ អាស្រ័យសេចក្តីប្រាថ្នានូវចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ គឺលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ ដ៏លើសលប់ ហើយហាមឃាត់ចីវរ ហាមឃាត់បិណ្ឌបាត ហាមឃាត់សេនាសនៈ ហាមឃាត់ គឺលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ។ ភិក្ខុនោះ បាននិយាយយ៉ាងនេះថា ស្រមណ៍ មានប្រយោជន៍អ្វី ដោយចីវរមានថ្លៃច្រើន ឯការសមគ្គន្តៈ ស្រមណ៍ ត្រូវតែរើសសំពត់ដែលមិនមានជាយទាំងឡាយ អំពីព្រៃស្មសាន ឬអំពីគំនរសម្រាម ឬក៏ដែលធ្លាក់ក្នុងចន្លោះផ្សារ យកមកធ្វើសង្សារដ៏ប្រើប្រាស់ ស្រមណ៍មានប្រយោជន៍អ្វីដោយបិណ្ឌបាតមានថ្លៃច្រើន ឯការសមគ្គន្តៈ ស្រមណ៍ត្រូវតែរើសដីរឹតដោយពំនូតបាយ ដែលធ្វើឲ្យទៅជាដុំ ដោយ ការដើរទៅស្វែងរក ស្រមណ៍មានប្រយោជន៍អ្វីដោយសេនាសនៈមានថ្លៃច្រើន ឯការសមគ្គន្តៈ ស្រមណ៍ត្រូវតែជាអ្នកនៅជិតដើមឈើ ឬនៅក្នុង ព្រៃស្មសាន ពុំនោះសោត នៅក្នុងទីវាល ស្រមណ៍មានប្រយោជន៍អ្វី ដោយគឺលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារមានថ្លៃច្រើន ឯការសមគ្គន្តៈ ស្រមណ៍ ត្រូវតែធ្វើថ្នាំដោយទឹកម្យត្រសួយ ដោយចំណិតផ្អែសម្តី តាំងអំពីកាលនោះ ក៏ប្រើប្រាស់ចីវរស្មៅហ្មង បរិភោគបិណ្ឌបាតសៅហ្មង សេពសេនាសនៈ សៅហ្មង សេពសោយគឺលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារដ៏សៅហ្មង។ ពួកគហបតីដឹងភិក្ខុនោះ យ៉ាងនេះថា ស្រមណ៍នេះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាតិច ជាអ្នក សន្តោស ស្ងប់ស្ងាត់ មិនច្របូកច្របល់ ផ្ទងព្យាយាម ពោលផុតគុណ ដូច្នោះហើយ ក៏រឹងរិតតែនិមន្តដោយចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និង គឺលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ។ ភិក្ខុនោះបាននិយាយយ៉ាងនេះថា កុលបុត្រមានសទ្ធា បានបុណ្យច្រើន ព្រោះវត្ថុ ៣ ប្រការ មានក្នុងទីចំពោះមុខ គឺ កុលបុត្រមានសទ្ធាបានបុណ្យច្រើន ព្រោះសទ្ធាមានក្នុងទីចំពោះមុខ ១ កុលបុត្រមានសទ្ធា បានបុណ្យច្រើន ព្រោះទេយ្យធម៌មានក្នុងទីចំពោះមុខ ១ កុលបុត្រមានសទ្ធា បានបុណ្យច្រើន ព្រោះពួកទក្ខិណោយ្យបុគ្គលមានក្នុងទីចំពោះមុខ ១ សទ្ធារបស់ពួកអ្នកក៏មាន ទេយ្យធម៌ក៏មានព្រម អាត្មា ក៏ជាអ្នកទទួល បើអាត្មានឹងមិនទទួល កាលបើយ៉ាងនេះ ពួកអ្នកមុខជាឃ្លាតឆ្ងាយចាកបុណ្យមិនខាន អាត្មាមិនមានសេចក្តីត្រូវការដោយវត្ថុនេះ ទេ ប៉ុន្តែអាត្មាទទួល ដើម្បីអនុគ្រោះដល់ពួកអ្នកទេតើ តាំងពីនោះមក ភិក្ខុនោះទទួលចីវរក៏ច្រើន ទទួលបិណ្ឌបាតក៏ច្រើន ទទួលសេនាសនៈក៏ ច្រើន ទទួលគឺលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារក៏ច្រើន។ ការធ្វើមុខស្រពោន ភាពនៃការធ្វើមុខស្រពោន ការបំភាន់ អាការៈនៃការបំភាន់ ភាពនៃការ បំភាន់ មានសភាពយ៉ាងនេះ ឯណា នេះលោកហៅថា វត្ថុនៃការកុហកចំណែកខាងការសេពបច្ច័យ។

វត្ថុនៃការកុហកចំណែកខាងឥរិយាបថ តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុខ្លះ ក្នុងសាសនានេះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាអាត្រា ត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាគ្របសង្កត់ ប្រាថ្នាការ សំរសើរ (គិត) ថា អ្នកផងនឹងសំរសើរអាត្មាអញយ៉ាងនេះ ហើយរៀបចំដំណើរ រៀបចំការឈរ រៀបចំការអង្គុយ រៀបចំការដេក ប្រុងចិត្តហើយ ទើបដើរ ប្រុងចិត្តហើយទើបឈរ ប្រុងចិត្តហើយទើបអង្គុយ ប្រុងចិត្តហើយទើបសម្រេចនូវការដេក ដើរធ្វើហាក់ដូចជាចូលកាន់សមាធិ ឈរធ្វើ ហាក់ដូចជាចូលកាន់សមាធិ អង្គុយធ្វើហាក់ដូចជាចូលកាន់សមាធិ សម្រេចការដេកធ្វើហាក់ដូចជាចូលកាន់សមាធិ ជាបុគ្គលហាក់ដូចជា

ចូលឈានក្នុងគន្លងចក្ខុ (នៃអ្នកផង)។ កិរិយាផ្គូផ្គង កិរិយាតំកល់ កិរិយារៀបចំនូវឥរិយាបថ កិរិយាធ្វើមុខស្រពោន ភាពនៃការធ្វើមុខស្រពោន កិរិយាបំភាន់ អាការនៃការបំភាន់ ភាពនៃការបំភាន់ មានសភាពយ៉ាងនេះឯណា នេះលោកហៅថា វត្ថុនៃការកុហក ចំណែកខាងឥរិយាបថ។

វត្ថុនៃការកុហក ចំណែកខាងការពោលក្នុងទីជិត តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ មានសេចក្តីប្រាថ្នាអាក្រក់ ត្រូវសេចក្តីប្រាថ្នាគ្របសង្កត់ ប្រាថ្នាការសរសើរ (គិត) ថា អ្នកផងនឹងសរសើរអាល្លឺយ៉ាងនេះ ហើយពោលវាចាដែលអាស្រ័យព្រមនូវអរិយធម៌ គឺពោលថា ស្រមណណា ទ្រទ្រង់ចីរមានសភាពយ៉ាងនេះ ស្រមណនោះ មានស័ក្តិធំ ពោលថា ស្រមណណា ទ្រទ្រង់បាត្រ ទ្រទ្រង់ផ្តិលលោហៈ ទ្រទ្រង់ធម្មក្រក ទ្រទ្រង់ សំពត់តម្រងទឹក ទ្រទ្រង់កូនសោ ទ្រទ្រង់ស្បែកជើង ទ្រទ្រង់វត្ថុពន្លឺចង្កេះ ទ្រទ្រង់សំពត់អាហោគៈ មានសភាពយ៉ាងនេះ ស្រមណនោះ មានស័ក្តិ ធំ។ ពោលថា ស្រមណណាមានឧបដ្ឋាយិក្ខម្យបែបនេះ ស្រមណនោះ មានស័ក្តិធំ។ ពោលថា ស្រមណណា មានអាចារ្យ មានឧបដ្ឋាយិក្ខម្យស្មើគ្នា មាន អាចារ្យស្មើគ្នា មានពួកមិត្ត មានពួកភ្ញៀវ យ៉ាងជិតជិត យ៉ាងស្នាក់ស្នើរបែបនេះ ស្រមណនោះ មានស័ក្តិធំ។ ពោលថា ស្រមណណា នៅក្នុង វិហារបែបនេះ ស្រមណនោះ មានស័ក្តិធំ។ ពោលថា ស្រមណណា នៅក្នុងបង្គោ នៅក្នុងប្រាសាទ នៅក្នុងផ្ទះមានដំបូលរលីង នៅក្នុងរូងភ្នំ នៅក្នុង ទិសម្រាប់ជ្រកកោន នៅក្នុងកុដិ នៅក្នុងផ្ទះមានកំពូល នៅក្នុងបំបម នៅក្នុងផ្ទះមូល នៅក្នុងថែវ នៅក្នុងរោងឆាន់ នៅក្នុងបារី នៅក្នុងម្លប់ឈើបែប នេះ ស្រមណនោះមានស័ក្តិធំ។ មួយទៀត ភិក្ខុធ្វើមុខស្រស្អាតស្រងាត់ ធ្វើមុខស្រពោនស្រពាប់ បំភាន់បំភាំង និយាយរាក់ទាក់ ត្រូវគេសរសើរ ដោយអំណាចមាត់ ក៏ពោលសំដីដ៏ជឿ កំបាំង ល្អិត ដ៏បិទបាំង ប្រកបព្រមដោយព្រះនិព្វានដែលជាលោកុត្តរធម៌ ប្រាកដដូចនោះថា ស្រមណនេះ ជាអ្នកបានវិហារសមាបត្តិទាំងឡាយ ដ៏រឹងរាប់ មានសភាពយ៉ាងនេះ។ កិរិយាធ្វើមុខស្រពោន ភាពនៃការធ្វើមុខស្រពោន កិរិយាបំភាន់ អាការនៃការ បំភាន់ ភាពនៃការបំភាន់ មានសភាពយ៉ាងនេះឯណា នេះលោកហៅថា វត្ថុនៃការកុហកចំណែកខាងការពោលក្នុងទីជិត។

វត្ថុនៃការកុហកទាំង ៣ នេះ ព្រះពុទ្ធមានជោគបានលះបង់ ក្បាលក្របែល រំលត់ រំលាយ រំសាយរំសោះ ធ្វើមិនគួរឲ្យកើតឡើងបាន ដុតដោយ ភ្លើងគឺញាណហើយ ហេតុនោះ ព្រះពុទ្ធ ឈ្មោះថា ព្រះអង្គមិនកុហក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះអង្គមិនកុហក។

[១៩៩] អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះអង្គជាមេពួក ទ្រង់យាងមក ត្រង់ពាក្យថា ព្រះអង្គជាមេពួក គឺព្រះមានព្រះភាគជាមេពួក។ ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា មេពួក ព្រោះជាអាចារ្យរបស់ពួក។ ឈ្មោះថា មេពួក ព្រោះជាគ្រូរបស់ពួក។ ឈ្មោះថា មេពួក ព្រោះគ្រប់គ្រងពួក។ ឈ្មោះថា មេពួក ព្រោះទូន្មានពួក។ ឈ្មោះថា មេពួក ព្រោះប្រដៃប្រដៅពួក។ ឈ្មោះថា មេពួក ព្រោះក្លៀវក្លាចូលទៅកាន់ពួក។ ឈ្មោះថា មេពួក ព្រោះពួកប្រាថ្នា ដើម្បីស្តាប់ ជ្រៀងសោតៈ ដកល់ចិត្តដើម្បីដឹង (ព្រះពុទ្ធដីកា) របស់ព្រះអង្គ។ ឈ្មោះថា មេពួក ព្រោះញ៉ាំងពួកឲ្យចេញចាកអកុសល ហើយឲ្យតាំង នៅមាំក្នុងកុសល។ ឈ្មោះថា មេពួករបស់ពួកភិក្ខុ។ ឈ្មោះថា មេពួករបស់ពួកភិក្ខុនី។ ឈ្មោះថា មេពួករបស់ពួកឧបាសក។ ឈ្មោះថា មេពួករបស់ ពួកឧបាសិកា។ ឈ្មោះថា មេពួករបស់ពួកព្រះរាជ។ ឈ្មោះថា មេពួករបស់ពួកក្សត្រិយ៍។ ឈ្មោះថា មេពួករបស់ពួកព្រាហ្មណ៍។ ឈ្មោះថា មេពួក របស់ពួកវេស្សៈ។ ឈ្មោះថា មេពួករបស់ពួកសុទ្ធៈ។ ឈ្មោះថា មេពួករបស់ពួកព្រហ្ម។ ឈ្មោះថា មេពួករបស់ពួកទេវតា។ ទ្រង់មានក្រុម មានពួក ជាអាចារ្យរបស់ពួក យាងមកហើយ ចូលមកជិតហើយ ចូលមកជិតព្រមហើយ ដល់ព្រមហើយនូវសង្គស្សនគរ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ព្រះអង្គមិនកុហក ព្រះអង្គជាមេពួក ទ្រង់យាងមក។

[២០០] ពាក្យថា ដើម្បីពួកជនអ្នកជាប់ច្រើននាក់ក្នុងទីនេះ ត្រង់ពាក្យថា ច្រើននាក់ គឺ ដើម្បីពួកក្សត្រិយ៍ ពួកព្រាហ្មណ៍ ពួកវេស្សៈ ពួកសុទ្ធៈ ពួកគ្រហស្ថ ពួកបព្វជិត ពួកទេវតា ពួកមនុស្សច្រើននាក់។ ពាក្យថា ដើម្បីពួកជនអ្នកជាប់ គឺដើម្បីពួកជនអ្នកជាប់ អ្នកប្រព្រឹត្តជាប់ អ្នកបំរើ គឺ ដើម្បីពួកសិស្ស ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ដើម្បីពួកជនអ្នកជាប់ដ៏ច្រើននាក់ក្នុងទីនេះ។

[២០១] ពាក្យថា ខ្ញុំមកនឹងសួរប្រស្នា គឺខ្ញុំជាបុគ្គលមកហើយ ដោយត្រូវការប្រស្នា ខ្ញុំជាបុគ្គលចង់សួរប្រស្នា ទើបមក ជាបុគ្គលចង់ស្តាប់ ប្រស្នា ទើបមក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំមកនឹងសួរប្រស្នា យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត កិរិយាមក កិរិយាឈានទៅមុខ កិរិយាឈានចូលទៅ ជិត កិរិយាអង្គុយជិត នៃពួកជនដែលមានសេចក្តីត្រូវការដោយប្រស្នា នៃពួកជនអ្នកសួរប្រស្នា នៃពួកជនអ្នកចង់ស្តាប់ប្រស្នា ហេតុនោះ (លោក ពោលថា) ខ្ញុំមកនឹងសួរប្រស្នា យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយវិញទៀត ព្រះអង្គមានការមកដោយប្រស្នា ព្រះអង្គជាបុគ្គលអាចដើម្បីឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គសួរ ដើម្បី សំដែង ដើម្បីឆ្លើយ នេះជាភារៈរបស់ព្រះអង្គអ្នកសំដែង ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ខ្ញុំមកនឹងសួរប្រស្នា យ៉ាងនេះខ្លះ។ ហេតុនោះ ព្រះសាវី បុត្តត្ថេរពោលថា

ខ្ញុំមកនឹងសួរប្រស្នា ដើម្បីពួកជនអ្នកជាប់ច្រើននាក់ ក្នុងទីនេះ ចំពោះព្រះពុទ្ធអង្គនោះ ព្រះអង្គមិនអាស្រ័យ ទ្រង់នឹងដឹង ព្រះអង្គ មិនកុហក ព្រះអង្គជាមេពួក ទ្រង់យាងមក។

[២០២] ភិក្ខុខ្លឹមរអើម តែងគប់អាសនៈទេ គឺគល់ឈើ ឬព្រៃស្មសាន ឬក្នុងរូងភ្នំទាំងឡាយ។

[២០៣] អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុខ្លឹមរអើម ត្រង់ពាក្យថា ភិក្ខុ គឺភិក្ខុជាកល្យាណបុគ្គល ឬជាសេក្ខៈ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ភិក្ខុ។ ពាក្យថា ខ្លឹមរអើម គឺខ្លឹមរអើមជាតិ ខ្លឹមរអើមជរា ព្យាធិ មរណៈ សេចក្តីសោក សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល សេចក្តីទុក្ខ សេចក្តីតូចចិត្ត សេចក្តីសង្រួង សង្រួម ខ្លឹមរអើម ព្រួយចិត្ត អៀន ឆ្លើមទុក្ខដែលកើតក្នុងនរក ទុក្ខដែលកើតក្នុងកំណើតតិរច្ឆាន ទុក្ខដែលកើតក្នុងបិក្ខុវិស័យ ទុក្ខដែលកើតក្នុង មនុស្ស ទុក្ខ មានកិរិយាចូលកាន់គភ៌ជាដើមចម ទុក្ខ មានកិរិយាបិតនៅក្នុងគភ៌ជាដើមចម ទុក្ខ មានកិរិយាចេញចាកគភ៌ជាដើមចម ទុក្ខ ដែល ចូលទៅចងក្រៀកនូវសត្វដែលកើតហើយ ទុក្ខ ដែលជាប់តម្កល់អំពីអ្នកដទៃ នៃសត្វដែលកើតហើយ ទុក្ខដោយសេចក្តីព្យាយាមរបស់ខ្លួន ទុក្ខដោយ សេចក្តីព្យាយាមរបស់គេ ទុក្ខដោយសេចក្តីលំបាក ទុក្ខដោយសង្គារ ទុក្ខដោយការប្រែក្លាយ ទុក្ខដោយរោគភ្នែក ទុក្ខដោយរោគត្រចៀក ទុក្ខដោយ រោគច្រមុះ ទុក្ខដោយរោគអណ្តាត ទុក្ខដោយរោគកាយ ទុក្ខដោយរោគក្បាល ទុក្ខដោយរោគត្រចៀក ទុក្ខដោយរោគមាត់ ទុក្ខដោយរោគធ្មេញ ក្អក ហិត រោគច្រមុះ ក្តៅក្នុង ក្តៅគ្រា យូង ពក រោគក្នុងពោះ សន្លប់ សន្លំ ចុះឈាម ចុកសៀត ចុះរាករូស ស្រែង របេង ឆ្អុតជ្រក ជំនួចពិស រមាស់ កម រោគកើតត្រង់កន្លែងដែលខ្វះដោយក្រចក យូងដែក ឈាម ប្រមាត់ ប្រមេ ទឹកម្តងម្តង ឬសដូងដុះ រលកកែវ ឬសដូងបាត អាពាធកើតអំពី

ប្រមាត់ អាពាធកើតអំពីស្នេស្ត អាពាធកើតអំពីខ្យល់ អាពាធកើតអំពីប្រជុំខ្យល់ប្រមាត់ និងស្នេស្ត អាពាធកើតអំពីរដូវប្រែប្រួល អាពាធកើតដោយ ការផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថមិនស្មើគ្នា អាពាធកើតដោយការព្យាយាម (មានវាយ និងចងជាដើម) អាពាធកើតដោយវិបាកនៃកម្ម ត្រជាក់ ក្តៅ ឃ្នាន ស្រែក ជុះ នោម ទុក្ខ គឺសម្បជញ្ញនៃរបោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ និងសត្វលូន ទុក្ខព្រោះមាតាស្លាប់ ទុក្ខព្រោះបិតាស្លាប់ ទុក្ខព្រោះបងប្អូនប្រុសស្លាប់ ទុក្ខព្រោះបងប្អូនស្រីស្លាប់ ទុក្ខព្រោះកូនប្រុសស្លាប់ ទុក្ខព្រោះកូនស្រីស្លាប់ ទុក្ខព្រោះវិនាសញាតិ ព្រោះវិនាសភោគៈ ព្រោះវិនាសគឺរោគ ព្រោះ វិនាសសីល ព្រោះវិនាសទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ភិក្ខុខ្លឹមរមើម។

[២០៤] ពាក្យថា តែងគប់អាសនៈទទេ សេចក្តីថា គេអង្គុយលើទីណា ទីនោះ លោកហៅថា អាសនៈ គឺ គ្រែ តាំង ពូក កន្ទេល កំណាត់ស្បែក កម្រាលស្មៅ កម្រាលស្លឹកឈើខ្លី កម្រាលស្លឹកឈើទុំ។ អាសនៈនោះទទេ ស្ងាត់ ស្ងាត់សូន្យ ចាកការឃើញរូបមិនជាទិសប្បាយ ទទេ ស្ងាត់ ស្ងាត់ សូន្យ ចាកការឮសំឡេងមិនជាទិសប្បាយ។ បេ។ ទទេ ស្ងាត់ ស្ងាត់សូន្យ ចាកកាមគុណ ៥ មិនជាទិសប្បាយ។ គប់ គប់ព្រម សេព សេពដោយ អស់ជើង សេពព្រម សេពសំប៉នអាសនៈនោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) គប់អាសនៈទទេ។

[២០៥] ពាក្យថា គល់ឈើ ឬព្រៃស្មសាន សេចក្តីថា គល់ឈើហ្នឹងឯង ឈ្មោះថា គល់ឈើ ព្រៃស្មសានហ្នឹងឯង ឈ្មោះថាព្រៃស្មសាន ហេតុ នោះ (លោកពោលថា) គល់ឈើ ឬព្រៃស្មសាន។

[២០៦] ពាក្យថា ឬក្នុងរូងភ្នំទាំងឡាយ សេចក្តីថា ភ្នំទាំងឡាយហ្នឹងឯង ឈ្មោះថា ភ្នំ ច្រកទាំងឡាយហ្នឹងឯង ឈ្មោះថា ច្រកភ្នំ រូងភ្នំ ទាំងឡាយហ្នឹងឯង ឈ្មោះថា រូងភ្នំ ផ្ទៃភ្នំរបស់ភ្នំទាំងឡាយ ឈ្មោះថា ចន្លោះភ្នំទាំងឡាយ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ឬក្នុងរូងភ្នំទាំងឡាយ។ ហេតុនោះ ព្រះសារីបុត្តត្ថេរពោលថា

ភិក្ខុខ្លឹមរមើម តែងគប់អាសនៈទទេ គឺគល់ឈើ ឬព្រៃស្មសាន ឬក្នុងរូងភ្នំទាំងឡាយ។

[២០៧]

ពួកសត្វគួរខ្លាច ស្រែកក្នុងសយនៈ ខ្ពស់ និងទាបនោះ ជាពួកសត្វដែលភិក្ខុមិនគប្បីរន្ធត់ ក្នុងសយនាសនៈ មិនមានសំឡេង គឺកកង។

[២០៨] ពាក្យថា ខ្ពស់ និងទាប ក្នុងបទថា ក្នុងសយនៈខ្ពស់ និងទាប គឺខ្ពស់ និងទាប ចោក និងថ្លៃ ល្អ និងអាក្រក់។ ពាក្យថា ក្នុងសយនៈ សេចក្តីថា សេនាសនៈ លោកហៅថា សយនៈ គឺវិហារ បង្គោ ប្រាសាទ ផ្ទះមានដំបូលរលីង រូងភ្នំ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ក្នុងសយនៈខ្ពស់ និងទាប។

[២០៩] ពាក្យថា ពួកសត្វគួរខ្លាច ស្រែកក្នុងសយនៈនោះ ត្រង់ពាក្យថា ស្រែក គឺស្រែកសន្ធាប់ បន្តិ ធ្វើសំឡេង។ មួយទៀត មានប៉ុន្មាន ប៉ុន្មាន មានប្រមាណប៉ុន្មាន មានកំណាត់ប៉ុន្មាន ច្រើនប៉ុន្មាន។

ពាក្យថា ពួកសត្វគួរខ្លាច គឺពួកសីហៈ ខ្លាធំ ខ្លាដំបង ខ្លាឃ្មុំ ខ្លាខិន ឆ្កែព្រៃ គោ ក្របី ដំរី ពស់ ខ្ទួយ ក្រែប ពួកចោរ ឬពួកមាណពមានការងារធ្វើ ហើយក្តី មានការងារមិនទាន់ធ្វើហើយក្តី ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ពួកសត្វគួរខ្លាច ស្រែកក្នុងសយនៈនោះ។

[២១០] ពាក្យថា ជាពួកសត្វដែលភិក្ខុមិនគប្បីរន្ធត់ ត្រង់ពាក្យថា ដែលភិក្ខុ បានសេចក្តីថា ភិក្ខុមិនគប្បីរន្ធត់ មិនគប្បីញាប់ញ័រ មិនគប្បី ញាប់ញ័រព្រម មិនគប្បីគិតស្កុត មិនគប្បីស្លែងស្លោ មិនគប្បីឡើងឡង មិនគប្បីខ្លាច មិនគប្បីដល់នូវការស្ងប់ស្ងួង គប្បីជាបុគ្គលមិនខ្លាច មិនរន្ធត់ មិនស្លន់ មិនរត់ លះបង់សេចក្តីខ្លាច និងសេចក្តីចំប្រប់ ប្រាសចាកសេចក្តីព្រៃព្រៃនៃរោម ព្រោះពួកសត្វគួរខ្លាច គឺព្រោះឃើញ ឬព្រោះឮ នូវពួក សត្វគួរខ្លាច ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ជាពួកសត្វដែលភិក្ខុមិនគប្បីរន្ធត់។

[២១១] ពាក្យថា ក្នុងសយនាសនៈ មិនមានសំឡេងគឺកកង គឺក្នុងសេនាសនៈមិនមានសំឡេង មិនមានសំឡេងគឺកកង ប្រាសចាកខ្យល់ កាយរបស់ជន គួរដល់សេចក្តីស្ងាត់របស់មនុស្ស គួរដល់សេចក្តីសម្ងំ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ក្នុងសយនាសនៈមិនមានសំឡេងគឺកកង។ ហេតុនោះ ព្រះសារីបុត្តត្ថេរ ពោលថា

ពួកសត្វគួរខ្លាច ស្រែកក្នុងសយនៈខ្ពស់ និងទាបនោះ ជាពួកសត្វដែលភិក្ខុមិនគប្បីរន្ធត់ ក្នុងសយនាសនៈមិនមានសំឡេង គឺកកង។

[២១២]

ភិក្ខុគប្បីគ្របសង្កត់ពួកបរិស្សយៈ (អន្តរាយ) ណា ក្នុងសយនាសនៈ ទីបំផុតបរិស្សយៈ (ទាំងនោះ) ក្នុងលោក របស់ភិក្ខុទៅកាន់ ទិសដែលមិនដែលទៅ តើមានប៉ុន្មាន។

ឃើញហេតុ ងងឹតលឿង តែងមានក្នុងកាលដែលកោធនៈគ្របសង្កត់នូវ មោហៈឲ្យកើតវិនាស មោហៈ បណ្តាលឲ្យចិត្តកំរើក ភ័យកើតហើយក្នុង ខាងក្នុង អ្នកផងមិនដឹងនូវភ័យនោះ ជនរង្វេង រមែងមិនស្គាល់ផល ជនរង្វេង រមែងមិនឃើញហេតុ ងងឹតលឿង តែងមានក្នុងកាលដែលមោហៈ គ្របសង្កត់នូវ។

បរិស្សយៈ ព្រោះហេតុអាស្រ័យក្នុងសរីរៈនោះ យ៉ាងនេះខ្លះ។

មួយវិញទៀត ព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា បពិត្រមហារាជ ពួកធម៌ ៣ កាលដែលកើតខាងក្នុងនៃបុរស ក៏កើតដើម្បីមិនឲ្យ មានសេចក្តីចំរើន ដើម្បីឲ្យលំបាក ដើម្បីឲ្យនៅមិនស្រួល ពួកធម៌ ៣ គឺអ្វីខ្លះ បពិត្រមហារាជ លោកៈ ជាធម៌កាលដែលកើតឡើងក្នុងសន្តាននៃ បុរស ក៏កើតឡើងដើម្បីមិនឲ្យមានសេចក្តីចំរើន ដើម្បីឲ្យលំបាក ដើម្បីឲ្យនៅមិនស្រួល បពិត្រមហារាជ ទោសៈ ជាធម៌កាលដែលកើតឡើងក្នុង សន្តាននៃបុរស ក៏កើតឡើង ដើម្បីមិនឲ្យមានសេចក្តីចំរើន ដើម្បីឲ្យលំបាក ដើម្បីឲ្យនៅមិនស្រួល បពិត្រមហារាជ មោហៈ ជាធម៌កាលដែលកើត ឡើងក្នុងសន្តាន នៃបុរស ក៏កើតឡើង ដើម្បីមិនឲ្យមានសេចក្តីចំរើន ដើម្បីឲ្យលំបាក ដើម្បីឲ្យនៅមិនស្រួល បពិត្រមហារាជ ពួកធម៌ ៣ នេះឯង កាលដែលកើតឡើងក្នុងសន្តាននៃបុរស ក៏កើតឡើង ដើម្បីមិនឲ្យមានសេចក្តីចំរើន ដើម្បីឲ្យលំបាក ដើម្បីឲ្យនៅមិនស្រួល។

លោកៈ ទោសៈ និងមោហៈ កកើតអំពីចិត្ត តែងបៀតបៀនបុរស ដែលមានចិត្តអាក្រក់ ដូចដើមឫស្សីស្លាប់ដោយសារផ្លែរបស់ខ្លួន។

បរិស្សយៈ ព្រោះហេតុអាស្រ័យក្នុងសរីរៈនោះ យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគ បានត្រាស់ព្រះតម្រាស់នេះថា

រាគៈ និងទោសៈ មានអត្តភាពនេះជាដើមទង សេចក្តីអធ្យក សេចក្តីត្រេកអរ និងសេចក្តីព្រឺព្រួចរោម កើតអំពីអត្តភាពនេះ សេចក្តី ជញ្ជឹងក្នុងចិត្តទាំងឡាយ តាំងឡើងអំពីអត្តភាពនេះ ហើយលែង (នូវចិត្ត) ដូចពួកក្មេងតូចលែងក្អែក។

បរិស្សយៈ ព្រោះហេតុអាស្រ័យក្នុងសរីរៈនោះ យ៉ាងនេះខ្លះ។ ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងមនុស្សលោក ហេតុនោះ (លោកពោលថា) បរិស្សយៈ ទាំងឡាយ ក្នុងលោក មានប៉ុន្មាន។

[២១៤] ពាក្យថា ទៅកាន់ទិសដែលមិនដែលទៅ សេចក្តីថា អមតនិព្វាន លោកហៅថា ទិសដែលមិនដែលទៅ បានខាងការរម្ងាប់សង្ខារ ទាំងពួង ការរលាស់ចោលនូវឧបធិទាំងពួង ការអស់តណ្ហា ការរលាយ ការរលត់ ព្រះនិព្វាន។ ទិសដែលមិនដែលទៅ មិនធ្លាប់ទៅ ដោយកាលដី អង្វែងនេះ។ បុគ្គលចម្រើននូវភាជន៍ប្រេង ដែលពេញស្មើមិនហៀរហូរ យ៉ាងណា បុគ្គលកាលប្រាថ្នានូវទិសដែលមិនធ្លាប់ទៅ ត្រូវឃុំគ្រងចិត្តរបស់ខ្លួន យ៉ាងនោះ។ កាលដល់ កាលទៅ កាលឈានទៅ កាន់ទិសដែលមិនធ្លាប់ទៅ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ទៅកាន់ទិសដែលមិនដែលទៅ។

[២១៥] ពាក្យថា ភិក្ខុគប្បិគ្របសង្កត់ពួកបរិស្សយៈណា គឺគប្បិគ្របសង្កត់ គប្បិគ្រប គប្បិសង្ក្រប គប្បិបង្ក្រប គប្បិញ្ញាញីនូវពួកបរិស្សយៈណា ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ភិក្ខុគប្បិគ្របសង្កត់ពួកបរិស្សយៈណា។

[២១៦] ពាក្យថា ក្នុងសយនាសនៈទីបំផុត គឺក្នុងសេនាសនៈទីបំផុត ខាងចុង ខាងចុងបង្អស់ គឺទីបំផុតភ្នំភ្លឺ ទីបំផុតព្រៃភ្លឺ ទីបំផុតទឹកភ្លឺ ទី បំផុតទន្លេភ្លឺ បានដល់ទីដែលគេមិនក្ល្លរ មិនសាបព្រោះ មិនមែនជាឧបចារៈរបស់ពួកមនុស្ស កន្លងនូវទីបំផុតនៃជន ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ក្នុងសយនាសនៈទីបំផុត។ ហេតុនោះ ព្រះសារីបុត្តត្ថេរពោលថា

ភិក្ខុគប្បិគ្របសង្កត់ពួកបរិស្សយៈណា ក្នុងសយនាសនៈទីបំផុត បរិស្សយៈទាំងនោះក្នុងលោក របស់ភិក្ខុទៅកាន់ទិសដែលមិន ដែលទៅ តើមានប៉ុន្មាន។

[២១៧]

ភិក្ខុមានចិត្តបញ្ជូនទៅហើយនោះ ត្រូវមានសំដីដូចម្តេច ភិក្ខុនោះ ត្រូវមានគោចរដូចម្តេច ក្នុងសាសនានេះ ត្រូវមានសីល និងវត្ថុ ដូចម្តេច។

[២១៨] ពាក្យថា ត្រូវមានសំដីដូចម្តេច គឺព្រះសារីបុត្តត្ថេរស្សនូវវិចារិសុទ្ធិថា ភិក្ខុគប្បិប្រកបដោយសំដីប្រាកដដូចម្តេច មានទ្រង់ទ្រាយដូច ម្តេច មានបែបដូចម្តេច មានយ៉ាងដូចម្តេច។

វិចារិសុទ្ធិ តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ លះបង់មុសាវាទ ជាអ្នករៀនសូត្រចាកមុសាវាទ ពោលតែពាក្យពិត តពាក្យពិត មានវាចាខ្ជាប់ខ្ជួន គួរឲ្យអ្នកផងជឿបាន មិនពោលបំភាន់សត្វលោក លះបង់បិសុណាវាចា ជាអ្នករៀនសូត្រចាកបិសុណាវាចា គឺពួកអំពីពួកជននេះ មិនប្រាប់ពួកជន ឯណោះ ដើម្បីបំបែកពួកជននេះ ឬពួកអំពីពួកជនឯណោះ មិនប្រាប់ដល់ពួកជននេះ ដើម្បីបំបែកពួកជនឯណោះ ជាអ្នកបង្រួបបង្រួមពួកជនដែល បែកគ្នាហើយ ឬជាអ្នកឲ្យកំឡាំងដល់ពួកជនដែលស្រុះស្រួលគ្នាហើយ មានសេចក្តីព្រមព្រៀងជាទីត្រេកអរ ត្រេកអរក្នុងសេចក្តីព្រមព្រៀង រីករាយក្នុងការព្រមព្រៀង ពោលវាចាដែលធ្វើឲ្យព្រមព្រៀងគ្នា ដោយប្រការដូច្នោះ លះបង់ផុសវាចា ជាអ្នករៀនសូត្រចាកផុសវាចា វាចាណា

ដែលជាសំដីឥតមានទោស ស្រួសដល់ត្រចៀក គួរឲ្យស្រឡាញ់ ពេញហឫទ័យ ជាសំដីរបស់អ្នកក្រុង ជាទីត្រេកអរដល់ជនច្រើននាក់ ពេញចិត្ត ដល់ជនច្រើននាក់ តែងពោលតែវាចាបែបនោះឯង លះបង់សម្បូរលាបៈ ជាអ្នករៀនសូត្រចាកសម្បូរលាបៈ ពោលក្នុងកាលគួរ ពោលពាក្យពិត ពោលអត្ថ ពោលធម៌ ពោលវិន័យ ពោលពាក្យជាទីតំកល់ទុកក្នុងហឫទ័យតាមកាល ប្រកបដោយគ្រឿងអាង មានគ្រឿងកំណត់ ប្រកបដោយ ប្រយោជន៍ ប្រកបដោយរចិត្តសុចរិត ៤ ពោលវាចាប្រាសចាកទោស ៤ គប្បីជាអ្នកតម រៀន រៀនសូត្រ ចេញ ខ្នាត ឃ្លាត ប្រាសចេញ ចាក តិរច្ឆានកថា ៣២ នៅដោយចិត្តដែលធ្វើឲ្យប្រាសចាកដែន ពោលកថាវត្ថុ ១០ គឺ អប្បិច្ឆកថា សន្តដ្ឋកថា បរិវេកកថា អសំសគ្គកថា វិវិយារម្តកថា សីលកថា សមាធិកថា បញ្ញាកថា វិមុត្តិកថា វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនកថា សតិប្បដ្ឋានកថា សម្បប្បដានកថា ឥន្ទិចារកថា ឥន្ទ្រិយកថា ពលកថា ពោជ្ឈង្គកថា មគ្គកថា ផលកថា និព្វានកថា ជាអ្នកប្រុងប្រយ័ត្ន រាំង គ្រប់គ្រង ឃុំគ្រង រក្សា សង្គមដោយវាចា នេះ រថិបារិសុទ្ធិ។ គប្បីជាអ្នក ប្រកបដោយរថិបារិសុទ្ធិ ប្រាកដដូច្នោះ ហេតុនោះ (លោកពោលថា) ត្រូវមានសំដីដូចម្តេច។

[២១៩] ពាក្យថា ភិក្ខុនោះត្រូវមានគោតមដូចម្តេច ក្នុងសាសនានេះ គឺព្រះសារីបុត្តត្ថេរ សួរគោតមថា (ភិក្ខុនោះ) គប្បីជាអ្នកប្រកបដោយគោតម ប្រាកដដូចម្តេច មានទ្រង់ទ្រាយដូចម្តេច មានបែបដូចម្តេច មានយ៉ាងដូចម្តេច។ អគោតមក៏មាន គោតមក៏មាន។

អគោតម តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកត្រាច់ទៅកាន់ផ្ទះស្រ្តីពេស្យា ជាអ្នកត្រាច់ទៅកាន់ផ្ទះស្រ្តីមេម៉ាយ ជាអ្នកត្រាច់ទៅកាន់ផ្ទះស្រ្តី ក្រមុំចាស់ ជាអ្នកត្រាច់ទៅកាន់សំណាក់មនុស្សខ្មើយ ជាអ្នកត្រាច់ទៅកាន់សំណាក់ភិក្ខុនិ ជាអ្នកត្រាច់ទៅកាន់រោងស្រា នៅច្របូកច្របល់នឹងពួក ព្រះរាជា ពួកមហាមាត្យរបស់ព្រះរាជា និងពួកតិរិយ និងពួកសារីកនៃតិរិយ និងការច្របូកច្របល់ដោយគ្រហស្ថ មិនត្រូវទំនង សេពគប់ ចូលទៅ អង្គុយជិតពួកត្រកូលមិនមានជំនឿ មិនជ្រះថ្លា មិនមែនជាអណ្តូង ជាអ្នកជេរដំលាប ប្រាថ្នាការមិនចំរើន ប្រាថ្នាការមិនជាប្រយោជន៍ ប្រាថ្នាការ មិនស្រួល ប្រាថ្នាការមិនក្សេមក្សាយោគៈ ដើម្បីពួកភិក្ខុ ភិក្ខុនិ ឧបាសក ឧបាសិកា នេះហៅថា អគោតម។ មួយទៀត ភិក្ខុចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ ដើរតាមចូល មិនសង្គម ដើរទៅក្រឡេកមើលដំរី មើលសេះ មើលរថ មើលពលថ្មើរជើង មើលពួកស្រ្តី មើលពួកប្រុស មើលពួកក្មេងប្រុស មើល ពួកក្មេងស្រី មើលចន្លោះផ្សារ មើលទ្វារផ្ទះ មើលលើ មើលក្រោម មៀងមើលទិស និងទិស រៀងដើរទៅ នេះក៏ហៅថា អគោតមដែរ។ មួយទៀត ភិក្ខុឃើញរូបដោយចក្ខុ ជាអ្នកកាន់យកនូវនិមិត្ត កាន់យកនូវអនុញ្ញាតៈ ពួកអកុសលធម៌ដ៏អាក្រក់ គឺអភិជ្ឈា និងទោមនស្ស គប្បីជិតដាម ជាប់ តាមភិក្ខុនេះ ព្រោះហេតុនៃការមិនសង្គមចក្ខុន្ត្រិយណា។ បើ មិនសង្គមមនិន្ត្រិយ មិនប្រតិបត្តិដើម្បីសង្គមនូវមនិន្ត្រិយនោះ មិនរក្សាមនិន្ត្រិយ មិនដល់នូវការសង្គមក្នុងមនិន្ត្រិយ នេះក៏ហៅថា អគោតមដែរ។ ពុំនោះសោត ដូចជាសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយដ៏ចំរើនពួកមួយ បរិភោគភោជន ដែលគេឲ្យដោយសទ្ធាហើយ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ តែងប្រកបរឿយ ៗ នូវការមើលល្បែង ដែលជាសត្រូវដល់កុសលធម៌ មានសភាព យ៉ាងនេះ គឺ រំ ច្រៀង ប្រគំ មហោស្រព និយាយរឿង គង រតាំង សួរមានជ្រុង ៤ រូបគំនូរ ល្បែងដំដែក ល្បែងរាំ ល្បែងលាងឆ្អឹង ប្រជល់ដំរី ប្រខាំ សេះ ប្រជល់ក្របី ប្រជល់គោ ប្រជល់ពពែ ប្រជល់កែវ ប្រជល់មាន់ ប្រជល់ចាប ល្បែងគុនដំបង ប្រដាល់ ចំបាប់ ទិសម្រាប់ច្បាំងគ្នា ទិសម្រាប់រៀបពល លំនៅកងទ័ព ទិសម្រាប់មើលសេនាប្រកបដោយអង្គ ៤ ជាអ្នកប្រកបរឿយ ៗ នូវការមើលល្បែង ដែលជាសត្រូវដល់កុសល ធម៌ មានសភាពយ៉ាងនេះ ដូច្នោះ ៗ ខ្លះ នេះក៏ហៅថា អគោតមដែរ។ សូម្បីតែកាមគុណទាំង ៥ ក៏ឈ្មោះថា អគោតម។ សមដូចព្រះតម្រាស់នេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគបានត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយកុំប្រព្រឹត្តក្នុងអគោតមដែលជាវិស័យនៃសត្រូវ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ កាលបើអ្នកទាំងឡាយប្រព្រឹត្តក្នុងអគោតម ដែលជាវិស័យនៃសត្រូវ មាននឹងបានចន្លោះ មាននឹងបានអារម្មណ៍ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ អគោតម របស់ ភិក្ខុដែលជាវិស័យនៃសត្រូវ គឺអ្វី គឺកាមគុណទាំង ៥ កាមគុណទាំង ៥ តើដូចម្តេចខ្លះ គឺរូបទាំងឡាយ ដែលគប្បីដឹងច្បាស់ដោយចក្ខុ ជាទីប្រាថ្នា ជាទីត្រេកអរ ជាទីគាប់ចិត្ត មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ ប្រកបដោយកាម គួរឲ្យត្រេកត្រអាល សំឡេងទាំងឡាយ ដែលគប្បីដឹងច្បាស់ដោយ ត្រចៀក ក្លិនទាំងឡាយ ដែលគប្បីដឹងច្បាស់ដោយច្រមុះ រសទាំងឡាយ ដែលគប្បីដឹងច្បាស់ដោយអណ្តាត ផោដ្ឋព្វៈទាំងឡាយដែលគប្បីដឹង ច្បាស់ដោយកាយ ជាទីប្រាថ្នា ជាទីត្រេកអរ ជាទីគាប់ចិត្ត មានសភាពជាទីស្រឡាញ់ ប្រកបដោយកាម គួរឲ្យត្រេកត្រអាល ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ នេះ តថាគតហៅថា អគោតមរបស់ភិក្ខុ ដែលជាវិស័យនៃសត្រូវ។ នេះក៏លោកហៅថា អគោតមដែរ។

គោតម តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមិនត្រាច់ទៅកាន់សំណាក់ស្រ្តីពេស្យា មិនត្រាច់ទៅកាន់សំណាក់ស្រ្តីមេម៉ាយ មិនត្រាច់ទៅកាន់ សំណាក់ស្រ្តីក្រមុំចាស់ មិនត្រាច់ទៅកាន់សំណាក់មនុស្សខ្មើយ មិនត្រាច់ទៅកាន់សំណាក់ភិក្ខុនិ មិនត្រាច់ទៅកាន់រោងស្រា មិននៅច្របូកច្របល់ នឹងពួកព្រះរាជា និងពួកមហាមាត្យរបស់ព្រះរាជា និងពួកតិរិយ និងពួកសារីកនៃតិរិយ និងការច្របូកច្របល់ដោយគ្រហស្ថ មិនត្រូវទំនង សេពគប់ ចូលទៅអង្គុយជិតនឹងពួកត្រកូលដែលមានជំនឿជ្រះថ្លា ជាអណ្តូង ចិញ្ចែងចិញ្ចាចដោយកាសារពស្ត្រ សាយភាយដោយខ្យល់ឥសី ប្រាថ្នាសេចក្តី ចំរើន ប្រាថ្នាប្រយោជន៍ ប្រាថ្នាសេចក្តីស្រួល ប្រាថ្នាសេចក្តីក្សេមក្សាយោគៈ ដើម្បីពួកភិក្ខុ ភិក្ខុនិ ឧបាសក ឧបាសិកា នេះហៅថា គោតម។ មួយ ទៀត ភិក្ខុចូលទៅកាន់ចន្លោះផ្ទះ ដើរតាមចូល សង្គមដើរទៅ មិនក្រឡេកមើលដំរី មិនមើលសេះ មិនមើលរថ មិនមើលពលថ្មើរជើង។ បើ មិន មៀងមើលទិស និងទិស រៀងដើរទៅ នេះក៏ហៅថា គោតមដែរ។ មួយទៀត ភិក្ខុឃើញរូបដោយចក្ខុ ជាអ្នកមិនកាន់យកនូវនិមិត្ត។ បើ ដល់នូវ សេចក្តីសង្គមក្នុងមនិន្ត្រិយ នេះហៅថា គោតមដែរ។ ពុំនោះសោត ដូចជាសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយដ៏ចំរើនពួកមួយ បរិភោគភោជនដែលគេឲ្យ ដោយសទ្ធាហើយ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ មិនប្រកបរឿយៗ នូវការមើលល្បែងដែលជាសត្រូវដល់កុសលធម៌ មានសភាពយ៉ាងនេះ គឺល្បែង រាំ ច្រៀង ប្រគំ។ បើ ទិសម្រាប់មើលសេនាប្រកបដោយអង្គ ៤ ជាអ្នករៀនសូត្រចាកកិរិយាប្រកបរឿយៗ នូវការមើលល្បែងដែលជាសត្រូវដល់ កុសលធម៌ មានសភាពយ៉ាងនេះឯង នេះក៏ហៅថា គោតមដែរ។ សូម្បីសតិប្បដ្ឋានទាំង ៤ ក៏ឈ្មោះថា គោតមដែរ។ សមដូចព្រះតម្រាស់នេះ ដែល ព្រះមានព្រះភាគបានត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកទាំងឡាយចូរព្រឹត្តក្នុងគោតម ដែលជាវិស័យរបស់បិសានខ្លះ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ កាលបើអ្នកទាំងឡាយប្រព្រឹត្តក្នុងគោតម ដែលជាវិស័យរបស់បិសានខ្លះ មាននឹងមិនបានចន្លោះ មាននឹងមិនបានអារម្មណ៍ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ គោតម ដែលជាវិស័យរបស់បិសានខ្លះ គឺអ្វី គឺសតិប្បដ្ឋាន ៤ ចុះសតិប្បដ្ឋាន ៤ តើដូចម្តេច ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកឃើញ រឿយ ៗ នូវកាយក្នុងកាយ មានព្យាយាម ដុតកំដៅកិលេស ដឹងខ្លួន មានស្មារតី កំចាត់បង់អភិជ្ឈា និងទោមនស្ស ក្នុងលោក (ជាអ្នកឃើញរឿយ ៗ នូវវេទនា) ក្នុងវេទនាទាំងឡាយ (ជាអ្នកឃើញរឿយ ៗ នូវចិត្ត) ក្នុងចិត្ត ជាអ្នកឃើញរឿយ ៗ នូវធម៌ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ មានព្យាយាមដុតកំដៅ កិលេស ដឹងខ្លួន មានស្មារតី កំចាត់បង់អភិជ្ឈា និងទោមនស្សក្នុងលោក ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ នេះតថាគតហៅថា គោតម ដែលជាវិស័យរបស់បិសា ខ្លួន។ នេះក៏លោកហៅថា គោតមដែរ។ ភិក្ខុគប្បីជាអ្នកប្រកបដោយគោតមប្រាកដដូច្នោះ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ភិក្ខុនោះ មានគោតមដូចម្តេច ក្នុងសាសនានេះ។

[២២០] ពាក្យថា ត្រូវមានសីល និងវត្ថុដូចម្តេច គឺព្រះសារីបុត្តត្ថេរ សួរសីលព្រាហ្មណ៍សុទ្ធិថា គប្បីជាអ្នកប្រកបដោយសីល និងវត្ថុ ប្រាកដដូចម្តេច មានទ្រង់ទ្រាយដូចម្តេច មានបែបដូចម្តេច មានយ៉ាងដូចម្តេច។

សីលព្រាហ្មណ៍សុទ្ធិ តើដូចម្តេច។ សីលផង វត្ថុផង ក៏មាន វត្ថុ មិនមែនសីល ក៏មាន។

សីលផង វត្ថុផង តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមានសីល ជាអ្នកសង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខសំរេ: បរិបូណ៌ដោយអាចារៈ និងគោចរ ឃើញភ័យក្នុងទោសទាំងឡាយ ត្រឹមតែបន្តិចបន្តួច សមាទានសិក្សាក្នុងសិក្ខាបទទាំងឡាយ សេចក្តីរាំង សេចក្តីសង្រួម សេចក្តីមិនប្រព្រឹត្តិ ល្មើសណា ក្នុងសិក្ខាបទទាំងនោះ នេះ សីល។ ការសមាទានណា ការសមាទាននោះជាវត្ថុ។ ឈ្មោះថា សីល ដោយសេចក្តីថា សង្រួម ឈ្មោះថា វត្ថុ ដោយសេចក្តីថា សមាទាន។ នេះលោកហៅថា សីលផង វត្ថុផង។

វត្ថុ មិនមែនសីល តើដូចម្តេច។ ធុតង្គ ៨ គឺ អញ្ញិកង្គ: បិណ្ឌបាតិកង្គ: បំសុក្ខលិកង្គ: តេចីរិកង្គ: សបទានចារិកង្គ: ខលុបច្ឆារិកង្គ: នេសជ្ជិកង្គ: យថាសន្តតិកង្គ: នេះលោកហៅថា វត្ថុ មិនមែនសីល។ វិរិយសមាទាន ក៏លោកហៅថា វត្ថុ មិនមែនសីល។ ភិក្ខុផ្តង តំកល់ចិត្តថា ស្បែក សរសៃ និងឆ្អឹង ចូរសល់នៅតាមប្រាថ្នាចុះ សាច់ និងឈាម ចូររឹងស្លុតក្នុងសរីរៈចុះ គុណជាតណា ដែលគេប្រើសម្រេចដោយកំឡាំងកាយនៃបុរស ដោយកំឡាំងប្រាជ្ញានៃបុរស ដោយការព្យាយាមនៃបុរស ដោយសេចក្តីប្រឹងប្រែងនៃបុរស ការមិនទាន់សម្រេចនូវគុណជាតនោះទេ នឹងមិនឈប់ព្យាយាមឡើយ វិរិយសមាទាន មានសភាពយ៉ាងនេះ លោកហៅថា វត្ថុ មិនមែនសីល។ ភិក្ខុផ្តងតំកល់ចិត្តថា

អាត្មាអញ នឹងមិនបរិភោគ នឹងមិនផឹក នឹងមិនចេញអំពីវត្ថុ នឹងមិនទម្រេត បើព្រួញគឺតណ្ហា អាត្មាអញដកមិនទាន់រួចទេ វិរិយសមាទាន មានសភាពយ៉ាងនេះ លោកហៅថា វត្ថុ មិនមែនសីល។

ភិក្ខុផ្តង តាំងចិត្តថា ចិត្តរបស់អាត្មាអញ មិនទាន់រួចស្រឡះចាកអាសវៈ ព្រោះមិនប្រកាន់មាំដរាបណា អាត្មាអញនឹងមិនទំលាយភ្នែកចេញដរាបនោះ វិរិយសមាទាន មានសភាពយ៉ាងនេះ លោកហៅថា វត្ថុ មិនមែនសីល។ ភិក្ខុផ្តង តំកល់ចិត្តថា ចិត្តរបស់អាត្មាអញ បើមិនទាន់រួចស្រឡះចាកអាសវៈ ព្រោះមិនប្រកាន់មាំ ដរាបណា អាត្មាអញនឹងមិនក្រោកចាកអាសវៈនេះ មិនចុះអំពីទីចង្រ្កម មិនចេញអំពីវត្ថុ មិនចេញអំពីអង្គុយោគ មិនចេញអំពីប្រាសាទ មិនចេញអំពីប្រាសាទត្រងិល មិនចេញអំពីគុហា មិនចេញអំពីទីពួន មិនចេញអំពីកុដិ មិនចេញអំពីផ្ទះកំពូល មិនចេញអំពីប៉ម មិនចេញអំពីរោង មិនចេញអំពីទីអាស្រ័យ មិនចេញអំពីរោងឆាន់ មិនចេញអំពីមណ្ឌប មិនចេញអំពីគល់ឈើ ដរាបនោះ វិរិយសមាទាន មានសភាពយ៉ាងនេះ លោកហៅថា វត្ថុ មិនមែនសីល។ ភិក្ខុផ្តង តំកល់ចិត្តថា ក្នុងបុព្វណ្ណសម័យនេះឯង អាត្មាអញនឹងនាំមក នឹងប្រមូលមក នឹងត្រាស់ដឹង នឹងពាល់ត្រូវ នឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវអរិយធម៌ឲ្យទាល់តែបាន វិរិយសមាទាន មានសភាពយ៉ាងនេះ លោកហៅថា វត្ថុ មិនមែនសីល។ ភិក្ខុផ្តងតំកល់ចិត្តថា ក្នុងវេលាថ្ងៃត្រង់នេះឯង ក្នុងវេលាថ្ងៃរសៀល ក្នុងវេលាមុនបាយ ក្នុងវេលាក្រោយបាយ ក្នុងយាមដើមដំបូង ក្នុងយាមកណ្តាល ក្នុងយាមខាងក្រោយ ក្នុងកាលខាងរទាច ក្នុងកាលខាងខ្នើត ក្នុងរដូវភ្លៀង ក្នុងរដូវត្រជាក់ ក្នុងរដូវក្តៅ ក្នុងវយោខន្ធដំបូង ក្នុងវយោខន្ធកណ្តាលនេះ ក្នុងវយោខន្ធខាងក្រោយ អាត្មាអញនឹងនាំមក នឹងប្រមូលមក នឹងត្រាស់ដឹង នឹងពាល់ត្រូវ នឹងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវអរិយធម៌ឲ្យទាល់តែបាន វិរិយសមាទាន មានសភាពយ៉ាងនេះ លោកហៅថា វត្ថុ មិនមែនសីល។ នេះ សីលព្រាហ្មណ៍សុទ្ធិ។ ភិក្ខុគប្បីជាអ្នកប្រកបដោយសីលព្រាហ្មណ៍សុទ្ធិ ប្រាកដដូច្នេះ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ត្រូវមានសីល និងវត្ថុ ដូចម្តេច។

[២២១] អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុមានចិត្តបញ្ជូនទៅ ត្រង់ពាក្យថា មានចិត្តបញ្ជូនទៅ គឺមានសេចក្តីព្យាយាមតឹងតែង មានកំឡាំងចិត្ត មានសេចក្តីប្រឹងប្រែងដ៏មុតមាំ មានឆន្ទៈមិនដាក់ចុះ មានធុរៈមិនដាក់ចុះ ក្នុងកុសលធម៌ទាំងឡាយ។ មួយទៀត មានចិត្តបញ្ជូនទៅ បានដល់ខ្លួននៃបុគ្គលដែលបញ្ជូនចិត្តទៅក្នុងប្រយោជន៍ខ្លួនផង ក្នុងធម៌^{៦)} គួរដឹងផង ក្នុងលក្ខណៈផង ក្នុងហេតុផង ក្នុងហេតុគួរ ឬមិនគួរផង។ មានចិត្តបញ្ជូនទៅថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង។ មានចិត្តបញ្ជូនទៅថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ។ មានចិត្តបញ្ជូនទៅថា ធម៌ទាំងពួង មិនមែនខ្លួន។ មានចិត្តបញ្ជូនទៅថា សង្ខារ (កើតមាន) ព្រោះអវិជ្ជាជាបច្ច័យ។ មានចិត្តបញ្ជូនទៅថា ជរា មរណៈ (កើតមាន) ព្រោះជាតិជាបច្ច័យ។ មានចិត្តបញ្ជូនទៅថា ការរលត់សង្ខារ ព្រោះរលត់អវិជ្ជា។ មានចិត្តបញ្ជូនទៅថា ការរលត់ជរា មរណៈ ព្រោះរលត់ជាតិ។ មានចិត្តបញ្ជូនទៅថា នេះ ទុក្ខ។ មានចិត្តបញ្ជូនទៅថា នេះ បដិបទា ជាដំណើរទៅកាន់ទិវលត់ទុក្ខ។ មានចិត្តបញ្ជូនទៅថា នេះ អាសវៈ។ មានចិត្តបញ្ជូនទៅថា នេះ បដិបទា ជាដំណើរទៅកាន់ទិវលត់អាសវៈ។ មានចិត្តបញ្ជូនទៅថា ធម៌ទាំងឡាយនេះ គួរដឹងច្បាស់។ មានចិត្តបញ្ជូនទៅថា ធម៌នេះ គួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់។ មានចិត្តស្តង់ទៅកាន់ការកើត ការរលត់ អានិសង្ស ទោស និងការរលាស់ចេញនៃផស្សៈយតនៈ ៦។ មានចិត្តស្តង់ទៅកាន់ការកើត ការវិនាស អានិសង្ស ទោស និងការរលាស់ចេញនៃឧបាទានក្ខន្ធទាំង ៥ ផង នៃមហាក្ខត្យទាំង ៤ ផង។ មានចិត្តបញ្ជូនទៅថា របស់ណា មានការកើតជាធម្មតា របស់ទាំងអស់នោះ មានការរលត់ជាធម្មតា។ ពាក្យថា ភិក្ខុ គឺភិក្ខុជាភិក្ខុណាបុព្វជន្ន ឬភិក្ខុជាសេក្ខៈ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ភិក្ខុមានចិត្តបញ្ជូនទៅ។ ហេតុនោះ ព្រះសារីបុត្ត ពោលថា

ភិក្ខុមានចិត្តបញ្ជូនទៅហើយនោះ ត្រូវមានសំដីដូចម្តេច ភិក្ខុនោះ ត្រូវមានគោចរដូចម្តេច ក្នុងសាសនានេះ ត្រូវមានសីល និងវត្ថុដូចម្តេច។

ភិក្ខុនោះ សមាទានសិក្ខាដូចម្តេច មានចិត្តខ្ពស់ឯក មានប្រាជ្ញា មានស្មារតី (ដូចម្តេច) ទើបកំចាត់បង់មន្ទិលរបស់ខ្លួនបាន ដូចជាង
លោហៈ ដេញមន្ទិលប្រាក់។

[២២៣] ពាក្យថា ភិក្ខុនោះ សមាទានសិក្ខាដូចម្តេច គឺភិក្ខុនោះ កាន់ សមាទាន កាន់យក ក្នុងកាន់ បបោសអង្កែល ប្រកាន់ស្លឹក នូវសិក្ខាដូច
ម្តេច ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ភិក្ខុនោះ សមាទានសិក្ខាដូចម្តេច។ ពាក្យថា មានចិត្តខ្ពស់ឯក មានប្រាជ្ញា មានស្មារតី ត្រង់ពាក្យថា មានចិត្ត
ខ្ពស់ឯក គឺមានចិត្ត មានអារម្មណ៍តែមួយ មានចិត្តមិនរវើរវាយ មានចិត្តមិនរសេសរសាម ហេតុនោះ (លោកសួរថា) មានចិត្តខ្ពស់ឯក។ ពាក្យថា
មានប្រាជ្ញា គឺមានប្រាជ្ញាចាស់ ជាបណ្ឌិតមានប្រាជ្ញា មានការដឹង មានញាណ មានការភ្លឺច្បាស់ មានប្រាជ្ញាកំចាត់បង់កិលេស។ ពាក្យថា មាន
ស្មារតី គឺមានស្មារតី ដោយហេតុ ៤ គឺមានស្មារតី ចំរើនសតិប្បដ្ឋានជាគ្រឿងពិចារណានូវកាយក្នុងកាយ មានស្មារតី ចំរើនសតិប្បដ្ឋានជាគ្រឿង
ពិចារណានូវវេទនាក្នុងវេទនាទាំងឡាយ មានស្មារតី ចំរើនសតិប្បដ្ឋានជាគ្រឿងពិចារណានូវចិត្តក្នុងចិត្ត មានស្មារតីចំរើនសតិប្បដ្ឋានជាគ្រឿង
ពិចារណានូវធម៌ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ។ ភិក្ខុនោះ ហៅថា អ្នកមានស្មារតី។ ត្រង់ពាក្យថា ភិក្ខុនោះ សមាទានសិក្ខាដូចម្តេច គឺលោកសួរអធិសីល
សិក្ខា។ ត្រង់ពាក្យថា មានចិត្តខ្ពស់ឯក គឺលោកសួរអធិចិត្តសិក្ខា។ ត្រង់ពាក្យថា មានប្រាជ្ញា គឺលោកសួរអធិប្បញ្ញាសិក្ខា។ ត្រង់ពាក្យថា មាន
ស្មារតី គឺលោកសួរសតិប្បដ្ឋានសិក្ខា ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ភិក្ខុនោះ មានចិត្តខ្ពស់ឯក មានប្រាជ្ញា មានស្មារតី សមាទានសិក្ខា ដូចម្តេច។

[២២៤] ពាក្យថា ទើបកំចាត់បង់មន្ទិលរបស់ខ្លួនបាន ដូចជាងលោហៈដែលដេញមន្ទិលប្រាក់ អធិប្បាយថា ជាងមាស លោកហៅថា ជាង
លោហៈ។ ជាតរូប លោកហៅថា ប្រាក់។ ជាងមាស កំចាត់ ដុសខាត់ ដេញមន្ទិលប្រាក់ដ៏គ្រោតគ្រោតផង កំចាត់ ដុសខាត់ ដេញមន្ទិលធុន
កណ្តាលផង កំចាត់ ដុសខាត់ ដេញមន្ទិលធុនល្អិតផង។ មានឧបមាយ៉ាងណា ភិក្ខុកំចាត់ ដុសខាត់ ដេញ លះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិន
ឲ្យមានបែបភាពនូវកិលេសគ្រោតគ្រោតរបស់ខ្លួនផង កំចាត់ ដុសខាត់ ដេញ លះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាពនូវកិលេសជា
កណ្តាលផង កំចាត់ ដុសខាត់ ដេញ លះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាពនូវកិលេសដ៏ល្អិតផង ក៏មានឧបមេយ្យយ៉ាង
នោះឯង។ មួយទៀត ភិក្ខុកំចាត់ ដុសខាត់ ដេញ លះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាពនូវមន្ទិលគឺរាគៈ មន្ទិលគឺទោសៈ មន្ទិលគឺ
មោហៈ មន្ទិលគឺមានៈ មន្ទិលគឺទិដ្ឋិ មន្ទិលគឺកិលេស មន្ទិលគឺទុច្ចរិតរបស់ខ្លួន ជាកិលេសជាតធ្វើឲ្យងងឹត ធ្វើមិនឲ្យមានចក្ខុ ធ្វើមិនឲ្យមានញាណ
ជាគ្រឿងធ្វើឲ្យរលត់បញ្ញា ជាកិលេសជាតប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពួកធម៌ ធ្វើឲ្យចង្អៀតចង្អល់ចិត្ត ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងទិមិនមែនជាព្រះនិព្វាន។ មួយទៀត ភិក្ខុកំ
ចាត់ ដុសខាត់ ដេញ លះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាពនូវមិច្ឆាទិដ្ឋិ ដោយសម្មាទិដ្ឋិ កំចាត់ ដុសខាត់ ដេញ លះបង់ បន្ទាបបង់
ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាពនូវមិច្ឆាសង្កប្បៈ ដោយសម្មាសង្កប្បៈ នូវមិច្ឆាវាចា ដោយសម្មាវាចា នូវមិច្ឆាកម្មន្តៈ ដោយសម្មាកម្មន្តៈ នូវមិច្ឆា
អាជីវៈ ដោយសម្មាអាជីវៈ នូវមិច្ឆាវាយាមៈ ដោយសម្មាវាយាមៈ នូវមិច្ឆាសតិ ដោយសម្មាសតិ នូវមិច្ឆាសមាធិ ដោយសម្មាសមាធិ នូវមិច្ឆាញាណ
ដោយសម្មាញាណ នូវមិច្ឆាវិមុត្តិ ដោយសម្មាវិមុត្តិ។ មួយវិញទៀត ភិក្ខុកំចាត់ ដុសខាត់ ដេញ លះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមាន
បែបភាពនូវកិលេសទាំងអស់ ទុច្ចរិតទាំងអស់ សេចក្តីក្រវល់ក្រហាយទាំងអស់ សេចក្តីក្តៅក្រហាយទាំងអស់ សេចក្តីក្រហល់ក្រហាយទាំងអស់
អភិសង្ខារ ជាអកុសលទាំងអស់ ដោយអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ ហេតុនោះ (លោកសួរថា) ទើបកំចាត់បង់មន្ទិលរបស់ខ្លួនបាន ដូចជាងលោហៈដេញ
មន្ទិលប្រាក់។ ហេតុនោះ ព្រះសាវ័របុត្តត្ថេរពោលថា

ភិក្ខុនោះ សមាទានសិក្ខាដូចម្តេច មានចិត្តខ្ពស់ឯក មានប្រាជ្ញា មានស្មារតី (ដូចម្តេច) ទើបកំចាត់បង់មន្ទិលរបស់ខ្លួនបាន ដូចជាង
លោហៈដេញមន្ទិលប្រាក់។

[២២៥] (ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់តបថា

ម្ចាស់សាវ័របុត្ត) ការសប្បាយណា របស់ភិក្ខុកាលខ្ពើមរអើម សេពទីអង្គុយ ទីដេកដីស្ងាត់ មានបំណងនូវសម្មោធិញ្ញាណ តាម
លំដាប់ធម៌ តថាគតនឹងប្រាប់ការសប្បាយនោះដល់អ្នក តាមទំនងដែលតថាគតដឹង។

[២២៦] អធិប្បាយពាក្យថា ការសប្បាយណា របស់ភិក្ខុកាលខ្ពើមរអើម ត្រង់ពាក្យថា កាលខ្ពើមរអើម គឺខ្ពើមរអើមព្រោះជាតិ ព្រោះជរា ព្រោះ
ព្យាធិ ព្រោះមរណៈ ព្រោះសោក ព្រោះសេចក្តីខ្សឹកខ្សួល ព្រោះទុក្ខ ព្រោះតូចចិត្ត ព្រោះសេចក្តីធានតឹង។ បេ។ ខ្ពើមរអើម ជិនឆ្លន់ នឿយណាយ
ព្រោះទុក្ខគឺវិនាសទិដ្ឋិ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) កាលខ្ពើមរអើម ពាក្យថា ការសប្បាយណា សេចក្តីថា ការសប្បាយ ការនៅសប្បាយណា
តថាគតនឹងសំដែងការនៅសប្បាយនោះ។ ការនៅសប្បាយ តើដូចម្តេច។ ការប្រតិបត្តិដោយប្រពៃ ការប្រតិបត្តិជាអនុលោម ការប្រតិបត្តិមិនជា
សត្រូវ ការប្រតិបត្តិតាមលំដាប់ប្រយោជន៍ ការប្រតិបត្តិនូវធម៌ដ៏សមគួរដល់ធម៌ ភាពជាអ្នកបំពេញក្នុងសីល ភាពជាអ្នកគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយ
ភាពជាអ្នកដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ការប្រកបរឿយៗ នូវការភ្ញាក់រឭក សតិសម្បជញ្ញៈ សតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥន្ទ្រិយ ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ
៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ និព្វាន និងបដិបទាជាដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វាន នេះឈ្មោះថា ការនៅសប្បាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់
ត្រាស់ថា) ការសប្បាយណា របស់ភិក្ខុកាលខ្ពើមរអើម។

[២២៧] ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់សាវ័របុត្ត គឺទ្រង់ហៅព្រះថេរនោះតាមនាម។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ ជាពាក្យ
និយាយដោយគោរព។ មួយទៀត ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់ចោលនូវរាគៈ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុ
ទ្រង់បំបាក់ចោលទោសៈ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់ចោលមោហៈ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់
បំបាក់ចោលមានៈ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់ចោលទិដ្ឋិ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់ចោល

កិលេសដូចបន្ត។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់បំបាក់ចោលកិលេស។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុទ្រង់ចែករំលែក បំបែក នូវធម្មវត្ថុនោះ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះព្រះអង្គធ្វើនូវទីបំផុតនៃភព។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះអង្គមានការយ អប់រំហើយ។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះអង្គមានសីលអប់រំហើយ ព្រោះព្រះអង្គមានព្រះទ័យអប់រំហើយ ព្រោះព្រះអង្គមាន ប្រាជ្ញាអប់រំហើយ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់គប់រកព្រៃតូច និងព្រៃធំ ជាសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ មាន សំឡេងតិច មានសូរកងរំពងតិច ប្រាសចាកខ្យល់ដែលកើត (អំពីសរីរៈមនុស្ស) ជាទីគួរដល់ការកំបាំងអំពីមនុស្សសមគួរដល់ការព្រួយសម្ងំ។ មួយ ទៀត ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគច្រើន បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគ្រឿងបរិក្ខារគឺថ្នាំជាបច្ច័យនៃអ្នក ជម្ងឺ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃអត្ថរស ធម្មរស វិមុត្តិរស អធិសីល អធិចិត្ត អធិប្បញ្ញា។ មួយទៀត ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃឈាន ៤ អប្បមញ្ញា ៤ អរូបសមាបត្តិ ៤។ មួយទៀត ព្រះ នាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃវិមោក្ខ ៨ អភិភាយតនៈ ៨ អនុបុព្វវិហារសមាបត្តិ ៩។ ព្រះនាមថា ព្រះមាន ព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានបុណ្យទ្រង់មានភាគនៃសញ្ញាការនា ១០ កសិណសមាបត្តិ ១០ អាសាបានស្សតិសមាធិ អសុភសមាបត្តិ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥទ្ធិបាទ ៤ ឥទ្ធិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គ ៧ មគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះហេតុព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃតថាគតពលៈ ១០ វេសារជ្ជៈ ៤ បដិសម្មិទា ៤ អភិញ្ញា ៦ ពុទ្ធធម៌ ៦។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគនេះ មិនមែនព្រះមាតាថ្វាយ មិនមែនព្រះបិតាថ្វាយ មិនមែនបង ប្អូនប្រុសថ្វាយ មិនមែនបងប្អូនស្រីថ្វាយ មិនមែនពួកមិត្តអាមាត្យថ្វាយ មិនមែនពួកញាតិសាលោហិតថ្វាយ មិនមែនពួកសមណព្រាហ្មណ៍ថ្វាយ មិនមែនពួកទេវតាថ្វាយ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគនេះ មានក្នុងទីបំផុតនៃវិមោក្ខរបស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយដ៏មានព្រះភាគ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះ មានព្រះភាគនេះ កើតដោយការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ព្រមទាំងការបានចំពោះនូវសព្វញ្ញត្តញ្ញាណ ទៀបគល់ពោធិព្រឹក្ស ព្រោះហេតុនោះ (លោក ពោលថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ម្ចាស់សារីបុត្ត។

[២២៨] ពាក្យថា សេពនូវទីអង្គុយ ទីដេកដ៏ស្ងាត់ អធិប្បាយថា គេអង្គុយលើទីណា ទីនោះ លោកហៅថា ទីអង្គុយ គឺគ្រែ តាំង ពួក កន្លែល ចម្លងខ្នង កម្រាលស្មៅ កម្រាលស្លឹក កម្រាលចម្រើង។ ទីសេនាសនៈគឺវិហារ អង្គុយោគ ប្រាសាទ ប្រាសាទត្រងីល គុហា លោកហៅថា ទីដេក។ ទីដេក ទីអង្គុយដ៏ស្ងាត់ ស្ងាត់លឿង ស្ងាត់ជ្រងំ ចាកការឃើញរូបមិនជាទិសប្បាយ ចាកការឮសំឡេងមិនជាទិសប្បាយ។ ហេ ដ៏ស្ងាត់ ស្ងាត់លឿង ស្ងាត់ជ្រងំ ចាកកាមគុណ ៥ មិនជាទិសប្បាយ។ កាលគប់ គប់រក សមគប់ គប់ស្និទ្ធ នូវទីដេក ទីអង្គុយដ៏ស្ងាត់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេព នូវទីអង្គុយ ទីដេកដ៏ស្ងាត់។

[២២៩] ពាក្យថា មានបំណងនូវសម្ពោធិញ្ញាណ តាមលំដាប់ធម៌ សេចក្តីថា ការដឹង បញ្ញា បញ្ញិន្រ្ទិយ បញ្ញាពលៈ ធម្មវិចយសម្ពោធិញ្ញៈ វិមិសា វិបស្សនា សម្មាទិដ្ឋិ ក្នុងមគ្គ ៤ លោកហៅថា សម្ពោធិ។ មានបំណងដើម្បីត្រាស់ដឹង មានបំណងដើម្បីត្រាស់ដឹងតាម មានបំណងដើម្បី ត្រាស់ដឹងចំពោះ មានបំណងដើម្បីត្រាស់ដឹងព្រម មានបំណងដើម្បីបាន មានបំណងដើម្បីពាល់ត្រូវ មានបំណងដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវ សម្ពោធិញ្ញាណនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មានបំណងដើម្បីសម្ពោធិញ្ញាណ។ សំនួរត្រង់ពាក្យថា តាមលំដាប់ធម៌ ចុះតាមលំដាប់ធម៌នៃ ពោធិញ្ញាណ តើដូចម្តេច។ ការប្រតិបត្តិដោយប្រពៃ ការប្រតិបត្តិជាអនុលោម ការប្រតិបត្តិមិនជាសត្រូវ ការប្រតិបត្តិតាមលំដាប់ប្រយោជន៍ ការ ប្រតិបត្តិធម៌ដ៏សមគួរដល់ធម៌ ភាពជាអ្នកបំពេញក្នុងសីល ភាពជាអ្នកគ្រប់គ្រងទ្វារក្នុងឥន្ទ្រិយ ភាពជាអ្នកដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ការប្រកប រឿយៗ នូវសេចក្តីភ្ញាក់រឭក សតិសម្បជញ្ញៈ ធម៌ទាំងនេះ លោកហៅថា តាមលំដាប់ធម៌នៃពោធិញ្ញាណ។ មួយទៀត វិបស្សនាក្នុងចំណែកខាង ដើមនៃមគ្គ ៤ នេះ លោកហៅថា តាមលំដាប់ធម៌នៃពោធិញ្ញាណ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មានបំណងនូវពោធិញ្ញាណ តាមលំដាប់ធម៌។

[២៣០] អធិប្បាយពាក្យថា តថាគតនឹងប្រាប់ការសប្បាយនោះដល់អ្នក តាមទំនងដែលតថាគតដឹង ត្រង់ពាក្យថា ការសប្បាយនោះ គឺធម៌ជា លំដាប់នៃពោធិញ្ញាណ។ ពាក្យថា តថាគតនឹងប្រាប់ គឺតថាគតនឹងពោលប្រាប់ ចង្អុល បង្ហាញ សំដែង ធ្វើឲ្យដឹងច្បាស់ តាំងផ្តើម បើក ចែក ធ្វើឲ្យ រាក់ ប្រកាស។ ពាក្យថា តាមទំនងដែលតថាគតដឹង គឺតថាគតកាលដឹង យល់ ចូលចិត្ត ដឹងប្រាកដ ចាក់ផ្ទះយ៉ាងណា នឹងសំដែងនូវធម៌នោះ យ៉ាងនោះដោយខ្លួនឯង ជាធម៌ដឹងចំពោះខ្លួនឯង ប្រាកដចំពោះខ្លួន មិនមែនដោយយល់ថា យ៉ាងនេះ យ៉ាងនោះទេ មិនមែនតាមព្រះ ដូច្នោះ មិនមែនព្រះ គ្នាមកទេ មិនមែនដោយការប្រកាន់តាមក្បួន មិនមែនដោយការប្រកាន់តាមគ្រឹះវិះ មិនមែនដោយការប្រកាន់តាមន័យ មិនមែន គ្រឹះវិះដោយអាការៈ មិនមែនដោយការពិចារណាតាមការគួរដោយទិដ្ឋិទេ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) តថាគត នឹងប្រាប់ការសប្បាយនោះដល់អ្នក តាមទំនងដែលតថាគតដឹង។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

(ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់តបថា ម្ចាស់សារីបុត្ត) ការសប្បាយណា របស់ភិក្ខុកាលខ្ពើមរអើម សេពទីអង្គុយ ទីដេកដ៏ស្ងាត់ មាន បំណងនូវសម្ពោធិញ្ញាណ តាមលំដាប់ធម៌ តថាគតនឹងប្រាប់ការសប្បាយនោះដល់អ្នក តាមទំនងដែលតថាគតដឹង។

[២៣១]

ភិក្ខុជាធីរៈ មានស្មារតី ប្រព្រឹត្តធម៌ប្រកបដោយទីបំផុតជុំវិញ មិនគប្បីខ្លាចចំពោះភ័យ ៥ យ៉ាង គឺរបោម មមាច ពស់ សម្លីស្សរបស់ មនុស្ស និងសត្វចតុប្បាទ។

[២៣២] ពាក្យថា ធីរៈ ក្នុងបទថា ធីរៈ មិនគប្បីខ្លាចចំពោះភ័យ ៥ យ៉ាង បានដល់ ធីរៈ បណ្ឌិត អ្នកមានប្រាជ្ញា មានការត្រាស់ដឹង មានញាណ មានការភ្លឺច្បាស់ មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងកំចាត់បង់នូវកិលេស។ ភិក្ខុជាធីរៈ មិនគប្បីខ្លាច មិនគប្បីតក់ស្លុត មិនគប្បីរន្ធត់ មិនគប្បីស្លន់ស្លោ មិនគប្បី

ដល់នូវសេចក្តីតក់ស្លុត មិនគប្បីជាអ្នកស្ងប់ មិនញាប់ញ័រ មិនតក់ស្លុត មិនរត់ចេញ លះបង់នូវសេចក្តីខ្លាច និងសេចក្តីភ្ញាក់ ជាអ្នកប្រាសចាក សេចក្តីព្រឺរោមចំពោះភ័យ ៥ យ៉ាង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុជាធិរៈ មិនគប្បីខ្លាចចំពោះភ័យ ៥ យ៉ាង។

[២៣៣] អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុមានស្មារតី ប្រព្រឹត្តធម៌ប្រកបដោយទីបំផុតជុំវិញ ត្រង់ពាក្យថា ភិក្ខុ បានដល់ភិក្ខុជាកល្យាណបុគ្គល ឬភិក្ខុ ជាសេក្តី។ ពាក្យថា មានស្មារតី បានដល់ភិក្ខុមានស្មារតីដោយហេតុ ៤ គឺមានស្មារតីចំរើនសតិប្បដ្ឋាន ជាក្រឡឹងពិចារណានូវកាយក្នុងកាយ មាន ស្មារតីចំរើនសតិប្បដ្ឋាន ជាក្រឡឹងពិចារណានូវវេទនាក្នុងវេទនា មានស្មារតីចំរើនសតិប្បដ្ឋាន ជាក្រឡឹងពិចារណានូវចិត្តក្នុងចិត្ត មានស្មារតី ចំរើនសតិប្បដ្ឋានជាក្រឡឹងពិចារណានូវធម៌ក្នុងធម៌ ភិក្ខុនោះ លោកហៅថា អ្នកមានស្មារតី។ ពាក្យថា ប្រព្រឹត្តធម៌ប្រកបដោយទីបំផុតជុំវិញ បាន ដល់ ទីបំផុតជុំវិញ ៤ គឺទីបំផុតជុំវិញដោយការសង្រួមសីល ១ ទីបំផុតជុំវិញដោយការសង្រួមឥន្ទ្រិយ ១ ទីបំផុតជុំវិញដោយការដឹងប្រមាណក្នុង ភោជន ១ ទីបំផុតជុំវិញដោយការប្រកបរឿយៗ នូវការភ្ញាក់រលឹក ១។

ទីបំផុតជុំវិញដោយការសង្រួមសីល តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមានសីល សង្រួមក្នុងបាតិមោក្ខសំរសីល បរិបូណ៌ដោយអាចារៈ និងគោចរៈ ឃើញភ័យក្នុងទោសមានប្រមាណតិចតួច សមាទានសិក្សាក្នុងសិក្ខាបទទាំងឡាយ ពិចារណាឃើញច្បាស់នូវភាពស្អុយក្នុងខាងក្នុង ប្រព្រឹត្តនូវទីបំផុតជុំវិញដោយការសង្រួមសីលក្នុងខាងក្នុង មិនទំលាយនូវខេត្តដែន (នៃសីល) នេះទីបំផុតជុំវិញដោយការសង្រួមសីល។

ទីបំផុតជុំវិញដោយការសង្រួមឥន្ទ្រិយ តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ឃើញរូបដោយភ្នែក ជាអ្នកមិនក្អេកកំរើននិមិត្ត មិនក្អេកកំរើននូវ អនុញ្ញាតៈ ធម៌ជាអកុសលដ៏លាមក គឺអភិជ្ឈា និងទោមនស្ស គប្បីដិតតាមបុគ្គលមិនសង្រួមនូវចក្ខុន្ទ្រិយ ព្រោះការមិនសង្រួមចក្ខុន្ទ្រិយណាជា ហេតុ ប្រតិបត្តិដើម្បីសង្រួមចក្ខុន្ទ្រិយនោះ រក្សាចក្ខុន្ទ្រិយ ដល់នូវការសង្រួមក្នុងចក្ខុន្ទ្រិយ ឮសំឡេងដោយត្រចៀក ធំក្លិនដោយច្រមុះ លិទ្ធរស ដោយអណ្តាត ប៉ះពាល់សម្លេងដោយកាយ ដឹងធម្មារម្មណ៍ដោយចិត្ត ជាអ្នកមិនក្អេកកំរើននិមិត្ត មិនក្អេកកំរើននូវអនុញ្ញាតៈ ធម៌ជាអកុសលដ៏ លាមក គឺអភិជ្ឈា និងទោមនស្ស មិនដិតតាមបុគ្គលមិនសង្រួមមនិទ្រិយ ព្រោះការមិនសង្រួមមនិទ្រិយណាជាហេតុ ប្រតិបត្តិដើម្បី សង្រួមមនិទ្រិយនោះ រក្សាមនិទ្រិយ ដល់នូវការសង្រួមក្នុងមនិទ្រិយ ពិចារណានូវអាទិត្តបរិយាយសូត្រ ប្រព្រឹត្តក្នុងទីបំផុតជុំវិញ ដោយការ សង្រួមឥន្ទ្រិយខាងក្នុង មិនទំលាយខេត្តដែន នេះ ទីបំផុតជុំវិញ ដោយការសង្រួមឥន្ទ្រិយ។

ទីបំផុតជុំវិញ ដោយការដឹងប្រមាណក្នុងភោជន តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ពិចារណាដោយឧបាយ ហើយបរិភោគអាហារថា អាត្មាអញ មិនបរិភោគដើម្បីការលេង មិនដើម្បីការស្រវឹង មិនដើម្បីការតាក់តែង មិនដើម្បីការផ្ទុយផង គ្រាន់តែដើម្បីការតាំងនៅនៃកាយនេះ ដើម្បីការញ៉ាំង ជីវិតិទ្រិយឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីបំបាត់បង់នូវសេចក្តីលំបាក ដើម្បីអនុគ្រោះដល់ព្រហ្មចារ្យ និងកំចាត់បង់នូវវេទនាចាស់ផង និងមិនញ៉ាំងវេទនាថ្មី ឲ្យកើតឡើងផង កិរិយាប្រព្រឹត្តទៅ (នៃឥរិយាបថទាំង ៤) ផង សេចក្តីមិនមានទោសផង ការនៅសប្បាយផង នឹងមានដល់អាត្មាអញ ដូច្នេះ ភិក្ខុ ពិចារណានូវអាហារ ឧបមាដោយប្រេងសម្រាប់លាបភ្លៅរទេះ និងសំពត់សម្រាប់រុំដំបៅ និងសាច់កូន ប្រព្រឹត្តក្នុងទីបំផុតជុំវិញដោយការដឹង ប្រមាណក្នុងភោជនខាងក្នុង មិនទំលាយនូវខេត្តដែន នេះទីបំផុតជុំវិញ ដោយការដឹងប្រមាណក្នុងភោជន។

ទីបំផុតជុំវិញ ដោយការប្រកបរឿយៗ នូវការភ្ញាក់រលឹក តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ញ៉ាំងចិត្តឲ្យបរិសុទ្ធចាកធម៌ជាក្រឡឹងរាវរាំង ដោយការ ចង្រ្កម ដោយការអង្គុយ អស់វេលាថ្ងៃ ញ៉ាំងចិត្តឲ្យបរិសុទ្ធ ចាកធម៌ជាក្រឡឹងរាវរាំង ដោយការចង្រ្កម ដោយការអង្គុយអស់បឋមយាមនៃរាត្រី សម្រេចសីហសេយ្យា ដោយផ្ទៀងខាងស្មៅ អស់មជ្ឈិមយាមនៃរាត្រី យកជើងតម្រួតលើជើង មានស្មារតី ដឹងខ្លួន ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវសញ្ញាថានឹង ក្រោក ហើយក្រោកក្នុងបច្ឆិមយាមនៃរាត្រី ញ៉ាំងចិត្តឲ្យបរិសុទ្ធចាកធម៌ជាក្រឡឹងរាវរាំង ដោយការចង្រ្កម ដោយការអង្គុយ ពិចារណានូវការនៅ តាមកន្លែកត្រសុត្រ ប្រព្រឹត្តក្នុងទីបំផុតជុំវិញដោយការប្រកបរឿយៗ នូវការភ្ញាក់រលឹកខាងក្នុង មិនទំលាយនូវខេត្តដែន នេះទីបំផុតជុំវិញ ដោយ ការប្រកបរឿយៗ នូវការភ្ញាក់រលឹក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុមានស្មារតី ប្រព្រឹត្តធម៌ប្រកបដោយទីបំផុតជុំវិញ។

[២៣៤] ពាក្យថា របោម មមាច ពស់ សេចក្តីថា រុយក្រហម លោកហៅថា របោម។ ពួករុយទាំងអស់ លោកហៅថា មមាច។ ព្រោះអ្វី បានជា ពួករុយទាំងអស់ លោកហៅថា មមាច។ ពួករុយទាំងនោះ តែងហើរឆ្លៀលឆ្លាត់ទៅខាំ ព្រោះហេតុនោះ ពួករុយទាំងអស់ លោកហៅថា មមាច។ ពស់ទាំងឡាយ លោកហៅថា ពស់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) របោម មមាច ពស់។

[២៣៥] ពាក្យថា សម្ម័ស្សរបស់មនុស្ស និងសត្វចតុប្បាទ សេចក្តីថា ពួកចោរក្តី មាណពមានការងារធ្វើហើយក្តី មានការងារធ្វើមិនទាន់ ហើយក្តី លោកហៅថា សម្ម័ស្សរបស់មនុស្ស។ ពួកជនទាំងនោះ គប្បីសួរស្រាវចំពោះភិក្ខុក្តី លើកវាទៈក្តី ជេរក្តី ប្រទេចក្តី ខឹងក្តី ក្រែកក្រោធក្តី បៀតបៀនក្តី បៀតបៀនផ្សេងៗក្តី គ្របសង្កត់ក្តី ជិះជាន់ក្តី ប្រហារក្តី ប្រហារមាំក្តី ធ្វើនូវការបៀតបៀនមាំក្តី។ ការបៀតបៀនអំពីមនុស្សណានីមួយ (ការបៀតបៀននោះ) ឈ្មោះថា សម្ម័ស្សរបស់មនុស្ស។ ពាក្យថា សត្វចតុប្បាទ គឺសត្វសីហៈ ខ្លាធំ ខ្លាដំបង ខ្លាឃ្មុំ ខ្លាខិន ឆ្កែព្រៃ គោ ក្របី ដំរី។ សត្វទាំងនោះ គប្បីញ៉ាំង ខាំស៊ី បៀតបៀន បៀតបៀនផ្សេងៗ គ្របសង្កត់ ជិះជាន់ ប្រហារ ប្រហារមាំ ធ្វើការប្រហារមាំចំពោះភិក្ខុ។ ការ បៀតបៀនមាំ អំពីសត្វចតុប្បាទ ភ័យអំពីសត្វចតុប្បាទណានីមួយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សម្ម័ស្សរបស់មនុស្ស និងសត្វចតុប្បាទ។ ហេតុ នោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភិក្ខុជាធិរៈ មានស្មារតី ប្រព្រឹត្តធម៌ប្រកបដោយទីបំផុតជុំវិញ មិនគប្បីខ្លាចចំពោះភ័យ ៥ យ៉ាងគឺ របោម មមាច ពស់ សម្ម័ស្សរបស់ មនុស្ស និងសត្វចតុប្បាទ។

ភិក្ខុឃើញហេតុគួរខ្លាចដីច្រើន របស់ពួកអ្នកកាន់ធម៌ដទៃនោះ មិនគប្បីតក់ស្លុតទេ មួយទៀត ភិក្ខុទាំងឡាយអ្នកស្វែងរកកុសលធម៌ គប្បីគ្របសង្កត់អន្តរាយទាំងឡាយដទៃបាន។

[២៣៧] ពាក្យថា ភិក្ខុឃើញហេតុគួរខ្លាចដីច្រើន របស់ពួកអ្នកកាន់ធម៌ដទៃនោះ មិនគប្បីតក់ស្លុតទេ អធិប្បាយថា ជនទាំងឡាយណានីមួយ មិនជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធ មិនជ្រះថ្លាក្នុងព្រះធម៌ មិនជ្រះថ្លាក្នុងព្រះសង្ឃ លើកតែសហធម្មិកបុគ្គល ៧ ពួកចេញ លោកហៅថា ពួកអ្នកកាន់ធម៌ដទៃ។ ពួកជននោះ គប្បីស្សរប្រស្នានឹងភិក្ខុ ឬលើកវាទៈ ជេរប្រទេច ខឹងក្រែវក្រោធ បៀតបៀន បៀតបៀនផ្សេងៗ គ្របសង្កត់ ជិះជាន់ ប្រហារ ប្រហារខ្លាំង ធ្វើនូវការបៀតបៀនខ្លាំង ភិក្ខុឃើញក្តី ពួកនូវហេតុគួរខ្លាចដីច្រើន របស់ជននោះ មិនគប្បីញាប់ញ័រ មិនគប្បីនឿន មិនគប្បីសស្តើសសស្តក់ មិនគប្បីតក់ស្លុត មិនគប្បីស្មារតីនឿន មិនគប្បីរកើប មិនគប្បីញ័រចំប្រប់ មិនគប្បីខ្លាច មិនគប្បីដល់នូវការតក់ស្លុត គប្បីជាអ្នកមិនខ្លាច មិនញាប់ញ័រ មិនតក់ស្លុត មិនរត់ចេញ លះបង់នូវសេចក្តីខ្លាច និងការភ្ញាក់ មានការព្រឺរោមទៅប្រាសហើយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុឃើញហេតុគួរខ្លាចដី ច្រើន របស់ពួកអ្នកកាន់ធម៌ដទៃនោះ មិនគប្បីតក់ស្លុតទេ។

[២៣៨] ពាក្យថា មួយទៀត ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកស្វែងរកកុសលធម៌ គប្បីគ្របសង្កត់អន្តរាយទាំងឡាយដទៃបាន សេចក្តីថា មួយទៀត សេចក្តីអន្តរាយទាំងឡាយដទៃ ដែលគួរគ្របសង្កត់ ជិះជាន់ សង្កត់សង្កិន បំផ្លាញ ញ៉ាំញី ក៏មាន។ ពាក្យថា សេចក្តីអន្តរាយ បានដល់ សេចក្តី អន្តរាយ ២ គឺ អន្តរាយប្រាកដ ១ អន្តរាយកំបាំង ១។ ហេតុនេះ ឈ្មោះថា អន្តរាយ ព្រោះជាសភាពអាស្រ័យក្នុងសរីរៈនោះ យ៉ាងនេះខ្លះ ពាក្យថា អ្នក ស្វែងរកកុសលធម៌ គឺភិក្ខុអ្នកស្វែងរក ស្វែងរក ប្រមើលរកនូវការប្រតិបត្តិល្អ ការប្រតិបត្តិជាអនុលោម ការប្រតិបត្តិដ៏សមគួរដល់អត្ថុ។ ហេតុនេះ នូវ មគ្គដ៏ប្រសើរមានអង្គ ៨ ព្រះនិព្វាន ការប្រតិបត្តិជាដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វាន គប្បីគ្របសង្កត់ ជិះជាន់ សង្កត់សង្កិន បំផ្លាញ ញ៉ាំញី នូវសេចក្តីអន្តរាយទាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មួយទៀត ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកស្វែងរកកុសលធម៌ គប្បីគ្របសង្កត់អន្តរាយទាំងឡាយដទៃបាន។ ហេតុ នោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភិក្ខុឃើញហេតុគួរខ្លាចដីច្រើន របស់ពួកអ្នកកាន់ធម៌ដទៃនោះ មិនគប្បីតក់ស្លុតទេ មួយទៀត ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកស្វែងរកកុសល ធម៌ គប្បីគ្របសង្កត់អន្តរាយទាំងឡាយដទៃបាន។

[២៣៩]

ភិក្ខុត្រូវសម្តីស្សជម្ងឺ ឬគម្លានពាល់ត្រូវហើយ គប្បីទ្រាំអត់ចំពោះត្រជាក់ និងក្តៅ ភិក្ខុនោះ ដែលអាការដីច្រើននោះ ពាល់ត្រូវហើយ មិនគប្បីជាអ្នកធ្វើឱកាស គប្បីធ្វើព្យាយាម ប្រឹងប្រែងឲ្យនៅតែម៉ឺងម៉ាត់។

[២៤០] ពាក្យថា ភិក្ខុត្រូវសម្តីស្សជម្ងឺ (ឬ) គម្លាន ពាល់ត្រូវហើយ សេចក្តីថា សម្តីស្សនៃរោគ លោកហៅថា សម្តីស្សជម្ងឺ។ ភិក្ខុត្រូវសម្តីស្សនៃ រោគពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ស្រោចចុះ ប្រកបព្រម គឺថា ត្រូវរោគភ្នែកពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ស្រោចចុះ ប្រកបព្រម ត្រូវរោគត្រចៀក រោគច្រមុះ រោគអណ្តាត រោគកាយ។ ហេតុនេះ ត្រូវសម្តីស្សនៃរោគ មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ និងពស់ ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ស្រោចចុះ ប្រកបព្រម។ សេចក្តីឃ្លាន លោកហៅថា គំលាន។ ភិក្ខុត្រូវគំលានពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ស្រោចចុះ ប្រកបព្រម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ត្រូវសម្តីស្សរោគពាល់ត្រូវហើយ។

[២៤១] ពាក្យថា គប្បីទ្រាំអត់ ចំពោះត្រជាក់ និងក្តៅ ត្រង់ពាក្យថា ត្រជាក់ បានដល់ ត្រជាក់ដោយហេតុ ២ គឺ ត្រជាក់ដោយអំណាចធាតុ ខាងក្នុងកម្រើក ១ ត្រជាក់ដោយអំណាចរដូវខាងក្រៅ ១។ ពាក្យថា ក្តៅ បានដល់ការក្តៅដោយហេតុ ២ គឺ ក្តៅដោយអំណាចធាតុខាងក្នុងកម្រើក ១ ក្តៅដោយអំណាចរដូវខាងក្រៅ ១។ ពាក្យថា គប្បីទ្រាំអត់ចំពោះត្រជាក់ និងក្តៅ បានសេចក្តីថា ភិក្ខុគប្បីជាអ្នកអត់ធនចំពោះត្រជាក់ ក្តៅ សេចក្តីឃ្លាន សេចក្តីស្រេក សម្តីស្សនៃរោគ មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ ពស់ ចំពោះគន្លងពាក្យដែលគេពោលអាក្រក់ មកអាក្រក់ គប្បីជាអ្នក ប្រកបដោយជាតិ ជាអ្នកអត់ធនវេទនា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងសរីរៈដែលកើតហើយ ជាទុក្ខខ្លាំងក្លា ខ្លោចផ្សា ក្តៅផ្សា មិនស្រួល មិនជាទីគាប់ចិត្ត ដែល អាចនាំយកជីវិតបាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុគប្បីអត់សង្កត់ចំពោះត្រជាក់ និងក្តៅ។

[២៤២] អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុនោះ ដែលអាការដីច្រើននោះពាល់ត្រូវហើយ មិនគប្បីជាអ្នកធ្វើឱកាស ត្រង់ពាក្យថា ភិក្ខុនោះដែលអាការ នោះ គឺភិក្ខុនោះជាអ្នកត្រូវសម្តីស្សជម្ងឺផង គម្លានផង ត្រជាក់ផង ក្តៅផង ពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ស្រោចចុះ ប្រកបព្រម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុនោះ ដែលអាការនោះពាល់ត្រូវហើយ។ ពាក្យថា ដោយច្រើន គឺត្រូវអាការច្រើនយ៉ាងពាល់ត្រូវ គ្របសង្កត់ ស្រោចចុះ ប្រកបព្រម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុនោះដែលអាការដីច្រើននោះពាល់ត្រូវហើយ។ ពាក្យថា មិនគប្បីជាអ្នកធ្វើឱកាស គឺឈ្មោះថាមិនធ្វើឱកាស ព្រោះមិនធ្វើ ឱកាសដល់វិញ្ញាណ ដែលប្រកបដោយអភិសង្ខារក៏មាន ឬឈ្មោះថា មិនធ្វើឱកាស ព្រោះមិនធ្វើឱកាសដល់កាយទុច្ចរិត វចីទុច្ចរិត មនោទុច្ចរិត ក៏ មាន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុនោះ ដែលអាការដីច្រើននោះ ពាល់ត្រូវហើយ មិនគប្បីជាអ្នកធ្វើឱកាស។

[២៤៣] ពាក្យថា គប្បីធ្វើព្យាយាមប្រឹងប្រែងឲ្យនៅតែម៉ឺងម៉ាត់ សេចក្តីថា ការព្យាយាមតឹងតែង ការសង្វាត ការប្រឹងប្រែង ការឱហាត ការ ព្យាយាម ការខស្សាហ៍ ការខ្លីឃ្លាត ការមិនបន្តបន្ថយ កម្លាំងកាយ ការតាំងមាំ ការប្រឹងប្រែងមិនធូរថយ ការមិនដាក់ចុះនូវសេចក្តីប្រាថ្នា ការមិន ដាក់ផ្ទុះ ការផ្ទុះផ្ទុះ ការព្យាយាម ការព្យាយាមជាធំ ការព្យាយាមជាតិ ការព្យាយាមត្រូវ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តឯណា នោះ លោកហៅថា ការព្យាយាមប្រឹងប្រែង។ ភិក្ខុគប្បីធ្វើព្យាយាមប្រឹងប្រែងឲ្យម៉ឺងម៉ាត់ គឺគប្បីជាអ្នកសមាទានដ៏មាំមាំ ជាអ្នកសមាទានដ៏មុតមាំ ហេតុនោះ (ទ្រង់ ត្រាស់ថា) ភិក្ខុគប្បីធ្វើព្យាយាមប្រឹងប្រែងឲ្យម៉ឺងម៉ាត់។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភិក្ខុត្រូវសម្មស្សជម្ងឺ (ឬ) គំលានពាល់ត្រូវហើយ គប្បីទ្រាំអត់ចំពោះត្រជាក់ និងក្តៅ ភិក្ខុនោះ ដែលអាការដ៏ច្រើននោះពាល់ត្រូវហើយ មិនគប្បីជាអ្នកធ្វើឱកាស គប្បីធ្វើព្យាយាមប្រឹងប្រែងឲ្យនៅតែម៉ឺងម៉ាត់។

[២៤៤]

ភិក្ខុមិនគប្បីធ្វើការលួច មិនគប្បីពោលកុហក គប្បីផ្សព្វផ្សាយមេត្តា ចំពោះពួកសត្វ ដែលមានសន្តានតក់ស្លុត និងមានសន្តានរឹងប៉ឹង ភិក្ខុបើដឹងសេចក្តីល្អកំចិត្តក្នុងកាលណា គប្បីបន្ទាបបង្កនូវសេចក្តីល្អកំចិត្តនោះ (ដោយគិត) ថា នេះប័ក្ខពួករបស់ខ្មៅ ក្នុងកាលនោះ។

[២៤៥] អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុមិនគប្បីធ្វើការលួច មិនគប្បីពោលកុហក ត្រង់ពាក្យថា មិនគប្បីធ្វើការលួច សេចក្តីថា ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ គប្បីជាអ្នកលះបង់អទិន្នាទាន រៀរស្រឡះចាកអទិន្នាទាន កាន់យកតែរបស់ដែលគេឲ្យ ប្រាថ្នាតែរបស់ដែលគេឲ្យ មានខ្លួនជាអ្នកមិនលួច មានសភាពដ៏ស្អាត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគប្បីធ្វើការលួច។ ពាក្យថា មិនគប្បីពោលកុហក គឺភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ គប្បីជាអ្នកលះបង់មុសាវាទ រៀរស្រឡះចាកមុសាវាទ ជាអ្នកពោលតែពាក្យពិត តពាក្យពិត មានវាចាខ្ជាប់ខ្ជួន គួរឲ្យអ្នកផងជឿបាន មិនពោលបំភាន់សត្វលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុមិនគប្បីធ្វើការលួច មិនគប្បីពោលកុហក។

[២៤៦] អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីផ្សព្វផ្សាយមេត្តា ចំពោះពួកសត្វដែលមានសន្តានតក់ស្លុត និងមានសន្តានរឹងប៉ឹង ត្រង់ពាក្យថា មេត្តា បានដល់ សេចក្តីរាប់អាន អាការនៃសេចក្តីរាប់អាន ភាពនៃសេចក្តីរាប់អាន សេចក្តីអាណិត អាការនៃសេចក្តីអាណិត ភាពនៃសេចក្តីអាណិត ការស្វែងរកប្រយោជន៍ សេចក្តីអនុគ្រោះ ការមិនព្យាបាទ ការមិនចងព្យោរ ការមិនប្រទូល កុសលមូល ចំពោះពួកសត្វ។ ពួកសត្វដែលមិនទាន់លះបង់សេចក្តីតក់ស្លុត គឺតណ្ហាផង ពួកសត្វដែលមិនលះបង់សេចក្តីភ័យដ៏ពន្លឹកផង ឈ្មោះថា ពួកសត្វមានសន្តានតក់ស្លុត។ ព្រោះហេតុអ្វី ទើបលោកហៅថា ពួកសត្វមានសន្តានតក់ស្លុត។ ព្រោះថា ពួកសត្វនោះ តែងតក់ស្លុត រន្ធត់ ញាប់ញ័រ ភិតភ័យ ដល់នូវសេចក្តីតក់ស្លុត ហេតុនោះ ទើបលោកហៅថា ពួកសត្វមានសន្តានតក់ស្លុត។ ពួកសត្វដែលលះបង់សេចក្តីតក់ស្លុត គឺតណ្ហាផង ពួកសត្វដែលលះបង់សេចក្តីភ័យដ៏ពន្លឹកផង ឈ្មោះថា ពួកសត្វមានសន្តានរឹងប៉ឹង។ ព្រោះហេតុអ្វី ទើបលោកហៅថា ពួកសត្វមានសន្តានរឹងប៉ឹង។ (ព្រោះថា) ពួកសត្វទាំងនោះ រមែងមិនតក់ស្លុត មិនរន្ធត់ មិនញាប់ញ័រ មិនខ្លាច មិនដល់នូវការតក់ស្លុត ហេតុនោះ ទើបលោកហៅថា ពួកសត្វមានសន្តានរឹងប៉ឹង។ ពាក្យថា គប្បីផ្សព្វផ្សាយមេត្តា ចំពោះពួកសត្វដែលមានសន្តានតក់ស្លុត និងមានសន្តានរឹងប៉ឹង បានសេចក្តីថា គប្បីប៉ះពាល់ គប្បីផ្សាយមេត្តា ចំពោះសត្វមានសន្តានតក់ស្លុត និងមានសន្តានរឹងប៉ឹង គឺថា គប្បីផ្សាយទៅដោយចិត្ត ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងមេត្តាដ៏ទូលាយ ជាសភាពធំ មិនមានប្រមាណ មិនមានពៀរ មិនមានព្យាបាទ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីផ្សព្វផ្សាយមេត្តា ចំពោះពួកសត្វដែលមានសន្តានតក់ស្លុត និងមានសន្តានរឹងប៉ឹង។

[២៤៧] ពាក្យថា ភិក្ខុ បើដឹងនូវសេចក្តីល្អកំចិត្តក្នុងកាលណា ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងកាលណា គឺក្នុងវេលាណា។ ពាក្យថា ចិត្ត បានដល់ ចិត្តមនោ មានសៈ មានយៈ បណ្ណៈ មនោ មនាយតនៈ មនិន្ទ្រិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលកើតអំពីវិញ្ញាណក្ខន្ធនោះ។ ចិត្តតែងល្អកំ រីករវ រំភើប ខ្លាំងខ្ជាប់ ញាប់ញ័រ ភ្ញាក់ផ្អើល មិនស្ងប់ ព្រោះកាយទុច្ចរិត ចិត្តតែងល្អកំ រីករវ រំភើប ខ្លាំងខ្ជាប់ ញាប់ញ័រ ភ្ញាក់ផ្អើល មិនស្ងប់ ព្រោះវចិទុច្ចរិត មនោទុច្ចរិត រាគៈ ទោសៈ មោហៈ កោធៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បលាសៈ ឥស្សា មច្ឆរិយៈ មាយា សាវេយ្យៈ ថម្មៈ សារម្មៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមានៈ កិលេសទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង សេចក្តីក្រវល់ក្រវាយទាំងពួង សេចក្តីអន្ទះអន្ទែងទាំងពួង កំដៅទាំងពួង អភិសង្ខារជាអកុសលទាំងពួង។ ពាក្យថា ភិក្ខុបើដឹងសេចក្តីល្អកំចិត្តក្នុងកាលណា គឺគប្បីដឹង គប្បីយល់ គប្បីចូលចិត្ត គប្បីដឹងច្បាស់ គប្បីចាក់ផ្ទះ នូវភាពនៃចិត្តល្អកំ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីដឹងសេចក្តីល្អកំចិត្តក្នុងកាលណា។

[២៤៨] ពាក្យថា គប្បីបន្ទាបបង្កនូវសេចក្តីល្អកំចិត្តនោះ (ដោយគិត) ថា នេះប័ក្ខពួករបស់ខ្មៅ ត្រង់ពាក្យថា ខ្មៅ គឺមារ ឈ្មោះថា ខ្មៅ អធិបតី អ្នកដល់នូវទីបំផុត អ្នកមិនឲ្យរួច ដៅពង្សអ្នកប្រមាទ។ ពាក្យថា គប្បីបន្ទាបបង្កនូវសេចក្តីល្អកំចិត្តនោះ (ដោយគិត) ថា នេះប័ក្ខពួករបស់ខ្មៅ សេចក្តីថា ភិក្ខុគប្បីលះបង់ បន្ទាបបង្ក ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវភាពមិនមាន ដោយគិតថា នេះជាប័ក្ខពួករបស់ខ្មៅ ជាពួករបស់មារ ជាអន្ទាក់របស់មារ ជាសន្ទូចរបស់មារ ជានុយរបស់មារ ជាវិស័យរបស់មារ ជាតបៈ ទីបំផុតរបស់មារ ជាគោចររបស់មារ ជាចំណងរបស់មារ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីបន្ទាបបង្កនូវសេចក្តីល្អកំចិត្តនោះ (ដោយគិត) ថា នេះប័ក្ខពួករបស់ខ្មៅ យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយវិញទៀត ភិក្ខុគប្បីលះបង់ បន្ទាបបង្ក ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវភាពមិនមាន (ដោយគិត) ថា នេះជាប័ក្ខពួករបស់ខ្មៅ ជាពួករបស់មារ ជាពួកអកុសល ជាកិលេសចំរើនតែទុក្ខ ជាផលនៃទុក្ខ ជាកិលេសប្រកបក្នុងការប្រព្រឹត្តិទៅក្នុងនរក ប្រកបក្នុងការប្រព្រឹត្តិទៅក្នុងសត្វតិរច្ឆាន ប្រកបក្នុងការប្រព្រឹត្តិទៅក្នុងបិត្តិវិស័យ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីបន្ទាបបង្កនូវសេចក្តីល្អកំចិត្តនោះ (ដោយគិត) ថា នេះប័ក្ខពួករបស់ខ្មៅ យ៉ាងនេះខ្លះ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភិក្ខុមិនគប្បីធ្វើការលួច មិនគប្បីពោលកុហក គប្បីផ្សព្វផ្សាយមេត្តាចំពោះពួកសត្វដែលមានសន្តានតក់ស្លុត និងមានសន្តានរឹងប៉ឹង ភិក្ខុបើដឹងសេចក្តីល្អកំចិត្តក្នុងកាលណា គប្បីបន្ទាបបង្កនូវសេចក្តីល្អកំចិត្តនោះ (ដោយគិត) ថា នេះប័ក្ខពួករបស់ខ្មៅ ក្នុងកាលនោះ។

[២៤៩]

ភិក្ខុមិនគប្បីលុះអំណាចក្រោធ និងការមើលងាយ ទាំងគប្បីគាស់បួសនៃកិលេសទាំងនោះចេញ មួយទៀត គប្បីគ្របសង្កត់ឲ្យមាំ នូវសភាវៈជាទីស្រឡាញ់ ឬមិនជាទីស្រឡាញ់។

[២៥០] ពាក្យថា ភិក្ខុមិនគប្បីលុះអំណាចក្រោធ និងការមើលងាយ ត្រង់ពាក្យថា ក្រោធ បានដល់ការអាយាត ការគំនុំរបស់ចិត្ត។ ហេតុជា អ្នកកាច ការចេញទឹកភ្នែក ការអាក់អន់ចិត្ត។ ពាក្យថា ការមើលងាយ សេចក្តីថា បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ មើលងាយបុគ្គលដទៃដោយជាតិក៏មាន ដោយគោត្រក៏មាន។ ដោយវត្តណាមួយ ក៏មាន។ ពាក្យថា មិនគប្បីលុះអំណាចក្រោធ និងការមើលងាយ បានសេចក្តីថា មិនគប្បីលុះ អំណាចក្រោធផង ការមើលងាយផង គប្បីលុះបង់ បន្ទាប់បង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើមិនឲ្យមានបែបភាព នូវសេចក្តីក្រោធផង នូវការមើលងាយផង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុមិនគប្បីលុះអំណាចក្រោធ និងការមើលងាយ។

[២៥១] សំនួរត្រង់ពាក្យថា ទាំងគប្បីគាស់បួសនៃកិលេសទាំងនោះចេញ តើបួសក្រោធ ដូចម្តេច។ អវិជ្ជាជាបួស អយោនិសោមនសិការៈ ជាបួស អស្មិមានៈជាបួស អហិរិកៈជាបួស អនោត្តប្បៈជាបួស ឧទ្ធច្ចៈជាបួស នេះបួសនៃក្រោធ។ បួសនៃការមើលងាយ តើដូចម្តេច។ អវិជ្ជា ជាបួស អយោនិសោមនសិការៈជាបួស អស្មិមានៈជាបួស អហិរិកៈជាបួស អនោត្តប្បៈជាបួស ឧទ្ធច្ចៈជាបួស នេះបួសនៃការមើលងាយ។ ពាក្យថា គប្បីគាស់បួសនៃកិលេសទាំងនោះចេញ បានសេចក្តីថា គប្បីគាស់រំលើង រើចោល ផ្តាច់ចោល ផ្តាច់ផ្តិល លះបង់ បន្ទាប់បង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ឲ្យដល់នូវ ភាពមិនមាននូវបួសនៃក្រោធផង នៃការមើលងាយផង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ទាំងគប្បីគាស់បួសនៃកិលេសទាំងនោះចេញ។

[២៥២] អធិប្បាយពាក្យថា មួយទៀត គប្បីគ្របសង្កត់ឲ្យមាំនូវសភាវៈជាទីស្រឡាញ់ ឬមិនជាទីស្រឡាញ់ ត្រង់ពាក្យថា មួយទៀត គឺជា ពាក្យតបទ ជាពាក្យជាប់ដោយបទ បំពេញបទ រូបរម្មអក្ខរៈ សម្រួលព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា មួយទៀតនេះ ជាលំដាប់បទ។ ពាក្យថា សភាវៈជាទី ស្រឡាញ់ បានដល់របស់ជាទីស្រឡាញ់ ២ គឺពួកសត្វ ឬពួកសង្ខារ។ ពួកសត្វជាទីស្រឡាញ់ តើដូចម្តេច។ សត្វទាំងនោះឯណា ក្នុងលោកនេះ មានប្រាថ្នាសេចក្តីចំរើន ប្រាថ្នាប្រយោជន៍ ប្រាថ្នាសេចក្តីសប្បាយ ប្រាថ្នាសេចក្តីក្សេមក្សាយោគៈ គឺជាមាតាភិ បិតាភិ បងប្អូនប្រុសភិ បងប្អូន ស្រីភិ កូនប្រុសភិ កូនស្រីភិ មិត្តភិ អាមាត្យភិ ញាតិភិ សាលោហិតភិ របស់ជននោះ នេះពួកសត្វជាទីស្រឡាញ់។ ពួកសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ តើដូច ម្តេច។ រូបទាំងឡាយជាទីពេញចិត្ត សំឡេងជាទីពេញចិត្ត ក្លិនជាទីពេញចិត្ត រសជាទីពេញចិត្ត ផ្សព្វជាទីពេញចិត្ត នេះពួកសង្ខារជាទីស្រឡាញ់។ ពាក្យថា មិនជាទីស្រឡាញ់ បានដល់ សភាវៈមិនជាទីស្រឡាញ់ ២ គឺពួកសត្វ ១ ឬពួកសង្ខារ ១។ ពួកសត្វមិនជាទីស្រឡាញ់ តើដូចម្តេច។ ពួក សត្វណា ក្នុងលោកនេះ ប្រាថ្នាការមិនចំរើន ប្រាថ្នាការឥតប្រយោជន៍ ប្រាថ្នាការមិនសប្បាយ ប្រាថ្នាការមិនក្សេមក្សាយោគៈ ប្រាថ្នាដើម្បីផ្តាច់ ផ្តិលចាកជីវិតរបស់ជននោះ នេះពួកសត្វមិនជាទីស្រឡាញ់។ ពួកសង្ខារមិនជាទីស្រឡាញ់ តើដូចម្តេច។ រូបទាំងឡាយ មិនជាទីពេញចិត្ត សំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វ មិនជាទីពេញចិត្ត នេះពួកសង្ខារមិនជាទីស្រឡាញ់។ ពាក្យថា ឲ្យមាំ ជាពាក្យដោយចំណែកមួយ ជាពាក្យមិនឲ្យសង្ស័យ ជាពាក្យ មិនឲ្យសន្តិះ ជាពាក្យមិនបែកជាពីរ ជាពាក្យមិនមានហឫទ័យពីរ ជាពាក្យប្រកបដាច់ស្រេច ជាពាក្យមិនខុស ពាក្យថា ឲ្យមាំ នេះជាពាក្យមាន កំណត់។ ពាក្យថា មួយទៀត គប្បីគ្របសង្កត់នូវសភាវៈជាទីស្រឡាញ់ ឬមិនជាទីស្រឡាញ់ បានសេចក្តីថា គប្បីគ្របសង្កត់ គប្បីសង្កត់គ្របនូវ សភាវៈជាទីស្រឡាញ់ និងមិនជាទីស្រឡាញ់ នូវអារម្មណ៍ដ៏ឆ្ងាញ់ និងមិនឆ្ងាញ់ នូវសុខ និងទុក្ខ នូវសោមនស្ស និងទោមនស្ស នូវអារម្មណ៍ជាទី ប្រាថ្នា និងមិនជាទីប្រាថ្នា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មួយទៀត គប្បីគ្របសង្កត់នូវសភាវៈជាទីស្រឡាញ់ ឬមិនជាទីស្រឡាញ់។ ហេតុនោះ ព្រះ មានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ភិក្ខុមិនគប្បីលុះអំណាចក្រោធ និងការមើលងាយ ទាំងគប្បីគាស់បួសនៃកិលេសទាំងនោះចេញ មួយទៀត គប្បីគ្របសង្កត់ឲ្យមាំ នូវសភាវៈជាទីស្រឡាញ់ ឬមិនជាទីស្រឡាញ់។

[២៥៣]

ភិក្ខុមានបីតិដ៏ល្អ គប្បីធ្វើបញ្ញាឲ្យជាប្រធាន ហើយសង្កត់សង្កិននូវអន្តរាយទាំងនោះ គប្បីគ្របសង្កត់នូវសេចក្តីអផ្សុក ក្នុង សេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ គប្បីគ្របសង្កត់នូវបរិទេវធម៌ ៤។

[២៥៤] អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុមានបីតិដ៏ល្អ គប្បីធ្វើបញ្ញាឲ្យជាប្រធាន ត្រង់ពាក្យថា បញ្ញា បានដល់ប្រាជ្ញា ការដឹងច្បាស់ ការពិច័យ ការ ពិច័យដោយរិសេស ការពិចារណាធម៌។ ហេតុនោះ ការមិនរង្វេង ការពិចារណាធម៌ សេចក្តីយល់ឃើញត្រូវ។ ពាក្យថា ធ្វើបញ្ញាឲ្យជាប្រធាន សេចក្តីថា បុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ប្រព្រឹត្តធ្វើបញ្ញាឲ្យជាប្រធាន មានប្រាជ្ញាជាទង់ដ៏យ មានប្រាជ្ញាជាទង់ មានប្រាជ្ញាជាអធិបតី ជាអ្នកច្រើនដោយការ ពិចារណា ជាអ្នកច្រើនដោយការជ្រើសរើស ច្រើនដោយការឈ្លងយល់ ច្រើនដោយការស្វែងរក នៅដោយការដឹងប្រាកដ ប្រព្រឹត្តដោយប្រាជ្ញា នោះ ច្រើនដោយប្រាជ្ញានោះ ធ្ងន់ដោយប្រាជ្ញានោះ បង្កាន់ទៅដោយប្រាជ្ញានោះ ទោរទៅដោយប្រាជ្ញានោះ បន្តន់ទៅដោយប្រាជ្ញានោះ មានចិត្តចុះ ស៊ប់ក្នុងប្រាជ្ញានោះ មានប្រាជ្ញានោះជាអធិបតី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុធ្វើប្រាជ្ញាឲ្យជាប្រធាន យ៉ាងនេះខ្លះ ន័យមួយទៀត ភិក្ខុកំពុងដើរក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ថា អញដើរ កំពុងឈរក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ថា អញឈរ កំពុងអង្គុយក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ថា អញអង្គុយ កំពុងដេកក្តី ក៏ដឹងច្បាស់ថា អញដេក ឬ កាយរបស់ភិក្ខុនោះ ជាអត្តភាពតាំងនៅដោយប្រការណា ៗ ក៏ដឹងច្បាស់កាយនោះ ដោយប្រការនោះៗ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុធ្វើបញ្ញាឲ្យ ជាប្រធាន យ៉ាងនេះខ្លះ។ ន័យមួយទៀត ភិក្ខុតែងធ្វើនូវការដឹងខ្លួន ក្នុងការឈានទៅមុខ ឈានថយក្រោយ តែងធ្វើនូវការដឹងខ្លួន ក្នុងការ រមិលមើលទៅមុខ រមិលមើលផ្សេង ៗ តែងធ្វើនូវការដឹងខ្លួន ក្នុងការបត់ដៃចូល លាតដៃចេញ តែងធ្វើនូវការដឹងខ្លួន ក្នុងការទ្រទ្រង់នូវសង្សារ បាត្រ ចីវរ តែងធ្វើនូវការដឹងខ្លួន ក្នុងការស៊ី ផឹក ទំពាស៊ី លិទ្ធិ ភ្នក្ស តែងធ្វើនូវការដឹងខ្លួន ក្នុងការធ្វើឧត្តារៈ បស្សៈ តែងធ្វើនូវការដឹងខ្លួន ក្នុងការ ដើរ ឈរ អង្គុយ ដេកលក់ ភ្ញាក់រឭក និយាយ ស្ងៀម ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុធ្វើប្រាជ្ញាឲ្យជាប្រធាន យ៉ាងនេះខ្លះ។ ពាក្យថា មានបីតិដ៏ល្អ

សេចក្តីថា បីតិ បាមោជ្ជៈ កើតឡើងដោយអំណាចពុទ្ធានុស្សតិ ឈ្មោះថា បីតិដ៏ល្អ បីតិ បាមោជ្ជៈ កើតឡើងដោយអំណាចធម្មានុស្សតិ ដោយអំណាចសង្ខានុស្សតិ ដោយអំណាចសីលានុស្សតិ ដោយអំណាចចាតានុស្សតិ ដោយអំណាចទេវតានុស្សតិ ដោយអំណាចអានាបានស្សតិ ដោយអំណាចមរណានុស្សតិ ដោយអំណាចកាយគតាសតិ ដោយអំណាចឧបសមាសនុស្សតិ ឈ្មោះថា បីតិដ៏ល្អ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុមានបីតិដ៏ល្អ ធ្វើប្រាជ្ញាឲ្យជាប្រធាន។

[២៥៥] ពាក្យថា អន្តរាយ ក្នុងបទថា គប្បីសង្កត់សង្កិនអន្តរាយទាំងនោះ បានដល់ អន្តរាយ ២ គឺអន្តរាយប្រាកដ ១ អន្តរាយកំបាំង ១។ បេ។ ទាំងនេះ ហៅថា អន្តរាយប្រាកដ។ បេ។ ទាំងនេះហៅថា អន្តរាយកំបាំង។ បេ។ ឈ្មោះថា អន្តរាយ ព្រោះជាសភាវៈអាស្រ័យក្នុងសរីរៈនោះ យ៉ាងនេះខ្លះ។ ពាក្យថា គប្បីគ្របសង្កត់អន្តរាយទាំងនោះ គឺគប្បីអត់សង្កត់ គ្របសង្កត់ សង្កត់សង្កិន រូបវិត ញាំញី នូវអន្តរាយទាំងនោះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីគ្របសង្កត់អន្តរាយទាំងនោះ។

[២៥៦] ពាក្យថា គប្បីគ្របសង្កត់សេចក្តីអផ្សុក ក្នុងសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ ត្រង់ពាក្យថា សេចក្តីអផ្សុក បានដល់ សេចក្តីមិនត្រេកអរ អាការនៃសេចក្តីមិនត្រេកអរ សេចក្តីមិនរីករាយ អាការនៃសេចក្តីមិនរីករាយ អាការនៃសេចក្តីអផ្សុក សេចក្តីរសាប់រសល់។ ពាក្យថា ក្នុងសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ គឺគប្បីអត់ធន់ គ្របសង្កត់ រូបវិត ក្រសោប ញាំញី នូវសេចក្តីអផ្សុក ក្នុងសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ ឬក្នុងធម៌ជាអធិកុសលណាមួយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីគ្របសង្កត់នូវសេចក្តីអផ្សុកក្នុងសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់។

[២៥៧] ពាក្យថា គប្បីគ្របសង្កត់នូវបរិទេវធម៌ ៤ គឺ គប្បីអត់សង្កត់ គ្របសង្កត់ រូបវិត ក្រសោប ញាំញី នូវធម៌ដែលគេគប្បីខ្សឹកខ្សួល ៤ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីគ្របសង្កត់នូវបរិទេវធម៌ ៤។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

ភិក្ខុមានបីតិដ៏ល្អ គប្បីធ្វើបញ្ញាឲ្យជាប្រធាន ហើយសង្កត់សង្កិននូវអន្តរាយទាំងនោះ គប្បីគ្របសង្កត់សេចក្តីអផ្សុកក្នុងសេនាសនៈដ៏ស្ងាត់ គប្បីគ្របសង្កត់នូវបរិទេវធម៌ ៤។

[២៥៨]

អាត្មាអញនឹងបរិភោគអ្វី ឬនឹងបរិភោគក្នុងទីណា ឱហ្ន៎ អាត្មាអញដេកមិនស្រួលសោះក្នុងថ្ងៃនេះ អាត្មាអញ នឹងដេកក្នុងទីណា ភិក្ខុជាសេក្ខៈ ជាអ្នកត្រេចទៅដោយការមិនអាឡោះអាឡើយ គប្បីកំចាត់បង់នូវវិតក្កៈ ដែលគប្បីទ្រព្យយំទាំងនេះចេញ។

[២៥៩] ពាក្យថា អាត្មាអញនឹងបរិភោគអ្វី ក្នុងបទថា អាត្មាអញនឹងបរិភោគអ្វី ឬនឹងបរិភោគក្នុងទីណា គឺអាត្មាអញនឹងបរិភោគអ្វី បាយ ឬនំកុម្មាស សដូរ ឬត្រី ឬក៏សាច់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អាត្មាអញ នឹងបរិភោគអ្វី។ ពាក្យថា ឬនឹងបរិភោគក្នុងទីណា គឺ អាត្មាអញនឹងបរិភោគក្នុងទីណា ក្នុងខតិយត្រកូល ឬព្រាហ្មណត្រកូល វេស្សត្រកូល ឬសុទ្ធត្រកូល ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) អាត្មាអញនឹងបរិភោគអ្វី ឬនឹងបរិភោគក្នុងទីណា។

[២៦០] ពាក្យថា ឱហ្ន៎ អាត្មាអញដេកមិនស្រួលសោះក្នុងថ្ងៃនេះ អាត្មាអញនឹងដេកក្នុងទីណា គឺ យប់នេះ អាត្មាអញដេកមិនស្រួលហើយលើបន្ទះក្តារ ឬលើកន្ទេល លើចម្មខ័ណ្ឌ ឬលើកម្រាលស្មៅ លើកម្រាលស្លឹក ឬលើកម្រាលចំបើង លុះដល់យប់មកទៀត តើអាត្មាអញនឹងដេកឲ្យស្រួលក្នុងទីណា លើគ្រែ ឬលើតាំង លើពូក ឬលើខ្នើយ ក្នុងវិហារ ឬក្នុងអង្គុយោគ ក្នុងប្រាសាទ ឬក្នុងប្រាសាទត្រងីល ឬក៏ក្នុងគុហា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ឱហ្ន៎ អាត្មាអញដេកមិនស្រួលសោះ ក្នុងថ្ងៃនេះ អាត្មាអញនឹងដេកក្នុងទីណា។

[២៦១] ពាក្យថា នូវវិតក្កៈទាំងនេះ ក្នុងបទថា នូវវិតក្កៈ ដែលគប្បីទ្រព្យយំទាំងនេះ គឺនូវវិតក្កៈប្រកបដោយបិណ្ឌបាតពីរ នូវវិតក្កៈប្រកបដោយសេនាសនៈពីរ ដែលគប្បីទ្រព្យយំ ទ្រព្យយំទូទៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) នូវវិតក្កៈដែលគប្បីទ្រព្យយំ ទាំងនេះ។

[២៦២] អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុជាសេក្ខៈ ជាអ្នកត្រេចទៅ ដោយការមិនអាឡោះអាឡើយ គប្បីកំចាត់បង់ សំនួរត្រង់ពាក្យថា សេក្ខៈ ចុះព្រោះហេតុអ្វី ភិក្ខុ លោកហៅថា សេក្ខៈ។ ឈ្មោះថា សេក្ខៈ ព្រោះហេតុលោកសិក្សា។ ចុះសិក្សាអ្វី។ សិក្សាអធិសីលផង សិក្សាអធិចិត្តផង សិក្សាអធិប្បញ្ញាផង។ អធិសីលសិក្សា តើដូចម្តេច។ បេ។ នេះហៅថា អធិប្បញ្ញាសិក្សា។ ភិក្ខុកាលរំពឹងត្រៃសិក្សាទាំងនេះ ឈ្មោះថា សិក្សា កាលដឹងឈ្មោះថា សិក្សា កាលឃើញ ឈ្មោះថា សិក្សា កាលពិចារណា ឈ្មោះថា សិក្សា កាលតាំងចិត្ត ឈ្មោះថា សិក្សា កាលចុះចិត្តសំប៉ដោយសន្ធា ឈ្មោះថា សិក្សា កាលផ្តងព្យាយាម ឈ្មោះថា សិក្សា កាលតំកល់ស្មារតី ឈ្មោះថា សិក្សា កាលតំកល់ចិត្តមាំ ឈ្មោះថាសិក្សា កាលដឹងច្បាស់ដោយប្រាជ្ញា ឈ្មោះថាសិក្សា កាលដឹងច្បាស់នូវធម៌ដែលគួរដឹង ឈ្មោះថាសិក្សា កាលកំណត់ដឹងធម៌ដែលគួរកំណត់ដឹង ឈ្មោះថាសិក្សា កាលលះបង់ធម៌ដែលគួរលះបង់ ឈ្មោះថាសិក្សា កាលធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវធម៌ដែលគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ឈ្មោះថាសិក្សា កាលចំរើនធម៌ដែលគួរចំរើន ឈ្មោះថាសិក្សា ថាប្រព្រឹត្ត ថាប្រព្រឹត្តព្រម ថាសមាទាន ថាសិក្សា។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកហៅថា សេក្ខៈ។ សេក្ខុបុគ្គលគប្បីសិក្សាអធិសីលផង គប្បីសិក្សាអធិចិត្តផង គប្បីសិក្សាអធិប្បញ្ញាផង ដើម្បីកំចាត់បង់ បន្ទាបបង់ លះបង់ រម្ងាប់ លះចោល ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ គឺថា កាលរំពឹងគប្បីសិក្សា នូវសិក្សាទាំង ៣ នេះ កាលដឹង។ បេ។ កាលធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវធម៌ដែលគួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ គប្បីសិក្សា គប្បីប្រព្រឹត្ត គប្បីប្រព្រឹត្តព្រម គប្បីសមាទានប្រព្រឹត្ត ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) សេក្ខៈ គប្បីកំចាត់បង់។

[២៦៣] សំនួរត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកត្រាច់ទៅដោយការមិនអាឡោះអាឡើយ ចុះភិក្ខុជាអ្នកត្រាច់ទៅដោយការអាឡោះអាឡើយ តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកប្រកបដោយការកង្វល់ព្រោះត្រកូល ដោយការកង្វល់ព្រោះពួក ដោយការកង្វល់ព្រោះអារាស ដោយការកង្វល់ព្រោះ

ចីវរ ដោយការកង្វល់ព្រោះបិណ្ឌបាត ដោយការកង្វល់ព្រោះសេនាសនៈ ជាអ្នកប្រកបដោយការកង្វល់ព្រោះថ្នាំគ្រឿងកែរោគ ដែលជាបរិក្ខារសម្រាប់ជីវិត ភិក្ខុជាអ្នកត្រាច់ទៅដោយការអាឡោះអាឡៃយ៉ាងនេះ។ ភិក្ខុជាអ្នកត្រាច់ទៅដោយការមិនអាឡោះអាឡៃយ៉ាងនេះ តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមិនប្រកបដោយការកង្វល់ព្រោះត្រកូល ជាអ្នកមិនប្រកបដោយការកង្វល់ព្រោះពួក អាវាស ចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងថ្នាំជាបច្ច័យគ្រឿងកែរោគ ដែលជាបរិក្ខារសម្រាប់ជីវិត ភិក្ខុជាអ្នកត្រាច់ទៅដោយការមិនអាឡោះអាឡៃយ៉ាងនេះ។

បុគ្គលពួកខ្លះ (ចេញហើយ) អំពីដែនរដ្ឋ ទៅកាន់ដែនមគធៈ ទៅកាន់ដែនកោសល ពួកភិក្ខុនៅក្នុងដែនមគធៈ ជាអ្នកត្រាច់ទៅប្រាសចាកពួក ឥតមានអាឡោះអាឡៃយ៉ាងនេះ ការត្រាច់ទៅ ជាការប្រពៃ ការប្រព្រឹត្តិល្អ ជាការប្រពៃ ការនៅដោយមិនអាឡោះអាឡៃយ៉ាងនេះ សព្វកាល ជាការប្រពៃ ការសាកសួរអត្ថ និងការងាររបស់ជនអ្នកប្រសប់ នុះជាកិច្ចទូទៅរបស់បុគ្គលអ្នកមិនមានកង្វល់។

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុជាសេក្ខៈ ជាអ្នកត្រាច់ទៅដោយការមិនអាឡោះអាឡៃយ៉ាងនេះ គប្បីកំចាត់បង់។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

អាត្មាអញនឹងបរិភោគអ្វី ឬនឹងបរិភោគក្នុងទីណា ឱហ្ន៎ អាត្មាអញដេកមិនស្រួលសោះក្នុងថ្ងៃនេះ អាត្មាអញនឹងដេកក្នុងទីណា ភិក្ខុជាសេក្ខៈ ជាអ្នកត្រាច់ទៅដោយការមិនអាឡោះអាឡៃយ៉ាងនេះ គប្បីកំចាត់បង់នូវវិភក្តៈ ដែលគប្បីទូញយំទាំងនេះចេញ។

[២៦៤] ភិក្ខុនោះ ក្នុងសាសនានេះ បានម្ហូបចំណី និងគ្រឿងស្លៀកដណ្តប់ ក្នុងកាលដីគួរហើយ គប្បីដឹងប្រមាណ ដើម្បីសន្តោស ភិក្ខុនោះជាអ្នកគ្រប់គ្រងក្នុងបច្ច័យទាំង ៤ នោះ ជាអ្នកប្រុងប្រយ័ត្ន ហើយត្រាច់ទៅក្នុងស្រុក សូម្បីត្រូវគេកោសរុស ក៏មិនគប្បីពោលពាក្យទ្រគោះទេ។

[២៦៥] អធិប្បាយពាក្យថា បានម្ហូបចំណី និងគ្រឿងស្លៀកដណ្តប់ក្នុងកាលដីគួរ ត្រង់ពាក្យថា ម្ហូបចំណី បានដល់បាយ នំកុម្មាស សដូរ ត្រីសាច់។ ពាក្យថា គ្រឿងស្លៀកដណ្តប់ បានដល់ចីវរ ៦ យ៉ាងគឺ ចីវរដែលធ្វើដោយសំបកឈើ ធ្វើដោយកប្បាស ធ្វើដោយសូត្រ ធ្វើដោយរោមសត្វ ធ្វើដោយសំបកផ្លែ ធ្វើលាយដោយរត្ន ៥ យ៉ាងខាងដើម។ ពាក្យថា បានម្ហូបចំណី និងគ្រឿងស្លៀកដណ្តប់ក្នុងកាលដីគួរ បានសេចក្តីថា ភិក្ខុបានចីវរ បានបិណ្ឌបាត មិនមែនដោយកុហក មិនមែនដោយការរូសរាយ មិនមែនដោយការធ្វើនិមិត្ត មិនមែនដោយការកិនបំបាក់ មិនមែនដោយការស្វែងរកលាភដោយលាភ មិនមែនដោយការឲ្យឈើ មិនមែនដោយការឲ្យឫស្សី មិនមែនដោយការឲ្យស្លឹក មិនមែនដោយការឲ្យផ្កា មិនមែនដោយការឲ្យផ្លែ មិនមែនដោយការឲ្យគ្រឿងកក់ មិនមែនដោយការឲ្យគ្រឿងលំអិត មិនមែនដោយការឲ្យដីស្អិត មិនមែនដោយការឲ្យឈើស្លន់ មិនមែនដោយការឲ្យទឹកលុបមុខ មិនមែនដោយភាពជាអ្នកប្រព្រឹត្តបន្ទាបខ្លួន មិនមែនដោយភាពជាអ្នកពោលពាក្យដូចសម្តែងស្តែងបាយ មិនមែនដោយភាពជាអ្នកបំរើត្រកូល មិនមែនដោយភាពជាអ្នករលះរលាំងចូលទៅកាន់ផ្ទះ ហើយអង្គុយលើតាំង មិនមែនដោយវិជ្ជាទាយភូមិឋាន មិនមែនដោយតិរច្ឆានវិជ្ជា មិនមែនដោយវិជ្ជាទាយអរវរៈ មិនមែនដោយវិជ្ជាទាយនក្ខត្តប្បក្ស មិនមែនដោយដំណើរជាទូត មិនមែនដោយដំណើរដែលគេបញ្ជូនទៅ មិនមែនដោយការបំរើដោយស្នង មិនមែនដោយវេជ្ជកម្ម មិនមែនដោយឲ្យដុំបាយ មិនមែនដោយឲ្យទៅឲ្យមក គឺបាន បានហើយ បានចំពោះ បានចំពោះហើយ ដោយធម៌ដ៏ស្មើ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) បានម្ហូបចំណី និងគ្រឿងស្លៀកដណ្តប់ក្នុងកាលដីគួរ។

[២៦៦] អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុនោះ ក្នុងសាសនានេះ គប្បីដឹងប្រមាណ ដើម្បីសន្តោស ត្រង់ពាក្យថា ភិក្ខុនោះ គប្បីដឹងប្រមាណ សេចក្តីថា ភិក្ខុដឹងប្រមាណដោយហេតុ ២ គឺ ដោយការទទួល ឬដោយការបរិភោគ។

ភិក្ខុដឹងប្រមាណដោយការទទួល តើដូចម្តេច។ ទោះវត្ថុតិច ដែលទាយកឲ្យ ភិក្ខុទទួលដើម្បីអាណិតត្រកូល ដើម្បីតាមរក្សាត្រកូល ដើម្បីអនុគ្រោះត្រកូល ទោះវត្ថុច្រើនដែលទាយកឲ្យ ភិក្ខុទទួលចីវរល្មមតែរក្សាកាយ ទទួលបិណ្ឌបាតល្មមតែរក្សាផ្ទៃ ភិក្ខុដឹងប្រមាណដោយការទទួល យ៉ាងនេះ។

ភិក្ខុដឹងប្រមាណដោយការបរិភោគ តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុពិចារណាដោយឧបាយ ហើយប្រើប្រាស់ចីវរ គ្រាន់តែដើម្បីការពារត្រជាក់ ដើម្បីការពារកំដៅ ដើម្បីការពារសម្លៀកស្បៃនៃរបោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ និងពស់ទាំងឡាយ គ្រាន់តែដើម្បីនឹងបិទបាំងអរវរៈ ដែលធ្វើសេចក្តីខ្មាសខ្សាច់មើក ភិក្ខុពិចារណាដោយឧបាយ ហើយបរិភោគបិណ្ឌបាតថា អាត្មាអញ (បរិភោគ) ដើម្បីការលេងក៏ទេ ដើម្បីការស្រវឹងក៏ទេ ដើម្បីការប្រដាប់ក៏ទេ ដើម្បីការផ្លូវផងក៏ទេ គ្រាន់តែដើម្បីឲ្យតាំងនៅនៃកាយនេះ ដើម្បីនឹងញាំងជីវិតន្ទ្រិយឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីបំបាត់សេចក្តីលំបាក ដើម្បីអនុគ្រោះព្រហ្មចរិយៈ អាត្មាអញ នឹងកំចាត់បង់នូវវេទនាចាស់ផង នឹងញាំងវេទនាថ្មីមិនឲ្យកើតឡើងផង ការប្រព្រឹត្តិទៅនៃឥរិយាបថទាំង ៤ ផង សេចក្តីមិនមានទោសផង ការនៅសប្បាយផង នឹងមានដល់អាត្មាអញ ដោយបានបរិភោគនូវចង្កាន់បិណ្ឌបាតនេះ។ ភិក្ខុពិចារណាដោយឧបាយ ហើយសេពសេនាសនៈ គ្រាន់តែដើម្បីការពារត្រជាក់ ដើម្បីការពារកំដៅ ដើម្បីការពារសម្លៀកស្បៃនៃរបោម មូស ខ្យល់ កំដៅថ្ងៃ និងពស់ទាំងឡាយ គ្រាន់តែដើម្បីបន្ទាបបង់នូវអន្តរាយ គឺរដូវ និងការត្រេកអរក្នុងការសម្លឹងនៅ។ ភិក្ខុពិចារណាដោយឧបាយ ហើយសេពនូវថ្នាំគ្រឿងកែរោគ ដែលជាបរិក្ខាររបស់ជីវិត គ្រាន់តែដើម្បីកំចាត់បង់វេទនាទាំងឡាយ ដែលបៀតបៀនផ្សេងៗ ដែលកើតឡើងហើយ ដើម្បីប្រាសចាកទុក្ខខ្លាំងជាធម្មតា។ ភិក្ខុដឹងប្រមាណដោយការបរិភោគ យ៉ាងនេះ។ ពាក្យថា ភិក្ខុនោះ គប្បីដឹងប្រមាណ គឺ គប្បីដឹង យល់ ដឹងច្បាស់ ដឹងចំពោះ ចាក់ផ្ទុះចំពោះ នូវប្រមាណដោយហេតុ ២ នេះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុនោះ គប្បីដឹងប្រមាណ។

[២៦៧] ពាក្យថា ក្នុងសាសនានេះ ដើម្បីសន្តោស សេចក្តីថា ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកសន្តោសដោយចីវរតាមមានតាមបាន ទាំងជាអ្នកសរសើរគុណសន្តោសដោយចីវរតាមមានតាមបាន តែងមិនដល់នូវអនេសនៈ ជាកម្មមិនសមគួរព្រោះហេតុនៃចីវរ មិនបានចីវរក៏មិនអន្ទុះសាបានចីវរហើយ ក៏មិនជាប់ចំពាក់ មិនជ្រប់ មិនងប់ មានប្រក្រតីឃើញទោស មានប្រាជ្ញាជាគ្រឿងរលាស់ខ្លួនចេញ ហើយបរិភោគ មួយទៀត មិនលើកតំកើងខ្លួន មិនបង្ហាប់អ្នកដទៃ ព្រោះតែសន្តោសដោយចីវរតាមមានតាមបាននោះ ភិក្ខុណាណ្ឌស្នាសវី មិនខ្ជិល មានការដឹងខ្លួន ប្រុងស្មារតី

ក្រឡេកមើល យ៉ាងនេះក៏មាន។ មួយវិញទៀត ដូចជាសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ពួកខ្លះ បរិភោគភោជនដែលគេឲ្យដោយសន្ទា តែសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ តែងប្រកបរឿយៗ នូវការស្តាប់ និងការមើលល្បែងជាសត្រូវដល់កុសលធម៌ មានសភាពយ៉ាងនេះ គឺល្បែងរាំ ច្រៀង ប្រគំ មហោស្រព ចម្បាំងស្តេចតារាតៈ និងព្រះរាមជាដើម គងរតាំង ស្ករមានជ្រុងបួន រូបគំនូរ ល្បែងដុំដែក ល្បែងរាំ ល្បែងលាងឆ្អឹង ប្រដល់ដំរី ប្រដល់សេះ ប្រដល់ក្របី ប្រដល់គោ ប្រដល់ព័ត ប្រដល់កែវ ប្រដល់មាន់ ប្រដល់ចាប ល្បែងគុណដម្បង ប្រដល់ ចម្បាប់ ទិសម្រាប់ ច្បាំងគ្នា ទិសម្រាប់រៀបពល ទិសនៅកងទ័ព សេនាប្តីរាំ ទិសមលកងទ័ព ដូចនេះខ្លះ ភិក្ខុមានភ្នែកក្រឡេកមើលយ៉ាងនេះ ក៏មាន។ ភិក្ខុមានភ្នែក មិនក្រឡេកមើល តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នកមិនរឡេះរឡោះដោយភ្នែក ជាអ្នកមិនប្រកបដោយការរឡេះរឡោះដោយភ្នែក ដោយ គិតថា អាត្មាអញត្រូវឃើញរបស់ដែលមិនទាន់ឃើញ ត្រូវរំលងរបស់ដែលឃើញហើយ មិនប្រកបរឿយៗ នូវការត្រាច់ទៅឆ្ងាយ ត្រាច់ទៅមិន ឈប់ឈរ អំពីសួនច្បារទៅសួនច្បារ អំពីខ្សាច់ទៅខ្សាច់ អំពីស្រុកទៅស្រុក អំពីនិគមទៅនិគម អំពីក្រុងទៅក្រុង អំពីដែនទៅដែន អំពីជនបទ ទៅជនបទ ដើម្បីមើលរូបទេ ភិក្ខុមានភ្នែកមិនក្រឡេកមើល យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត ភិក្ខុចូលទៅចន្លោះផ្ទះ ដើរតាមចូល ទៅសង្គ្រម មិនក្រឡេក មើលនូវដំរីរបេ។ មិនសំឡឹងមើលទិសតូច និងទិសធំ ដើរទៅ ភិក្ខុមានភ្នែកមិនក្រឡេកមើល យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយទៀត ភិក្ខុឃើញរូបដោយភ្នែក មិនកាន់យកនូវនិមិត្តរបេ។ ដល់នូវការសង្គ្រមក្នុងចក្ខុនិយម ភិក្ខុមានភ្នែកមិនក្រឡេកមើល យ៉ាងនេះខ្លះ។ មួយវិញទៀត ដូច ជាសមណព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយពួកខ្លះ បរិភោគភោជនដែលគេឲ្យដោយសន្ទាហើយ។ បេ។ ទិសមលកងទ័ព ដូចនេះខ្លះ ភិក្ខុនោះជាអ្នករៀនសូត្រ ចាកកិរិយាប្រកបរឿយ ៗ នូវការស្តាប់ និងការមើលល្បែង ដែលជាសត្រូវ មានសភាពយ៉ាងនេះ ភិក្ខុមានភ្នែកមិនក្រឡេកមើល យ៉ាងនេះខ្លះ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុគប្បីមានភ្នែកសំឡឹងចុះក្រោម។

[២៧២] អធិប្បាយពាក្យថា មិនគប្បីរលោរលាំដោយជើង សំនួរថា ភិក្ខុអ្នករលោរលាំដោយជើង តើដូចម្តេច។ ភិក្ខុខ្លះក្នុងសាសនានេះ ជាអ្នក រលោរលាំដោយជើង ប្រកបដោយការរលោរលាំដោយជើង ប្រកបរឿយៗ នូវការត្រាច់ទៅឆ្ងាយ ត្រាច់ទៅមិនឈប់ឈរ អំពីសួនច្បារទៅសួន ច្បាររបេ។ ដើម្បីកិរិយាឃើញរូប ភិក្ខុអ្នករលោរលាំដោយជើង យ៉ាងនេះក៏មាន។ មួយទៀត ភិក្ខុជាអ្នករលោរលាំដោយជើង ប្រកបដោយការ រលោរលាំដោយជើង ខាងក្នុងសង្ឃរាម ជាអ្នកមានចិត្តអណ្តែតអណ្តូង មានចិត្តមិនស្ងប់ ទៅអំពីបរិវេណ កាន់បរិវេណ មិនមែនព្រោះហេតុនៃអត្ថ មិនមែនព្រោះហេតុនៃការណ៍របេ។ ពោលនូវកថា អំពីសេចក្តីចំរើន និងវិនាស ដូច្នោះខ្លះ ដូច្នោះខ្លះ ភិក្ខុអ្នករលោរលាំដោយជើង យ៉ាងនេះក៏ មាន។ ពាក្យថា មិនគប្បីរលោរលាំដោយជើង បានសេចក្តីថា គប្បីលះបង់ បន្ទាប់បង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើឲ្យបាត់បង់នូវការរលោរលាំដោយជើង គប្បី ជាអ្នករៀនសូត្រ រៀនចេញ រៀនស្រឡះ ចេញទៅ រលាស់ចេញ ផុតស្រឡះ ប្រាសចេញ ចាកការរលោរលាំដោយជើង សម្រាន្តនៅដោយចិត្តដែលធ្វើ ឲ្យប្រាសចាកដែន ជាអ្នកមានការត្រេកអរក្នុងការពួនសម្លៀក ជាអ្នកត្រេកអរក្នុងការពួនសម្លៀក ជាអ្នកប្រកបនូវសេចក្តីស្ងប់ចិត្តរបស់ខ្លួន មានឈាន មិនសាបសូន្យ ប្រកបដោយវិបស្សនា ជាអ្នកចំរើននូវការនៅក្នុងផ្ទះស្ងាត់ មានឈាន ត្រេកអរក្នុងឈាន ប្រកបនូវការនៅម្នាក់ឯង ឆ្ងន់ក្នុង ប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុគប្បីមានភ្នែកសំឡឹងចុះក្រោម មិនគប្បីរលោរលាំដោយជើង។

[២៧៣] អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីប្រកបរឿយៗ ក្នុងឈាន ទាំងជាអ្នកភ្ញាក់រលឹកច្រើន ត្រង់ពាក្យថា ប្រកបរឿយៗក្នុងឈាន គឺប្រកបរឿយៗ ក្នុងឈានដោយហេតុ ២ គឺប្រកប លែលក ផ្សេងៗ ប្រកបព្រម ដើម្បីញ៉ាំងបឋមជ្ឈាន ដែលមិនទាន់កើតឲ្យកើតឡើង ឬប្រកប លែលក ផ្សេងៗ ប្រកបព្រម ដើម្បីញ៉ាំងទុតិយជ្ឈាន តតិយជ្ឈាន ចតុត្ថជ្ឈាន ដែលមិនទាន់កើត ឲ្យកើតឡើង ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ប្រកបរឿយៗ ក្នុងឈាន យ៉ាង នេះក៏មាន។ មួយទៀត ភិក្ខុគប្បីរលោរលាំដោយច្រើន ចំរើន ធ្វើឲ្យច្រើននូវបឋមជ្ឈាន ដែលកើតឡើងហើយ ឬគប្បីរលោរលាំដោយច្រើន ចំរើន ធ្វើឲ្យច្រើននូវ ទុតិយជ្ឈាន តតិយជ្ឈាន ចតុត្ថជ្ឈាន ដែលកើតហើយ ហេតុនោះ ឈ្មោះថា ប្រកបរឿយៗ ក្នុងឈាន យ៉ាងនេះក៏មាន។ ពាក្យថា ទាំងជាអ្នកភ្ញាក់ រលឹកច្រើន គឺភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ញ៉ាំងចិត្តឲ្យស្ងាត់ ចាកធម៌ជាគ្រឿងរារាំង ដោយការចង្រ្កម ដោយការអង្គុយអស់វេលាថ្ងៃ ញ៉ាំងចិត្តឲ្យស្ងាត់ ចាកធម៌ជាគ្រឿងរារាំងដោយការចង្រ្កម ដោយការអង្គុយ អស់បឋមយាមនៃរាត្រី សម្រេចសីហសេយ្យាដោយបង្រៀងខាងស្តាំ ដាក់តម្រួតជើង ម្ខាងលើជើងម្ខាង មានសតិ មានសម្បជញ្ញៈ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវសញ្ញាថានឹងក្រោក អស់មជ្ឈិមយាមនៃរាត្រី ញ៉ាំងចិត្តឲ្យស្ងាត់ ចាកធម៌ជាគ្រឿងរារាំង ដោយការចង្រ្កម ដោយការអង្គុយ អស់បឋមយាមនៃរាត្រី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីប្រកបរឿយៗ ក្នុងឈាន ទាំងជាអ្នកភ្ញាក់រលឹក ច្រើន។

[២៧៤] ពាក្យថា គប្បីប្រារព្ធខបេក្ខា ហើយជាអ្នកមានចិត្តតាំងមាំ ត្រង់ពាក្យថា ខបេក្ខា បានដល់ ការតាំងចិត្តជាកណ្តាល ការព្រងើយ ការ សំឡឹងឆ្ពោះ ការមានចិត្តស្មើ ការមានចិត្តស្ងប់ ការមានចិត្តជាកណ្តាល ក្នុងចតុត្ថជ្ឈាន។ ពាក្យថា ជាអ្នកមានចិត្តតាំងមាំ គឺការតាំងនៅ ការបិតនៅ ការបិតនៅនឹង ការមិនកន្លះរា ការមិនរវើរវាយ ការមិនរសាប់រសល់ ការស្ងប់នៃចិត្ត សមាធិន្ត្រិយ សមាធិពលៈ សម្មាសមាធិ។ ពាក្យថា គួរប្រារព្ធ ខបេក្ខា ហើយជាអ្នកមានចិត្តតាំងមាំ បានសេចក្តីថា គួរប្រារព្ធខបេក្ខា ក្នុងចតុត្ថជ្ឈាន ហើយជាអ្នកមានចិត្តមូល ក្នុងអារម្មណ៍តែមួយ មានចិត្តមិន រាយមាយ មានចិត្តមិនរសាប់រសល់ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីប្រារព្ធខបេក្ខា ហើយជាអ្នកមានចិត្តតាំងមាំ។

[២៧៥] អធិប្បាយពាក្យថា គប្បីផ្តាច់បង់នូវសេចក្តីត្រិះរិះផង នូវធម៌ជាទិស្រយនៃសេចក្តីត្រិះរិះផង នូវកុក្ខច្នៈផង ត្រង់ពាក្យថា សេចក្តី ត្រិះរិះ បានដល់ សេចក្តីត្រិះរិះ ៩ គឺការត្រិះរិះកាម ការត្រិះរិះព្យាបាទ ការត្រិះរិះវិហិតា ការត្រិះរិះញាតិ ការត្រិះរិះជនបទ ការត្រិះរិះទេវតា ការត្រិះរិះ ប្រកបដោយការអាណិតជនដទៃ ការត្រិះរិះប្រកបដោយលាភសក្ការៈ និងសេចក្តីសរសើរ ការត្រិះរិះប្រកបដោយសេចក្តីមិនឲ្យគេមើលងាយ នេះ លោកហៅថា សេចក្តីត្រិះរិះទាំងប្រាំបួន។ កាមសញ្ញា ជាទិស្រយនៃកាមវិតក្កៈ ព្យាបាទសញ្ញា ជាទិស្រយនៃព្យាបាទវិតក្កៈ វិហិតាសញ្ញា ជាទិស្រយនៃវិហិតាវិតក្កៈ។ មួយទៀត អរិជ្ជា ជាទិស្រយ អយោនិសោមនសិការ ជាទិស្រយ អស្មិមានៈ ជាទិស្រយ អនោតប្បៈ ជាទិ អាស្រ័យ ខន្ធច្នៈ ជាទិស្រយនៃវិតក្កៈ គឺសេចក្តីត្រិះរិះ។ ពាក្យថា កុក្ខច្នៈ គឺកុក្ខច្នៈ បានដល់ការរើសដៃក៏មាន កុក្ខច្នៈ បានដល់ការរើសជើងក៏ មាន កុក្ខច្នៈ បានដល់ការរើសទាំងដៃទាំងជើងក៏មាន សេចក្តីសំគាល់ថាគួរ ក្នុងរបស់ដែលមិនគួរ សេចក្តីសំគាល់ថាមិនគួរ ក្នុងរបស់ដែលគួរ សេចក្តីសំគាល់ថាមានទោស ក្នុងរបស់ដែលមិនមានទោស សេចក្តីសំគាល់ថាមិនមានទោស ក្នុងរបស់ដែលមានទោស សេចក្តីសង្ស័យ អាការ នៃសេចក្តីសង្ស័យ ភាពនៃសេចក្តីសង្ស័យ សេចក្តីក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត សភាវៈជាគំនូសនៃចិត្តឯណា មានសភាពយ៉ាងនេះ នេះ លោកហៅថា កុក្ខច្នៈ។ មួយទៀត កុក្ខច្នៈ សេចក្តីក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត កើតឡើងដោយហេតុ ២ គឺ ភាពដែលបានធ្វើ ១ ភាពដែលមិនបានធ្វើ ១។

កុក្កុច្ចៈ គឺសេចក្តីក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត កើតឡើងដោយភាពដែលបានធ្វើ និងភាពដែលមិនបានធ្វើ តើដូចម្តេច។ កុក្កុច្ចៈ សេចក្តីក្តៅ ក្រហាយនៃចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត កើតឡើងដោយគិតថា កាយទុច្ចរិត អាត្មាអញបានធ្វើ កាយសុច្ចរិត អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ។ រថិទុច្ចរិត អាត្មាអញ បានធ្វើ។ មនោទុច្ចរិត អាត្មាអញបានធ្វើ។ កុក្កុច្ចៈ សេចក្តីក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត កើតឡើងដោយគិតថា បាណាតិបាត អាត្មាអញបាន ធ្វើ ចេតនាជាហេតុរៀបចំបាណាតិបាត អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ។ អទិន្នាទាន អាត្មាអញបានធ្វើ។ កាមេសុមិច្ឆាចារ អាត្មាអញបានធ្វើ។ មុសាវាទ អាត្មាអញបានធ្វើ។ បិសុណាវាចា អាត្មាអញបានធ្វើ។ ផរុសវាចា អាត្មាអញបានធ្វើ។ សម្មប្បលាបៈ អាត្មាអញបានធ្វើ។ អភិជ្ជា អាត្មាអញបានធ្វើ។ ព្យាបាទ អាត្មាអញបានធ្វើ។ កុក្កុច្ចៈ សេចក្តីក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត កើតឡើង ដោយគិតថា មិច្ឆាទិដ្ឋិ អាត្មាអញបាន ធ្វើ សម្មាទិដ្ឋិ អាត្មាអញមិនបានធ្វើទេ។ កុក្កុច្ចៈ សេចក្តីក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត គំនូសនៃចិត្តកើតឡើង ដោយភាពដែលបានធ្វើ និងភាពដែលមិនបាន ធ្វើ យ៉ាងនេះ។ មួយវិញទៀត កុក្កុច្ចៈ សេចក្តីក្តៅក្រហាយនៃចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត កើតឡើងដោយគិតថា អាត្មាអញជាអ្នកមិនធ្វើឲ្យបរិបូរក្នុងសីល ទាំងឡាយ។ ថា អាត្មាអញជាអ្នកមិនមានទ្វារគ្រប់គ្រងក្នុងឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ។ ថា អាត្មាអញជាអ្នកមិនស្គាល់ប្រមាណក្នុងភោជន។ ថា អាត្មាអញជាអ្នកមិនប្រកបរឿយៗ នូវការភ្ញាក់រលឹក។ ថា អាត្មាអញជាអ្នកមិនប្រកបដោយសតិ និងសម្បជញ្ញៈ។ ថា អាត្មាអញមិនបាន ចំរើនសតិប្បដ្ឋាន ៤។ ថា អាត្មាអញមិនបានចំរើនសម្មប្បធាន ៤។ ថា អាត្មាអញមិនបានចំរើនឥទ្ធិបាទ ៤។ ថា អាត្មាអញមិនបានចំរើនឥន្ទ្រិយ ៥។ ថា អាត្មាអញមិនបានចំរើនពលៈ ៥។ ថា អាត្មាអញមិនបានចំរើនពោជ្ឈង្គ ៧។ ថា អាត្មាអញមិនបានចំរើនអដ្ឋង្គិកមគ្គដ៏ប្រសើរ។ ថា អាត្មាអញមិនបានកំណត់ដឹងនូវទុក្ខ។ ថា អាត្មាអញមិនបានលះបង់ទុក្ខសមុទ័យ។ ថា អាត្មាអញមិនបានចំរើនមគ្គ។ កុក្កុច្ចៈ គឺសេចក្តីក្តៅ ក្រហាយនៃចិត្ត គំនូសនៃចិត្ត កើតឡើងដោយគិតថា អាត្មាអញមិនបានធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវនិរោធនេះ។ ពាក្យថា គប្បីផ្តាច់បង់នូវសេចក្តីត្រិះរិះផង នូវធម៌ជាទីតាំងនៃសេចក្តីត្រិះរិះផង នូវកុក្កុច្ចៈផង បានសេចក្តីថា គប្បីផ្តាច់បង់ គាស់ផ្តាច់ លះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើឲ្យបាត់បង់នូវការ ត្រិះរិះផង នូវសភាវៈជាទីអាស្រ័យនៃសេចក្តីត្រិះរិះផង នូវកុក្កុច្ចៈផង ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីផ្តាច់បង់ នូវសេចក្តីត្រិះរិះផង នូវធម៌ជាទី តាំងនៃសេចក្តីត្រិះរិះផង នូវកុក្កុច្ចៈផង។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភិក្ខុគប្បីមានភ្នែកសំឡឹងចុះក្រោម មិនគប្បីរលោរលាំដោយជើង គប្បីប្រកបរឿយៗ ក្នុងឈាន ទាំងជាអ្នកភ្ញាក់រលឹកច្រើន គប្បី ប្រារព្ធខបេក្ខា ហើយជាអ្នកមានចិត្តតាំងមាំ គប្បីផ្តាច់បង់នូវសេចក្តីត្រិះរិះផង នូវធម៌ជាទីអាស្រ័យនៃសេចក្តីត្រិះរិះផង នូវ កុក្កុច្ចៈផង។

[២៧៦] បុគ្គលដែលគេដាស់តឿនដោយវាចាហើយ គួរជាអ្នកមានស្មារតី ត្រេកអរចំពោះ គួរទំលាយចោលនូវសេចក្តីរឹងក្តឹង ចំពោះពួកសព្រហ្មចារី គួរបញ្ចេញវាចាជាកុសល កុំឲ្យហួសកម្រិត មិនគួរគិតគួរអំពីវាទធម៌របស់អ្នកផងទេ។

[២៧៧] អធិប្បាយពាក្យថា បុគ្គលដែលគេដាស់តឿនដោយវាចាហើយ គួរជាអ្នកមានស្មារតី ត្រេកអរចំពោះ ត្រង់ពាក្យថា ដែលគេ ដាស់តឿន សេចក្តីថា ឧបជ្ឈាយ័ក្ខិ អាចារ្យក្តី ភិក្ខុដែលមានឧបជ្ឈាយ័ស្មើគ្នាក្តី ភិក្ខុមានអាចារ្យស្មើគ្នាក្តី មិត្តក្តី ជនដែលធ្លាប់ឃើញគ្នាក្តី ជនដែល ធ្លាប់គប់រកគ្នាក្តី សំឡាញ់ក្តី ដាស់តឿនថា នៃលោកមានអាយុ អំពើរបស់លោកនេះ មិនគួរទេ អំពើរបស់លោកនេះ មិនសមល្មមទេ អំពើរបស់ លោកនេះ មិនសមគួរទេ អំពើរបស់លោកនេះ មិនមែនតាំងនៅក្នុងសីលទេ ដូច្នោះ បុគ្គលគួរប្រុងស្មារតី ហើយត្រេកអរ ត្រេកអរចំពោះ រីករាយ រីករាយតាម ប្រាថ្នា រួសរាយ ប៉ុនប៉ង ស្រឡាញ់ជាប់ចិត្តនឹងការដាស់តឿននោះ។ ដូចស្រ្តី ឬបុរសដែលនៅក្មេង ជាក្រមុំកំឡោះ មានជាតិជាអ្នក ប្រដាប់កាយ មានក្បាលកក់ហើយ បានកម្រងផ្កាឧប្បល្លក្តី កម្រងផ្កាម្លិះក្តី កម្រងផ្កាដួលក្តី ហើយទទួលយកដោយដៃទាំងពីរ ប្រដាប់លើក្បាល ដែលជាអរយរៈដីខ្ពស់ រួចត្រេកអរ ត្រេកអរចំពោះ រីករាយ រីករាយតាម ប្រាថ្នា រួសរាយ ប៉ុនប៉ង ស្រឡាញ់ជាប់ចិត្ត យ៉ាងណា បុគ្គលគួរប្រុង ស្មារតី ហើយត្រេកអរ ត្រេកអរចំពោះ រីករាយ រីករាយតាម ប្រាថ្នា រួសរាយ ប៉ុនប៉ង ស្រឡាញ់ ជាប់ចិត្តនូវការដាស់តឿននោះ ក៏យ៉ាងនោះដែរ។

បុគ្គលបើឃើញនូវអ្នកប្រាជ្ញណា ដែលមានប្រក្រតីបង្ហាញទោស ដែលខស្សាហ៍ពោលផ្ទុញផ្ទាល់ ដូចជនអ្នកបង្ហាញកំណប់ទ្រព្យ គួរតែគប់រកនូវបណ្ឌិតប្រាកដដូច្នោះ កាលបើបុគ្គលគប់រកបណ្ឌិតប្រាកដដូច្នោះ សេចក្តីល្អ រមែងកើតមាន មិនមែនជាការអាត្រា ទេ ជនគួរទូន្មានគេ គួរប្រៀនប្រដៅគេ ទាំងគួរជួយរារាំងចាកអសប្បុរស ដ្បិតថា ជនអ្នកទូន្មានគេនោះ រមែងជាទីស្រឡាញ់នៃពួក សប្បុរស តែមិនជាទីស្រឡាញ់នៃពួកអសប្បុរសទេ។

ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ដែលគេដាស់តឿនដោយវាចាហើយ គួរជាអ្នកត្រេកអរចំពោះ។

[២៧៨] ពាក្យថា គួរទំលាយចោលនូវសេចក្តីរឹងក្តឹងចំពោះពួកសព្រហ្មចារី សេចក្តីថា បុគ្គលមានសង្ស័យជាមួយគ្នា មានខន្ទេសជាមួយគ្នា មានការសិក្សាស្មើគ្នា ឈ្មោះថា សព្រហ្មចារី។ ពាក្យថា គួរទំលាយចោលនូវសេចក្តីរឹងក្តឹងចំពោះពួកសព្រហ្មចារី គឺគួរទំលាយចោលនូវភាពនៃចិត្ត ចង្អៀតចង្អល់ ភាពនៃចិត្តរឹងក្តឹងចំពោះពួកសព្រហ្មចារី គួរទំលាយចោលនូវការរឹងក្តឹងនៃចិត្ត ៥ ផង គួរទំលាយចោលនូវការរឹងក្តឹងនៃចិត្ត ៣ ផង គួរទំលាយចោល បំបែកចោល កំទេចចោល នូវការរឹងក្តឹងដោយភាគៈ ការរឹងក្តឹងដោយទោសៈ ការរឹងក្តឹងដោយមោហៈ ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ ត្រាស់ថា) គួរទំលាយចោលនូវសេចក្តីរឹងក្តឹងចំពោះពួកសព្រហ្មចារី។

[២៧៩] ពាក្យថា គួរបញ្ចេញវាចាជាកុសល កុំឲ្យហួសសម្រិត គឺគួរបញ្ចេញវាចា ដែលផុសផុលឡើងអំពីប្រាជ្ញា គឺថា គួរបញ្ចេញ គួរចរចា គួរ ស្រដីនូវវាចា ដែលប្រកបដោយអត្ថ ប្រកបដោយធម៌ តាមកាលគួរ ប្រកបដោយគ្រឿងអាង ជាវាចាមានទីបំផុត អាស្រ័យប្រយោជន៍ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គួរបញ្ចេញវាចាជាកុសល។ ពាក្យថា កម្រិត ក្នុងបទថា គួរបញ្ចេញវាចាកុំឲ្យហួសកម្រិត បានដល់កម្រិត ២ គឺ កម្រិតកាល ១ កម្រិតសីល ១។

កម្រិតកាល តើដូចម្តេច។ បុគ្គលមិនគួរពេលវាចាឲ្យហួសកាល មិនគួរពេលវាចាឲ្យហួសកម្រិត មិនគួរពេលវាចាឲ្យកន្លងហួសកាល និងកម្រិត មិនគួរពេលវាចា ដែលមិនទាន់ដល់កាល មិនគួរពេលវាចាដែលមិនទាន់ដល់កម្រិត មិនគួរពេលវាចា ដែលមិនទាន់ដល់កាល និងកម្រិត។

ជនណា កាលបើមិនទាន់ដល់កាលគួរទេ ហើយពេលឲ្យហួសកម្រិត ជននោះ រមែងដេកជាទុក្ខ ដូចកូនតារាវី ដែលក្អែករក្សា យ៉ាង នោះឯង។

នេះ កម្រិតកាល។

កម្រិតសីល តើដូចម្តេច។ បុគ្គលត្រេកត្រអាលហើយ មិនគួរពេលវាចា ប្រទូស្តហើយ មិនគួរពេលវាចា រង្វេងហើយ មិនគួរពេលវាចា មិនគួរ ពេលពាក្យកុហក មិនគួរពេលពាក្យញុះញង់ មិនគួរពេលពាក្យទ្រគោះ មិនគួរពេល មិនគួរនិយាយ មិនគួរចរចា មិនគួរពណ៌នា មិនគួរស្រដៀងនូវ ពាក្យឥតប្រយោជន៍ នេះកម្រិតសីល ព្រោះហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គួរបញ្ចេញវាចាជាកុសល កុំឲ្យហួសកម្រិត។

[២៨០] ពាក្យថា មិនគួរគិតគូរអំពីវាទធម៌របស់អ្នកផង ត្រង់ពាក្យថា អ្នកផង បានដល់ ពួកក្សត្រិយ៍ ព្រាហ្មណ៍ វេស្សៈ សូទ្រៈ គ្រហស្ថ បព្វ ជិត ទេវតា និងមនុស្ស។ បុគ្គលមិនគួរគិតគូរ មិនគួរញ៉ាំងចេតនាឲ្យកើតឡើង មិនគួរញ៉ាំងសេចក្តីត្រិះរិះក្នុងចិត្តឲ្យកើតឡើង មិនគួរញ៉ាំងការធ្វើ ទុកក្នុងចិត្តឲ្យកើតឡើង អំពីវាទៈ ការពោលបង្គាប់ ការនិន្ទា ការបន្តុះបង្គាប់ ការតិះដៀល ការនាំទោសរបស់ជន ព្រោះសីលវិបត្តិក្តី ព្រោះ អាចារ្យវិបត្តិក្តី ព្រោះទិដ្ឋិវិបត្តិក្តី ព្រោះអាជីវិបត្តិក្តី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មិនគួរគិតគូរអំពីវាទធម៌របស់អ្នកផង។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ថា

បុគ្គលដែលគេដាស់តឿនដោយវាចាហើយ គួរជាអ្នកមានស្មារតី ត្រេកអរចំពោះ គួរទំលាយចោលនូវសេចក្តីរឹងក្តឹងចំពោះពួក សព្វហុចារី គួរបញ្ចេញវាចាជាកុសលកុំឲ្យហួសកម្រិត មិនគួរគិតគូរអំពីវាទធម៌របស់អ្នកផងទេ។

[២៨១]

មួយទៀត ភិក្ខុមានស្មារតី គួរសិក្សាដើម្បីកិរិយានាំចេញនូវធូលីទាំងឡាយណា ធូលី (ទាំងនោះ) មាន ៥ ក្នុងលោក គួរ សង្កត់សង្កិនតម្រកក្នុងរូប សំឡេង រស ក្លិន និងផស្សៈទាំងឡាយ។

[២៨២] ពាក្យថា មួយទៀត ធូលី (ទាំងនោះ) មាន ៥ ក្នុងលោក ត្រង់ពាក្យថា មួយទៀត គឺជាពាក្យតបទ ជាពាក្យជាប់ជំពាក់ដោយបទ ជា ពាក្យបំពេញបទ ជាពាក្យរូបរម្មអក្ខរៈ ជាពាក្យសម្រួលព្យញ្ជនៈ ពាក្យថា មួយទៀតនុ៎ះ ជាលំដាប់នៃបទ។ តម្រកក្នុងរូប ១ តម្រកក្នុងសំឡេង ១ តម្រកក្នុងក្លិន ១ តម្រកក្នុងរស ១ តម្រកក្នុងផ្សព្វ ១ ឈ្មោះថា ធូលី ៥។ មួយទៀត

ធូលី គឺភាគៈ មិនមែនសំដៅយកលំអងទេ ពាក្យថាធូលីនុ៎ះ ជាឈ្មោះនៃភាគៈ បណ្ឌិតទាំងនោះ រមែងលះបង់នូវធូលីនុ៎ះ ហើយ សម្រាកសម្រាន្តនៅក្នុងសាសនានៃព្រះពុទ្ធ ដែលប្រាសចាកធូលី។

ធូលី គឺទោសៈ មិនមែនសំដៅយកលំអងទេ ពាក្យថាធូលីនុ៎ះ ជាឈ្មោះនៃទោសៈ បណ្ឌិតទាំងនោះ រមែងលះបង់នូវធូលីនុ៎ះ ហើយ សម្រាកសម្រាន្តនៅ ក្នុងសាសនា នៃព្រះពុទ្ធដែលប្រាសចាកធូលី។

ធូលី គឺមោហៈ មិនមែនសំដៅយកលំអងទេ ពាក្យថាធូលីនុ៎ះ ជាឈ្មោះនៃមោហៈ បណ្ឌិតទាំងនោះ រមែងលះបង់នូវធូលីនុ៎ះ ហើយ សម្រាកសម្រាន្តនៅ ក្នុងសាសនានៃព្រះពុទ្ធ ដែលប្រាសចាកធូលី។

ពាក្យថា ក្នុងលោក គឺក្នុងអាយុលោក មនុស្សលោក ទេវលោក ខន្ធលោក ឆាតុលោក អាយតនលោក ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) មួយទៀត ធូលី (ទាំងនោះ) មាន ៥ ក្នុងលោក។

[២៨៣] អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុមានស្មារតី គួរសិក្សាដើម្បីកិរិយានាំចេញនូវធូលីទាំងឡាយណា ត្រង់ពាក្យថា នូវធូលីទាំងឡាយណា គឺនូវ តម្រកក្នុងរូប តម្រកក្នុងសំឡេង តម្រកក្នុងក្លិន តម្រកក្នុងរស តម្រកក្នុងផ្សព្វ។ ពាក្យថា មានស្មារតី សេចក្តីថា ការរលឹក ការរលឹករឿយៗ ការរលឹកចំពោះ ការនឹកឃើញ ការគួកឃើញ ការចាំទុក ការមិនភាន់ច្រឡំ ការមិនភ្លេចសតិ ឥន្ទ្រិយគឺសតិ កំឡាំងគឺសតិ ការរលឹកប្រពៃ សម្តែងផ្គងគឺសតិ ផ្លូវជាទីទៅនៃបុគ្គលម្នាក់ឯងឯណា នេះ លោកហៅថា ស្មារតី។ ភិក្ខុណា ប្រកប ប្រកបព្រម ចូលទៅជិត ចូលទៅជិតព្រម ចូល ទៅដល់ ចូលទៅដល់ព្រម បរិបូណ៌ដោយស្មារតីនេះ។ ភិក្ខុនោះ លោកហៅថា អ្នកមានស្មារតី។ ពាក្យថា គួរសិក្សា បានដល់សិក្ខា ៣ គឺអធិសីល សិក្ខា អធិចិត្តសិក្ខា អធិប្បញ្ញាសិក្ខា។ អធិសីលសិក្ខា តើដូចម្តេច។ បេ។ នេះ អធិប្បញ្ញាសិក្ខា។ ពាក្យថា ភិក្ខុមានស្មារតី គួរសិក្សាដើម្បីកិរិយានាំ ចេញនូវធូលីទាំងឡាយណា បានសេចក្តីថា បុគ្គលអ្នកមានស្មារតី គួរសិក្សាអធិសីលផង គួរសិក្សាអធិចិត្តផង គួរសិក្សាអធិប្បញ្ញាផង គប្បីនឹក រំពឹងសិក្សា គប្បីដឹងសិក្សា។ បេ។ គប្បីធ្វើជាក់ច្បាស់នូវធម៌ដែលគួរធ្វើជាក់ច្បាស់សិក្សា គប្បីប្រព្រឹត្ត ប្រព្រឹត្តដោយប្រពៃ ប្រព្រឹត្តសមាទាននូវ សិក្សាទាំង ៣ នេះ ដើម្បីកិរិយានាំចេញ ការបន្ថែមបង់ ការលះបង់ ការរម្ងាប់ ការរលាស់ចេញ ការកំចាត់បង់ នូវតម្រកក្នុងរូប តម្រកក្នុងសំឡេង

តម្រេកក្នុងក្លិន តម្រេកក្នុងរស តម្រេកក្នុងផ្សព្វឯណា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុមានស្មារតី គួរសិក្សាដើម្បីកិរិយានាំចេញនូវធូលី ទាំងឡាយណា។

[២៨៤] ពាក្យថា គួរសង្កត់សង្កិននូវតម្រេកក្នុងរូប សំឡេង រស ក្លិន និងផស្សៈទាំងឡាយ គឺ គួរសង្កត់សង្កិន គ្របសង្កត់ រឺបជាន់ ស្រពន្តិច ជាន់កំទេច ញ៉ាញី នូវតម្រេកក្នុងរូប សំឡេង ក្លិន រស ផ្សព្វទាំងឡាយ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គួរសង្កត់សង្កិននូវតម្រេកក្នុងរូប សំឡេង រស ក្លិន និងផស្សៈទាំងឡាយ។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

មួយទៀត ភិក្ខុមានស្មារតី គួរសិក្សា ដើម្បីកិរិយានាំចេញនូវធូលីទាំងឡាយណា ធូលី (ទាំងនោះ) មាន ៥ ក្នុងលោក គួរ សង្កត់សង្កិនតម្រេកក្នុងរូប សំឡេង រស ក្លិន និងផស្សៈទាំងឡាយ។

[២៨៥] ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភិក្ខុមានស្មារតី មានចិត្តផុតស្រឡះល្អ គប្បីបន្ទោបង់នូវសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងអារម្មណ៍ទាំងនុះចេញ ភិក្ខុនោះ កាលពិចារណាធម៌ដោយ ប្រពៃ តាមកាលគួរ ភិក្ខុនោះ នឹងជាអ្នកមានចិត្តខ្ពស់ឯក កំចាត់បង់នូវងងឹតបាន។

[២៨៦] ពាក្យថា គប្បីបន្ទោបង់នូវសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងអារម្មណ៍ទាំងនុះចេញ ត្រង់ពាក្យថា ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងនុះ គឺក្នុងរូប សំឡេង ក្លិន រស និង ផ្សព្វ។ ពាក្យថា សេចក្តីប្រាថ្នា បានដល់ សេចក្តីប្រាថ្នាគឺកាម តម្រេកគឺកាម សេចក្តីរីករាយគឺកាម ចំណង់គឺកាម ស្នេហាគឺកាម ការក្តៅ ក្រហាយគឺកាម ការជ្រប់គឺកាម ការលិចលង់គឺកាម ឱយៈគឺកាម យោគៈគឺកាម ឧបាទានគឺកាម នីវរណៈគឺកាមចន្ទៈ ក្នុងកាមទាំងឡាយ។ ពាក្យថា គប្បីបន្ទោបង់នូវសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងអារម្មណ៍ទាំងនុះចេញ គឺគប្បីនាំចេញ កំចាត់បង់ លះបង់ បន្ទោបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើឲ្យបាត់បង់នូវសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងនុះចេញ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) គប្បីបន្ទោបង់នូវសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងអារម្មណ៍ទាំងនុះចេញ។

[២៨៧] អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុជាអ្នកមានស្មារតី មានចិត្តផុតស្រឡះល្អ ត្រង់ពាក្យថា ភិក្ខុ គឺភិក្ខុជាកល្យាណបុគ្គល ឬភិក្ខុជាសេក្ខៈ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមានស្មារតី សេចក្តីថា ការរលឹក ការរលឹកឃ្លើយៗ។ ហេតុនោះ លោកហៅថា អ្នកមានស្មារតី ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុជាអ្នកមាន ស្មារតី។ ពាក្យថា មានចិត្តផុតស្រឡះល្អ សេចក្តីថា ចិត្តរបស់ភិក្ខុចូលបឋមជ្ឈាន ជាចិត្តផុត ផុតស្រឡះ ផុតស្រឡះល្អ ចាកនីវរណៈទាំងឡាយ ចិត្តរបស់ភិក្ខុចូលទុតិយជ្ឈាន ជាចិត្តផុត ផុតស្រឡះ ផុតស្រឡះល្អ ចាកវិតក្កៈ និងវិចារៈទាំងឡាយ ចិត្តរបស់ភិក្ខុចូលតតិយជ្ឈាន ជាចិត្តផុត ផុត ស្រឡះ ផុតស្រឡះល្អ ចាកបីតិ ចិត្តរបស់ភិក្ខុចូលចតុត្ថជ្ឈាន ជាចិត្តផុត ផុតស្រឡះ ផុតស្រឡះល្អ ចាកសុខ និងទុក្ខទាំងឡាយ ចិត្តរបស់ភិក្ខុចូល អាកាសានញាយតនៈ ជាចិត្តផុត ផុតស្រឡះ ផុតស្រឡះល្អ ចាករូបសញ្ញា ចាកបដិយសញ្ញា ចាកនានត្ថសញ្ញា ចិត្តរបស់ភិក្ខុចូល វិញ្ញាណញាយតនៈ ជាចិត្ត (ផុត) ចាកអាកាសានញាយតនៈសញ្ញា ចិត្តរបស់ភិក្ខុចូលអាកិញ្ញញាយតនៈ ជាចិត្ត (ផុត) ចាកវិញ្ញាណញាយតនៈ សញ្ញា ចិត្តរបស់ភិក្ខុចូលនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ជាចិត្តផុត ផុតស្រឡះ ផុតស្រឡះល្អ ចាកអាកិញ្ញញាយតនៈសញ្ញា ចិត្តរបស់ភិក្ខុជាសោតាបន្ទ ជាចិត្តផុត ផុតស្រឡះ ផុតស្រឡះល្អ ចាកសក្កាយទិដ្ឋិ វិចិកិច្ឆា សីលព្វតបរាមាសៈ ទិដ្ឋានុស័យ វិចិកិច្ឆានុស័យ និងកិលេសទាំងឡាយ ដែលនៅ ជាមួយនឹងសំយោជនៈនោះ ចិត្តរបស់ភិក្ខុដែលជាសកទាតាមិ ជាចិត្តផុត ផុតស្រឡះ ផុតស្រឡះល្អ ចាកកាមរាគានុស័យ បដិយានុស័យដីគ្រាត គ្រាត និងកិលេសទាំងឡាយដែលតាំងនៅជាមួយសំយោជនៈនោះ ចិត្តរបស់ភិក្ខុជាអនាតាមិ ជាចិត្តផុត ផុតស្រឡះ ផុតស្រឡះល្អ ចាកកាមរាគសញ្ញាជនៈ ចាកបដិយសញ្ញាជនៈដីល្អិត ចាកកាមរាគានុស័យ ចាកបដិយានុស័យដីល្អិត និងកិលេសទាំងឡាយដែលតាំងនៅជា មួយអនុស័យនោះ ចិត្តរបស់ភិក្ខុជាអរហន្ត ជាចិត្តផុត ផុតស្រឡះ ផុតស្រឡះល្អ ចាករូបរាគៈ អរូបរាគៈ មានៈ ឧទ្ធច្ចៈ អវិជ្ជា មានានុស័យ ភវ រាគានុស័យ អវិជ្ជានុស័យ និងកិលេសទាំងឡាយ ដែលតាំងនៅជាមួយអនុស័យនោះ និងនិមិត្តទាំងពួងព្វដីខាងក្រៅ ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុជាអ្នកមានស្មារតី មានចិត្តផុតស្រឡះល្អ។

[២៨៨] អធិប្បាយពាក្យថា ភិក្ខុនោះ កាលពិចារណាធម៌ដោយប្រពៃ តាមកាលគួរ ត្រង់ពាក្យថា តាមកាលគួរ គឺកាលបើចិត្តរាយមាយ នេះជា កាលគួរដល់សមថៈ កាលបើចិត្តតាំងមាំ នេះជាកាលគួរដល់វិបស្សនា។

ព្រះយោគី ជាអ្នកល្អៗស្រែក្នុងកាល តែងផ្តងចិត្តក្នុងកាលគួរ មួយទៀត តែងសង្កត់សង្កិនចិត្ត ក្នុងកាលដទៃ តែងពង្រីកពង្រាយ ចិត្តក្នុងកាលគួរ តែងតាំងចិត្តឲ្យមាំ ក្នុងកាលគួរ តែងពង្រីកពង្រាយក្នុងកាលគួរ ការគួរផ្តង (ចិត្ត) ក្នុងកាលដូចម្តេច ការគួរ សង្កត់សង្កិន (ចិត្ត) ក្នុងកាលដូចម្តេច កាលជាទីពង្រីកពង្រាយ (ចិត្ត) ក្នុងកាលដូចម្តេច កាលជាទីធ្វើនូវសមថៈ តើដូចម្តេច ព្រះ មានព្រះភាគ សំដែងនូវកាលគួរដល់ការពង្រីកពង្រាយនៃចិត្តរបស់ព្រះយោគី ដោយប្រការដូចម្តេច ការគួរផ្តងក្នុងកាលចិត្តរញ្ជា ការគួរ សង្កត់សង្កិន ក្នុងកាលចិត្តរាយមាយ ព្រះយោគីគួរពង្រីកពង្រាយចិត្ត ដែលគ្មានសេចក្តីរីករាយក្នុងខណៈនោះឯង កាលណាចិត្ត រីករាយ មិនរញ្ជា មិនរវើរវាយ កាលនោះ ជាកាលគួរដល់សមថៈ ព្រះយោគីគួរធ្វើចិត្តឲ្យរីករាយខាងក្នុង កាលណាចិត្តតាំងមាំ ដោយឧបាយនុះយ៉ាងនេះ កាលនោះ ព្រះយោគីគួរធ្វើចិត្តដែលតាំងមាំ ឲ្យពង្រីកពង្រាយ ដោយប្រាជ្ញា អ្នកប្រាជ្ញជាអ្នកដឹងកាល ស្គាល់កាល ល្អៗស្រែក្នុងកាល គួរកំណត់នូវនិមិត្តនៃចិត្តសព្វកាល យ៉ាងនេះ។

ពាក្យថា ភិក្ខុនោះកាលពិចារណាធម៌ដោយប្រពៃ តាមកាលគួរ បានសេចក្តីថា ពិចារណាធម៌ដោយប្រពៃថា សង្ខារទាំងពួងមិនទៀង ពិចារណាធម៌ដោយប្រពៃថា សង្ខារទាំងពួងជាទុក្ខ ពិចារណាធម៌ដោយប្រពៃថា ធម៌ទាំងពួងមិនមែនខ្លួន។ បើ ពិចារណាធម៌ដោយប្រពៃថា ធម្មជាតិណាមួយ មានកិរិយាកើតជាធម្មតា ធម្មជាតិទាំងអស់នោះ មានកិរិយាលំដាប់ជាធម្មតា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ភិក្ខុនោះ កាលពិចារណាធម៌ដោយប្រពៃ។

[២៨៩] អធិប្បាយពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ភិក្ខុនោះនឹងជាអ្នកមានចិត្តខ្ពស់ឯក កំចាត់បង់នូវងងឹត ត្រង់ពាក្យថា ជាអ្នកមានចិត្តខ្ពស់ឯក គឺមានចិត្តប្រសើរតែមួយ មានចិត្តមិនរាយមាយ មានចិត្តមិនកន្លះរា ហេតុនោះ (ទ្រង់ត្រាស់ថា) ជាអ្នកមានចិត្តខ្ពស់ឯក។ ពាក្យថា ភិក្ខុនោះនឹងកំចាត់បង់នូវងងឹត គឺនឹងសម្លាប់ កំចាត់បង់ លះបង់ បន្ទាបបង់ ធ្វើឲ្យវិនាស ធ្វើឲ្យបាត់បង់ នូវងងឹតគឺភាគៈ ងងឹតគឺទោសៈ ងងឹតគឺមោហៈ ងងឹតគឺមានៈ ងងឹតគឺវិជ្ជា ងងឹតគឺកិលេស ងងឹតគឺទុច្ចរិត ធម្មជាតិជាគ្រឿងធ្វើឲ្យងងឹត ធ្វើមិនឲ្យមានចក្ខុ ធ្វើមិនឲ្យមានញាណ ធ្វើឲ្យរលត់ប្រាជ្ញា ជាចំណែកនៃសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ មិនប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីនិព្វាន។ ពាក្យថា ព្រះមានព្រះភាគ គឺជាពាក្យពោលដោយគោរព។ មួយទៀត ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់កាត់បង់ភាគៈ។ ព្រះមានថា មានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់កាត់បង់ទោសៈ។ ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់កាត់បង់មោហៈ។ ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់កាត់បង់មានៈ។ ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់កាត់បង់វិជ្ជា។ ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់កាត់បង់កិលេស។ ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់ចែក ញែក រំលែក នូវធម្មវត្ថុនោះ។ ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់ធ្វើនូវទីបំផុតនៃភព។ ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់បានចំរើនកាយ គឺរូប និងនាម។ ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះទ្រង់បានចំរើនសីល ព្រោះទ្រង់បានចំរើនចិត្ត ព្រោះទ្រង់បានចំរើនប្រាជ្ញា។ មួយទៀត ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់បានគប់រកព្រៃតូច និងព្រៃធំ ជាសេនាសនៈស្ងាត់ មានសម្លេងតិច មានការកឹកកងតិច ប្រាសចាកខ្យល់កាយនៃជន គួរដល់អំពើស្ងាត់របស់មនុស្ស សមគួរដល់កិរិយាពួនសម្លៀក មួយទៀត ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃចីវរ បិណ្ឌបាត សេនាសនៈ និងគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា មានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យទ្រង់មានភាគនៃអត្ថរស ធម្មរស វិមុត្តិរស អធិសីល អធិចិត្ត និងអធិប្បញ្ញា មួយទៀត ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃឈាន ៤ អប្បមញ្ញា ៤ និងអរូបសមាបត្តិ ៤។ មួយទៀត ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃវិមោក្ខ ៨ អភិភាយតនៈ ៨ និងអនុបុព្វវិហារសមាបត្តិ ៩។ មួយទៀត ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃសញ្ញាភាវនា ១០ កសិណសមាបត្តិ ១០ អាណាបានស្សតិសមាធិ និងអសុភសមាបត្តិ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃសតិប្បដ្ឋាន ៤ សម្មប្បធាន ៤ ឥន្ទ្រិយ ៥ ពលៈ ៥ ពោជ្ឈង្គៈ ៧ និងមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ដ៏ប្រសើរ។ មួយទៀត ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះព្រះមានបុណ្យ ទ្រង់មានភាគនៃតថាគតពលៈ ១០ វេសារជ្ជញ្ញាណ ៤ បដិសម្មិទា ៤ អភិញ្ញា ៦ និងពុទ្ធធម៌ ៦។ ព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ មិនមែនព្រះមាតាថ្វាយ មិនមែនព្រះបិតាថ្វាយ មិនមែនបងប្អូនប្រុសថ្វាយ មិនមែនបងប្អូនស្រីថ្វាយ មិនមែនពួកមិត្ត និងអាមាត្យថ្វាយ មិនមែនពួកញាតិសាលោហិតថ្វាយ មិនមែនពួកសមណព្រាហ្មណ៍ថ្វាយ មិនមែនពួកទេវតាថ្វាយទេ ឯព្រះនាមថា ព្រះមានព្រះភាគនេះ មានក្នុងទីបំផុតនៃវិមោក្ខរបស់ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ទ្រង់មានជោគ ការបញ្ញត្តិថា ព្រះមានព្រះភាគ នេះ (កើត) ដោយការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ព្រមទាំងការបាននូវសព្វញ្ញតញ្ញាណ ទៀបគល់ពោធិព្រឹក្ស ហេតុនោះ (ទើបមានពាក្យថា) ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា ភិក្ខុនោះ នឹងជាអ្នកមានចិត្តខ្ពស់ឯក កំចាត់បង់នូវងងឹតបាន។ ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា

ភិក្ខុមានស្មារតី មានចិត្តផុតស្រឡះល្អ គប្បីបន្ទាបបង់នូវសេចក្តីប្រាថ្នា ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងនុះចេញ ភិក្ខុនោះ កាលពិចារណាធម៌ដោយប្រពៃ តាមកាលគួរ ភិក្ខុនោះ នឹងជាអ្នកមានចិត្តខ្ពស់ឯក កំចាត់បង់នូវងងឹតបាន ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ដូច្នោះ។

ចប់ សារីបុត្តសុត្តនិទ្ទេស ទី១៦។

ចប់ សុត្តនិទ្ទេសទាំង ១៦ ក្នុងអដ្ឋកវគ្គ។

ចប់ ភាគ ៦៦។

មាតិកា

	លេខ ទំព័រ	លេខសម្គាល់
សុត្តន្តបិដក		sut
ខុទ្ទកនិកាយ	១	sut.kn
មហានិទ្ទេស តតិយភាគ	១	sut.kn.man
តុរ្យដកសុត្តនិទ្ទេស ទី១៤	១	sut.kn.man.14
កាម ២ យ៉ាង	១	
បុច្ឆា (ការសួរ ៣ យ៉ាង)	១	

វិវេក (ការស្ងាត់) ៣ យ៉ាង	៥	
សន្តិបទ (បទស្ងប់រម្ងាប់)	៧	
ធម្មក្ខន្ធមានសីលក្ខន្ធជាដើម	៨	
មូលនៃតណ្ហាបបញ្ចសង្ខា	១១	
មូលនៃទិដ្ឋិបបញ្ចសង្ខា	១១	
សិក្ខា ៣	១៦	
ឧស្សទៈ (ការប៉ោងឡើង) ៧	២៨	
ព្រះមានចក្ខុបើកហើយដោយចក្ខុ ៥	៣០	
ក្នុងមំសចក្ខុ មានសម្បុរ ៥	៣០	
ងងឹតប្រកបដោយអង្គ ៤	៣១	
បុគ្គលជាភាគច្រើន ជាដើម	៣៩	
អន្តរាយ ២ ប្រការ	៤១	
ធម៌ ៣ ជាមន្ទិលខាងក្នុង	៤៥	
បុគ្គលឡេះឡោះដោយភ្នែក	៥០	
តិរច្ឆានកថា (តាមកថា) ៣២	៥៤	
រសមានរសមើម ជាដើម	៥៤	
សេចក្តីប្រកាន់ ២ យ៉ាង	៥៦	
ភិក្ខុដែលធម្មៈ គឺរោគ ប៉ះពាល់ហើយ	៥៧	
ភោជនមានបាយ ជាដើម	៦១	
បាន (ទឹក) ៨ យ៉ាង	៦១	
បាន (ទឹក) ៨ យ៉ាងដទៃទៀត	៦១	
បង្អែម មានបង្អែមដែលធ្វើពីម្សៅ ជាដើម	៦១	
ចីវរ ៦ យ៉ាង	៦១	
សន្តិធិ មានអន្តសន្តិធិ ជាដើម	៦៣	
ភិក្ខុមានឈាន	៦៤	
ភិក្ខុរំពឹងដោយជើង	៦៥	
សម្បប្បលាបៈ មានរាជកថា ជាដើម	៦៦	
កុក្ខច្នៈដោយហេតុ ២ យ៉ាង	៦៨	
អាសនៈ និងសយនៈ	៧១	
ការគប់រកនូវការភ្ញាក់រលឹក	៧៣	
ភិក្ខុមានអាតាបៈ	៧៣	
ការបិទបាំងទោសខ្លួន	៧៤	
ការលេង ២ ប្រការ	៧៥	
មេចុនធម៌	៧៦	
ការស្លឹតស្លាង ២ យ៉ាង	៧៧	
ការប្រកបអំពើធ្មប់	៧៩	
ការទាយសុបិន	៧៩	

ការទាយលក្ខណៈ	៨០	
ការទាយនក្ខត្តិប្បក្ស	៨០	
ការទាយសម្រែកម្រឹត	៨១	
ការមិនតាំងនៅនៃគភ៌ ដោយហេតុ ២	៨១	
ការបង្កពាក្យញ្ចះញង់ ដោយហេតុ ២	៨៦	
កិលេសជាគ្រឿងធ្វើឲ្យគេតិះដៀល	៨៩	
ការរាក់ទាក់	៩២	
វាចាកៀរគរ	៩៦	
អំពើឃ្លើសយួង ៣ យ៉ាង	៩៨	
ពាក្យផ្ទុញផ្ទាល់	១០៥	
ការពោលពាក្យកុហក	១០៦	
ភាពនៃជនអ្នកអ្នត	១០៧	
ការមិនឆ្ងេស ក្នុងជិនសាសនា	១១៥	
អត្ថន្តសូត្រ ទី១៥	១២១	sut.kn.man.15
អាជ្ញា ៣ យ៉ាង	១២១	
ភ័យ ២ យ៉ាង	១២១	
មហានរក	១២៦	
ការសំដែងនូវសំវេគធម៌	១២៩	
ការញាប់ញ័រ នៃពពួកសត្វ	១៣០	
ពួកសត្វឈ្លោះគ្នា	១៣៣	
លោកមិនមានខ្លឹមដោយជុំវិញ	១៣៥	
សង្ខារក្នុងទិសទាំងពួងញាប់ញ័រ	១៣៧	
សរ ៧ យ៉ាង	១៤១	
ជនដែលសរមុតហើយ រមែងស្ទុះទៅផ្សេង ៗ	១៤៣	
កាម ២ យ៉ាង	១៥៩	
សិក្ខា ៣ យ៉ាង	១៥៩	
ក្រោធកើតដោយអាការៈ ១០ យ៉ាង	១៦៣	
មិនគប្បីនៅរួមដោយសេចក្តីប្រមាទ	១៦៥	
មិនគប្បីបិតនៅក្នុងការមើលងាយ	១៦៦	
គប្បីគេចចេញចាកពាក្យកុហក	១៦៩	
មិនគប្បីធ្វើនូវស្នេហាក្នុងរូប	១៧០	
គប្បីកំណត់ដឹងនូវមានៈ	១៧០	
បរិញ្ញា (ការកំណត់ដឹង) ៣ យ៉ាង	១៧២	
គប្បីរៀនសូត្រចុះចាកសាហសាចរិយា	១៧៣	
មិនគប្បីត្រេកអរចំពោះបុរាណក្ខន្ធ	១៧៤	
មិនគប្បីធ្វើនូវសេចក្តីគាប់ចិត្តក្នុងនវក្ខន្ធ	១៧៥	
មិនគប្បីសោកចំពោះវត្ថុដែលកំពុងវិនាស	១៧៥	

មិនគប្បីអាស្រ័យនូវសភាវៈ ជាគ្រឿងទាញមក	១៧៦	
កាមជាភក់ ដែលឆ្លងបានដោយក្រ	១៧៩	
មុនិ មិនឃ្លាតចាកសច្ចៈ	១៧៩	
ព្រាហ្មណ៍បិតនៅលើទីទួល	១៨០	
មុនិ លះបង់វត្ថុទាំងពួង	១៨០	
និស្ស័យ ២ យ៉ាង	១៨៣	
គ្រឿងចំពាក់ ៧ យ៉ាង	១៨៥	
កង្វល់ មានរាគៈ ជាដើម	១៨៩	
លោកសូន្យ	២០០	
បុគ្គលមិនកំណាញ់ មិនប្រាថ្នា	២០២	
តណ្ហា ជាគេធ្មៈ (សេចក្តីប្រាថ្នា)	២០៣	
តណ្ហា ជាឯជា (សេចក្តីញាប់ញ័រ)	២០៤	
អភិសង្ខារ ហៅថា វិហារម្តៈ (ការផ្តើមផ្សេង ៗ)	២០៤	
ញាណ ជាមោនៈ	២០៩	
សេចក្តីកំណាញ់ ជាគាហៈ (ការប្រកាន់)	២១០	
សារីបុត្តសុត្តនិទ្ទេស ទី១៦	២១៣	sut.kn.man.16
ព្រះសាស្តាមានព្រះសូរសៀងពិរោះ	២១៣	
ព្រះមានព្រះភាគជាអ្នកនាំពួក	២១៤	
ព្រះមានព្រះភាគចុះចាកតុសិតមកកាន់ពួក	២១៥	
ពួកព្រះអរហន្តជាតុសិត	២១៥	
ព្រះពុទ្ធច្រង់មានចក្ខុ ច្រង់ប្រាកដ	២១៧	
ព្រះពុទ្ធច្រង់មានចក្ខុដោយចក្ខុ ៥	២២០	
ងងឹតប្រកបដោយអង្គ ៤	២២១	
ព្រះមានព្រះភាគ ជាបុគ្គលឯកដោយចំណែកបញ្ចជ្ជា	២៣១	
ព្រះមានព្រះភាគ ជាបុគ្គលឯក ដោយមិនមានបុគ្គលជា (គំរប់ពីរ)	២៣២	
ព្រះមានព្រះភាគ ជាបុគ្គលឯកដោយច្រង់លះបង់តណ្ហា	២៣៣	
ព្រះមានព្រះភាគ ជាបុគ្គលឯក ព្រោះប្រាសចាករាគៈ ដោយដាច់ខាត	២៣៤	
ព្រះមានព្រះភាគ ជាបុគ្គលឯក ព្រោះទៅកាន់ផ្លូវតែមួយព្រះអង្គឯង	២៣៤	
ព្រះមានព្រះភាគ ជាបុគ្គលឯក ព្រោះត្រាស់ដឹងសម្មាធិញ្ញាណ	២៣៥	
ព្រះមានព្រះភាគ ច្រង់ត្រេកអរតែមួយព្រះអង្គឯង	២៣៦	
ព្រះមានព្រះភាគ ច្រង់នាមថាពុទ្ធៈ ដោយអត្ថដូចម្តេច	២៣៧	
និស្ស័យ ២ យ៉ាង	២៣៩	
ព្រះមានព្រះភាគ ច្រង់នឹងដឹងដោយអាការៈ ៥ យ៉ាង	២៤១	
កុហនវត្ថុ ៣ យ៉ាង	២៤៦	
សេចក្តីអន្តរាយ ២ យ៉ាង	២៥៩	
ធម៌ ៣ យ៉ាង ជាមន្ទិលខាងក្នុង	២៦៣	
សេចក្តីបរិសុទ្ធនៃវាចា	២៦៧	

គោចរ និងអគោចរ	២៦៩	
សេចក្តីបរិសុទ្ធនៃសីល និងវត្ថុ	២៧៤	
ផុតង្គ ៨ យ៉ាង	២៧៥	
ការនៅសប្បាយ	២៨៣	
ព្រះនាមថាព្រះមានព្រះភាគ ដោយអត្ថដូចម្តេច	២៨៣	
ទីដេកទីអង្គុយដ៏ស្ងាត់	២៨៦	
ធម៌ដ៏សមគួរដល់ការត្រាស់ដឹង	២៨៧	
ទីបំផុតជុំវិញ ៤ យ៉ាង	២៨៩	
ត្រជាក់ និងក្តៅ ដោយហេតុ ២ យ៉ាង	២៩៦	
ការព្យាយាមប្រឹងប្រែង	២៩៨	
អវិជ្ជាជាមូលនៃសេចក្តីក្រោធ	៣០៣	
សភាវៈជាទីស្រឡាញ់ ២ យ៉ាង	៣០៤	
ឈ្មោះថាសេក្ខៈ ព្រោះហេតុអ្វី	៣១០	
ដឹងប្រមាណដោយហេតុ ២ យ៉ាង	៣១៥	
ភិក្ខុមានសេចក្តីសន្តោស	៣១៧	
អ្នកប្រកបរឿយ ៗ ក្នុងឈាន	៣២៥	
អ្នកភ្ញាក់រលឹកច្រើន	៣២៥	
កុក្កុច្ចៈដោយហេតុ ២ យ៉ាង	៣២៧	
កម្រិត ២ យ៉ាង	៣៣២	
ភិក្ខុមានស្មារតីមានចិត្តផុតស្រឡះ	៣៣៨	
គប្បីកំចាត់បង់នូវងងឹត	៣៤១	

- 1) ពាក្យថា មួយពាន់ពីរជាន់ គឺតាំងមួយពាន់ យកមួយពាន់គុណ បាន ១.០០០.០០០។
- 2) ពាក្យថា មួយពាន់បីជាន់ គឺតាំងមួយពាន់ យកមួយពាន់គុណពីរលើក បានជា ១.០០០.០០០.០០០ ហៅថា មហាហស្សីលោកធាតុ។ អដ្ឋកថា។
- 3) បាលីនេះ មិនឃើញមានក្នុងទីណាសោះ យើងខ្ញុំសង្ស័យក្រែងប្រែថា “មិនឆ្គងសេចក្តីព្យាយាមស្មើដោយចុងធ្មេញនៃត្បាល់កិន” ដូច្នោះត្រូវជាងដឹង។
- 4) មានខ្លួនលាបប្រេង ហើយឈរនៅក្នុងទីដែលមានធូលីហុយឡើង។ អដ្ឋកថា។
- 5) ការប្រព្រឹត្តិសាហ៍ស គឺការប្រព្រឹត្តិរហ័ស ដោយកម្លាំងរាគៈ ទោសៈ មោហៈ ជាដើម ហៅថា សាហសាចរិយា។
- 6) អរិយដ្ឋង្គិកមគ្គ។